EDITURA DACIA

Lei 16,50

Clubul c

GASTON LEROUX

Parfumul doamnei în negru

Editura Dacia

GASTON LEROUX

IN COLECŢIA „SCORPIONUL" AU MAI APĂRUT:

PARFUMUL DOAMNEI ÎN NEGRU

Traducere de Rodica Chiriacescu şi Adriana Sofian

Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1984

Kostis Bastias: ***Acţiunea „Păianjenul”,*** 1980 Tudor Negoiţă: ***Jocul de-a încrederea,*** 1980 Ilie Mocanu: ***întoarcerea,*** 1980 Paul Antim: ***Balaban şi statuia,*** 1981 Oana Cătina: ***Jocuri de copii,*** 1981

Leonida Neamţu: Strania poveste a „Marelui joc”, 1982 Antiţa Augostopoulos-Jucan: Primejdia avea ochi frumoşi, 1982

Victor Iancu: ***întrebări în asfinţit,*** 1983 Traian Tandin: ***Bolidul verde,*** 1983

Constantin Urziceanu: ***Sfîrşitul generalului*** *Phleps,* 1984 Angela Radu: ***Adevărul despre Dora,*** 1984

ACOLO UNDE ROMANELE SE SFÎRŞESC

Căsătoria domnului Robert Darzac cu domnişoara Mathilde Stangerson a avut loc la Paris, în biserica Saint- Nicolas-du-Chardonnet, la 6 aprilie 1895, în cea mai strictă intimitate. Trecuseră puţin mai mult de doi ani de la evenimentele despre care am vorbit într-o lucrare precedentă, e- venimente atît de senzaţionale încît nu este deloc exagerat să afirm că *misterul camerei galbene* nu putea fi dat uitării într-o perioadă atît de scurtă de timp. Amintirea lui era încă vie în minţile tuturor, aşa încît mica biserică ar fi fost cu siguranţă invadată de o mulţime dornică să-i privească pe eroii unei drame ce pasionase o lume întreagă, dacă ceremonia nupţială n-ar fi avut loc în mare taină, lu- eru uşor de înfăptuit în această parohie îndepărtată din cartierul şcolilor. Fuseseră invitaţi numai cîţiva prieteni ai domnului Darzac şi ai profesorului Stangerson, pe discreţia cărora se putea conta. Făceam parte dintre aceştia. Ajuns devreme la biserică, prima mea grijă a fost, bineînţeles, să-l caut pe Joseph Rouletabille. Am fost puţin dezamăgit negăsindu-l, dar n-aveam nici o îndoială că va veni. Şi, aşteptîndu-l, m-am apropiat de

maestrul Henri-Robert şi de maestrul André Hesse care, în liniştea şi atmosfera de meditaţie din micuţa capelă Saint-Charles, evocau în şoaptă evenimentele stranii ale procesului de la Versailles, de care îşi amintiseră cu prilejul ceremoniei ce urma să aibă loc. Îi ascultam distrat, privind cu atenţie în jurul meu.

IN COLECȚIA „SCORPIONUL" AU MAI APĂRUT:

Dumnezeule, ce tristă pare biserica Saint-Nicolas-du- Ghardonnet! Dărăpănată, cu zidurile coşcovite şi fisurate, murdară, dar nu datorită acelei murdării nobile, conferite de timp – cea mai frumoasă podoabă a pietrei –, ci datorită gunoaielor şi prafului ce par caracteristice cartierelor Saint-Victor şi Bernardins, la intersecţia cărora se află aşezată, într-un mod atît de neaşteptat, această biserică sumbră pe dinafară şi lugubră în interior. Cerul, care pare mai

îndepărtat de acel loc sfint decît oriunde în altă parte, răs- pîndeşte o lumină palidă ce străbate cu greu rapănul secular al vitraliilor, pentru a ajunge la credincioşi. Aţi citit *Amintirile clin copilărie şi din tinereţe* ale lui Renan? Deschideţi atunci uşa bisericii Saint-Nicolas-du-Chardonnet şi veţi înţelege de ce autorul *Vieţii lui Iisus,* care se afla închis alături, în micul seminar al abatelui Dupanloup, şi care nu ieşea decît pentru a veni aici să se roage, îşi dorea să moară. Şi tocmai în acest întuneric funebru, într-un decor care nu părea să fi fost creat decît pentru doliu şi pentru ceremoniile legate de înmormîntare, se va celebra căsătoria lui Robert Darzac şi a Mathildei Stangerson. Regretam mult, şi, neplăcut impresionat, mi se părea «ă at- mosfera era de rău augur.

Lîngă mine, avocaţii Henri-Robert şi André liesse continuau să discute şi primul îi mărturisi celuilalt că, în pofida sfîrşitului fericit al procesului de la Versailles, nu fusese pe deplin liniştit în privinţa sorţii lui Robert Darzac şi a Mathildei Stangerson decît după ce aflase de moartea, oficial constatată, a necruţătorului lor duşman. Vă amintiţi poate că, la cîteva luni după achitarea profesorului de la Sorbona, avusese loc teribila catastrofă a vasului *Dordogne,* pachebot transatlantic care făcea cursa între Le Havre şi New York. Într-o noapte, pe timp de ceaţă, în dreptul bancurilor de nisip de lîngă Terra Nova, *Dordogne* fusese lovit de un vas cu trei catarge, a cărui proră intrase în sala maşinilor. Şi, în timp ce nava cu care se ciocnise se îndepărta în derivă, pacheb itul s-a scufundat complet în zece minute. De-abia vreo treizeci de pasageri, ale căror cabine se aflau pe punte, au avut timp să sară în şalupe. Ei au fost salvaţi a doua zi de un vapor de pescuit care a acostat apoi, imediat, la Saint-Jean. În zilele următoare, oceanul a aruncat sute de morţi, printre care se găsea şi Larsan. Documentele descoperite, cusute şi ascunse cu grijă în hainele unui cadavru, au atestat, de data asta, că Larsan existase. Mathilde Stangerson era eliberată în sfîrşit de acest soţ bizar cu care se căsătorise pe ascuns, în timpul tinereţii sale imprudente şi încrezătoare, datorită înlesnirilor făcute de legislaţia americană. Acest bandit cumplit, al cărui nume adevărat, celebru în analele juridice, era Ballmeyer, şi care odinioară se căsătorise cu ea sub numele de Jean Roussel, nu va mai veni să se interpună în mod criminal între ea şi cel care, de atîţia ani, o iubea eroic. în tăcere. Am amintit în *Mis-*

***terul camerei galbene* toate detaliile acestei afaceri extraordinare, una dintre cele mai ciudate ce pot fi găsite în analele Curţii cu juri şi care ar fi avut cel mai tragic dez- nodămînt fără intervenţia, aproape genială, a tînărului re- porter de optsprezece ani, Joseph Rouletabille, singurul care a reuşit să descopere sub trăsăturile celebrului agent al Siguranţei, Frédéric Larsan, pe însuşi Ballmeyer!.. .**

Moartea accidentală şi, dacă putem zice, providenţială, a ticălosului părea că pune capăt şirului de evenimente dramatice şi a fost – trebuie să mărturisim – unul din motivele importante ale vindecării rapide a Mathildei Stan- gerson, a cărei minte fusese puternic zdruncinată de misterioasele grozăvii de la Glandier.

— Vezi, dragul meu prieten, i se adresă avocatul Henri- Robert maestrului André Hesse. ai cărui ochi neliniştiţi priveau de jur-împrejur —- vezi, în viaţă trebuie să fii optimist pînă la capăt. Totul se va rezolva, chiar şi nenorocirile domnişoarei Stangerson. . . Dar de ce întorci mereu capul? Pe cine cauţi?. . Aştepţi pe cineva?

— Da, răspunse maestrul André Hesse... îl aştept pe Frédéric Larsan!

Avocatul Henri-Robert rîse numai atît cît permitea atmosfera pioasă a acelui loc; dar eu n-am rîs deloc, căci nu eram departe de a gîndi la fel ca avocatul Hesse. Desigur că nu prevedeam cîtuşi de puţin cumplitele întîmplări care ne ameninţau; dar cînd mă întorc cu gîndul la acea epocă şi fac abstracţie de tot ce-am aflat de atunci – lucru pe care, dealtfel, îl voi face cu onestitate de-a lungul întregii povestiri, nedezvăluind adevărul decît pe măsură ce ne-a fost relevat şi nouă – îmi amintesc foarte bine ciudata emoţie pe care o simţeam gîndindu-mă la Larsan.

— Haide, Sainclair! zise maestrul Henri-Robert, care observase atitudinea mea bizară, vezi bine că Hesse glumeşte . . .

— Nu se poate şti niciodată, am răspuns.

Şi am privit şi eu cu atenţie în jurul meu, aşa cum făcuse şi maestrul André Hesse. Adevărul e că Larsan fusese de atîtea ori considerat mort atunci cînd se numea Ballmeyer, încît putea foarte bine să reînvie încă o dată la starea de Larsan.

— Iată-l pe Rouletabille, spuse maestrul Henri-Robert. Pariez eă este mai calm decît tine.

— Vai, vai! este foarte palid, remarcă maestrul André Hesse.

Tînărul reporter se îndrepta spre noi. Ne strînse mina, distrat.

— Bună ziua, Sainclair; bună ziua, domnilor. . . N-am întirziat?

Mi se păru că vocea îi tremura. S-a îndepărtat imediat, retrăgîndu-se într-un colţ, şi l-am văzut îngenunchind, ca un copil, pe un scaun de rugăciune. îşi ascunsese în mîin: obrazul foarte palid şi se ruga.

Nu ştiam că Rouletabilie era credincios şi rugăciunea lui înflăcărată mă miră. Cînd şi-a ridicat capul, ochii ii erau plini de lacrimi. Nu le ascundea; nu-l interesa deloo ce se petrece în jurul lui; se concentrase cu totul asupra rugăciunii şi, probabil, asupra durerii sale. Ce durere? Nu trebuia să fie fericit pentru că asista la o căsătorie dorită de toţi?... Fericirea lui Robert Darzac şi a Mathildei Stan- gerson nu era oare opera lui?. . . Totuşi, poate că tînărul plîngea de fericire. Se ridică şi se duse să se ascundă în umbra unui stîlp. N-aveam deloc intenţia să-l urmez, căci vedeam bine că voia să rămînă singur.

Şi apoi, tocmai atunci Mathilde Stangerson şi-a făcut apariţia în biserică la braţul tatălui ei. Robert Darzac mergea în spatele lor. Cît erau de schimbaţi toţi trei. Vai, drama de la Glandier lăsase o urmă deosebit de dureroasă asupra acestor trei fiinţe! Ciudat lucru, însă, Mathilde Stangerson părea din această cauză încă şi mai frumoasă! Desigur, ea nu mai era acea fiinţă minunată, acea statuie vie. acea divinitate antică, acea rece frumuseţe păgînă care, la sărbătorile oficiale ale celei de-a treia Republici, la care era obligată să asiste datorită poziţiei importante a tatălui ei. stîrnea în urma ei un murmur discret de admiraţie extaziată. Părea, dimpotrivă, că fatalitatea,

făcînd-o să ispăşească atît de tîrziu o imprudenţă săvîrşită în tinereţe, o împinsese la o criză de disperare şi de nebunie numai pentru a o face să-şi părăsească această mască împietrită sub care se ascundea sufletul cel mai delicat şi mai tandru Şi mi se părea că tocmai acest suflet, încă necunoscut, strălucea în ziua aceea, cu cea mai suavă şi minunată lumină, în ochii plini de o tristeţe fericită, pe fruntea netedă ca fildeşul, pe care se citea dragostea pentru tot ce era frumos şi bun.

în ceea ce priveşte îmbrăcămintea ei, voi mărturisi, prosteşte, că nu mi-o amintesc şi că mi-ar fi imposibil să spun măcar culoarea rochiei. Dar, îmi amintesc, de exemplu, ce expresie stranie a căpătat deodată privirea ei negăsindu-l printre noi pe cel pe care îl căuta. Nu păru să se liniştească complet şi să fie stăpînă pe ea decît atunci cînd, în sfîrşit., îl descoperi pe Rouletabille în spatele coloanei. îi surîse, şi apoi ne surise şi nouă.

— Mai are încă o privire de nebună!

M-am întors iute să văd cine pronunţase această frază îngrozitoare. Era un om de nimic, pe care Robert Darzac, în bunătatea sa, îl numise ajutor în laboratorul său de la Sorbona. Se numea Brignolles şi era un fel de văr al ginerelui. Nu cunoşteam nici o altă rudă de-a domnului Darzac, a cărei familie era originară din Sud. De mult timp, domnul Darzac îşi pierduse tatăl şi mama; nu avea nici fraţi, nici surori şi părea că rupsese orice legătură cu ţinutul natal, de unde nu adusese cu el decît o puternică ambiţie de a reuşi, o putere excepţională de muncă, o inteligenţă vie şi o dorinţă naturală de afecţiune şi de devotament, pe care şi-o satisfăcea cu nesaţ în preajma profesorului Stangerson şi a fiicei sale. Adusese din Provenee, ţinutul său de baştină, şi un accent dulce, care mai întîi îi făcuse să surîdă pe elevii săi de la Sorbona, dar pe care, apoi, aceştia l-au îndrăgit repede, ca pe o muzică agreabilă şi discretă, ce diminua puţin sobrietatea cursurilor tînăru- lui lor profesor, deja celebru.

Într-o frumoasă dimineaţă din primăvara trecută, era deci aproximativ un an de atunci, Robert Darzac ni-l prezentase pe Brignolles. Acesta sosea direct de la Aix, unde fusese preparator în laboratorul de fizică şi unde comisese, probabil, vreo faptă de indisciplină, ce-l aruncase dintr- odată pe drumuri. Dar, amintindu-şi la timp că era rudă cu domnul Darzac, a luat trenul spre Paris şi a ştfut atît de bine să-l înduioşeze pe logodnicul Mathildei Stangerson, încît acesta, fiindu-i milă de el, a găsit mijlocul să-l asocieze muncii sale. La acea dată sănătatea lui Robert Darzac era departe de a fi înfloritoare. El se resimţea după formidabilele emoţii ce-l asaltaseră la Glandier şi la Curtea eu juri. Se putea crede însă că vindecarea, sigură de acum, a Mathildei, şi perspectiva apropiată a căsătoriei lor vor avea cea mai fericită influenţă asupra stării morale şi, în consecinţă, asupra stării fizice a tînărului profesor. Dar, dimpotrivă, am remarcat cu toţii că din ziua sosirii acelui Brig- nol'es, a cărui colaborare trebuia să-i fie, zicea el, de un preţios ajutor, starea proastă a domnului Darzac nu făcu decît să se accentueze. în sfîrşit, am constatat, de asemenea, că Brignolles aducea ghinion, căci două accidente neplăcute avură loc, unul după altul, în cursul unor experienţe care

n-ar fi trebuit, totuşi, să prezinte vreun pericol. Primul a fost rezultatul exploziei neaşteptate a unui tub Gessler, ale cărui cioburi l-ar fi putut răni în mod primejdios pe domnul Darzac, dar nu-l răniră decît pe Brignolles, pe mîinile căruia mai rămăseseră încă cîteva cicatrici. Al doilea, care ar fi putut fi extrem de grav, avu loc în urma exploziei absurde a unei mici lămpi de petrol, asupra căreia domnul Darzac tocmai stătea aplecat. Flacăra aproape că îi atinsese faţa; din fericire, fără alte urmări în afară de faptul că îi pîrlise genele şi îi produsese, pentru cîtva timp, tulburări de vedere, aşa încît nu mai putea suporta decît cu greu lumina soarelui.

După faptele misterioase petrecute ia Glandier mă aflam într-o asemenea stare de spirit, încît eram dispus să consider ca neobişnuite întîmplările cele mai simple. Fusesem de faţă la acest ultim accident; venisem să-l caut pe domnul Darzac la Sorbona. L-am dus chiar eu pe prietenul nostru la o farmacie şi de acolo la un doctor, spunîndu-i pe un ton destul de sec lui Brignolles, care îşi manifestase dorinţa să ne însoţească, să rămînă pe loc. Pe drum, domnul Darzac mă întrebă de ce îl repezisem astfel pe acel sărman Brignolles; i-am răspuns că băiatul ăsta îmi displăcea, în general, pentru că nu-mi era agreabil felul său de a se purta, şi, în special, pentru că îl consideram responsabil de accidentul din ziua aceea. Domnul Darzac a vrut să ştie care ar fi fost motivul unui asemenea comportament; n-am ştiut însă ce să-i răspund şi el a început să rîdă. N-a mai rîs totuşi atunci cînd doctorul l-a anunţat că ar fi putut să-şi piardă vederea şi că era o minune că scăpase atît de ieftin.

Neliniştea ce mi-o producea Brignolles era, fără îndoială, ridicolă, iar accidentele nu se mai repetară. Totuşi, eram atît de tare pornit împotriva lui încît, în adîncul sufletului, nu-i iertam că sănătatea domnului Darzac nu se îmbunătăţea deloc. La începutul iernii domnul Darzac tuşea atît de rău, încît l-am rugat insistent, cum dealtfel îl rugaseră toţi, să ceară un concediu şi să meargă să se odihnească în Sud. Doctorii i-au indicat San-Remo. Se duse acolo, şi, după opt zile, ne-a scris că se simţea mult mai bine; se părea că de cînd ajunsese în acel ţinut i se luase o *greutate de pe suflet! . . .* „Respir; .. . respir, .. ne scria el. Cînd am plecat din Paris simţeam că mă suioc!". Scri- soarea domnului Darzac îmi dădu mult de gîndit şi n-am ezitat să-i împărtăşesc părerile mele lui Rouletabille. Acesta a fost la fel de uimit ca şi mine de faptul că domnul Dar- zao se simţea atît de rău cînd se afla în preajma lui Brignolles şi atît de bine cînd era departe de acesta. . . Bănuiala era atît de serioasă, în special din partea mea, încît cu nici un chip nu i-aş fi dat voie lui Brignolles să plece din oraş. Pe cuvînt că nu! Dacă ar fi părăsit Parisul, aş fi fost în stare să-l urmăresc. Dar el nu plecă, dimpotrivă. Niciodată nu fusese mai apropiat ca acum de familia Stanger- son. Sub pretextul că voia să afle veşti despre domnul Darzac, se vîra tot timpul în sufletul domnului Stangerson. Odată reuşise chiar să o vadă pe domnişoara Stangerson, dar îi făcusem logodnicei domnului Darzac un asemenea portret al preparatorului de fizică, încît am reuşit să i-l fac nesuferit pentru totdeauna, fapt pentru care mă felicitam.

Domnul Darzac a rămas patru luni la San-Remo şi a revenit aproape complet restabilit. Totuşi, ochii îi erau încă slabi şi trebuia să aibă cea mai

mare grijă de ei. Rouletabille şi cu mine hotărîserăm să-l supraveghem pe Brignolles şi am fost mulţumiţi să aflăm că nunta va avea loc foarte curînd şi că domnul Darzac îşi va duce soţia într-o lungă călătorie, departe de Paris şi... departe de Brignolles.

La întoarcerea de la San-Remo, domnul Darzac mă întrebase :

— Ei bine, ce mai crezi despre acest sărman Brignolles? Ţi-ai schimbat părerea în ceea ce-l priveşte?

— Pe cuvînt, nu! i-am răspuns.

A rîs iar de mine, făcînd cîteva din acele glume provensale care-i plăceau atît de mult atunci cînd împrejurările îi permiteau să fie vesel şi care regăsiseră în gura lui o savoare nouă de cînd călătoria în Sud redase accentului său toată frumuseţea iniţială.

Era fericit! Dar nu ne-am putut da seama cu adevărat de acest lucru – între întoarcerea sa şi căsătorie îl văzu- serăm de puţine ori – decîf acum, chiar în pragul acestei biserici, cînd ni s-a înfăţişat metamorfozat. Cu o mîndrie

lesne de înţeles, îşi îndrepta ţinuta-i uşor încovoiată. Fericirea îl făcea mai înalt şi mai frumos!

— Am putea zice că stăpînul ia în serios nunta asta, mîrii Brignolles.

M-am îndepărtat de omul ăsta care-mi provoca silă şi m-am dus pînă în spatele sărmanului domn Stangerson, care, tot timpul cît a durat ceremonia, a rămas cu mîinile încrucişate, fără să vadă nimic, fără să audă nimic. Cînd totul s-a sfîrşit, a trebuit să-l batem pe umăr pentru a-i trezi din visul său.

Cînd am ajuns în sacristie, avocatul André Hesse suspină adînc:

— Asta e! zise el. Respir ...

— De ce n-ai respirat pînă acum, prietene? l-a întrebat maestrul Henri-Robert.

Atunci maestrul André Hesse mărturisi că, pînă în ultima clipă, îi fusese teamă să nu sosească mortul. ..

— Ce vrei, i-a spus confratelui său care îl luase în rîs, nu mă pot obişnui cu ideea că Frédéric Larsan consimte să fie mort cu-adevărat! . ..

Ne aflam acum cu toţii – cel mult vreo zece persoane —- în sacristie. Martorii semnau în registre, iar ceilalţi îi felicitau cu amabilitate pe tinerii căsătoriţi. Sacristia era şi mai întunecoasă decît biserica şi dacă încăperea n-ar fi fost atît de mică aş fi putut crede că nu-l zăream pe Joseph Rouletabille din cauza întunericului. Dar, fără îndoială, lipsea. Ce însemna asta? Mathilde întrebase deja de două ori de el şi domnul Robert Darzac mă rugă să merg să-l caut, ceea ce am şi făcut, dar m-am întors în sacristie tot fără el; nu-l găsisem.

—• E ciudat, zise domnul Darzac, şi cu totul inexplicabil. Eşti sigur că te-ai uitat peste tot? Poate stă în vreun colţ, visînd.

— L-am căutat peste tot şi chiar l-am strigat, i-am răspuns.

Dar domnul Darzac nu se mulţumi cu ce i-am spus. A ţinut să facă chiar el ocolul bisericii. Şi a fost totuşi mai norocos decît mine, pentru că a aflat de la un cerşetor care se afla, cu un talger, sub porticul bisericii, că un tînăr, care într-adevăr nu putea fi decît Rouletabille, ieşise cu cî- teva minute mai înainte din biserică şi plecase cu o trăsură. Cînd i-a dus vestea soţiei şale, aceasta păru că se întristează peste măsură. Mă chemă şi îmi spuse:

— Dragă domnule Sainclair, ştiţi că peste două ore vom pieca cu trenul din gara Lyon; c-ăutaţi-l pe tînărul nostru prieten şi aduceţi-mi-1; spuneţi-i că purtarea sa inexplicabilă mă îngrijorează mult. ..

— Contaţi pe mine, am spus eu.. .

•Şi am început imediat să-l caut pe Rouletabille. Am ajuns însă la gara Lyon fără să-l fi găsit. Nu dădusem de el nici acasă, nici la ziar, nici la cafeneaua Baroului, unde, adeseori, necesităţile meseriei îl obligau să fie prezent la această oră a zilei. Nici unul din prietenii lui n-au putut să-mi spună unde aş fi avut vreo şansă să-l întîlnesc. Vă puteţi singuri da seama cu cită tristeţe am fost primit pe peronul gării. Domnul Darzac era dezolat; dar pentru că trebuia să se ocupe de instalarea călătorilor – căci profesorul Stangerson, care se ducea la Menton, la familia Rance, îi însoţea pe tinerii căsătoriţi pînă la Dijon, cu toate că aceştia îşi continuau călătoria prin Culoz

şi Mont-Ceans – mă rugă pe mine să anunţ această veste neplăcută soţiei sale. M-am achitat de trista însărcinare, adăugind că Rouletabille va sosi fără îndoială înainte de plecarea trenului De la primele mele cuvinte Mathilde a început să plîngă uşor şi a dat din cap:

— Nu, Nu! ... s-a sfîrşit!. . . Nu va mai veni!. . .

Şi se urcă în vagon. ..

Atunci, văzîncl emoţia tinerei mirese, antipaticul de Brignolles n-a putut să se abţină şi, adresîndu-se avocatului André liesse, care, dealtfel, l-a făcut să tacă într-un mod foarte brutal, după cum merita, a repetat:

— Priviţi! Priviţi! vă spun încă o dată că are ochi de nebună! Vai, Robert a greşit. . . ar fi făout mai bine să aştepte!

Il am încă pe Brignolles în faţa ochilor pe cînd spunea asta, şi-mi amintesc sentimentul de oroare pe care mi l-a provocat în acel moment. De mult nu mai aveam nici o îndoială că Brignolles e un tip necinstit şi mai ales un invidios care nu-i ierta rudei sale faptul de a-l fi angajat în- tr-o slujbă prea puţin însemnatăi Avea o figură gălbuie şi trăsături ascuţite. Totul la el inspira amărăciune, totul era alungit. Era înalt, cu braţe lungi, cu picioare lungi şi cu un cap lunguieţ. Totuşi, în această alcătuire exista şi o excepţie: labele picioarelor şi mîinile. Avea extremităţile mici şi aproape elegante. Sever apostrofat din cauza apropourilor sale răutăcioase, Brignolles simţi brusc că tînărul avocat îi devine nesuferit, aşa că îndată ce-şi prezentă complimentele proaspeţilor căsătoriţi. ţiărăsi gara. Sau aşa cel puţin am crezut, deoarece nu l-am mai văzut.

Mai erau încă trei minute pînă la plecarea trenului. încă mai speram că Rouletabille va veni şi fixam cu toţii peronul, gîndindu-ne că vom vedea în sfîrşit figura simpatică a tînărului nostru prieten apărînd din grupul călătorilor grăbiţi, aflaţi în întîrziere. Oare ce se întîmplase de nu se ivea, ca de obicei. în felul său caracteristic, dind la o parte totul şi pe toţi, fără să-i pese cîtuşi de puţin de protestele şi strigătele ce-i însoţeau trecerea printr-o mulţime de oameni, în mijlocul căreia părea întotdeauna mai grăbit de- cît ceilalţi? Ce făcea?. .. Se închideau deja uşile, se auzea cum se trîntesc cu zgomot; apoi invitaţiile scurte ale conductorilor.. . .,Poftiţi în vagoane! Domnilor!... în vagoane!". . . ultimii întîrziaţi. . . fluieratul ascuţit care dădea semnalul de plecare. . . apoi pufăitul zgomotos al locomotivei şi trenul se puse în mişcare. .. Dar Rouletabille nicăieri!. . . Eram atît de trişti şi de miraţi încît stăteam pe peron privind-o pe doamna Darzac, fără să ne treacă prin minte să-i urăm drum bun. Fiica profesorului Stangerson învălui peronul într-o ultimă privire şi, în clipa în care trenul începu să accelereze, convinsă de-acum că nu-l va mai vedea pe tînărul ei prieten înainte de plecare, îmi întinse un plic prin uşa trenului. . .

— Pentru el! spuse ea. ..

Şi brusc, în timp ce o teamă subită i se citea pe figură, adăugă cu o voce atît de stranie, încît n-am putut să nu mă gîndesc la nefastele cugetări ale lui Brignolles:

— La revedere prieteni!. . . *sau, mai curîndL, adio!*

OiSPOZIŢIA SCHIMBĂTOARE A LUI JOSEPH ROULETABILLE

Iniorcîndu-mă singur de la gară nu puteam decît să fiu uimit de ciudata tristeţe care mă năpădise şi căreia nu-i puteam stabili cu precizie cauza. De la procesul de la VersaiUes, la ale cărui peripeţii participasem îndeaproape, mă împrietenisem de-a binelea cu profesorul Stangerson, cu fiica sa şi cu Robert Darzac. Ar fi trebuit să fiu fericit graţie acestui eveniment care părea să mulţumească pe toată lumea. Mă gîndeam că absenţa ciudată a tînărului reporter era unul din motivele acestei apatii. Rouletabille fusese considerat de familia Stangerson şi de domnul Darzac drept salvatorul lor. Şi asta mai ales de cînd Mathilde ieşise din spital, unde, timp de mai multe luni, urmase un tratament serios pentru boala sa de nervi. Fata ilustrului profesor citi cu mintea lucidă, în sfîrşit restabilită, stenograma dezbaterilor, din care Rouletabille apărea ca un tî- năr erou miraculos. Ea îşi dăduse astfel seama de rolul extraordinar jucat de acest copil într-o dramă în care, fără el, ar fi fost, împreună cu toţi cei pe care îi iubea, victima unei nenorociri. Astfel că nu existau amabilităţi, aproape materne, cu care să nu-l înconjoare pe prietenul meu. Se interesa de tot ce avea vreo legătură cu el; îi provocase mărturisirile, vrînd să ştie despre Rouletabille mai mult de- cît ştiam eu şi poate mai mult decît ştia el însuşi. Manifestase o curiozitate discretă, dar continuă, în privinţa naşterii lui, despre care nici unul dintre noi nu ştia nimic şi asupra căreia tînărul continua să păstreze tăcere cu un fel de orgoliu de neîmblînzit. Foarte impresionat de prietenia delicată a sărmanei femei, Rouletabille rămânea totuşi extrem de rezervat, manifestînd în raporturile cu ea o politeţe emoţionantă, care mă surprindea de fiecare dată, pentru că venea de la un băiat pe care îl cunoscusem cu o fire atît de spontană, atît de exuberantă, atît de profund în prietenie sau aversiune. I-am mărturisit, nu numai o dată, ceea ce gîndeam şi mi-a răspuns întotdeauna evaziv, făcînd totuşi mult caz de sentimentele sale de devotament faţă de o persoană pe care o stima şi pentru care ar fi fost gata să sacrifice totul, dacă soarta sau norocul i-ar fi dat ocazia să sacrifice ceva pentru cineva. Avea şi momente cînd purtarea lui era de neînţeles. De exemplu, după ce în faţa mea considerase o sărbătoare ocazia de a merge să se odihnească' o zi întreagă la familia Stangerson, care închinase pentru vară o casă frumoasă pe malurile Marnei, la Chenne- vieres, nemaivrînd să locuiască la Glandier, şi după ce se bucurase copilăreşte de perspectiva unui concediu atît de fericit, refuză deodată să mă însoţească, fără să aibă vreun motiv aparent. Şi a trebuit să plec singur, lăsîndu-l în că-

măruţa pe care şi-o păstrase la întretăierea bulevardului Saint-Michel cu strada Monsieur-le-Prince. Eram supărat pe el pentru durerea ce i-o producea în felul acesta bunei domnişoare Stangerson.

Într-o duminică, exasperată de atitudinea prietenului meu, ea se hotărî să meargă împreună cu mine şi să-l ia prin surprindere în refugiul său din cartierul Latin.

Cînd am ajuns, Rouletabille, care lucra la măsuţa lui, şi care răspunsese cu un energic „Intraţi!" la bătaia mea în uşă, se ridică văzîndu-ne şi deveni atît de palid, . . . aiît de palid, înc-it am crezut că va leşina.

— Dumnezeule! strigă Mathilde Stangerson repezin- du-se spre el. Dar, înainte să ajungă la masa de care se sprijinea Rouletabille, acesta, mai iute decît ea, aruncase deja o geantă de marochin peste hîrtiile împrăştiate pe masă pentru a le ascunde complet.

Mathilde a observat, bineînţeles, gestul lui. S-a oprit •- foarte surprinsă.

— Te deranjăm? a întrebat ea pe un ton de reproş blînd.

— Nu! răspunse el, am terminat ceea ce lucram. O să vă arăt mai tîrziu. Este o capodoperă, o piesă în cinci acte. căreia nu reuşesc să-i găsesc deznodământul.

Şi a zîmbit. Curînd şi-a revenit complet şi ne-a spus o mie de caraghioslîcuri, mulţumindu-ne că venisem să-i deranjăm singurătatea. Vru neapărat să ne invite la cină şi am mers toţi trei să mîncăm într-un restaurant din cartierul Latin, la Fovot. Ce seară minunată! Rouletabille ii telefonase lui Robert Darzac care ni se alătură la desert. În perioada aceea domnul Darzac nu era cîtuşi de puţin suferind şi ciudatul Brignolles nu-şi făcuse încă apariţia în capitală. Ne-am distrat ca nişte copii. în singuraticul Luxem- bourg scara aceea de vară fusese frumoasă şi blîndă.

înainte de a se despărţi de domnişoara Stangerson, Rouletabille îi ceru iertare pentru purtarea ciudată pe care o avea cîteodată şi îşi reproşă că are, de fapt, un caracter foarte urît. Mathilde îl îmbrăţişă şi la fel făcu şi Robert Darzac. Iar el fu atît de emoţionat îneît, în timp ce îl conduceam pînă la uşă, nu-mi adresă nici un cuvînt, dar, în momentul despărţirii, îmi strînse mina aşa cum n-o mai făcuse niciodată. Ciudat tînăr! Vai! dacă aş fi ştiut! Cit imi reproşez acum că, atunci, l-am judecat uneori puţin prea Superficial. . .

Aşadar, trist, trist, asaltat de presentimente pe care încercam în zadar să ie alung, reveneam de la gara Lyon, amintindu-mi nenumăratele fantezii, ciudăţenii şi, uneori, capricii supărătoare ale lui Rouletabille de-a lungul ultimilor doi ani, dar totuşi nimic, nimic din toate astea nu m-ar fi îndreptăţit să prevăd ceea ce tocmai se petrecuse şi, cu atît mai puţin, să găsesc o explicaţie. Unde era Rouletabille? Am fost la hotelul său din bulevardul Saint-Michel, spu- nîndu-mi că, dacă nu-l găsesc nici acolo, puteam cel puţin să las scrisoarea doamnei Darzac. Nu mică mi-a fost mirarea cînd, intrînd în liotei, l-am găsit pe valetul meu du- cîndu-mi valiza! L-am rugat să-mi explice ce însemna asta şi mi-a spus că nu ştia nimic: că trebuia să-l întreb pe domnul Rouletabille.

Într-adevăr, în timp ce-l căutam peste tot, exceptînd, bineînţeles, propria-mi locuinţă, el se dusese acolo, la mine, în strada Rivoli, îi ceruse valetului să-l conducă în camera mea şi să-i aducă o valiză pe care o umpluse, cu grijă, cu toată rufăria necesară unui domn care se pregăteşte să plece într-o călătorie de patru sau cinci zile. Apoi ii ordonase blegului meu de valet ca după o oră să aducă vali- joara la hotelul său din bulevardul Saint-Michel. N-am făcut decît un salt pînă în camera prietenului meu, pe care l-am găsit aranjînd cu meticulozitate, într-o geantă de voiaj, obiecte de toaletă, lenjerie şi o cămaşă de noapte. Cît timp nu şi-a terminat treaba, n-am putut afla nimic de la el, căci, în rezolvarea micilor probleme ale vieţii curente, devenea de obicei scrupulos şi, cu toată modestia mijloacelor sale de existenţă, ţinea să trăiască foarte demn, avînd oroare de tot ceea ce ar fi avut mai mult sau mai puţin legătură cu viaţa de boem. Binevoi în sfîrşit să mă anunţe că „Vom pleca în vacanţă de Paşti'* şi, pentru că eram liber, iar ziarul său, *L'Epoque,* îi acorda un concediu de trei zile, nu aveam altceva mai bun de făcut decît să mergem să ne odihnim „pe malul mării". Nici măcar nu i-am răspuns, atît eram de furios de felul în care se purtase şi găseam absurdă ideea de a merge să admirăm oceanul sau Canalul Mî- necii pe o vreme groaznică de primăvară, care în fiecare an, timp de două sau trei săptămîni, ne face să regretăm iarna.

Dar el nu se lăsă prea impresionat de tăcerea mea şi luîndu-mi într-o mînă valiza, şi în cealaltă geanta lui, mă împinse spre scară şi mă urcă într-o trăsură care ne aştepta

în faţa hotelului. O jumătate de oră mai tîrziu, ne găseam amindoi într-un compartiment de clasa întîi al trenului cu direcţia Nord, care se îndrepta spre Tréport, prin Amiens. Cînd am intrat în gara Creil, mă întrebă:

— De ce nu-mi dai scrisoarea care ţi-a fost înmînată pentru mine?

L-am privit. Ghicise că doamna Darzac va suferi că nu-l vede în momentul plecării şi că ii va scrie. Pentru asta nu trebuia să dai dovadă de prea multă abilitate. I-am răspuns:

— Pentru că nu meriţi.

I-am făcut reproşuri usturătoare pe care însă nu le luă în seamă. N-a încercat nici măcar să se scuze, lucru ce mă enervă mai mult decît orice.

în sfîrşit, i-am dat scrisoarea. O luă, o privi şi îi mirosi parfumul plăcut. Cum îl examinam cu curiozitate. încruntă sprîncenele, tăinuind, sub expresia aspră a feţei, o puternică emoţie. Dar pînă la sfîrşit nu mi-a putut-o as- „7 cunde decît sprijininrlu-şi fruntea de fereastră şi adîncin- •dU'Se în contemplarea peisajului.

— Ei bine, l-am întrebat, n-o citeşti?

— Nu, mi-a răspuns, nu aici, ci acolo!

Am ajuns la Tréport în plină noapte, după şase ore de călătorie nesfîrşită, pe o vreme de cîine.

Vîntul dinspre mare ne îngheţa şi mătura cheiul pustiu. N-am întîlnit decît un vameş înfofolit în palton şi în glugă, -care se plimba pe podul canalului. Bineînţeles, nici o trăsură. Luminile cîtorva felinare pilpîiau în cuşeta lor de sticlă, reflectîndu-şi strălucirea palidă în băltoacele mari, în care ne împotmoleam pe rînd, în timp ce ne aplecam sub rafalele de ploaie. Se auzea în depărtare zgomotul făcut de micii saboţi de lemn ai vreunei localnice întîrziate, ce tro- păia sonor pe pavaj. Dacă n-am căzut în gaura neagră a avanportului se datorează numai mirosului de murdărie care se ridica din prăpastie şi zgomotului mareei care ne-a avertizat de pericol. îl bombăneam din urmă pe Rouletabille, care înainta destul de greu prin această întunecime umedă. Totuşi, cunoştea probabil locurile, dat fiind că tîrîş- grăpiş, biciuiţi îngrozitor de stropii spulberaţi ai valurilor, am ajuns pe plajă, la uşa unicului hotel deschis în afara sezonului turistic. Rouletabille ceru imediat să mănînce şi să se încălzească la foc, pentru că ne era foarte foame şi foarte frig.

— Ei poftim! i-am zis, binevoieşti să-mi comunici ce căutăm în acest loc, afară de reumatismul care ne pîn- deşte şi de pleurezia care ne ameninţă?

Căci pentru moment Rouletabille tuşea şi nu reuşea deloc să se încălzească.

— O! făcu el, îţi voi spune. Am venit să căutăm *parfumul Doamnei în negru!*

Aceste cuvinte mă puseră pe gînduri în aşa măsură în- cît n-am închis ochii toată noaptea. Afară vîntul dinspre mare continua să urle, rostogolind spre plaja prunduită imensul său vaier şi năvălind apoi deodată, cu violenţă, pe uliţele oraşului ca prin nişte coridoare. Am avut impresia că aud mişcare în

camera de alături care aparţinea prietenului meu: m-am sculat şi am deschis uşa. Deşi era frig şi vînt. el deschisese fereastra şi l-am văzut clar cum trimitea săruturi întunericului. Săruta noaptea!

Am închis uşa şi m-am întors discret să mă culc. A doua zi dimineaţă am fost trezit de un Rouletabille înspăi- mintat. Obrazul lui purta semnele unei nelinişti puternice şi îmi întinse o telegramă care venea de la Bourg şi care îi fusese reexpediată de la Paris, conform ordinului pe care îl dăduse. Iată mesajul: „Veniţi imediat fără să pierdeţi nici un minut. Am renunţat la călătoria în Orient şi mergem să-l întîlnim pe domnul Stangerson la Menton, la familia Rance, la Rochers Rouges. Această telegramă trebuie să rămînă secretă. *Nu trebuie să speriem pe nimeni.* Invocaţi pretextul unui concediu sau orice doriţi, numai veniţi! Te- legrafiaţi-mi post restant la Menton. Repede, repede, vă aştept. Al dumneavoastră disperat, Darzac".

PARFUMUL

•— Ei bine, am strigat sărind din pat. Asta nu mă miră!

— N-ai crezut niciodată în moartea lui? mă întrebă Rouletabille cu o emoţie pe care nu mi-o puteam explica, cu toată gravitatea situaţiei în care ne aflam, în condiţiile în care trebuia să respectăm întocmai termenii telegramei domnului Darzac.

— Nu prea, am zis eu. Avea atîta nevoie să fie considerat mort, incit nu era mare lucru să sacrifice nişte hîrtii cu ocazia scufundării vasului Dordogne. Dar, ce ai prietene? Pari foarte slăbit. Eşti bolnav. ..?

Rouletabille s-a prăbuşit pe un scaun. Mi-a mărturisit, la rîndul său, cu o voce aproape tremurîndă că nici el nu crezuse cu adevărat în moartea *lui Larsan* decît odată eu terminarea ceremoniei de căsătorie. Tînărul nu putea concepe că, dacă ar mai fi fost încă în viaţă, Larsan ar fi lăsat să se înfăptuiască actul prin care Mathilde Stangerson devenea soţia domnului Darzac. Ar fi fost de ajuns doar'să se arate pentru a împiedica căsătoria şi, oricît de periculos ar fi fost pentru el acest lucru, n-ar fi ezitat s-o facă, cu- noscînd sentimentele religioase ale fiicei profesorului Stangerson şi ştiind bine că ea n-ar fi consimţit niciodată să-şi lege soarta de un alt bărbat, atîta timp oît mai trăia primul ei soţ. În zadar ar fi fost invocată în faţă ei nulitatea acelei prime căsătorii din punct de vedere al legilor franceze, căci nu era mai puţin adevărat că un preot făcuse din ea, pentru totdeauna, soţia unui ticălos!

Şi Rouletabille, ştergîndu-şi sudoarea care-i curgea pe frunte, adăugă:

— Vai! aminteşte-ţi, prietene... În ochii lui Larsan „casa parohială nu şi-a pierdut din farmec, şi nici grădina din strălucire".

Am pus mîna pe mîna lui Rouletabille. Avea febră. Am vrut să-l liniştesc, dar nu mă auzea.

— Şi iată, se pare că a aşteptat să-şi facă apariţia *după* căsătorie, la citeva ore după căsătorie. Deoarece, pentru mine oa şi pentru tine, Sainclair, nu-i aşa? telegrama domnului Darzac nu ar însemna nimic dacă n-ar vrea să spună că *celălalt a revenit.*

— Bineînţeles!... dar poate domnul Darzac s-a înşelat!. .

— O, domnul Darzac nu-i un copil căruia îi este frică. . . Totuşi trebuie să sperăm, trebuie să sperăm, nu-i aşa Sainclair, că s-a înşelat! Nu, nu! nu este posibil, ar fi prea cumplit!... prea cumplit... prietene! prietene! .. O! Sainclair, ar fi prea teribil!. ..

Nu-l văzusem niciodată pe Rouletabille atît de agitat, nici chiar cu ocazia celor mai îngrozitoare evenimente de la
Glandier. Acum se ridicase... Mergea prin cameră, mişcînd, fără motiv, obiectele din loc, apoi mă privi repetînd: „Prea cumplit!... prea cumplit!"

I-am demonstrat că nu era normal să fie atît de îngrijorat din cauza unei telegrame care nu dovedea nimic şi putea fi rezultatul unei vedenii... Şi apoi, am adăugat eu, nu era momentul să se lase pradă unei asemenea spaime, de neiertat pentru un tînăr de valoarea lui, mai ales că, fără îndoială, va fi nevoie să ne păstrăm tot cumpătul.

— De neiertat!... Într-adevăr, Sainclair. . . de neiertat!. ..

— Dar în sfîrşit, dragul meu. . . Mă înspăimînţi. ..! Ce se întîmplă?

— Vei afla. . . Situaţia este groaznică.. . Cum de n-a murit?

— Şi la urma urmelor, ce te face să crezi că nu e mort?

— înseamnă, înţelegi, Sainclair. .. Şşşt!. .. Taci... Taoi, Sainclair!. . . înseamnă, ei bine, că *dacă el trăieşte, eu aş prefera să fiu mort!*

■— Nebunule! Nebunule! Nebunule! tocmai dacă trăieşte trebuie să trăieşti şi tu ca s-o aperi pe *ea!*

— Vai! Vai! este adevărat ce ai spus acum Sainclair!... Este foarte adevărat! Mulţumesc prietene' .. Ai pronunţat singurul cuvînt care mă poate ţine în viaţă: *ea!* Poţi să-ţi închipui! Nu mă gîndeam decît la mine! Nu mă gîndeam decît la mine. . .

Şi Rouletabille, rînji, iar adevărul este că şi mie, la rîndul meu, mi s-a făcut frică, văzîndu-l astfel şi l-am rugat, strîngîndu-l în braţe, să-mi spună de ce era atît de înspăimîntat, de ce vorbea de moarte, de ce rînjea în felul acela. ..

— Ca unui prieten, celui mai bun prieten al tău, Rouletabille!. .. Vorbeşte, vorbeşte! Descarcă-ţi sufletul!... Spune-mi secretul tău! spune-mi-l, pentru că te înăbuşă!... Eu îmi deschid sufletul în faţa ta. ..

Rouletabille îşi puse mîna pe umărul meu. . . şi privin- du-mă adînc în ochi, îmi spuse:

— Vei afla totul Sainclair, vei şti la fel de mult ca mine şi vei fi la fel de înspăimîntat ca mine, prietene, pentru că eşti bun şi pentru că ştiu că mă iubeşti!

Spunîndu-mi toate astea mă aşteptam să cadă pe gîn- duri. ..

După un timp mi-a cerut mersul trenurilor şi mi-a spus:

—• Vom pleca la ora unu, iarna nu există tren direct între oraşul Eu şi

Paris; nu vom ajunge la Paris decît la ora şapte. Dar vom avea destul timp* să ne facem geamantanele şi să luăm de la gara Lyon trenul de ora nouă în direcţia Marseille şi Menton.

Nu-mi cerea nici măcar părerea; mă ducea la Menton, oum mă dusese şi la Treport; ştia că în împrejurările de faţă nu-i puteam refuza nimio. Căci văzîndu-l într-o stare atît de neobişnuită, nu l-aş fi părăsit chiar dacă nu m-ar fi vrut lîngă el. Şi apoi, începea vacanţa şi treburile de la Palatul de justiţie îmi lăsau libertate deplină.

— Mergem deci spre Eu? l-am întrebat.

— Da, vom lua trenul de acolo. Ne trebuie cel mult o jumătate de oră să ajungem cu trăsura de la Treport la Eu.. .

— Vom rămîne puţin în acest ţinut, am zis eu.. .

— Destul, sper. . . destul, vai, pentru motivul venirii mele aici!. . .

M-am gîndit la parfumul Doamnei în negru şi am tăcut. Rouletabille îmi spusese doar că voi afla totul. M-a dus pe dig. Vîntul era încă puternic şi a trebuit să ne adăpostim în spatele farului. Stînd cu faţa spre mare, a închis ochii şi a rămas o clipă pe gînduri.

— Aici, mi-a spus el, în sfîrşit, am văzut-o pentru ultima oară.

Privi banca de piatră.

— Ne-am aşezat aici; m-a strîns la pieptul ei. Eram un copilaş; aveam nouă ani. Mi-a spus să rămîn acolo, pe bancă, apoi a plecat şi n-am mai revăzut-o niciodată. Era într-o seară,.. . o seară blîndă de vară, seara înmînării premiilor. O! ea n-a asistat la festivitate, dar eu ştiam că va veni în seara aceea. .., o seară plină de stele şi atît de limpede, încît am sperat, pentru o secundă, să-i zăresc obrazul. Sus- pinînd, ea se acoperise totuşi cu vălul. Apoi a plecat. N-am mai văzut-o niciodată. . .

— Şi tu prietene?

— Eu?

— Da, ce-ai făcut? Ai rămas mult timp pe această bancă?

— Aş fi vrut. . . dar birjarul a venit să mă ia şi m-am întors la. . .

— Unde?

— Ei bine dar, la liceu.

— Există deci un liceu la Tréport?

— Nu, dar există unul la Eu, m-am întors la liceul din Eu.

îmi făcu semn să-l urmez.

— Mergem acolo, spuse el.. . Cum vrei să mai ştiu ce-a mai rămas? Au fost prea multe furtuni!. . .

O jumătate de oră mai tîrziu eram la Eu. În josul străzii Maronnier, trăsura noastră rula cu zgomot pe pavajul dur al pieţii centrale, reci şi pustii, în timp ce birjarul îşi anunţa sosirea pocnind din bici cu mişcări ample şi umplînd mica! oraş amorţit de vaierul sfîşietor al curelei de piele. În curkid, pe deasupra acoperişurilor, se auzi sunînd un orologiu – cel al liceului, îmi spuse Rouletabille – şi apoi totul se scufundă în tăcere. Calul şi trăsura se opriseră. Birjarul dispăruse într-o circiumă. Intrarăm în umbra îngheţată a înaltei biserici care străjuia piaţa pe o latură. Rouletabille privi o clipă înspre

castelul a cărui siluetă din cărămizi roşii, dominată de acoperişuri înalte, stil Ludovio al XIII-lea, îşi etala faţada-i tristă, plîngîndu-şi parcă prinţii exilaţi; examină melancolic clădirea pătrată a primăriei care îndrepta spre noi vîrful neprietenos al steagului său murdar, casele tăcute, cafeneaua „Paris" – localul domnilor ofiţeri –, prăvălia frizerului, a librarului. Nu de aici îşi cumpărase el primele cărţi noi, plătite de Doamna în negru?. ..

— Nimic nu s-a schimbat.

În pragul librăriei, un cîine bătrîn, fără culoare, îşi întindea leneş botul pe labele-i îngheţate.

— Este Cham! zise Rouletabille. O! îl recunosc! Este Cham! Este bunul meu Cham!

Şi îl strigă;

— Cham! Cham!. ..

Cîinele se ridică şi veni spre noi, ascultînd vocea care-l chema. Făcu, cu greu, cîţiva paşi, ne mirosi şi se întoarse să se întindă pe prag, indiferent.

— O! spuse Rouletabille, el este!. . . dar nu mă mai recunoaşte.

Mă trase pe o străduţă pavată cu pietre ascuţite, care cobora o pantă înclinată. Mă ţinea de mînă şi-l simţeam cît era de agitat. În curînd ne-am oprit în faţa unui mi« templu, în stil iezuit, oare-şi înălţa în faţa noastră pridvorul ornat cu nişte semicercuri de piatră, un fel de „console răsturnate", caracteristice unei arhitecturi ce nu contribuise cu nimic la gloria secolului al XVII-lea. Impingînd o portiţă joasă, Rouletabille mă făcu să intru sub o arcadă armonioasă, la capătul căreia se aflau îngenunchiate, pe piatra mormintelor goale, magnificele statui de marmură ale Caterinei de Clèves şi Guise le Balafré.

— Capela liceului, îmi spuse încetişor tînărul.

înăuntru nu era nimeni.

Am traversat-o în grabă. Rouletabille împinse foarte uşor o uşă dublă care dădea în stînga, spre un fel de streaşină.

— Ei, zise el foarte încet, totul merge bine. în felul ăsta vom intra în liceu şi portarul nu mă va vedea. Cu siguranţă că m-ar recunoaşte!

— Şi ce-ar fi rău în asta?

Dar tocmai atunci, un bărbat cu capul descoperit şi cu o legătură de chei în mînă, trecu prin Vaţa streaşinii, iar Rouletabille se retrase în umbră.

— Este moş Simon! Vai! cum a îmbătrînit. A chelit. Atenţie!. .. este ora cînd mătură sala de studii a celor mi ji. Toată lumea este în clasă. O! vom fi liberi cu adevărat. Nu mai rămîne decît mama Simon în ghereta sa, num ii să nu fi murit. .. În orice caz, nu ne va zări de aici. Dar să aşteptăm! Iată că moş Simon se întoarce!

De ce ţinea atît de mult Rouletabille să nu fie văzut? De ce! Cu siguranţă nu ştiam nimic despre acest băiat pe care credeam că-l cunosc atît de bine! Fiecare oră petrecută împreună cu el îmi oferea întotdeauna cîte o surpriză. Aşteptînd ca moş Simon să ne lase cale liberă, Rouletabille şi cu mine reuşirăm să ieşim de sub streaşină fără să fim văzuţi şi, ascunşi într-un colţ al unei mici grădini interioare, în spatele unor arbuşti, puteam acum, aplecaţi pe

deasupra unei balustrade de cărămidă, să contemplăm în voie, din ascunzătoarea noastră, vastele curţi şi clădirile liceului care se întindeau la picioarele noastre. Rouletabille mă strînse de braţ, ca şi cînd i-ar fi fost frică să nu cadă. ..

— Dumnezeule, zise el cu o voce răguşită. . . totul a fost schimbat! A fost demolată vechea clasă „unde am găsit cuţitul", iar curtea interioară unde „au fost ascunşi banii" a fost mutată mai departe... Doar ele, zidurile capelei, nu şi-au schimbat locul!... Priveşte Sainclair, apleacă-te; aoeastă uşă care dă spre subsolul capelei este uşa clasei mici. I-am trecut pragul de atîtea ori, Dumnezeule! cînd eram copilaş. Dar niciodată, niciodată nu plecam de acolo atît de bucuros, chiar în timpul celor mai vesele recreaţii ca atunci cînd moş Simon venea să mă caute să merg la vorbitor unde mă aştepta Doamna în negru!.. . Dumnezeule! numai să nu se fi atins de vorbitor!.. .

Riscă o privire în urmă, apoi, întinse gîtul.

— Nu! Nu!... Iată vorbitorul!... lîngă arcadă... este prima uşă la dreapta, .. . acolo venea ea.. . acolo vom merge imediat după ce va coborî moş Simon. ..

Îi clănţăneau dinţii.

— E cumplit, zise el, cred că voi înnebuni. . . Ce vrei! Este peste puterile mele, nu-i aşa? Chiar ideea că o să revăd vorbitorul unde ea mă aştepta. Nu trăiam decît cu speranţa de-a o revedea şi cînd ea pleca, deşi îi promiteam întotdeauna că voi fi înţelegător, mă cuprindea o disperare atît de neagră, încît, de fiecare dată, tuturor le era teamă pentru sănătatea mea. Nu reuşeau să mă scoată din apatie decît spunîndu-mi că dacă mă îmbolnăvesc n-o voi mai revedea niciodată. Pînă la vizita următoare rămîneam cu amintirea şi cu parfumul ei. Cum niciodată n-am putut să-i văd clar chipul ei drag şi fiindcă mă îmbătăm, pînă ia leşin, cu parfumul ei, atunci cînd mă strîngea în braţe, îmi aminteam mai bine parfumul decît imaginea ei.

În zilele care urmau vizitei sale, mă duceam cîteodată în timpul recreaţiilor pînă la vorbitor şi cînd era gol, ca astăzi, inspiram şi expiram cu religiozitate aerul pe care îl respirase ea, făceam provizii din atmosfera prin care ea trecuse o clipă şi ieşeam cu sufletul îmbălsămat. Era cel mai delicat, mai subtil şi, cu siguranţă, cel mai natural, cel mai dulce parfum din lume şi credeam că nu-l voi mai întîlni niciodată pînă în ziua aceea de care ţi-am vorbit, Sainclair. . . îţi aminteşti... ziua recepţiei de la Elysée.

— În ziua aceea, prietene ai întîlnit-o pe Mathilde Stan- gerson...

— Este adevărat. . . răspunse el cu o voce tremurîndă.

.. . Vai! dacă aş fi ştiut atunci că fiica profesorului Stangerson, cu ocazia primei sale căsătorii în America, avusese un copil, un fiu, care ar fi trebuit să aibă, dacă ar mai fi fost în viaţă, vîrsta lui Rouletabille, poate că după călătoria prietenului meu acolo, unde cu siguranţă culesese informaţii, aş fi înţeles în sfîrşit emoţia, durerea, neliniştea ciudată pe care o avea cînd pronunţa numele Mathildei Stangerson în acest liceu unde venea altădată Doamna în negru!

Se lăsă o tăcere pe care într-un tîrziu am îndrăznit s-o tulbur.

—- Şi nu ai ştiut niciodată de ce Doamna în negru n-a mai revenit?

— O! zise Rouletabille, sînt sigur că Doamna în negru a revenit. Numai că eu plecasem!. . .

— Cine venise să te ia?

— Nimeni! Fugisem!. . .

— De ce? Ca s-o cauţi?

— Nu! Nu! ca să fug de ea, ca să fug de ea, îţi spun Sainclair!.. . Dar ea a revenit!... sînt sigur că a revenit.

— Trebuie să fi fost disperată că nu te-a mai găsit. . .!

Rouletabille îşi ridică mîinile spre cer, dînd din cap.

— Ştiu eu? Cine poate şti?. . . Vai! Sînt foarte nenorocit!... Şşşt! prietene! şşşt!. .. moş Simon. . . acolo... Pleacă... în sfîrşit!... Repede!., la vorbitor!...

Am ajuns acolo din trei paşi. Era o cameră obişnuită, destul de mare, cu perdele albe, sărăcăcioase, la ferestrele goale. Avea şase scaune de paie aliniate lîngă perete, o oglindă deasupra căminului şi o pendulă. Înăuntru era destul de întuneric.

intrînd în această încăpere, Rouletabille îşi scoase şapca ou unul din acele gesturi de respect şi de pioşenie pe care nu le ai de obicei decît atunci cînd pătrunzi într-un loo sacru. Se înroşise foarte tare şi înainta cu paşi mici, foarte stînjenit, învîrtindu-şi şapca de călătorie în mînă. Se întoarse spre mine şi, foarte încet, mai încet încă decît îmi vorbise în capelă, îmi spuse:

— Vai! Sainclair! iată vorbitorul!... Uite, atinge-mi mîinile, ard. .. sînt roşu, nu-i aşa? eram întotdeauna roşu eînd intram aici şi ştiam că o voi găsi înăuntru! Desigur, am fugit. . . mă sufoc. .. n-am putut aştepta, nu-i aşa?. .. O! inima, inima care îmi bate ca atunci cînd eram mic. . . Uite, ajungeam aici... acolo la uşă, şi apoi mă opream ruşinat.. . Dar observam în colţ umbra ei întunecată; întindea braţele în care mă aruncam şi, imediat, îmbrăţişîndu-ne, plîn- geam!... Era bine! Era mama, Sainclair!... O! nu ea mi-a spus, dimpotrivă, ea îmi spunea că mama este moartă şi eă era o prietenă a mamei. Numai că eu ştiam bine că ea este mama mea pentru că îmi spunea să o strig tot „Mă- mico!'* şi pentru că plîngea cînd o îmbrăţişam. Uite, venea la asfinţit, cînd nu era încă lumina aprinsă în vorbitor şi se aşeza întotdeauna acolo, în acel colţ întunecos. Sosind, punea pe pervazul acestei ferestre un pachet mare, alb, strîns cu o sfoară roz. Era o brioşă. Îmi plac enorm brioşele. Sainclair!. ..

Şi Rouletabille nu se mai putu abţine. Se sprijini cu cotul de Gămin şi plînse, plînse. ..! Cînd se linişti puţin, ridică capul, mă privi şi îmi surise trist. Apoi, foarte obosit se aşeză. Nu aveam nici o intenţie să-i vorbesc. Simţeam eă nu cu mine vorbea el, ci cu amintirile sale.. .

L-am văzut scoţînd de la piept scrisoarea pe care i-e dădusem şi, cu mîinile tremurînde, o desfăcu. O citi încet. Deodată mina îi căzu şi scoase un geamăt. El, care fusese adineauri atît de roşu, devenise palid, atît de palid, încît ai fi zis că tot sîngele i se scursese din inimă. Am făcut o mişcare, dar mi-a interzis cu un gest să mă apropii. Apoi a închis ochii.

Aş fi putut crede că dormea. Atunci m-am îndepărtat încetişor, în vîrful picioarelor, aşa cum faci în camera unui bolnav. M-am sprijinit de o fereastră

care dădea spre curtea mică, dominată de un castan înalt.- Cît timp am stat a«ol® privind castanul? Ştiu eu? .. . Ştiu eu ce-am fi răspuns cuiva de-al casei care ar fi intrat în acel moment în vorbitor? Mă gînueam confuz la soarta stranie şi misterioasă a prietenului meu, la acea femeie care poate era sau nu mama lui!.. . Rouletabille era atunci atît de tînăr. .., avea atîta nevoie «1« o mamă, încît poate îşi făurise una în imaginaţia lui. Roul*- tabille! Ce alt nume îi cunoşteam? Joseph Josephin. Fără îndoială îşi făcuse primele studii aici sub acest nume. Joseph Josephin, cum spunea redactorul şef de la *Epoque;* „Asta nu-i nume". Şi acum de ce a venit aici? Să caute urma unui parfum! Să retrăiască o amintire?. .. o iluzie?

La zgomotul pe care l-a făcut, m-am întors. Era în picioare; părea foarte calm; faţa i se luminase ca a celor care tocmai au repurtat o victorie interioară.

— Sainclair, trebuie să plecăm acum... Să mergem, prietene!. . . Să mergem!. . .

A părăsit vorbitorul fără măcar să privească în urmă. L-am urmat.

Pe strada pustie, unde am reuşit să ajungem fără să fim remarcaţi, l-am oprit şi l-am întrebat neliniştit:

— Ei bine, prietene ... Ai regăsit parfumul Doamnei în negru?. ..

Desigur! a văzut că-l întrebasem, sincer, plin de dorinţa fierbinte ca această vizită în locurile copilăriei să-i readucă puţină pace în suflet.

— Da, zise el cu gravitate.. . Da, Sainclair l-am regăsit. ..

Şi mi-a arătat scrisoarea fiicei profesorului Stangerson.

L-am privit cu gura căscată, neînţelegînd pentru că nu ştiam. .. Atunci, mi-a luat mîinile şi, ochi în ochi, mi-a spus:

— Îţi voi încredinţa un mare secret, Sainclair, secretul vieţii mele şi poate, într-o zi, secretul morţii mele... Orice se va întîmpla va muri odată cu tine şi cu mine! Mathilde Stangerson a avut un copil... un fiu, acest fiu este mort, *este mort pentru toată lumea, în afară de tine şi de mine.*

M-am dat înapoi, cuprins de uimire, buimăcit de o asemenea mărturisire. .. Rouletabille, fiul Mathildei Stangerson!. . . Apoi, deodată, am simţit un şoc încă şi mai puternic. . . Dar atunci!... Dar atunci!... Rouletabille era fiul lui Larsan!

Vai! înţelegeam acum toate ezitările lui Rouletabille. .. înţelegeam de ce, în acea dimineaţă, presimţind adevărul, prietenul meu spusese:

— De ce n-a murit? Dacă *el* trăieşte, eu aş prefera să fiu mort!

Rouletabille citi, desigur, această frază în ochii mei şi-mi făcu doar un semn care voia să spună: „Asta e Sainclair, cum ai înţeles!"

Apoi îşi sfîrşi gîndul cu glas tare:

— Trebuie să păstrăm secretul!

Sosiţi la Paris, ne-am despărţit pentru a ne întîlni din nou în gară. Aici, Rouletabille îmi întinse o nouă telegramă care venea din Valence şi era semnată de profesorul Stangerson. Iată-i textul: „Domnul Darzac mi-a spus că aveţi cîteva zile de concediu. Am fi cu toţii foarte fericiţi dacă aţi putea veni să le petreceţi împreună cu noi. Vă aşteptăm la Roehers Rouges, la domnul

Arthur Rance, care va fi înaintat să vă prezinte soţiei sale. Şi fiica mea ar fi foarte fericită să vă vadă. Ea se alătură rugăminţilor mele. Cu prietenie."

în sfîrşit, în timp ce urcam în tren, portarul hotelului lui Rouletabille apăru în fugă pe peron aducîndu-ne o a treia telegramă. Aceasta venea de la Menton şi era semnată de Mathilde. Nu cuprindea decît un singur cuvînt: „Ajutor".

LA DRUM

Acum ştiu totul. Rouletabille tocmai mi-a povestit extraordinara şi aventuroasa sa copilărie şi am aflat de ce atunci nu s-a temut de nimic mai mult decît de posibilitatea ca doamna Darzac să descopere secretul care-i despărţea.

Nu îndrăznesc să spun nimic, să dau vreun sfat prietenului meu. Vai! nenorocitul băiat!.. . cînd a citit în telegramă *„Ajutor"* a dus-o la buze şi apoi, strivindu-mi mina, mi-a spus:

— Dacă ajung prea tîrziu, mă *voi răzbuna.*

Vai, cîtă energie rece şi sălbatică e în aceste cuvinte! Din cînd în cînd, un gest brusc trădează pasiunea sufletului său, dar, în general, e calm. E de un calm înspăimîntător... Ce hotărîre a luat în liniştea vorbitorului, în timp ce a rămas nemişcat, cu ochii închişi, în colţul unde se aşeza Doamna în negru?. . .

Acum, pe cînd ne îndreptăm spre Lyon şi Rouletabille visează întins în cuşeta lui, complet îmbrăcat, vă voi spune eum şi de ce copilul a fugit din liceul din Eu şi ce s-a în- tîmplat cu el.

Rouletabille fugise din liceu ca un hoţ! Nu e nevoie deloc să folosesc un alt cuvînt, pentru că fusese într-adevăr acuzat de furt! Iată ce s-a întîmplat: împlinise nouă ani şi avea deja o inteligenţă extraordinar de precoce, era interesat să rezolve cele mai ciudate, cele mai dificile probleme. Gu o logică surprinzătoare, aproape incomparabilă din punct de vedere al limpezimii ei, a repeziciunii şi coerenţei raţionamentelor, îşi uluia profesorul de matematică prin modul său *filozofic* de muncă. Nu putuse învăţa niciodată tabla înmulţirii şi socotea pe degete. Operaţiile le făceau de obicei colegii săi, aşa cum un servitor îndeplineşte o sarcină inferioară. Dar, mai înainte, le indica modul de rezolvare a problemei. Necunoscînd încă principiile algebrei clasice, inventase pentru folosinţa sa personală o algebră, făcută din semne bizare ce aminteau scrierea cuneiformă, cu ajutorul săreia marca toate etapele raţionamentului său matematic ajungînd astfel să noteze formule generale pe care le înţe- legea numai el. Profesorul îl compara, mîndru, cu Pascal, care găsise singur, în geometrie, primele teoreme ale lui Euclid. Aplica la viaţa de toate zilele această admirabilă calitate de a raţiona. Şi asta în mod practic, obişnuit, adică, de exemplu, dacă vreun necunoscut, să zicem, dintr-un grup de zece persoane, comitea ceva, vreo farsă de şcolar, vreun scandal, un denunţ sau o pîră îl *descoperea* aproape în mod fatal după datele morale ce-i erau furnizate sau după observaţiile sale personale. Asta în ceea ce priveşte partea morală; pentru partea materială, nimic nu-i părea mai simplu decît să regăsească un obiect ascuns sau pierdut. . . sau furat. . . Aici, mai ales dădea dovadă de o

imaginaţie ieşită din comun, ca şi cînd natura, cu echilibrul său incredibil, după ce crease un tată ce era geniul rău al hoţiei, a vrut ca el să dea naştere unui fiu care să fie geniul bun al celor înşelaţi.

Această calitate ciudată, după ce i-a adus, în cîteva împrejurări, mai curînd amuzante, legate de nişte obiecte furate, succese şi stimă în rîndul personalului colegiului, i-a fost într-o zi fatală. Descoperise într-un mod atît de surprinzător o mică sumă de bani, ce fusese furată supraveghetorului general, încît nimeni n-a vrut să creadă că această descoperire se datora numai inteligenţei şi perspicacităţii sale. Această ipoteză, li s-a părut, evident, tuturor imposibilă; şi curînd, datorită unei coincidenţe nefericite de timp şi de loc, a sfîrşit prin a fi considerat drept hoţ. Au vrut să-l determine să-şi recunoască vina ; s-a apărat cu o energie indignată, care i-a adus o pedeapsă severă; dirigintele întreprinse o anchetă, dar, din cauza obişnuitei laşităţi a eopiilor, Joseph Josephin n-a fost apărat de micii săi colegi. Unii s-au plîns că de cîtăva vreme li se fură cărţile, rechizitele şi îl acuzară, categoric, pe cel ce era de-acum ţinta învinuirilor. Faptul că" nu i se cunoşteau părinţii şi nu se ştia „de unde vine" i-a fost, mai mult ca oricînd, în această mică lume, reproşat ca o crimă. Gînd vorbeau de el îi spuneau „hoţul". Se bătu şi fu învins pentru că nu era prea puternic. Era disperat. Ar fi vrut să moară. Dirigintele, care altfel era cel mai bun dintre oameni, convins, din păcate, că avea de-a face cu un caracter cdrupt, asupra căruia trebuia să producă o impresie puternică pentru a-l face să înţeleagă grozăvia actului său, îl minţi că dacă nu-şi mărturiseşte furtul nu-l vor mai ţine acolo şi că, în orice caz, era hotărît să-i scrie chiar în acea zi persoanei care se interesa de el, doamnei Darbel – era numele pe care şi-l dăduse ea – pentru ca să vină să-l ia. Copilul nu spuse nimic şi se lăsă condus într-o cameră misuţă, unde

A lost închis. A doua zi a fost căutat în zadar. Fugise. Se gîndise că dirigintele, căruia îi fusese încredinţat de la cea mai fragedă vîrstă – el nici nu-şi amintea cîtuşi de puţin vreo altă ambianţă decît cea a colegiului – se arătase întotdeauna bun cu el şi dacă se comporta astfel, era pentru că îl credea vinovat. Nu exista nici un motiv pentru ca Doamna în negru să nu creadă şi ea că el furase. Prefera să moară mai curînd decît să treacă drept hoţ în ochii Doamnei în negru! Şi evadase, sărind noaptea peste zidul grădinii. Fugise imediat la rîu, în care se aruncă, plîngînd, după ce adresase un ultim gînd Doamnei în negru. Din fericire, disperat cum era, sărmanul copil uitase că ştia să înoate.

Am povestit destul de detailat acest incident din copilăria lui Rouletabille, deoarece sînt sigur că în împrejurările actuale va fi înţeleasă toată importanţa lui. Neştiind că este fiul lui Larsan, Rouletabille se gîndea la această tristă întîmplare îndurerat doar de ideea că Doamna în negru ar fi putut să creadă că era într-adevăr un hoţ.; dar de cînd îşi închipuia că are certitudinea – şi era o bănuială prea bine fondată, din păcate! – legăturii naturale şi legale eare îl unea cu Larsan, ce durere, ce suferinţă infinită trebuie să-l fi măcinat! Mama lui, aflînd întîmplarea, se va fi gîndit că instinctele criminale ale tatălui se perpetuaseră în fiu şi poate.. . şi

poate – idee mai crudă decît însăşi moartea – s-a bucurat de dispariţia lui!

Căci a fost considerat mort. S-au găsit toate urmele fugii sale pînă la rîu şi i-a fost pescuită şapca. Cum a reuşit să supravieţuiască în realitate? într-uţ^ mod neobişnuit. Ieşind din rîu şi hotărît să părăsească ţinutul, băiatul, căutat peste tot, în apă şi pe pămînt, inventă un mod deosebit de original de a traversa regiunea fără nici o problemă. Şi niei măcar nu citise *Scrisoarea furată.* Propriul său geniu îl ajutase. Raţionă ca de obicei. Auzise adesea şi ştia bine atîtea poveşti despre copiii turbulenţi şi încăpăţînaţi care, atraşi de aventură, fugeau de acasă şi se ascundeau ziua pe cîmp sau prin păduri, mergînd noaptea, dar care de altfel, erau repede găsiţi, de jandarmi sau obligaţi să revină acasă pentru că, după puţin timp, începeau lipsurile şi nu aveau curajul să ceară de mîncare pe unde treceau, drumul fiind supravegheat. Micul nostru Rouletabille dormea însă noaptea, la fel ea toată lumea şi se deplasa în plină zi, fără să se ascundă de nimeni. Numai că, după ce îşi uscă hainele

— din fericire era la începutul verii şi n-a trebuit să sufere de frig – le sfîşie, transformîndu-le în nişte zdrenţe cu care se acoperi şi cerşi în văzul lumii, murdar şi fleii- duros; întindea mîna spunînd trecătorilor că părinţii îl bă- teau dacă nu aducea bănuţi. Era luat astfel drept copilul vreunor ţigani care aveau mereu cîte o căruţă prin împrejurimi. În curînd veni timpul fragilor. Îi culegea şi îi vindea în coşuleţe făcute din frunze şi ramuri.

Mi-a mărturisit că dacă n-ar fi fost obsedat de gîndul cumplit că Doamna în negru putea să-l creadă hoţ, ar fi păstrat cea mai fericită amintire din această perioadă a vieţii sale. Ingeniozitatea şi curajul l-au ajutat în tot timpul acestei expediţii ce dură luni de zile. Dar încotro se îndrepta? Spre Marsilia! Era ţinta lui.

Văzuse într-o carte de geografie imagini din Sud şi niciodată nu privise acele poze fără să nu suspine, gîndin- ^u-se că» probabil, nu va cunoaşte niciodată acel ţinut în- cîntător. Trăind ca un ţigan, cunoscu o micuţă caravană de ţigani, nomazi, care aveau acelaşi drum şi care se duceau la Saintes-Maries-de-la-Mer – în Crau —- pentru a-şi alege regele.^ Le făcuse mici servicii acestor oameni, reuşind să se facă îndrăgit, şi cum ei nu au obiceiul să ceară actele trecătorilor, n-au vrut să afle mai mult. Credeau că, fiind victima unui tratament neomenos, copilul fugise din vreo baracă de actori de circ, aşa că îl luară cu ei. A mers asa pînă în Sud. În apropiere de Arles i-a părăsit şi a ajuns în sfîrşit la Marsilia. Aici era paradisul, o yară continuă şi. . . portul! Acesta reprezenta o resursă inepuizabilă pentru vagabonzi ai oraşului. Pentru Rouletabille însemna o comoară. vV *tu*,. după bunul său plac, pe măsura ne voilor, care nu erau deloo mari. Se făcu, de exemplu, „pescuitor de portocale". într-o dimineaţă, tocmai cînd exersa această meserie rentabilă, făcu pe chei cunoştinţă cu un ziarist din Paris, domnul Gaston Leroux, şi această întîl- nire avea să influenţeze atît de mult soarta lui Rouletabille, încît nu cred c- ar fi de prisos să prezint aici articolul în care redactorul de la ziarul *Matin* a povestit acea întîlnire memorabilă:

MICUL PESCUITOR DE PORTOCALE

Coboram spre chei, în timp ce soarele, răzbătînd în sfîrşit prin cerul înnorat, atingea cu razele sale oblice straiele aurii ale bisericii Notre-Dame-de-la-Garde. Lespezile de asfalt erau încă

r

umede şi ne oglindeau imaginea sub paşi. Mulţimea de marinari, docheri şi hamali se agita în jurul bîmelor groase, venite din pă- ! iurile din nord, punînd în mişcare scripeţii şi trăgînd cablurile. Vîntul aspru din larg, strecurîndu-se făţarnic printre turnul Saint- Jean şi fortul Saint-Nicolas îşi desfăşura îmbrăţişarea-i brutală peste apele neliniştite ale Portului Vechi. Una lîngă alta, bord lîngă bord, micile ambarcaţiuni îşi întindeau braţele cu velele strînse şi săltau ritmic. Alături de ele, obosite de ruliu, sătule de legănatul pe mări necunoscute, zile şi nopţi în şir, carenele greoaie se odihneau liniştite, îndreptîndu-şi catargele înalte şi imobile spre cerul zdrenţuit. Pătrunzînd prin pădurea de vergi şi de gabii, ce se înălţa în văzduh, privirea mi-a ajuns pînă la turnul care dovedea că acum douăzeci şi cinci de secole copiii anticei Phoce aruncaseră ancora pe această coastă binecuvintată, venind pe drumurile de apă ale Ioniei. Apoi mi-am îndreptat din nou atenţia spre lespezile cheiului şi l-am zărit pe micul pescuitor de portocale.

Era în picioare, cocoşat sub zdrenţele unei haine ce-i ajungea pînă la călcîie, cu capul descoperit şi cu picioarele goale, cu părul rj blond şi cu ochii negri; cred că avea vreo nouă ani. Un sac de 1 pînză îi atîrna de o sfoară, trecută ca o bretea peste umăr. îşi ţinea _ pumnul sting În şold, iar mîna dreaptă i se sprijinea pe un baston ! de trei ori mai lung decît el, care se termina cu o măciulie de plută. Copilul stătea nemişcat şi gînditor. L-am întrebat ce făcea acolo. Mi-a răspuns că era pescuitor de portocale.

Părea foarte mîndru de asta şi uită să-mi ceară bănuţi, aşa cum fac mirii vagabonzi din porturi. Am continuat să-i vorbesc, de data asta însă nu mi-a răspuns, căci privea atent apa. Ne aflam între silueta elegantă a lui *Frid.es,* venit din Castellamare şi bompresul unei goelete cu trei catarge, venite din Genova. Mai departe, două tartane sosite de dimineaţă din Baleare îşi rotunjeau pîntecele şi ! am văzut că erau pline de portocale care se împrăştiau în toate părţile. Portocalele pluteau pe apă; curentul uşor le aducea spre- noi, în mici valuri.

Pescarul meu sări într-o barcă, fugi la provă şi, înarmat cu bastonul cu măciulie de plută, aşteptă. Apoi începu să pescuiască. Pluta bastonului îi aduse o portocală, două, trei, patru. Dispărură toate în sac. O pescui pe a cincea, sări pe chei şi desfăcu fructul de aur. îşi băgă botişorul în coaja desfăcută şi-l devoră cu poftă.

— Poftă bună! i-am spus.

— Domnule, mi-a răspuns el, mînjit tot de sucul roşietic, mi* nu-mi plac decît fructele.

— I-auzi, am replicat, dar cînd nu sînt portocale?

— Lucrez la cărbuni.

Şi mîna-i mică, care dispăru în adîncul sacului, scoase o bucată enormă de cărbune.

Sucul de portocală se scursese pe haina lui zdrenţăroasă. Această ruptură avea un buzunar. Micuţul scoase de aici o batistă de eedescris şi îşi şterse cu grijă haina-i zdrenţuită. Apoi îş, puse cu mindrie batista la loc.

— Cu ce se ocupă tatăl tău? l-am întrebat.

— Este sărac.

— Da, dar cu ce se ocupă?

Pescuitorul de portocale dădu din umeri.

— Nu face nimic, pentru că este săra :!

întrebările privind genealogia lui nu păr. n să-i facă nici o plăcere.

Merse de-a lungul cheiului şi l-am urma*, am ajuns astfel în dreptul „Serviciului de pază", locul unde erau ancorate micile iahturi de plăcere, vaporaşele curate din mahon lustruit, bărci cu o înfăţişare ireproşabilă. Puştiul le privi cu un ochi cunoscător şi făcu asta cu vădită plăcere. O ambarcaţiune drăguţă, cu toată vela ridicată – nu avea decît una – acosta. Pînza aceasta imaculată îşi umfla triunghiul alb, sclipind în soarele strălucitor.

— Iată ce velă frumoasă! exclamă omul meu.

Zldnd asta călcă Într-o baltă şi haina care, cu siguranţă, îl preocupa mai mult decît orice, îi fu stropită de noroi. Ce nenorocire! Ar fi plîns. Îşi scoase repede batista şi se şterse, se şterse, apoi mă privi rugător şi îmi spuse:

— Domnule! nu sînt murdar pe spate?

l-am dat cuvîntul de onoare că nu era. Atunci, încrezător, îşi puse din nou batista în buzunar.

La cîţiva paşi de acolo, pe trotuarul ce se întindea de-a lungul caselor vechi, galbene, roşii sau albastre, ale căror ferestre etalau cîrpe multicolore, proaspăt spălate, vînzătoarele de scoici stăteau În spatele tarabelor. Erau acolo expuse scoicile, u* cuţit ruginit, o sticlă de oţet.

Odată ajunşi în faţa vînzătoarelor, cum scoicile erau proaspete şi tentante, i-am spus pescuitorului de portocale:

— Dacă nu ţi-ar fi plăcut numai fructele, aş fl putut să-ţi ofer vreo duzină de scoici.

Ochii săi negri sclipiră de plăcere şi ne-am apucat amindoi să mlncăm scoici. Vînzătoarea ni le deschidea şi noi le degustam. Vru să ni le servească cu oţet, dar tovarăşul meu o opri cu un gest autoritar. îşi deschise traista, căută şi scoase triumfător o lămîie. Stînd laolaltă cu bucata de cărbune, lămîia devenise neagră. Apoi tăie

fructul şi-mi oferi o jumătate. Mie îmi plac însă scoicile simple, aşa că l-am refuzat mulţumindu-i.

După masă am revenit pe chei. Pescuitorul de portocale îmi ceru o ţigară, pe care o aprinse cu Un chibrit pe care-l avea în alt buzunar al hainei.

Cu ţigara în gură, aruncînd rotocoale spre cer ca un bărbat, puştiul s-a postat pe o lespede deasupra apei, şi, cu privirea fixată acolo, sus, spre Notre-Dame-de-la-Garde, luă poziţia celebrului copil care reprezintă cea mai frumoasă podoabă a Bruxelles-ului. Nu pierdea nimic din demnitate, era foarte mîndru şi părea că vrea să umple întregul port.

Gaston Leroux

A treia zi Joseph Josephin s-a întîlnit din nou în port eu domnul Gaston Leroux, care se îndrepta spre el cu un ziar în mină. După ce puştiul a citit articolul, ziaristul i-a dat o frumoasă monedă de o sută de bănuţi. Rouletabille a primit-o fără mofturi, eonsiderînd chiar că i se cuvenea. „Iau aceşti bani de la dumneavoastră, i-a spus el lui Gaston Leroux, în calitate de colaborator". Cu această sută de bănuţi îşi cumpără o cutie minunată de lustruit pantofi, dotată ou toate accesoriile, şi se duse să se instaleze vis-â-via de Brăgaillon. Timp de doi ani a pus stăpînire pe picioarele tuturor care veneau să mănînce, în acel local, tradiţionala ciorbă de peşte. Între două lustruiri, se aşeza pe cutie şi «itea. Odată cu sentimentul proprietăţii, descoperit în fundul cutiei, îi revenise ambiţia. Primise o educaţie mult prea îngrijită şi urmase o şcoală primară mult prea bună pentru a nu înţelege că, dacă nu continua singur ceea ce alţii începuseră atît de bine, se lipsea de unica şansă care-i ră- mînea pentru a-şi face o situaţie în lume.

Clienţii ajunseră să se intereseze de acest mic lustragiu, care avea întotdeauna pe cutie cîteva cărţi de istorie sau matematică, iar unui armator îl plăcu atît de mult incit îi dădu o slujbă de groom în birourile sale.

În curînd Rouletabille a fost promovat funcţionar şi avu posibilitatea să facă nişte economii. La şaisprezece ani, cu cîţiva bani în buzunar, luă trenul spre Paris. Ce avea să facă acolo? Să o caute pe Doamna în negru. Nu a fost zi în «are să nu se gîndeasGă la misterioasa vizitatoare din vorbitor şi deşi ea nu-i spusese niciodată că locuia în capitală, era convins că niGÎ un alt oraş din lume nu era demn să fie

locuit de o doamnă care avea un parfum atît de plăcut. Şi chiar şcolarii care avuseseră ocazia să-i zărească silueta elegantă atunci cînd se furişa în vorbitor, ziceau: „Uite, a venit astăzi parizianca!” Ar fi fost greu de precizat ideea din mintea lui Rouletabille şi poate nici el nu şi-o definea prea bine. Dorea pur şi simplu s-o „vadă” pe Doamna în negru, s-o privească de departe trecînd, ca un credincios ce priveşte trecînd o imagine sfîntă. Ar îndrăzni oare să-i vorbească? Cumplita poveste a furtului, a cărui importanţă continuase să ia proporţii în imaginaţia lui, reprezenta între ei un obstacol, pe care el nu îndrăznea să-l depăşească. Totuşi. .. totuşi, voia oricum s-o vadă, acesta era singurul lucru de care era sigur.

De îndată ce ajunse în capitală s-a dus să-l întîlnească pe domnul Gaston Leroux, care îl recunoscu şi căruia îi declară apoi că nefiind atras în mod deosebit de vreo meserie anumită, ceea ce era foarte neplăcut pentru o fiinţă dornică de muncă aşa cum era el, se hotărîse să se facă ziarist şi îi ceru de-a dreptul un post de reporter. Gaston Leroux încercă în zadar să-i schimbe acest proiect nefast- Astfel că, plictisit de discuţii, îi spuse:

— Tinere prieten, pentru că nu ai nimic de făcut, încearcă să găseşti „piciorul stîng din strada Oberkampf”.

Şi, după aceste cuvinte ciudate, care îl făcură pe sărmanul Rouletabille să creadă că şmecherul de ziarist îşi bătea joo de el, îl părăsi. Gumpărînd însă ziarele, Rouletabille citi că *Époque* oferea o frumoasă recompensă celui ce va aduce restul care lipsea din Gorpul femeii, tăiată în bucăţi, în strada Oberkampf. După aceea ştim ce s-a în- tîmplat.

În *Misterul camerei galbene* am povestit cum s-a comportat Rouletabille în acea ocazie şi, de asemenea, cum tot atunci şi-a dat seama de ciudata sa însuşire – ce se va manifesta toată viaţa – aceea de a începe să raţioneze atunci cînd ceilalţi au renunţat.

Am povestit prin ce întîmplare a ajuns într-o seară la Elyseé, unde a simţit parfumul Doamnei în negru. Atunci şi-a dat seama că o urmărea pe domnişoara Stangerson. Ge-aş mai putea adăuga? Consideraţii asupra emoţiilor care l-au asaltat pe Rouletabille din cauza acelui parfum în tot timpul evenimentelor de la Glandier şi mai ales după călătoria în America? Pot fi bănuite. Gine n-ar putea să înţeleagă acum toate „inconsecvenţele” sale de comportare?

Ceea ce aflase la Cincinnati despre copilul fostei soţii a lui Jean Roussel era suficient pentru a-l face să oreadă că acel copil ar fi putut fi chiar el. Nu ştia totuşi de ajuns pentru a putea fi sigur. Cu toate astea, instinctul îl împingea cu putere spre fiica profesorului şi se abţinea foarte greu să nu se arunce de gîtul ei, să n-o strîngă în braţe şi să-i strige: „Eşti mama mea! Eşti mama mea!" Şi fugea, aşa cum fugise şi din sacristie ca să nu lase să-i scape, într-o clipă de întristare, secretul ce-l ardea de ani de zile. Adevărul este că-i era frică!... Dacă-l va respinge! sau îl va alunga! sau îl va îndepărta cu dezgust!... pe el, micul hoţ de la liceul din Eu! pe el... fiul lui Roussel-Ballmeyer!.. . pe el, moştenitorul crimelor lui Larsan!... Dacă n-o va mai putea vedea, dacă nu va mai putea trăi în preajma ei, n-o va mai simţi pe ea şi parfumul ei drag, parfumul Doamnei în negru!. .. Vai! cît a mai trebuit să lupte, din cauza acestei imagini înspăimîntătoare, împotriva primului impuls care îl îndemna s-o întrebe de fiecare dată ce-o vedea „Eşti tu! Eşti tu Doamna în negru?" În ceea ce o privea, ea îl plăcuse imediat, dar fără îndoială din cauza purtării lui de la Glandier... *Dacă era ea cu adevărat,* desigur, îl credea mort!... Dar dacă nu era ea..., dacă printr-o întîmplare fatală care îi înşela şi instinctul pur şi judecata.. . *dacă nu era ea.* .. Putea el să rişte şi, printr-o imprudenţă, să o facă să afle că fugise de la şcoala din Eu din cauza unui furt?... Nu! Nu! asta nu!... Ea îl întrebase adesea:

— Unde ai copilărit, tinere prieten? Unde ţi-ai făcut primele studii?

Iar el răspunsese:

— La Bordeaux!

Ar fi vrut să poată răspunde: „La Pekin!". Totuşi, această tortură nu mai putea dura. Dacă era „ea", ei bine va şti să-i spună lucruri care să-i înduioşeze inima.

Orice era preferabil decît să nu mai fie niGiodată îmbrăţişat de Doamna în negru. Aşa încerca el cîteodată să-şi asculte raţiunea. Dar trebuia să fie sigur! mai presus de logică, sigur că se află în faţa Doamnei în negru, *aşa cum clinele este sigur că îşi adulmecă stăpînul.* Această neplăcută figură retorică care i-a venit pe loc în minte l-a condus, probabil, la ideea „întoarcerii în timp". Ea i-a îndreptat paşii spre Treport şi spre Eu în împrejurările pe care le cunoaştem. Dar, aş îndrăzni să spun că această expediţie nu ar fi fost convingătoare pentru altcineva, care, asemeni mie, *nu ar fi fost influenţat de parfum,* sau dacă scrisoarea Mathildei, pe care i-o înmînasem în tren lui Rouleta- bille nu mi-ar fi dat, brusc, acea siguranţă pe care o căutam. N-am citit scrisoarea. Ea reprezenta pentru prietenul meu un document atît de sfînt, încît niciodată nu va fi văzută de altcineva. Ştiu însă că reproşurile duioase, pe care ea i le făcea de obicei referitor la sălbăticia şi neîncrederea lui luaseră în scrisoarea aceea un asemenea accent sfîşietor, încît Rouletabille nu s-ar mai fi putut înşela, chiar dacă fiica profesorului Stangerson ar fi uitat să-i mărturisească, într-o frază de la sfîrşit, în eare hohotea toată disperarea ei de mamă, că „interesul ce i-l purta se datora mai puţin serviciilor făcute de el,

cît amintirii pe care o păstra unui băieţel, fiul uneia dintre prietenele ei, pe care îl iubise mult, dar care, la nouă ani, se sinucisese «ca un bărbat». Rouletabille îi semăna mult!"

PANICA

Dijon, ... Mâpon,. .. Lyon ... Cu siguranţă că, acolo sus, deasupra mea, el nu doarme. L-am strigat foarte încet şi nu mi-a răspuns. . . dar aş fi băgat mîna în foo că nu doarme. La ce se gîndeşte?.. . Cît e de calm! Ce poate să-l determine să fie atît de calm?... îl vedeam încă în vorbitor, ridicîndu-se bruso şi spunînd: „Să mergem" cu o voce egală, liniştită, hotărîtă. .. Unde să mergem? Spre ce se ho- tărîse el să se îndrepte? Bineînţeles, *spre ea,* care era în pericol şi pe care numai el putea s-o salveze; spre ea, care era mama lui, *dar care nu ştia asta!*

— Secretul trebuie să-l ştim numai noi doi, copilul este mort pentru toţi, GU excepţia ta *şi a mea!*

Aceasta este dorinţa lui, această hotărîre, luată subit, de a nu-i spune nimic. Şi el, bietul copil, care venise să caute o dovadă numai pentru a avea dreptul să~i vorbească! Chiar în momentul în care a căpătat certitudinea, şi-a impus s-o uite; s-a condamnat la tăcere. Un suflet mare, eroic, ce înţelesese că Doamna în negru, deşi avea nevoie de ajutorul său, nu dorea să-şi cumpere salvarea GU preţul luptei fiului

împotriva tatălui. Pînă unde putea merge această luptă? Pînă la ce conflict sîngeros? Pentru a o apăra pe Doamna în negru trebuia să prevadă totul şi să aibă libertate de mişcare, nu-i aşa Rouletabille?

Stă atît de liniştit, incit nu-i aud respiraţia. M-am aplecat spre el... avea ochii deschişi.

— Ştii la ce mă gîndesc? mă întrebă el. La telegrama venită din Bourg şi semnată Darzac, şi la Gealaltă, expediată din Valence şi semnată Stangerson.

La asta m-am gîndit şi eu, şi într-adevăr mi se pare destul de ciudat. La Bourg, domnul şi doamna Darzao nu mai sînt împreună cu domnul Stangerson, care i-a părăsit la Dijon. În rest, telegrama spune clar: „Ne vom întîlni cu domnul Stangerson". Ori telegrama semnată Stangerson dovedeşte oă acesta, continuîndu-şi drumul direct spre Marsilia, se afla din nou cu familia Darzac. Ei trebuie deci să se fi întîlnit cu domnul Stangerson în drum spre Marsilia; dar atunci e de presupus că profesorul s-a oprit pe parcurs. Gu ce ocazie? Nu fusese prevăzută nici o oprire. La gară spusese: „Voi fi la Menton mîine dimineaţă la ora zece'[1].

— Uită-te la ora la care telegrama a fost trimisă de la Valence şi să vedem în mersul trenurilor ora la care domnul Stangerson trebuia să treacă, în mod normal, prin Va- lence, eu condiţia să nu se fi oprit pe drum.

Am consultat mersul trenurilor. Domnul Stangerson trebuia să treacă prin Valence la ora unu fără şaisprezece minute noaptea, iar telegrama fusese dată la „unu fără treisprezece"; deci fusese expediată din Valence, prin grija domnului Stangerson, în timpul călătoriei planificate. În acel moment el trebuia să se fi întîlnit deja cu domnul şi doamna Darzac. Gu mersul trenurilor în mînă am reuşit să înţelegem misterul acestei întîlniri. Domnul Stangerson părăsise familia Darzao la Dijon, unde ajunseseră cu toţii la ora şase şi douăzeci şi şapte seara. Profesorul a luat apoi trenul care pleca din Dijon la şapte şi opt minute şi sosea la Lyon la ora zece şi patru minute şi la Valence la unu fără treisprezece. În acest timp, familia Darzac, părăsind Dijon-ul la ora şapte, îşi continua drumul spre Modane şi, prin Saint-Amour, ajungea la Bourg la ora nouă şi trei minute seara, cu trenul care, în mod normal, trebuia să plece de la Bourg la nouă şi opt minute. Telegrama domnului Darzac plecase din Bourg, şi purta indicaţia oficiului poştal Gă fusese expediată la ora nouă şi douăzeci şi opt.

După ce renunţase la trenul lor, familia Darzac rămăsese deci la Bourg. Putea fi luat în considerare şi cazul în care trenul ar fi avut întîrziere. Oricum, motivul pentru care domnul Darzao expediase telegrama trebuia căutat între Dijon şi Bourg, *după plecarea domnului Stangerson.* Se putea chiar preciza: între Louhans şi Bourg. Asta deoarece trenul opreşte la Louhans şi dacă drama ar fi avut loo înainte de această staţie (unde ajunseseră la ora opt), domnul Darzac ar fi telegrafiat probabil chiar din această localitate.

Căutînd apoi legătura dintre Bourg şi Lyon, am constatat că domnul Darzac îşi expediase telegrama de la Bourg cu un minut

înainte de plecarea spre Lyon a trenului de ora nouă douăzeci şi nouă. Ori, acest tren ajungea la Lyon la ora zece şi treizeci şi trei, în timp ce trenul domnului Stangerson, la ora zece şi treizeci şi patru. După ocolul făcut prin Bourg şi escala făcută aici, domnul şi doamna Darzao s-au întîlnit probabil, de fapt sigur, cu domnul Stangerson la Lyon, unde ajunseseră cu un minut înaintea lui. Ce dramă i-a împiedicat acum să-şi continue drumul? Nu puteam să ne gîndim decît la cele mai triste ipoteze, care, vai! aveau toate ca punct de plecare reapariţia lui Larsan. Reieşea destul de clar dorinţa fiecăruia dintre prietenii noştri să nu sperie *pe nimeni.* Domnul Darzac, pe de o parte, doamna Darzao, pe de alta, făcuseră totul pentru a-şi ascunde unul altuia gravitatea situaţiei. În ceea ce-l priveşte pe domnul Stangerson, ne îndoiam că fusese pus la curent cu noile evenimente.

Lămurind astfel, aproximativ, de la distanţă, cum se petrecuseră evenimentele, Rouletabille mă invită să profit de instalaţia luxoasă pe care Compania internaţională a vagoanelor de dormit o punea la dispoziţia clienţilor, prieteni ai odihnei şi oălătoriilor. Mi-a dat chiar el exemplu, începînd să-şi facă toaleta de noapte la fel de meticulos ca şi cînd s-ar fi aflat într-o cameră de hotel. Un sfert de oră mai tîrziu sforăia. N-am crezut însă deloc în sforăitul său. În orice caz, eu n-am dormit cîtuşi de puţin. La Avignon, Rouletabille a sărit din pat, şi-a pus pantalonii, o haină, şi a fugit pe peron să bea repede o ciocolată fierbinte. Mie nu-mi era foame. De la Avignon la Marsilia, din cauza îngrijorării, am călătorit aproape fără să scoatem un cuvînt. Revăzînd oraşul în care dusese înainte o existenţă atît de bizară, Rouletabille şi-a amintit cîteva anecdote, pe care mi le-a povestit, fără ca, de fapt, acest lucru să-i facă plăcere, desigur ca o reacţie împotriva neliniştii noastre care creştea pe măsură ce ne apropiam de ceasul în care vom afla ce se întîmplase. Nu eram deloc atent la ceea ce-mi spunea. Am ajuns astfel la Toulon.

Ce călătorie. Ar fi putut fi atît de frumoasă! De obicei, după o oribilă plecare din Paris, prin zăpadă, ploaie sau noroi, în umezeală, întuneric, murdărie, revedeam acest ţinut minunat cu un entuziasm reînnoit de fiecare dată şi consideram această Coastă de Azur, pe care o zăream dimineaţa – cînd mă trezeam – un colţ de paradis! Cu ce bucurie păşeam seara pe peron, spre prestigiosul rapid Paris – Lyon – Marsilia, ştiind cu siguranţă că, a doua zi, dimineaţa, la capătul celor două şine de cale ferată, îl voi regăsi pe strălucitorul meu prieten, care mă aştepta: soarele

De la Toulon, nerăbdarea noastră ajunsese la Gulme. La Cannes n-am fost deloc surprinşi zărindu-l pe domnul Dar- zao pe peronul gării, căutîndu-ne. Fusese desigur impresionat de telegrama trimisă de Rouletabille din Dijon, prin care i se anunţa ora sosirii noastre la Menton. Ajuns el însuşi la Menton, cu o zi înainte, la ora zece dimineaţa, în- preună cu doamna Darzac şi cu domnul Stangerson, a fost nevoit să plece din nou, chiar în aceeaşi dimineaţă, pentru a veni să ne întîmpine la Cannes, căci, după cum aflasem din telegrama lui, voia să ne spună ceva strict confidenţial.

Avea o faţă atît de întunecată şi abătută, încît ne-am înspăimîntat văzîndu-l.

— S-a întîmplat vreo nenorocire? l-a întrebat Rouletabille.

— Nu, nu încă!. .. a răspuns el.

— Domnul fie lăudat, zise Rouletabille oftînd, am ajuns la timp. ..

Domnul Darzac spuse simplu:

— Mulţumesc că aţi venit!

Ne strînse mîna în tăcere şi ne duse în compartiment încuie uşa şi avu grijă să tragă perdelele, astfel că am fost complet izolaţi. Şi a început să vorbească abia după ce ne-am instalat definitiv şi trenul s-a pus în mişcare. Era atît de emoţionat încît îi tremura vocea.

— Ei bine, zise el, nu este mort!

— Ne îndoiam că ar fi, îl întrerupse Rouletabille. Dar eşti sigur?

— L-am văzut, aşa cum vă văd.

— Doamna Darzao l-a văzut şi ea?

— Vai! da, dar trebuie încercat totul ca s-o faGem să creadă că a fost numai o iluzie oarecare. Nu vreau să înnebunească din nou, nefericita! Ah! prieteni, ce destin implacabil ne urmăreşte! De ce a revenit acest om în preajma noastră?... Ce mai vrea încă de la noi?...

Il priveam pe Rouletabille. Era mai abătut decît domnul Darzao Primise lovitura de care se temea. Rămăsese doborît într-un colţ. Între noi trei se aşternu un moment de tăcere, apoi domnul Darzao reluă:

— Ascultaţi! acest om trebuie să dispară! trebuie! Ne vom întîlni cu el, îl vom întreba ce vrea. . . îi vom da toţi banii pe care îi va cere. .. sau, dacă nu, îl omor! e simplu!... cred că e cum nu se poate mai simplu!... Nu sîn- teţi de aceeaşi părere. ..?

Nu i-am răspuns. Merita într-adevăr să fie eompătimit. Stăpînindu-şi emoţia printr-un efort vizibil, Rouletabille îl îndemnă pe domnul Darzao să încerce să se calmeze şi să ne povestească amănunţit tot ceea ce se întîmplase de la plecarea din Paris.

El ne-a informat atunci că evenimentul avusese loo chiar la Bourg, aşa cum ne gîndisem şi noi. E necesar să se ştie că domnul Darzao închinase două compartimente ale vagonului de dormit. Aceste două compartimente erau unite printr-un cabinet de toaletă. Într-unuJ au fost puse valiza şi trusa de toaletă a doamnei Darzac, iar în celălalt bagajele mici. De la Paris, pînă la Dijon, atît domnul şi doamna Darzac, cît şi profesorul Stangerson, au călătorit în acest ultim compartiment. Acolo au coborît toţi trei şi au cinat la bufet. Aveau destul timp, deoarece ajunseseră la ora şase şi douăzeci şi şapte şi domnul Stangerson nu părăsea Dijonul decît la ora şapte şi opt minute, iar familia Darzac, la şapte fix.

După cină, profesorul şi-a luat la revedere de la fiica şi ginerele său chiar pe peronul gării. Domnul şi doamna Darzac s-au urcat în compartiment (compartimentul cu bagaje mici) şi, pînă la plecarea trenului, au rămas la fereastră, discutînd cu profesorul. Trenul se pusese deja în mişcare, în timp ce profesorul Stangerson făcea încă semne amicale de pe peron domnului şi doamnei Darzac. De la Dijon la Bourg nici domnul, nici doamna Darzac n-au intrat în compartimentul alăturat, în care se afla valiza doamnei
Darzac. Uşa dinspre culoar a acestui compartiment a fost închisă la Paris, de îndată ce bagajul doamnei Darzac a fost pus acolo. Nu fusese însă încuiată nici de conductor, din exterior, nici zăvorită, de familia Darzac, din interior, înăuntru, perdeaua din dreptul geamului fusese trasă prin grija doamnei Darzac, aşa înoît de pe culoar nu se putea vedea nimic din ceea ce se petrecea în compartiment. Perdeaua uşii celuilalt compartiment, în care se aflau călătorii, nu fusese trasă. Toate acestea au fost stabilite de Rouleta- bille în urma unui interogatoriu foarte amănunţit, în ale cărui detalii nu intru, prezentînd numai concluziile, pentru a fixa cu precizie condiţiile în care a decurs Gălătoria familiei Darzac pînă la Bourg şi a domnului Stangerson pînă la Dijon.

Ajunşi la Bourg, călătorii au aflat că din cauza unui accident survenit pe linia spre Culoz, trenul lor rămînea imobilizat aici o oră şi jumătate. Atunci, domnul şi doamna Darzac au coborît şi s-au plimbat puţin. în timpul discuţiei cu soţia sa, domnul Darzac şi-a adus aminte că uitase să scrie, înainte de plecare, cîteva scrisori urgente. Au intrat amîndoi în restaurant. Domnul Darzac a cerut să i se dea cele necesare pentru scris. Mathilde se aşezase lîngă el, apoi se ridicase şi îi spusese soţului ei că merge să se plimbe prin faţa gării, să dea un mic ocol, pînă cînd el îşi va termina corespondenţa.

— Foarte bine, îi răspunsese domnul Darzao. De îndată ee termin vin să te întîlnesc.

Şi acum dau cuvîntul domnului Darzac.

— Terminasem de scris, ne-a spus el, mă ridicam tocmai să merg s-o întîlnesc pe Mathilde, GÎnd am văzut-o în- trînd îngrozită în restaurant. De îndată ce m-a zărit, a scos un strigăt şi s-a aruncat în braţele mele. „Vai, Dumnezeule, zicea ea. Vai! Dumnezeule!" Şi nu putea spune nimic altceva. Tremura înfiorător. Am liniştit-o asigurînd-o că nu trebuie să se teamă de nimio pentru că eram acolo şi am întrebat-o cu blîndeţe, cu răbdare, care era motivul acelei spaime subite. Am făcut-o să se aşeze, căci n-o mai ţineau picioarele şi am implorat-o să bea ceva, dar mi-a răspuns că pentru moment îi era imposibil să înghită chiar şi o picătură de apă; de altfel, dinţii îi clănţăneau de groază. în sfîrşit, a putut să vorbească şi mi-a povestit, întrerupîndu-se aproape la fiecare cuvînt şi privind în jurul ei cu teamă, că plecase să se plimbe, aşa cum spusese, prin faţa gării, dar că nu îndrăznise să se îndepărteze, gîndindu-se că voi termina repede de scris. Apoi, a intrat din nou în gară şi a revenit pe peron. Se îndrepta spre restaurant, cînd a zărit, prin ferestrele luminate ale trenului, oamenii de serviri de la vagoanele de dormit fă- cînd paturile într-un vagon alăturat celui în care călătoream noi. S-a gîndit că poşeta, în care îşi pusese bijuteriile, rămăsese deschisă şi a vrut imediat să meargă s-o închidă, nu pentru că ar fi pus la îndoială cinstea ireproşabilă a acestor oameni oneşti, ci în virtutea unui gest de prudenţă, foarte normal în timpul unei călătorii. S-a urcat deci în vagon, s-a strecurat pe culoar şi a ajuns la uşa compartimentului pe care şi-l rezervase şi în care, de la plecarea din Paris, nu intrase deloc. A deschis uşa şi a scos de îndată un strigăt cumplit. Strigătul nu fusese auzit pentru că nu mai era nimeni în vagon şi chiar în acel moment trecea un tren, umplînd gara de uruitul locomotivei. Ce se în- tîmplase?

Un lucru neaşteptat, cumplit, monstruos. În compartiment, mica uşă ce dădea spre cabinetul de toaletă era pe jumătate deschisă spre interior, oferindu-se pieziş privirilor celui care intra. Pe această uşiţă se afla o oglindă, iar în oglindă Mathilde zărise figura lui Larsan. S-a tras iute înapoi, strigînd după ajutor şi a luat-o la fugă atît de repede incit, sărind din vagon, căzuse în genunchi pe peron. Ridicîndu-se, a ajuns în sfîrşit la restaurant, în starea pe care v-am descris-o După ce mi-a povestit aceste lucruri, prima

mea grijă a fost să spun că nu cred, mai întîi pentru că nu voiam, întîmplarea fiind prea cumplită, apoi pentru că aveam datoria, chiar dacă Mathilde va înnebuni din nou, să mă prefac că nu cred nimic. Oare Larsan nu era mort, mort cu adevărat? Eram convins de ceea ce-i spuneam şi nu mă îndoiam deloc că toate astea se datorau efectului oglinzii şi imaginaţiei. Bineînţeles, am vrut să verific şi m-am oferit să merg cu ea în compartiment ca să-i dovedesc că a fost victima unei halucinaţii. Ea s-a opus însă strigîndu-mi că nici unul dintre noi nu trebuie să ne mai întoarcem vreodată în acel compartiment şi că, dealtfel, refuză categoric să mai călătorească în noaptea aceea. Spunea toate astea în mici fraze întretăiate. . . nu-şi regăsea suflul. . . ceea ce îmi provoca o durere nespusă. Cu cît îi explicam imposibilitatea unei asemenea apariţii, cu atît mai mult insista că aceasta avusese loc în realitate! I-am mai spus că l-a văzut foarte puţin pe Larsan cu ocazia dramei de la Glandier, ceea ce era adevărat, şi că nu-i «unoştea destul de bine *acea înfăţişare* pentru a fi sigură că nu s-a aflat în faţa imaginii cuiva care îi semăna! Ea mi-a răspuns că îşi amintea perfect figura lui Larsan – că îl văzuse în două ocazii, aşa că nu îl va uita niciodată, chiar de-ar trăi o sută de ani! Prima dată cu prilejul în- tîmplării din coridorul miraculos şi a doua oară chiar în minutul în care veniseră să mă aresteze în camera ei. Şi apoi, acum cînd aflase cine era Larsan, nu recunoscuse numai chipul acelui fals poliţist, ci, în spatele acestuia, şi caracterul de temut al omului care de atîţia ani nu încetase s-o urmărească!. . . Vai! se jura pe viaţa ei şi pe a mea că tocmai îl văzuse pe Ballmeyer! că Ballmeyer trăia!.. . trăia în oglindă, sub obrazul ras al lui Larsan .. bine ras, ou fruntea înaltă, descoperită!. . . Se agăţa de mine ca şi cînd i-ar fi fost frică de o despărţire mai cumplită încă decît celelalte. .. M-a tras pe peron. Apoi, m-a părăsit brusc, du- cîndu-şi mîinile la ochi şi s-a repezit în biroul şefului de gară. .. Acesta a fost la fel de speriat ca şi mine cînd a văzut starea în care se afla nefericita. Mi-am zis: „Va înnebuni din nou!" I-am explicat şefului de gară că soţiei mele i se făcuse frică singură în compartiment şi l-am rugat să vegheze asupra ei, pînă mă duceam chiar eu în compartiment pentru a încerca să-mi explic ce a putut s-o sperie atît de tare. Atunci, prieteni, continuă Robert Darzac, am dat să ies din biroul şefului de gară, dar n-am apucat bine s-o 'fac, că am intrat din nou, trîntind grăbit uşa după mine. Probabil că aveam un aer ciudat, căci şeful de gară m-a privit cu multă mirare. *Tocmai îl văzusem şi eu pe Larsan!.* ■*.* Nu! soţia mea nu visase cu ochii deschişi.. . Larsan era acolo, în gară. .. pe peron, în spatele acelei uşi.

Spunînd acestea, Robert Darzac tăcu o clipă ca şi cum amintirea imaginii pe care o văzuse i-ar fi luat puterea de a-şi continua povestirea. îşi trecu mîna peste frunte, suspină şi reluă:

— În faţa uşii şefului de gară era un felinar şi sub el se afla Larsan. Evident, ne aştepta, ne urmărea... Şi ceea ee era extraordinar, *nu se ascundea!* Dimpotrivă, s-ar fi zis eă stătea acolo numai ca să fie văzut! ... Gestul meu de a închide uşa în faţa

acestei apariţii a fost cu totul instinctiv Cînd am deschis din nou uşa, hotărît să mă îndrept direet spre ticălos, acesta dispăruse! .. . Şeful gării credea că are de-a face cu doi nebuni Mathilde mă urmărea fără să scoată nici un cuvînt, cu ochii mari deschişi, ca o somnambulă. Apoi s-a trezit la realitate şi a întrebat dacă Bourg e departe de Lyon şi care era următorul tren ce mergea într-acolo. M-a rugat să mă ocup de bagaje şi mi-a cerut să accept să mergem să ne întîlnim cît mai curînd posibil cu tatăl ei. Nu vedeam decît acest mijloc de a o calma şi, departe de a face vreo obiecţie la acest nou proiect, am acceptat imediat.

Dealtfel, acum că îl văzusem pe Larsan eu proprii mei ochi, simţeam că marea noastră călătorie devenise imposibilă, şi trebuie să-ţi mărturisesc prietene, adăugă Darzao în- torcîndu-se spre Rouletabille, am început să cred că treceam printr-un real pericol, unul dintre acele pericole misterioase Şi fantastice din care numai tu ai putea să ne salvezi dacă ar mai fi încă timp. Mathilde mi-a fost recunoscătoare pentru că am ascultat-o şi am luat toate măsurile necesare în vederea întîlnirii neîntârziate cu tatăl ei. Cînd, după ce am consultat mersul trenurilor, a aflat că vom putea să luăm peste cîteva minute – căci întreaga dramă durase abia un sfert de oră – trenul de nouă douăzeci şi nouă, caie ajungea la Lyon aproximativ la ora zece, şi să-l întîlnim astfel pe domnul Stangerson chiar aici, Mathilde îmi arătă şi mai multă recunoştinţă, ca şi cînd, într-adevăr, această fericită coincidenţă mi s-ar fi datorat mie. Cînd trenul de ora nouă a ajuns în gară, ea îşi recăpătase puţin calmul, dar în momentul în care a trebuit să urcăm, în timp ce traversam repede peronul şi tocmai treceam pe sub felinarul unde mi se arătase Larsan, am simţit-o iar gata să leşine la braţul meu şi am privit imediat în jur, dar n-am zărit nici o figură suspectă. Am întrebat-o dacă a mai văzut ceva, însă nu mi-a răspuns. Totuşi, neliniştea ei creştea şi m-a implorat să nu ne izolăm, ci să intrăm într-un compartiment care era deja, mai mult de jumătate, plin de călători. Sub pretextul că merg să supraveghez bagajele, am lăsat-o o clipă în mijlocul acelor oameni şi m-am dus să expediez telegrama pe care aţi primit-o Nu i-am vorbit nimic de această telegramă, şi continuam să susţin că o înşelaseră ochii, căci nu voiam, pentru nimic în lume, să-i întăresc convingerea într-o asemenea reînviere Dealtfel; deschizînd geanta soţiei mele, am constatat că bijuteriile nu fuseseră atinse. E'înă la Lyon am schimbat doar cîteva cuvinte, hotărîndu-ne să păstrăm secretul aelor petrecute faţă de domnul Stangerson, căruia această Intîmplare i-ar fi produs o supărare, probabil fatală. Trec peste stupefacţia acestuia cînd ne-a descoperit pe peronul gării din Lyon. Mathilde i-a povestit că din cauza unui grav accident de cale ferată, care a barat linia spre Culoz, obli- gîndu-ne să facem un ocol, am hotărî t să-l întîlnim şi să mergem împreună să petrecem cîteva zile la Arthur Rance şi la tînăra lui soţie, aşa cum fusesem dealtminteri rugaţi cu insistenţă de acest credincios prieten al familiei.

. . În privinţa asta, ar fi poate timpul să informăm cititorul,

chiar dacă întrerupem pentru moment povestirea domnului Darzao, că domnul Arthur William Rance, sare, aşa cum am arătat în *Misterul camerei galbene,* nutrise, ani îndelungaţi, o dragoste fără speranţă pentru domnişoara Stan- gerson, renunţase în cele din urmă şi sfîrşise prin a se căsători cu o tînără ameriaană, ce nu amintea prin nimio de enigmatica fiică a ilustrului profesor.

După drama de la Glandier, în timp ce domnişoara Stan- gerson se afla încă într-o elinică din împrejurimile Parisului, unde îşi sfîrşea convalescenţa, s-a aflat într-o zi că domnul William Arthur Rance se va căsători cu nepoata unui bătrîn geolog de la Academia de Ştiinţe din Philadelphia. Cei care cunoscuseră dragostea sa nefericită pentru Mathilde, atri- buiseră în mod exagerat acestei pasiuni transformarea lui Arthur Rance, bărbat pînă atunci cumpătat şi chibzuit, în- tr-un alcoolic. Aceştia au pretins că Rance se căsătorea din disperare şi nu prevedeau nimio bun unei căsătorii atît de neaşteptate. Se vorbea chiar că această căsătorie, care era o afacere bună pentru Arthur Rance, deoarece domnişoara Edith Prescott era bogată, fusese pusă la cale într-un mod destul de ciudat. Dar astea sînt poveşti pe care vi le voi spune altă dată, cînd voi avea timp. Veţi afla atunci datorită căror întîmplări familia Rance venise să se stabilească la Rochers Rouges, în vechiul castel de pe peninsula lui Hercule, ai căror proprietari deveniseră în toamna precedentă. Dar acum trebuie să dau cuvîntul domnului Darza» pentru a continua să-şi povestească ciudata călătorie.

— După ce i-am dat aceste explicaţii domnului Stângei • son, continuă prietenul nostru, soţia mea şi cu mine am constatat că profesorul nu înţelegea nimic din ce-i spuneam şi că în loo să se bucure că ne revedea, se întristase. În zadar încerca Mathilde să pară veselă. Tatăl ei şi-a dat seama că de cînd ne despărţisem se întîmplase ceva, un lucru pe care noi i-l ascundem. Prefăcîndu-se că nu observă nimic, ea schimbă discuţia şi începu să vorbească despre ceremonia de dimineaţă. Au ajuns astfel să amintească de dumneata, prietene (domnul Darzac i se adresă lui Rouletabille) şi atunci am profitat de ocazie ca să-i explic domnului Stan- gerson că, deoarece, nu ştiaţi ce să faceţi în concediu, aţi fi deosebit de încîntaţi să primiţi de la Menton o invitaţie din partea noastră, ca să vi-l petreceţi alături de noi toţi, la Rochers Rouges, unde e destul loc, domnul Arthur Rance şi tînăra sa soţie nedorind nimic altceva decît să vă fie pe plac. În timp ce vorbeam, Mathilde mă aproba din priviri şi mina, care mi-o strîngea pe-a mea cu o tandră efuziune, îmi confirma bucuria pe care o resimţea auzind această propunere. Ajungînd la Valence, am putut astfel telegrafia depeşa pe care domnul Stangerson o scrisese la îndemnul meu şi pe care desigur aţi primit-o. Vă daţi seama că n-am putut dormi toată noaptea. în timp ce taică-său se odihnea în compartimentul alăturat, Mathilde mi-a deschis geanta şi a scos de acolo un revolver. L-a încărcat, mi l-a pus în buzunarul paltonului şi mi-a spus: „Dacă *ne* atacă, ne vei apăra!" Vai, ce noapte prietene, ce noapte am petrecut! . . . Tăceam, înşelîndu-ne reciproc, prefăcîndu-ne că moţăim cu ochii închişi, în compartimentul

luminat, căci nu îndrăzneam să stăm în întunerio. Deşi uşile erau zăvorite, ne era totuşi frică să nu-l vedem apărînd. Cînd auzeam vreun pas pe ouloar ne sărea inima din loc. Ni se părea că-i recunoaştem mersul... Ea acoperise oglinda de frică să nu vadă apărînd iar, acolo, chipul lui! Ne-a urmărit?. . Am reuşit să-l păcălim? ... Am scăpat de el? ... S-a urcat din nou în trenul de Culoz? ... Puteam oare spera asta? În ceea ce mă priveşte mă îndoiam ... Şi ea! ea! Vai! o simţeam, tăcută şi încremenită în colţul e i . . . o simţeam îngrozitor de disperată, încă mai nefericită decît mine, din cauza întregii nenorociri pe care o tîra după ea, ca pe-o fatalitate. Aş fi vrut s-o consolez, s-o liniştesc, dar, fără îndoială, n-am găsit cuvintele potrivite, căci la primele vorbe pe care le-am rostit mi-a făcut un semn îndurerat şi am înţeles că ar fi mai bine să tac. Atunci, la fel ca şi ea, am închis ochii. ..

Cele de mai sus au fost spuse întocmai de domnul Ro- bert Darzao şi nu reprezintă cîtuşi de puţin o relatare aproximativă. Rouletabille şi cu mine am considerat această istorisire atît de importantă, încît am oăzut de acord ca la sosirea noastră la Menton să o transcriem cît se poate mai fidel. Ne-am ocupat amîndoi de asta şi cînd textul a fost aproape gata, l-am arătat domnului Robert Darzac, care

l-a făcut citeva modificări fără importanţă, în urma cărora a luat forma pe care v-am prezentat-o aici.

În noaptea călătoriei domnului Stangerson împreună cu domnul şi doamna Darzac nu s-a mai întîmplat nimic demn de a fi consemnat. În gara Menton-Garavan ei i-au întîlnit pe domnul Arthur Rance, care a fost foarte mirat văzîndu-i pe proaspeţii căsătoriţi; dar oînd a aflat că se hotărîseră să petreacă cîteva zile la el, alături de domnul Stangerson şi să accepte astfel o invitaţie pe care, pînă atunci, domnul Darzao o respinsese sub diferite pretexte, se arătă foarte mulţumit şi afirmă că şi soţia sa va fi foarte fericită. Se bucură, de asemenea, atunci cînd află de sosirea apropiată a lui Rouletabille. Domnul Arthur Rance suferise din cauza modului foarte rezervat în care fusese tratat tot timpul de domnul Robert Darzac, chiar după căsătoria sa GU domnişoara Edith Prescott. Cu ocazia ultimei sale călătorii la San- Remo, tînărul profesor de la Sorbona, aflat în trecere, s-a mulţumit doar cu o vizită convenţională la castelul lui Her- cule Totuşi, cînd a revenit în Franţa, în gara Menton-Garavan, prima staţie de după frontieră, a fost salutat cu multă afecţiune şi complimentat, pentru sănătatea sa restabilită, de soţii Rance, care, avertizaţi de familia Stangerson asupra întoarcerii lui, se grăbiseră să-l întîlnească pe cînd era în trecere. Prin urmare, din partea lui Arthur Rance nu exista nici un motiv pentru ca raporturile sale cu familia Darzac să nu fie dintre cele mai bune.

Am văzut cum reapariţia lui Larsan în gara Bourg a schimbat toate planurile de călătorie ale domnului şi doamnei Darzac, transformîndu-le starea de spirit, făcîndu-i să-şi uite sentimentele de reţinere şi de prudenţă faţă de familia Rance, şi determinîndu-i să se refugieze, împreună cu domnul Stangerson – care, cu toate că nu ştia nimio precis, începuse să aibă unele bănuieli –, la nişte oameni pe care, deşi nu-i simpatizau deloc, îi considerau cinstiţi, loiali şi capabili să-i apere. În acelaşi timp, l-au chemat în ajutor pe Rouletabille. Intraseră într-adevăr în panică. Teama domnului Darzac a crescut evident atunci cînd, ajunşi la Nisa, am fost întîmpinaţi chiar de domnul Arthur Rance în persoană. înainte de asta avusese loo un mic incident, pe care nu pot să-l trec cu vederea. Abia ajunşi la Nisa, am sărit pe peron şi m-am îndreptat în grabă spre biroul gării pentru a întreba dacă nu sosise vreo telegramă pe numele meu. Mi

s-a întins un plic albastru, şi, fără să-l deschid, am fugit să-î găsesc pe Rouletabille şi pe domnul Darzac.

— Citeşte, i-am spus tînărului.

Rouletabille deschise telegrama şi citi:

„Brignolles nu a părăsit Parisul din 6 aprilie; informaţie sigură".

Rouletabille mă privi şi pufni.

— Ei, asta-i! zise el. Tu ai cerut această informaţie? Ce ai erezut?

— La Dijon, am răspuns eu, destul de ofensat de atitudinea lui Rouletabille, mi-a venit ideea că Brignolles ar putea avea un rol în nenorocirile anunţate de telegramele pe care le-ai primit. Şi l-am rugat pe imul dintre prietenii mei să mă informeze asupra acţiunilor şi mişcărilor acestui individ. Eram foarte curios să ştiu dacă n-a părăsit Parisul.

— Ei bine, spuse Rouletabille, iată-te informat. Totuşi, nu cumva credeai că trăsăturile gălbejite ale lui Brignolles al tău îl ascund pe Larsan reînviat?

— Asta nu! am exclamat eu, cu multă neplăcere, deoarece nu mă îndoiam că Rouletabille îşi bătea joc de min®.

Adevărul e că eu aşa Grezusem.

— N-ai terminat încă cu Brignolles? mă întrebă trist domnul Darzac. E un om necăjit, dar cumsecade.

— Nu cred, am protestat.

Şi m-am retras în colţul meu. De obicei, cînd mă aflam alături de Rouletabille, nu eram prea mîndru de ideile mele, de oare adesea el îşi bătea joc. De data asta, însă, cîteva zile mai tîrziu, am avut dovada că, deşi sub înfăţişarea sa, Brignolles nu ascundea o nouă metamorfoză a lui Larsan, nu era, totuşi, mai puţin ticălos. De aceea, fiindu-mi recunoscători pentru perspicacitatea mea, Rouletabille şi domnul Darzao şi-au cerut scuze. Dar să nu anticipăm. Am vorbit de acest incident tocmai pentru ca să arăt cît mă obseda ideea unui Larsan mascat sub înfăţişarea vreunuia, mai puţin cunoscut, dintre cei din jurul nostru. Dumnezeule! Din acest punct de vedere Ballmeyer făcuse atît de des dovada talentului său, aş zice chiar a geniului său, încît credeam că trebuie să mă tem de toate şi de toţi. Aveam să înţeleg în curînd – şi sosirea neaşteptată a domnului Arthur Rance a contribuit mult la modificarea părerilor mele – că de data asta Larsan îşi schimbase tactica. Acum, departe de a se ascunde, banditul se arăta în mod ostentativ, cel puţin •itorva dintre noi, cu un curaj fără seamăn. De cine să se teamă în acest ţinut? Nici domnul Darzac, nici soţia lui nu-l vor denunţa, în consecinţă nici prietenii lor. Ostentaţia cu «are îşi făcea apariţia părea să urmărească distrugerea fericirii celor doi soţi, care crezuseră că au scăpat de el pentru totdeauna! Dar, în acest caz, se ridica o obiecţie. De oe să se răzbune în acest fel? Nu s-ar fi răzbunat mai bine ară- tîndu-se înainte de căsătorie? Ar fi împiedicat-o! Da, dar trebuia s-o facă la Paris! Am putea totuşi să credem că pericolul unei astfel de apariţii la Paris l-ar fi pus pe gînduri pe Larsan? Cine ar îndrăzni să susţină asta?

Dar să-l ascultăm pe Arthur Rance cu care tocmai ne-am inţîlnit

toţi trei în compartiment. Bineînţeles, Arthur Rance nu ştie nimic despre povestea de la Bourg, nimic despre reapariţia lui Larsan în tren şi iată că vine să ne aducă o veste cumplită. Chiar dacă mai păstrasem vreo speranţă că l-am pierdut pe Larsan pe linia Guloz, trebuie să renunţăm la ea. Arthur Rance tocmai dăduse şi el ochii cu Larsan. Şi a venit să ne avertizeze înainte de a sosi la destinaţie, ca să putem cădea de acord asupra comportamentului pe care va trebui să-l adoptăm.

— Vă condusesem la gară, i-a spus Rance lui Darzac. După ce a plecat trenul, soţia dumneavoastră, domnul Stan- gerson şi cu mine am coborît să ne plimbăm pînă la digul din Menton. Domnul Stangerson îi dăduse braţul doamnei Darzac. li vorbea. Eu mă aflam în dreapta domnului Stangerson, care era, deci, între noi doi. Deodată, cînd ne-am oprit la ieşirea din grădina publică pentru a lăsa să treacă un tramvai, m-am lovit de un individ, care mi-a spus: „Scuzaţi-mă domnule!" Am tresărit imediat, căci mai auzisem vocea aceea; am ridicat capul: era Larsan! Era vocea de la Curtea cu juri! Ne privea fix, calm, pe toţi trei. Nu ştiu cum am putut să-mi reţin exclamaţia ce era gata să-mi răsară pe buze! să nu pronunţ numele ticălosului! Cum de n-am strigat: „Larsan!" l-am tras repede după mine pe domnul Stangerson şi pe fiica sa, care nu văzuseră nimic; i-am făcut să dea ocol pavilionului de muzică şi i-am condus la o staţie de trăsuri. Pe trotuar, în picioare, în faţa staţiei l-am revăzut pe Larsan. Nu ştiu, într-adevăr nu-mi dau seama, cum de nu l-au văzut domnul Stangerson şi fiica sa!

— Sînteţi sigur? l-a întrebat Darzac neliniştit.

— Foarte sigur! M-am prefăcut că simt o uşoară slăbiciune; am urcat în trăsură şi i-am spus vizitiului să-şi îndemne calul. Cînd am pornit, individul era tot pe trotuar, în picioare, fixîndu-ne cu privirea lui îngheţată.

— Şi sînteţi sigur că soţia mea nu l-a văzut? a întrebat din nou Darzac, din ce în ce mai agitat.

— O! sigur, daeă vă spun.

— Dumnezeule! l-a întrerupt Rouletabille, dacă credeţi, domnule Darzao, că puteţi să ascundeţi faţă de soţia dumneavoastră reapariţia lui Larsan, vă faceţi mari iluzii.

— Totuşi, a răspuns Darzac, de la terminarea călătoriei, începuse să creadă că totul n-a fost decît o halucinaţie şi, sosind la Garavan, mi s-a părut aproape calmă.

—- Ajunsă la Garavan? zise Rouletabille. Iată, dragă domnule Darzac, telegrama pe care mi-a trimis-o soţia dumneavoastră

Şi reporterul îi întinse telegrama care nu cuprindea decît acest cuvînt: „Ajutor!"

Auzind acestea, sărmanul domn Darzao păru şi mai distrus.

— Va înnebuni din nou! zise el, dînd din cap într-ua mod vrednic de milă.

Tuturor ne era teamă de asta şi, cînd în sfîrşit am sosit în gara Menton-Garavan, i-am găsit pe domnul Stan- gerson şi pe doamna Darzac, care, cu toată promisiunea solemnă pe care profesorul i-o făcuse lui Arthur Rance, de a rămîne pînă la întoarcerea lui, împreună cu fiica sa la Rochers Rouges, ieşiseră totuşi în întîmpinarea noastră. Arthur Rance îi ceruse asta invocînd anumite motive, pe •are pretinsese că i le va explica mai tirziu, dar pe care, în realitate, nu avusese încă timp să le inventeze. Şi, lucru eiudat. doamna Darzao îl primi pe Joseph Rouletabille ou o frază care părea ecoul groazei noastre. îndată ce l-a zărit pe tînăr, a fugit spre el şi am avut ou toţii impresia că s-a stăpînit cu greu să nu-l strîngă în braţe în faţa noastră. Se agăţa de el aşa cum naufragiatul apucă singura mînă care poate să-l saiveze din abis. Şi am auzit-o murmurînd! „Simt că voi înnebuni din nou!" Gît despre Rouletabille, îl mai văzusem uneori atît de palid, dar niciodată nu avusese un aer atît de distant.

FORTUL LUI HERCULE

5. ?

În orice anotimp ar vizita acest ţinut încîntător, oă- lătorul ce coboară în gara Garavan ar putea crede că a ajuns în acea grădină a Hesperidelor, ale eăror mere de aur au stîrnit pofta celui ce a învins monstrul din Nemeea. Şi, totuşi, poate n-aş fi evocat amintirea îndepărtată a fiului lui Jupiter şi a Alcmenei, dacă totul aici, datorită numeroşilor lămîi şi portocali ce-şi aplecau în aerul îmbălsămat fructele lor de aur de-a lungul potecilor, pe deasupra gardurilor, nu mi-ar fi amintit de gloria sa mitologică şi de •ălătoria-i legendară spre cel mai primitor dintre tărîmuri. Se povesteşte că fenicienii, transportîndu-şi zeii penaţi la umbra

stîncii, ee într-o zi va fi locuită de familia Grimaldi, au boţezat cu numele lui Hercule, zeul lor protector, micul port de la poalele stîncii, precum şi un munte, un promontoriu, o peninsulă – aflate în lungul coastei – nume care s-a păstrat pînă astăzi. Eu cred însă mai curînd că ei au găsit deja locurile denumite astfel, iar dacă zeii, obosiţi de praful alb al drumurilor Eladei, şi-ar fi căutat, într-adevăr, în altă parte un loc minunat, umed şi înmiresmat, unde să se odihnească după aventurile lor, n-ar fi găsit un altul mai frumos decît acesta. Ei au fost primii vizitatori ai Rivierei. Grădina Hesperidelor se afla chiar aici, şi Heroula pregătise locul pentru prietenii săi din Olimp, scăpîndu-i de acel nesuferit balaur cu o sută de eapete, ce dorea să păstreze numai pentru el Coasta de Azur. Aşa că nu sînt foarte sigur dacă nu cumva oasele lui *Elephas antiquus,* descoperite acum cîţiva ani la baza stâncilor de la Rochers Rouges, nu sînt chiar oasele acelui monstru.

Cînd, venind cu toţii de la gară, am ajuns tăcuţi la malul mării, privirea ne-a fost pe dată impresionată de silueta strălucitoare a unui castel fortificat, care se ridica în peninsula lui Hercule şi care, dealtfel, din păcate, a dispărut în urmă cu vreo zece ani din cauza lucrărilor de la frontieră. Datorită razelor fierbinţi ale soarelui, care cădeau oblic pe vechile sale ziduri, Tumul Pătrat strălucea deasupra mării ca o platoşă de oţel. Bătrîna santinelă, întinerită de lumină, părea să păzească încă acest golf al lui Garavan, curbat ca o seceră de azur. Dar, pe măsură ce ne-apropiam, strălucirea lui se stingea. În spatele nostru astrul coborîse spre vîrful munţilor şi deja, spre apus, simţind apropierea serii, colinele se-nfăşurau într-un văl de purpură. Cînd i-am treeut pragul, castelul nu mai era decît o umbră ameninţătoare şi ostilă.

Pe primele trepte ale unei scări înguste ce ducea spre unul dintre turnuri, aştepta o făptură delicată şi încîntătoare. Era soţia lui Arthur Rance, frumoasa şi sclipitoarea Edith. Cu siguranţă nici chiar logodnica lui Lammermoor nu fusese mai palidă în ziua în care a fost salvată, din faţa taurului furios, de tînărul străin cu OGhi întunecaţi. Numai că Lucia avea ochi albaştri şi era blondă. O Edith... Vai! cînd vrei să pari o apariţie romantică într-un decor medieval, o prinţesă scoborîtă din ceaţa legendei, fragilă şi melancolică, nu trebuie să ai ochii ăştia, my lady! Şi părul tău este mai negru decît pana corbului. Culoarea asta nu-i angelică. Eşti înger, Edith? Această melancolie este cu adevărat reală? Această dulceaţă a trăsăturilor nu minte oare? Iartă-mă Edith că-ţi pun toate aceste întrebări dar, după ce te-am văzut prima dată şi-am fost sedus de delicata armonie a întregii tale imagini albe, stînd nemişcată pe peronul de piatră, am urmărit privirea neagră a ochilor tăi, îndreptaţi spre fiica profesorului Stangerson, şi am văzut că aveau o strălucire dură, contrastînd ciudat cu timbrul prietenos al vocii şi cu surîsul indiferent al gurii.

Într-adevăr, vocea acestei tinere femei era de un farmeo deosebit; graţia întregii sale fiinţe atingea perfecţiunea, gesturile-i erau armonioase. Ea răspunse în modul cel mai simplu şi mai ospitalier prezentărilor făcute, desigur, de Arthur Rance.

Rouletabille şi cu mine am încercat politicos să ne păstrăm libertatea de mişcare; am formulat posibilitatea de a locui în altă parte decît în castelul lui Hercule. Ea făcu atunci o grimasă, ridică din umeri cu un gest copilăresc, spuse că aveam camerele pregătite şi schimbă subiectul discuţiei.

— Veniţi! Veniţi! Nu cunoaşteţi castelul! Veţi vedea! Veţi vedea! O! *Turnul Lupoaicei* vi-l voi arăta altă dată. . . este singurul ungher trist de aici, lugubru, sumbru şi rece! te înspăimîntă! îmi place enorm să-mi fie frică! O! domnule Rouletabille, nu-i aşa că-mi veţi spune poveşti care să mă înfricoşeze?

Şi alunecă prin faţa noastră în rochia ei albă. Avea un mers de actriţă. Era deosebit de drăguţă în această grădină orientală, între turnul vechi, ameninţător şi delicatele arcade înflorite ale unei capele în ruină. Curtea vastă pe care o traversăm e în întregime invadată de plante pline de sevă, de ierburi şi arbuşti, de cactuşi şi aloe, de dafini, trandafiri sălbatici şi margarete, înGît ai jura că o primăvară fără sfîrşit şi-a ales domiciliul în această incintă care era odinioară locul de întîlnire al războinicilor castelului. Prin grija vînturilor văzduhului şi, bineînţeles, a neglijenţei oamenilor, această curte devenise o grădină, o minunată grădină sălbatică, dovedind limpede intenţia castelanei de a tăia cît mai puţin cu putinţă şi de a nu încerca să o rin- duiască prea mult Dincolo de această vegetaţie, cu parfumul ei, se putea observa cel mai graţios lucru ce putea fl imaginat în arhitectura de odinioară. Inchipuiţi-vă arcurile pure ale unui gotio flamboaiant, construite deasupra primelor asize ale vechii capele romane, coloane îmbrăcate în plante agăţătoare, muşcate urcătoare şi verbine, ce se ridicau din soclul lor înmiresmat, încovoind, sub albastrul cerului, arcul frînt, ce părea că nu mai e susţinut de nimi*. Capela nu mai are acoperiş. . . Nu mai are nici ziduri... N-» mai rămas din ea decît această porţiune de dantelă în piatră, pe care un miracol de echilibru o ţine suspendată în aerul serii. ..

Iar în stînga noastră, iată, turnul enorm, masiv, dăinuind din secolul al Xll-lea, pe care, după cum ne povesteşte doamna Edith, oamenii din ţinut îl numesc Lupoaica, ş! pe oare nimic – nici timpul, nici oamenii, nici pacea, niai războiul, nici tunurile, nici furtuna – nu l-au putut clinti. El mai păstrează încă aceeaşi înfăţişare, pe care o avusese în timpul sarazinilor prădalnici, care reuşiseră, în 1107, să pună stăpînire pe insulele Leins, dar nu putuseră cu niol un chip să cucerească castelul lui Hercule; sau aşa cum apăruse în faţa lui Salageri şi a piraţilor săi genovezi, după ee aceştia ocupaseră fortul, şi chiar Turnul Pătrat şi Vechiul Castel. Continuînd să fie izolat, deoarece apărătorii-săi distruseseră zidurile de apărare ce-l legau de celelalte fortificaţii, el rezistase pînă la venirea prinţilor de Provence car# îl despresuraseră. Aici, în acest turn, dorise doamna Edith să locuiască.

Renunţ însă să mai admir ceea ce mă-nconjoară, ca să-i pot observa pe oameni, pe Arthur Rance, de exemplu, care
o priveşte pe doamna Darzac. Numai că ea şi Rouletabille **par** să fie departe. Domnul Darzac şi domnul Stangerson discută banalităţi. De fapt,

un singur gînd îi obsedează **pe toţi aceşti oameni care tac, sau care, atunci cînd îşi vorbesc, mint. Ajungem la intrarea secretă a unui turn.**

— Acesta e ceea ce noi numim, zise doamna Edith cu afectarea-i copilărească, Turnul Grădinarului. De aici poţi să îmbrăţişezi cu privirea întregul fort, atît partea dinspre nord, cît şi cea dinspre sud. Priviţi!

Şi braţul ei, de care atîrna o eşarfă, ne indică locurile.

— Toate aceste pietre îşi au poveştile lor. O să vi le spun. dacă veţi fi foarte cuminţi.

— Cit de veselă este Edith, murmură Arthur Rance. Cred că este singura binedispusă dintre noi.

Am trecut pe sub intrarea secretă, şi iată-ne într-o nouă eurte. În faţa noastră se află vechiul donjon. Arată cu adevărat impresionant. Este înalt şi pătrat, astfel incit este numit uneori Turnul Pătrat. Construit în punctul cel mai important al întregii fortificaţii, i se mai spune şi Turnul de Colţ. Reprezintă construcţia cea mai extraordinară, cea mai însemnată din toată această aglomerare de lucrări defensive. Zidurile sînt mai groase şi mai înalte decît oriunde în altă parte; pînă la jumătatea lor mai există încă cimentul roman ce fixează pietrele aşezate de colonii lui Cezar.

— Acolo, acel turn din colţul opus, continuă Edith, este Turnul lui Carol Temerarul, numit astfel pentru că însuşi Garol, pe cînd era duce, a întocmit planul de transformare a fortificaţiilor castelului pentru a rezista tirului de artilerie. Vai! ştiu foarte multe. Din păcate bătrînul Bob şi-a amenajat în acest turn biroul său de studiu. Altfel, am fi avut aici o frumoasă sufragerie. Şi niciodată n-am putut să-i refuz ceva bătrînului Bob! Bătrînul Bob, adăugă ea, este unchiul meu.. . el doreşte să-i spun aşa, încă de cînd eram foarte mică... Acum nu-i aici. .. A plecat de cinci zile la Paris şi revine mîine. A mers să compare piesele anatomice pe care le-a găsit la Rochers Rouges cu cele de la Muzeul de Istorie Naturală din Paris ... A! iată o temniţă ...

Şi ne arătă, în mijlocul celei de-a doua curţi interioare, o fîntînă, pe care, probabil, din.. . exces de romantism, o numea temniţă, şi deasupra căreia un eucalipt, cu coaja netedă şi crengile golaşe, se apleca la fel ca o femeie la fîntînă.

În ceea ce mă priveşte, de cînd intrasem în cea de-a doua eurte interioară, începusem să înţeleg mai bine împărţirea fortului lui Hercule, cît despre Rouletabille, acesta era din ce în ce mai indiferent şi nu părea nici să vadă nici să audă nimic din ceea ce se petrecea în jurul său Cum planul general al fortului are o importanţă capitală pentru incredibilele evenimente ce vor avea loc imediat după sosirea noastră la Rochers Rouges, îl voi prezenta mai întîi în faţa cititorului, aşa cum a fost desenat, mai tîrziu, chiar de Rouletabille.

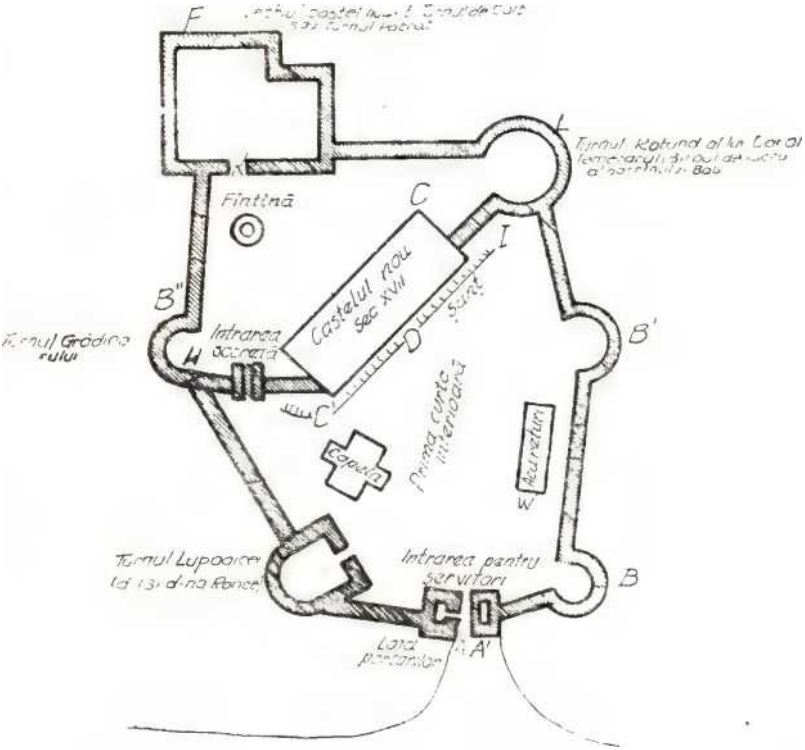

Gastelul fusese construit în 1140, de familia nobiliară Mortola. Pentru a-l izola complet de coastă, aceştia n-au ezitat să transforme peninsula în insulă, tăind istmul îngust ee-o lega de mal. Chiar pe ţărm, ei au construit o barba- * ană, fortificaţie rudimentară în semicerc, destinată să protejeze podul mobil şi cele două turnuri de la intrare. Din această barbacană nu mai rămăsese nimic.

De-a lungul secolelor, istmul şi-a regăsit forma iniţială; podul mobil fusese îndepărtat; şanţul, acoperit. Zidurile

castelului lui Hercule împrumutaseră forma peninsulei, de ; hexagon neregulat. Ele se ridicau chiar pe stînca ce, în anumite locuri, surplomba apele care o sculptau neobosite, aşa încît o bărcuţă s-ar fi putut adăposti acolo, atunci cînd marea era calmă şi cînd nu-ţi era teamă că forţa violentă a valurilor ce se spărgeau cu putere o va împinge, sfărîmînd-o ' de acest tavan natural. Poziţia era minunată pentru apărare, căci în aceste condiţii nu te temeai de nici un asalt, din orice parte ar fi venit el.

, În fort se intra deci pe poarta dinspre nord, care era păzită de două turnuri, A şi *A',* unite printr-o boltă. Aceste turnuri, care avuseseră mult de suferit în timpul ultimelor asedii ale genovezilor, fuseseră ulterior renovate şi, de curînd, prin grija doamnei Edith, aduse în stare de folosinţă, fiind destinate drept

locuinţă pentru servitori. Parterul turnului A servea ca locuinţă portarilor. Pe o latură a acestui turn, sub boltă, se deschidea o portiţă care permitea portarului să supravegheze toate intrările şi ieşirile. O poartă grea de stejar, cu două canaturi, placată cu fier, se sprijinea, de ani de zile, de zidul dinspre interior al celor două turnuri, nemaifiind deloo folosită, atît era de greu de manevrat. Intrarea castelului nu era închisă decît printr-un mic grilaj, pe care îl deschidea oriGine voia, stăpîn sau furnizor.

Aceasta era singura intrare prin care puteai pătrunde în castel. După ce treceai de ea, te aflai, aşa cum am spus, într-o primă curte interioară, sau *baille,* închisă de jur-îm- prejur de un zid de incintă – a cărui înălţime era departe de cea iniţială – şi de turnuri, sau de ceea ce mai rămăsese din acestea. Vechile ziduri, ce făcuseră odinioară legătura dintre turnuri, fuseseră dărîmate şi înlocuite de altele, circulare, pe care te puteai urca, dinspre interiorul curţii, pe nişte pante destul de domoale. Deasupra acestora se mai construise încă un parapet, prevăzut cu ambrazuri pentru tunuri mici, căci această transformare avusese loc în secolul al XV-lea, Gînd orice castelan începea să ţină seamă de forţa artileriei. Cît despre turnurile B, B' şi B", acestea îşi păstraseră vreme îndelungată înfăţişarea şi înălţimea iniţială, transformările în privinţa lor limitîndu-se, în acea epocă, doar la suprimarea acoperişului ascuţit, înlocuit cu o platformă destinată plasării pieselor de artilerie. Mai tîrziu, ele fuseseră dărîmate pînă la înălţimea parapetului circular, devenind un fel de ziduri semicirculare. Această lucrare fusese executată în secolul al XVII-lea, cînd, cu ocazia construirii unui castel modern, numit şi acum Castelul Nou, deşi era în ruină, s-a căutat ca perspectiva să fie lăsată liberă Castelul Nou era aşezat în punctul *CC'.*

Pe platforma vechilor turnuri, înconjurată şi ea de un parapet, fuseseră plantaţi palmieri, care crescuseră cu greu, arşi de vînt şi de apa mării.

Cînd te aplecai pe deasupra parapetului circular, ce înconjura întreaga proprietate, peste stînca, cu care el făcea eorp comun, şi care, la rîndul ei, era înclinată deasupra mării, îţi dădeai seama că acest castel continua să fie la fel de inexpugnabil ca pe vremea oînd vechile ziduri de legătură dintre turnuri atingeau două treimi din înălţimea acestora. Aşa cum am spus, Turnul Lupoaicei rămăsese intact, fiecare detaliu, chiar şi ghereta de piatră, restaurată, bineînţeles, înălţîndu-şi silueta ciudat de îmbătrînită deasupra al- bastrului mediteranean. Am vorbit şi despre ruinele ea- pelei. Fostele acareturi, lipite de parapet, între B şi B\ fuseseră transformate în grajduri şi bucătării.

Am descris mai sus partea dinspre exterior a castelului lui Hercule. În cea de-a doua incintă nu se putea pătrunde decît prin intrarea H, pe care doamna Arthur Rance o numea Turnul Grădinarului, şi care nu era, de fapt, decît un pavilion mare, apărat altădată de turnul B" şi de un alt turn, situat în C, care dispăruse însă, cu totul, în momentul construirii Castelului Nou, în CG'. Un

şanţ şi un zid plecau pe atunci din B" şi, înaintînd pînă în punctul C, aflat în mijlocul primei curţi interioare, îşi schimbau direcţia, for- mînd un pinten, şi se îndreptau spre Tumul lui Caro! Temerarul, unde ajungeau în punctul I, barînd astfel complet prima curte. Şanţul mai exista încă, lat şi adine, dar zidul fusese dărîmat pe toată lungimea Castelului Nou şi înlocuit chiar de peretele castelului. O poartă centrală, în D, acum închisă, se deschidea spre un pod, construit peste un şanţ, care făcea odinioară legătura directă cu prima curte interioară. Or, cum acest pod mobil fusese dărîmat sau se prăbuşise, iar ferestrele castelului, mult înălţate deasupra şanţului, mai erau încă prevăzute cu bare groase de fier, se putea spune într-adevăr că cea de-a doua curte interioară rămăsese la fel de necucerit ca pe vremea cînd era în întregime apărată de zidul de incintă, atunci cînd Castelul Nou nu există încă.

Această a doua curte interioară, curtea lui Carol Temerarul, cum îl spuneau încă bătrînii ghizi din ţinut, avea nivelul puţin mai ridicat decît al Gelei dintîi. Stînca forma acolo o asiză mai înaltă, un piedestal natural pentru această coloană uriaşă, măreaţă şi întunecată a Castelului Vechi. 0 verticală în formă de pătrat, construită dintr-un singur bloa de piatră, Ge-şi prelungea umbra uriaşă peste unda limpede. În Castelul Vechi, F, nu se putea pătrunde decît printr-o portiţă, K. Bătrînii de pe aceste meleaguri nu-l numeau niciodată altfel decît Turnul Pătrat, pentru a-l deosebi de Turnul Rotund, aşa-zis al lui Carol Temerarul. Un parapet asemănător celui care închidea prima curte interioară, lega între ele turnurile B", F şi L, închizînd astfel şi cea de-a doua curte interioară.

Am spus că Tumul Rotund, dărîmat odinioară pînă la jumătate, fusese modificat şi refăcut de un Mortola, după planurile făcute de însuşi Carol Temerarul, căruia acesta îi adusese anumite servicii în războiul GU helveţii. Acest turn avea diametrul exterior de cincisprezece stînjeni şi cuprindea o încăpere joasă, aflată la un stînjen sub nivelul solului. În această încăpere de la subsol se ajungea coborînd o rampă ce dădea într-o sală octogonală, ale cărei bolţi erau susţinute de patru stîlpi groşi, cilindrici. între care se deschideau trei ambrazuri uriaşe pentru trei tunuri mari. Doamna Edith ar fi vrut, să transforme această sală într-o sufragerie încăpătoare, căci, deşi încăperea era foarte răcoroasă din cauza grosimii zidurilor, lumina reflectată de stînci şi strălucirea orbitoare a mării puteau să pătrundă din belşug prin aceste ambrazuri pentru mortiere, ce fuseseră mărite în formă de pătrat şi formau acum ferestre prevăzute – şi ele – cu solide gratii de fier. Acest turn, L, pe care unchiul doamnei Edith îl ocupase ca să lucreze şi să-şi adăpostească noile colecţii, avea o terasă minunată, unde castelana pusese să fie adus pămînt fertil, plante şi flori şi crease astfel cea mai uimitoare grădină suspendată ce s-ar putea închipui. Un pavilion, acoperit în întregime cu frunze uscate de palmier, forma acolo un adăpost reuşit. Am notat pe plan, cu o nuanţă gri, toate clădirile sau părţile de clădiri care, prin

grija doamnei Edith, fuseseră aranjate, înfrumuseţate şi restaurate pentru folosinţă imediată.

Din castelul ridicat în secolul al XVII-lea, numit Castelul Nou, n-au fost reparate în C', decît două camere şi un mie salon de la etajul întîi, pentru oaspeţii în trecere. Acolo trebuia să fim cazaţi Rouletabille şi cu mine; domnul şi doamna Darzac urmau să locuiască în Turnul Pătrat, pe care îl vom descrie mai în detaliu. La parterul acestui turn, două camere fuseseră rezervate pentru bătrînul Bob care dormea aici.

Domnului Stangerson i se pregătise un apartament la primul etaj al Turnului Lupoaicei, sub cel ocupat de familia Rance.

Doamna Edith a ţinut să ne arate chiar ea camerele. Ne-a condus prin încăperi cu tavane prăbuşite, cu parchetul desfundat, cu .pereţii mucegăiţi; doar ici şi colo, cîteva lambriuri, stîlpul unui portal, o pictură coşcovită sau o tapiserie zdrenţuită, în stilul secolului de aur, atestau fosta splendoare a Castelului Nou, născut din fantezia unui Mor- tola. Din contră, cămăruţele noastre nu aminteau prin nimic de acest trecut măreţ. Aici, orice urmă a vechimii fusese ştearsă cu o grijă care m-a impresionat. Curate, igienice, fără covoare, tenGuite şi zugrăvite într-o culoare deschisă, mobilate sumar, aşa cum era modern, ne-au plăcut mult. Am mai spus că un salonaş despărţea cele două camere.

În timp ce-mi făceam nodul la cravată, l-am strigat pe Rouletabille ca să-i întreb dacă era gata. N-am primit însă nici un răspuns. Am intrat în camera lui şi am constatat •u surprindere că el plecase deja. M-am dus la fereastră, eare dădea, la fel ca ale mele, spre curtea lui Carol Temerarul, unde şe afla doar un singur eucalipt înalt, al cărui miros puternic ajungea în acel moment pînă la mine. Pe deasupra parapetului se putea zări întinderea imensă a apelor tăcute. Acum, la căderea serii, marea era de un albastru puţin mai închis, iar umbrele nopţii, ce deveniseră vizibile la orizont, spre coasta italiană, se apropiau deja de promontoriul Ospe- daletti. Nu se distingea nici un zgomot, nici un freamăt, pe pămînt şi în cer. Numai în clipele care preced furtunile puternice şi dezlănţuirea trăsnetului, mai remarcasem o asemenea tăcere şi încremenire a naturii. Dinspre partea asta n-aveam însă nici un motiv de teamă, căci noaptea se anunţa senină. ..

Dar ce e această umbră care apare? De unde vine această fantomă oare alunecă pe apă? Am recunoscut silueta lui Larsan, stînd în picioare, la prora unei bărci mici, pe eare un pescar o făGea să înainteze în ritmul lent al celor două lopeţi! S-ar putea oare înşela cineva? Vai! era foarte

uşor de recunoscut. Dădea dovadă de o asemenea nonşalanţă ameninţătoare, arătîndu-se, ostentativ, cu figura lui de altă dată. încît, chiar şi celor ce ar fi fost tentaţi să nu creadă că este el cu-adevărat, deşi îl văzuseră în seara asta, n-ar fi putut să le-o spună mai bine decît strigîndu-le» ..Sînt eu în carne şi oase!"

Vai! da, este el! el! Marele Fred. Purtînd silueta nemişcată, bărcuţa silenţioasă dă ocol castelului fortificat. Trece acum pe

sub ferestrele Turnului Pătrat şi, venind dinspre limba de pămînt ce poartă numele lui Garibaldi, se îndreaptă apoi spre carierele de la Rochers Rouges. Individul stă tot în picioare, cu braţele încrucişate, cu faţa întoarsă spre turn, apariţie diabolică în pragul nopţii, sare încet şi făţarnic îl ajunge, îl înfăşoară în vălul ei uşor şi-l poartă mai departe.

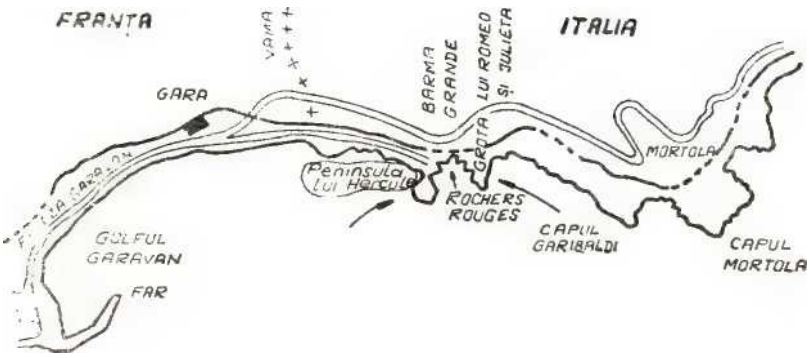

Coborînd privirea, zăresc două umbre în Curtea Temerarului; se află în unghiul format de parapet, lîngă intrarea Turnului Pătrat. Una dintre ele, cea mai înaltă, o reţine pe cealaltă şi o roagă ceva. Cea mai scundă vrea să scape; s-ar zice că este gata să-şi ia zborul spre mare. Şi aud vocea doamnei Darzac, care spune:

— Fii atent! îţi întinde o cursă. Îţi interzic să mă părăseşti în seara asta!

Şi vocea lui Rouletabille:

— Trebuie să acosteze la mal. Lasă-mă să alerg pînă acolo!

— Şi ce-ai să faci? gemu vocea Mathildei.

— Tot ceea ce va fi necesar.

Şi din nou vocea Mathildei, o voce înfricoşată

— Îţi interzic să te atingi de acest om!

. Şi nu mai aud nimic.

Am coborît şi l-am găsit pe Rouletabille singur, aşezat pe ghizdul fîntînii. I-am vorbit, dar nu mi-arăspuns, aşa •um i se întîmpla uneori.Intrînd în prima curte interioară, l-am întîlnit acolo pe domnul Darzac, care, foarte agitat, s-a îndreptat spre mine Mi-a strigat de departe:

— Ei, bine! Z-ai văzut?

— Da, Z-am văzut, am zis.

—Dar oare ea, ea, nu ştii dacă Z-a văzut?

— L-a văzut. Era împreună cu Rouletabille, cînd a trecut *el!* Ce

îndrăzneală!

Robert Darzac mai tremura încă, pentru că şi el îl văzuse. Mi-a relatat că imediat ce l-a zărit, a fugit ca un nebun spre mal, dar pînă să ajungă la capul Garibaldi, barca dispăruse oa prin farmec. Apoi, îngrijorat cu privire la starea de spirit în care o va găsi pe Mathilde, m-a părăsit, grăbindu-se s-o întîlnească. Se întoarse aproape imediat, trist şi abătut. Uşa apartamentului ei era încuiată. Pentru moment soţia lui dorea să fie singură.

— Şi Rouletabille? am întrebat.

— Nu l-am văzut.

Am rămas unul lîngă altul, privind noaptea care-l luase cu ea pe Larsan. Robert Darzao era deosebit de trist. Ca să-i schimb gîndurile, l-am întrebat cîte ceva despre familia Rance, lucru ce, în ultimă instanţă, l-a determinat să-mi răspundă.

Inaetul eu încetul, aveam să aflu astfel cum, după pro- •esul de la Versailles, Arthur Rance se întorsese la Philadelphia şi cum, într-o seară, la o petrecere de familie, se aşezase lîngă o tînără şi romantică persoană, care l-a sedus pe loo prin gustul ei literar, atît de rar întîlnit la frumoasele sale compatrioate. Nu avea nimic în felul ei de-a fi din acel tip zglobiu, dezinvolt, independent şi îndrăzneţ, eare se transformă, de obicei, în acele „frivole", atît de apreciate în zilele noastre. Puţin distantă, plăcută şi melancolică, de o paloare interesantă, amintea mai curînd de tandrele eroine ale lui Walter Scott, care, dealtfel, se pare că era autorul ei preferat. Vai! desigur, aparţinea într-un mod delicios unui timp revolut. Cum a reuşit oare figura delioată a aaestei femei să producă o impresie aşa de vie asupra lui

Arthur Rance, care o iubise atîta pe maiestuoasa Mathilde? La mijloo sînt numai secretele inimii. Un lucru e sigur. Simţind că se îndrăgosteşte, Arthur Rance profitase şi în seara aceea se îmbătase îngrozitor. Desigur, nepoliticos, a comis vreo prostie, a lăsat să-i scape vreun cuvînt nepotrivit, aşa încît, brusc, domnişoara Edith l-a rugat, pe un ton ridicat, să nu-i mai adreseze nici un cuvînt. A doua zi, Arthur Rance şi-a cerut oficial scuze şi i-a jurat domnişoarei Edith că nu va mai bea decît apă: cu siguranţă şi-a ţinut legămîntul.

Arthur Rance îl cunoştea de multă vreme pe unchiul domnişoarei Edith, acel bătrîn cumsecade de la Munder, bătrînul Bob, cum fusese poreclit la Universitate, un tip extraordinar, care era tot atît de celebru prin aventurile sale de explorator, cît şi prin descoperirile sale geologice. Era blînd ca un miel, dar nu avea pereche la vînătoarea de jaguari din pampas. îşi petrecuse jumătate din viaţa sa de profesor la sud de Rio-Negro, între patagonezi, căutînd omul din epoca terţiară, sau mai bine zis scheletul lui. Nu căuta antropopitecul sau vreun alt tip de pitecantrop, mai mult sau mai puţin asemănător cu maimuţa, ci scheletul acestui om, mai bine clădit, mai puternic decît cel de astăzi, al omului contemporan cu formidabilele mamifere care şi-au făcut apariţia pe Pămînt înaintea epocii cuater- nare. Din aceste expediţii el se întorcea de obicei cu cîteva cutii de pietre şi cu un

stoo impresionant de tibii şi femure, disputate în lumea savanţilor, dar şi cu o bogată colecţie de ,,piei de iepuri" – cum le spunea el –, care atestau că bătrînul savant cu ochelari ştia să folosească arme mai puţin preistorice decît securea de silex şi sfredelul omului primitiv. De îndată ce revenea la Philadelphia, îşi relua imediat munca la catedră, se apleca asupra cărţilor, caietelor şi, cu meticulozitatea unui „purtător de mînecuţe", îşi dicta cursul şi se distra făcînd să sară în ochii studenţilor, ce stăteau mai aproape de el, aşchiile creioanelor sale lungi pe care nu le folosea niciodată, dar pe oare le ascuţea fără întrerupere. Şi, atunci cînd îşi atingea ţinta – pe care o vizase –, se vedea răsărind deasupra pupitrului capul său încărunţit, pe faţa căruia, sub ochelarii cu ramă de aur, se lăţea rîsul tăcut al gurii sale joviale.

Toate aceste detalii mi-au fost furnizate mai tîrziu chiar de Arthur Rance, fost şi el elev al bătrînului Bob, pe care însă nu-l mai revăzuse timp de mulţi ani, pînă cînd o

cunoscuse pe domnişoara Edith. Prezint atît de complet aceste amănunte, deoarece, în urma unor întîmplări dintre cele mai banale, îl vom regăsi pe bătrînul Bob la Rochers Rouges.

În seara cînd Arthur Rance îi fusese prezentat şi cînd acesta se purtase într-un mod atît de bizar, domnişoara Edith păruse atît de melancolică probabil pentru că tocmai primise veşti neplăcute de la unchiul ei. De patru ani, acesta nu se hotărîse să se întoarcă de la patagonezi. în ultima scrisoare îi spunea că este foarte bolnav şi că dorea să o revadă neapărat înainte de moarte. Am fi poate tentaţi să considerăm că, în aceste condiţii, o nepoată cu inima iubitoare ar fi putut renunţa să participe la o petrecere, oricît de intimă ar fi fost ea. Domnişoara Edith primise însă atîtea veşti proaste în timpul călătoriilor unchiului ei, iar acesta revenise întotdeauna atît de sănătos de pe meleagurile acelea îndepărtate, încît, cu siguranţă, nu-i vom reproşa că tristeţea n-a reţinut-o acasă în seara aceea. Totuşi, trei luni mai tîr- ziu, în urma unei noi scrisori, ea s-a hotărît să plece singură ca să-l întîlnească pe unchiul ei, undeva, la marginile Araucaniei. în timpul acestor trei luni avuseseră loc evenimente memorabile. Domnişoara Edith fusese impresionată de remuşcările lui Arthur Rance şi de perseverenţa lui de a bea numai apă. Aflase, dealtfel, că proaspetele obiceiuri de necumpătare ale acestui domn se datorau unei disperări din dragoste şi lucrul ăsta i-a plăcut mai mult decît orice. Temperamentul ei romantic, de care am vorbit deja, a fost desigur favorabil ţelurilor lui Arthur Rance, astfel încît, în momentul plecării domnişoarei Edith în Araucania, nimeni nu s-a mirat că fostul elev al bătrînului Bob o însoţeşte pe nepoata acestuia. Logodna nu era încă anunţată oficial, doar pentru că era aşteptată binecuvîntarea geologului. Domnişoara Edith şi Arthur Rance l-au regăsit pe minunatul unchi la San-Luis. Era într-o dispoziţie excelentă şi de o sănătate înfloritoare. Rance, care nu-l văzuse de atîta timp, avu curajul să-i spună că întinerise, făcîndu-i astfel cel mai diplomatic dintre complimente. În consecinţă, atunci cînd nepoata l-a informat că se logodise cu acel tînăr fermecător, bucuria unchiului a fost nemărginită. Au revenit toţi trei la Philadelphia, unde s-a celebrat căsătoria. Domnişoara Edith nu cunoştea Franţa. Arthur Rance s-a hotărît să facă acolo călătoria de nuntă. Au găsit o motivare ştiinţifică, pe care o voi arăta imediat, ca să se stabilească în Italia, în

împrejurimile Menton-ului, la o sută de metri de frontiera franceză, în faţa stîncilor de la Rochers Rouges.

După ce a sunat clopotul, şi am fost întîmpinaţi de Arthur Rance, ne-am îndreptat spre Turnul Lupoaicei, în a cărui sufragerie joasă se servea cina în seara aceea. Cînd am fost cu toţii prezenţi, în afară de bătrînul Bob, care nu se afla în fortul lui Hercule, doamna Edith ne-a întrebat dacă vreunul dintre noi a zărit o bărcuţă dînd ocol castelului şi în care se afla un bărbat ce stătea în picioare Ea fusese frapată de atitudinea ciudată a acelui bărbat. Cum nimeni nu i-a răspuns, doamna Edith a reluat:

— O! Aflu eu cine este, deoarece îl cunosc pe marinarul Gare conducea barca şi care e un bun prieten al bătrinului Bob.

— Adevărat? îl cunoaşteţi pe acel marinar, doamnă? întrebă Rouletabille.

— Vine cîteodată la castel să vîndă peşte. Oamenii din ţinut i-au dat un nume ciudat, pe care n-aş putea să-l repet în dialectul lor imposibil, dar mi-a fost tradus. Vrea să însemne „Călăul mării". Un nume foarte caraghios, nu-i aşa?

MĂSURILE LUATE DE JOSEPH ROULETABILLE PENTRU A APARA FORTUL LUI HERCULE ÎMPOTRIVA UNUI ATAC DIN PARTEA INAMICULUI

Rouletabille n-a fost nici măcar atît de politicos încît să ceară explicaţia acestei bizare porecle.

Părea adîncit în cele mai negre gînduri. Ciudată cină! Ciudat castel! Ciudaţi oameni! Farmecele languroase ale doamnei Edith nu reuşeau să ne binedispună. Deşi erau de faţă două perechi de tineri căsătoriţi, patru îndrăgostiţi care ar fi trebuit să fie cei mai veseli şi să strălucească de bucuria de a trăi, cina a fost cît se poate de tristă. Fantoma lui Larsan plana asupra mesenilor, chiar şi asupra aceluia dintre noi care nu-l ştia atît de aproape – domnul Stangerson.

Dealtfel, trebuie să recunoaştem că, de cînd aflase crudul, durerosul adevăr, profesorul Stangerson nu putea scăpa de imaginea acelui spectru. Nu cred că mă hazardez prea mult susţinînd că prima şi cea mai nenorocită dintre toate victimele dramei de la Glandier era tatăl Mathildei. Pierduse totul: puterea de a se devota ştiinţei, dragostea de muncă şi – nenorocire mai cumplită decît toate celelalte – încrederea oarbă în fiica sa. Crezuse atît de mult în ea! Fusese pentru el un motiv de mîndrie continuă. Ani îndelungaţi şi-o asociase muncii sale de căutare a necunoscutului! Primise cu încîntare hotărîrea ei definitivă de a refuza să-şi ofere frumuseţea oricui ar fi putut s-o îndepărteze de tatăl ei şi de ştiinţă. Şi, în timp ce se mai extazia încă în faţa unui asemenea

sacrificiu, aflase că fiica lui refuza să se căsătorească pentru că era deja nevasta unui Ballmeyer! În ziua în care Mathilde se hotărîse să mărturisească tatălui ei întregul adevăr şi să dea în vileag un trecut care, în faţa profesorului, deja avertizat de misterul de la Glandier, punea într-o lumină deosebit de dureroasă prezentul, cînd, după ce i-a căzut la picioare şi i-a îmbrăţişat genunchii, ea îi povestise drama inimii şi tinereţii sale, profesorul Stangerson şi-a strîns copilul iubit în braţele-i tremurînde; a depus sărutul iertării pe fruntea ei adorată; şi-a amestecat lacrimile cu suspinele celei ce-şi ispăşise greşeala, ajungînd pînă în pragul nebuniei şi i-a jurat că niciodată n-a iubit-o mai mult decît acum cînd ştia cît suferise. Mathilde plecase ceva mai liniştită. Dar el, rămas singur, a constatat că devenise un alt om – un om singur, foarte singur! Profesorul Stangerson îşi pierduse şi fiica şi încrederea în oameni.

A privit cu indiferenţă căsătoria fiicei sale cu Robert Darzac, deşi acesta fusese elevul său preferat. Mathilde încercase în van să-i încălzească sufletul cu o şi mai fierbinte tandreţe. Dar şi-a dat seama că tatăl ei nu-i mai aparţinea, că privirea lui o ocolea, că ochii lui nesiguri fixau în trecut o imagine care nu mai exista, dar care, vai! fusese reală odinioară, şi că, dacă se uitau la ea, acum doamna Darzac, nu o vedeau alături de figura respectabilă a unui om cinstit, ci de silueta veşnic vie, veşnic infamă a celuilalt! a celui care fusese primul ei soţ, a celui care-i furase fiica! Nu mai lucra ... Marele secret al *disocierii materiei,* pe care promisese să-l ofere oamenilor, se va întoarce în neant, de unde fusese smuls pentru o clipă, iar oamenii vor continua să repete secole de-a rîndul, dictonul fără sens: *Ex nihilo nihil!*

Cina părea şi mai lugubră datorită decorului sumbru în care ne era servită. O lampă gotică şi vechi candelabre din fier forjat luminau ziduri de fortăreaţă, acoperite de tapiserii orientale, de care se sprijineau dulapuri vechi, din epoca primei invazii sarazine, şi scaune de tip Dagobert.

Examinînd mesenii, unul cîte unul, mi-am dat seama ce motiv avea fiecare, în parte, să contribuie la această tristeţe generală. Domnul şi doamna Robert Darzac fuseseră aşezaţi unul lîngă altul. Fireşte, stăpîna casei n-a vrut să separe doi soţi proaspăt, căsătoriţi, a căror familie data de-abia de alaltăieri. Trebuie să precizez că dintre ei doi cel mai nefericit era, fără îndoială, prietenul nostru Robert. Nu scotea nici un cuvînt. Doamna Darzac mai participa la conversaţie, schimbînd cîteva cuvinte banale cu Arthur Rance. Aş vrea chiar să adaug în această privinţă că după scena care avusese loc între ea şi Rouletabille, scenă la care asistasem de sus, de la fereastră, mă aşteptam s-o văd mai abătută. . . aproape doborîtă din cauza acestei apariţii ameninţătoare a unui Larsan răsărit din ape. Dar, dimpotrivă! observam, de pildă, o mare diferenţă între aerul speriat, cu care apăruse mai înainte la gară şi cel de acum, cînd reuşea aproape să se stăpînească. S-ar fi putut spune, mai curînd, că această apariţie o liniştise şi, seara tîrziu, cînd i-am împărtăşit această părere lui Rouletabille, tînărul reporter a fost de acord cu mine şi mi-a

explicat extrem de simplu această aparentă anomalie. Mathilde nu se temea de nimic mai mult decît să nu înnebunească din nou, iar siguranţa dureroasă, pe care o căpătase acum, că n-a fost victima unei halucinaţii a minţii sale zdruncinate, a ajutat-o, cu siguranţă, să se liniştească puţin. Ea prefera să se apere de un Larsan viu, decît de fantoma lui. La prima întîlnire pe care o avusese cu Rouletabille în Turnul Pătrat, în timp ce eu sfîrşeam cu îmbrăcatul, ea îi apăruse tînărului meu prieten obsedată de ideea că va înnebuni iarăşi. Povestin- du-mi această întîlnire, Rouletabille mi-a spus că nu putuse să o liniştească decît susţinînd contrariul celor afirmate de Robert Darzac, adică mărturisindu-i deschis că ochii ei au văzut foarte clar, că l-au văzut pe Frédéric Larsan! Cînd a aflat că soţul ei îi ascunsese această *realitate* numai de teamă ca ea să nu se sperie şi că a fost primul care i-a telegrafiat lui Rouletabille să vină în ajutorul lor, ea a scos un suspin, care aducea mai curînd cu un hohot de plîns. I-a luat mîinile şi, brusc, le-a acoperit de sărutări, aşa cum face o mamă cu mîinile copilaşului ei, într-un moment fermecător de răsfăţ. Instinctiv, bineînţeles, ea îi era recunoscătoare tînărului, de care se simţea irezistibil atrasă, cu toată forţa misterioasă a maternităţii, pentru că el reuşea să îndepărteze cu un singur cuvînt nebunia ce-i dădea mereu tîrcoale şi care revenea din timp în timp să-i bată la uşă. În acel moment, prin fereastra turnului, l-au zărit amîndoi, deodată, pe Frédéric Larsan, în picioare, în barcă. Nemişcaţi şi muţi, l-au privit mai întîi cu surprindere. Apoi, un strigăt de furie scăpă din gîtlejul lui Rouletabille, care a vrut să se repeadă, să se arunce asupra in- dividului. Văzusem cum Mathilde l-a reţinut, agăţîndu-se de el, pînă la parapet... Bineînţeles, această reapariţie. în carne şi oase, a lui Larsan era îngrozitoare, dar mai puţin îngrozitoare decît imaginea obsedantă şi fantomatică a unui Larsan ce nu ar fi existat decît în mintea ei bolnavă. . . Nu-l va mai vedea pe Larsan peste tot. *11 va vedea acolo unde era în realitate!*

Cînd plină de neastîmpăr, cînd blajină, cînd calmă, cînd agitată, în timp ce-i răspundea lui Arthur Rance, Mathilde se purta cu domnul Darzac în modul cel mai fermecător, cel mai tandru. Era plină de atenţii, îl servea chiar ea, cu un surîs minunat şi plin de gravitate, avînd grijă să nu-i obosească vederea prin apropierea prea bruscă a unei surse de lumină. Robert îi mulţumea şi, trebuie să constat, părea îngrozitor de nenorocit. Eram obligat să-mi amintesc că nedoritul Larsan venise tocmai la timp pentru a-i evoca Mathildei că, înainte de a deveni doamna Darzac, fusese în faţa lui Dumnezeu şi chiar în faţa oamenilor, după unele legi de peste ocean, doamna Jean Roussel-Ballmeyer-Larsan.

Dacă Larsan urmărise prin apariţia sa să lovească cumplit o fericire ce abia urma să se-nfiripe, el reuşise din plin. Şi poate, ca un povestitor fidel al evenimentelor, ar trebui să subliniez actul plin de virtute, ce-o onorează în mod deosebit pe Mathilde. În prima seară în care s-au aflat faţă în faţă – în sfîrşit singuri –, doamna Darzac i-a comunicat soţului ei că apartamentul din Turnul Pătrat era destul de mare pentru a putea găzdui, separat, neli-

niştile lor. Hotărîrea luată nu se datora numai stării de tulburare a gîndurilor ei, consecinţă a reapariţiei lui Larsan, ci, mai mult, sentimentului datoriei care i-a dictat cea mai nobilă şi mai augustă dintre hotărîri. Am spus deja că Mathilde Stangerson fusese crescută în spiritul religiei, nu de tatăl ei, destul de indiferent la acest capitol, ci de femeile din familie, şi mai ales de bătrîna sa mătuşă din Cincinnati. Studiile făcute apoi, alături de profesor, nu i-au zdruncinat cu nimic credinţa şi acesta s-a ferit să influenţeze în vreun fel, din acest punct de vedere, mintea fiicei sale. Ea continuase să-şi păstreze credinţa asemeni lui Pasteur şi Newton, chiar în privinţa momentului cheie, cel al genezei, pe care tatăl său încercase să-l explice, aşa cum încercase să explice şi disocierea materiei. Şi ea afirma curent că, dacă s-ar fi dovedit că totul se năştea din nimic, adică din eternul imponderabil, şi se întorcea în nimic, pentru a renaşte la infinit, potrivit unui sistem ciudat de asemănător cu faimoasele lanţuri de atomi ale anticilor, mai rămînea de demonstrat *că acest nimic, ce stătea la originea a tot ce există, nu fusese creat de Dumnezeu.* Evident, ca unei bune credincioase, acest Dumnezeu, singurul ce-şi avea aici, pe pămînt, trimisul, numit papă, îi aparţinea. Poate că aş fi trecut sub tăcere teoriile religioase ale Mathildei, dacă ele nu i-ar fi fost de un real folos în privinţa hotărîrilor pe care a fost nevoită să le ia în legătură cu noul ei soţ, cu care se căsătorise în faţa oamenilor, atunci cînd a descoperit că primul ei soţ, cu care se unise în faţa lui Dumnezeu, se afla încă printre cei vii. Deoarece moartea lui Larsan a fost considerată sigură, ea primise, ca văduvă, ou asentimentul confesorului ei, o nouă binecuvîn- tare nupţială. Şi iată că, în faţa lui Dumnezeu, nu mai era acum văduvă, ci bigamă! Totuşi, o asemenea catastrofă nu era iremediabilă, şi, probabil, chiar Mathilde făcuse să strălucească în ochii trişti ai sărmanului domn Darzac perspectiva unei sorţi mai bune, ce se va aranja, aşa cum se cuvine, la curtea papală de la Roma, căreia i se va supune litigiul cît mai repede posibil. Pe scurt, în concluzie, după patruzeci şi opt de ore de la căsătoria celebrată la biserica Saint-Nicolas-du-Chardonnet, domnul şi doamna Darzao aveau camere separate în Turnul Pătrat. Cititorul va înţelege astfel că acest lucru era suficient pentru a explica melancolia lui Robert Darzac şi îngrijirile consolatoare ale Mathildei.

În seara aceea, fără să fi ştiut cu exactitate toate aceste detalii, bănuiam totuşi lucrul cel mai important. De la domnul şi doamna Darzac, ochii mi s-au îndreptat spre vecinul acesteia, domnul Arthur William Rance, şi atenţia mea se concentra deja în jurul unui nou subiect, cînd intendentul veni să ne anunţe că portarul Bemier dorea să-i vorbească imediat lui Rouletabille. Acesta se ridică de îndată, se scuză şi ieşi

— Ia-te-uită, am zis eu, familia Bernier nu mai este deci la Glandier!

Să ne amintim într-adevăr că aceşti Bernier – soţ şi soţie – erau portarii domnului Stangerson de la Saint- Géneviève-des-Bois. Am povestit în *Misterul camerei galbene* cum Rouletabille le-a redat

libertatea cînd au fost acuzaţi de complicitate la atentatul din pavilionul aflat la Chênaie. Cu acel prilej recunoştinţa lor pentru tînărul reporter fusese deosebit de mare şi de atunci Rouletabille a putut să se bazeze pe devotamentul lor. Domnul Stangerson mă informă, ca răspuns la exclamaţia mea, că toţi servitorii părăsiseră castelul de la Glandier, pe care, dealtfel, şi el îl abandonase pentru totdeauna. Cum familia Rance avusese nevoie de portari pentru fortul lui Hercule, profesorul fusese fericit să le cedeze pe aceşti credincioşi servitori, de care nu avusese niciodată motive să se plîngă, în afara acelei mici poveşti de braconaj, ce ai fi putut să se termine atît de rău pentru ei. Acum locuiau într-unul din turnurile de la intrare, pe care îl transformaseră în lojă, de unde supravegheau intrările şi ieşirile din fortul lui Hercule.

Rouletabille nu păruse deloc mirat cînd intendentul îl anunţase că Bernier dorea să-i spună ceva, ceea ce însemna, m-am gîndit eu, că el era deja la curent cu prezenţa acestora la Rochers Rouges. Într-un cuvînt, am descoperit – dealtfel fără surprindere – că Rouletabille se folosise din plin de cele cîteva minute în care îl credeam în camera lui, şi pe care eu le irosisem pentru a mă îmbrăca sau în discuţii inutile cu domnul Darzac.

Această plecare neaşteptată a lui Rouletabille îngheţă atmosfera. Fiecare se întreba dacă nu cumva această absenţă coincidea cu vreun eveniment important, legat de întoarcerea lui Larsan. Doamna Darzac era neliniştită. Şi, pentru că Mathilde părea neplăcut impresionată, am observat că domnul Arthur Rance a socotit necesar să manifeste şi el o uşoară emoţie. E inutil să precizăm acum că domnul Arthur Rance şi soţia sa nu erau la curent cu toate nenorocirile fiicei profesorului Stangerson. S-a considerat, bineînţeles, că nu trebuie să li se povestească despre căsătoria secretă a Mathildei cu Jean Roussel, devenit Larsan.

Faptul reprezenta un secret de familie. Dar ei ştiau mai bine decît oricine – Arthur Rance pentru că fusese amestecat în drama de la Glandier, iar soţia sa, pentru că acesta îi povestise – cu cîtă înverşunare o urmărise celebrul agent al Siguranţei pe aceea care va deveni într-o bună zi doamna Darzac. Crimele lui Larsan se explicau logic în ochii lui Arthur Rance printr-o pasiune de nestăpînit şi nu e de mirare că un om îndrăgostit atîta vreme de Mathilde, cum fusese frenologul american, nu căuta în atitudinea lui Larsan altă explicaţie decît aceea a unei iubiri înverşunate şi fără speranţă. În ceea ce o priveşte pe doamna Edith, mi-am dat curînd seama foarte bine că motivele dramei de la Glandier nu-i păreau deloc atît de simple, pe cît se străduia să le prezinte soţul ei. Ca să gîndească la fel ca el, ea ar fi trebuit să simtă pentru Mathilde un entuziasm asemănător celui manifestat de Arthur Rance, dar, dimpotrivă, toată atitudinea ei, pe care puteam s-o observ foarte uşor, fără ca ea să-şi dea seama, spunea: „Dar, în sfîrşit! ce are această femeie atît de uimitor ca să inspire unor bărbaţi atîta amar de vreme, sentimente atît de nobile sau atît de violente? Cum se poate explica acest lucru? Iată deci cum arată această femeie pentru care, poliţist fiind, devii ucigaş, om

cumpătat, te transformi în beţiv şi, nevinovat, ajungi să fii condamnat. Ce are ea mai mult decît mine, care n-am putut decît să mă căsătoresc cu un soţ pe care nu l-aş fi avut niciodată, dacă ea nu l-ar fi respins? Într- adevăr, ce are ea mai mult? Nici nu mai este atît de tînără! Şi totuşi soţul meu uită de mine numai ca să o mai privească!" Iată ce am citit în ochii. doamnei Edith, care îşi urmărea soţul în timp ce acesta o privea pe Mathilde. Vai! acei ochi negri ai blîndei, languroasei doamne Edith!

Mă felicit. pentru aceste prezentări făcute şi care îi erau necesare cititorului. E bine ca el să ştie sentimentele ascunse în inimile fiecăruia dintre cei care vor juca un rol în ciudata şi neaşteptata dramă care se pregătea în întuneric, în întunericul ce învăluie fortul lui Hercule.

Şi încă n-am spus nimic nici despre bătrînul Bob şi nici despre prinţul Galitch, dar, nici o îndoială, va veni şi rîn- dul lor. Asta pentru că în cazul unei asemenea afaceri, atît de importante, am căutat să nu descriu lucrurile şi personajele decît pe măsura. apariţiei lor în cursul evenimentelor. Astfel cititorul va trece prin toate situaţiile pe care le-am cunoscut cîţiva dintre noi: groază şi calm, mister şi certitudine, neînţelegere şi înţelegere! Cu _ atît mai bine dacă soluţia definitivă încolţeşte în mintea cititorului înaintea momentului în care mi-a apărut mie. Avînd la dispoziţie aceleaşi date pentru a dezlega misterul, nici mai multe, nici mai puţine decît noi, cititorul va demonstra astfel că beneficiază de o inteligenţă demnă de cea a lui Rouletabille.

Prima noastră cină s-a sfîrşit fără să-l mai revedem pe tînărul nostru prieten, şi ne-am ridicat de la masă, evitînd să ne împărtăşim secretele gîndurilor noastre, dintre cele mai neliniştitoare. Ieşind din Turnul Lupoaicei, Mathilde a întrebat imediat de Rouletabille şi eu am însoţit-o pînă la intrarea fortului. Domnul Darzac şi doamna Edith ne urmau. Domnul Stangerson ne părăsise. Arthur Rance, care dispăruse o clipă, ni se alătură atunci cînd ajunseserăm sub bolta intrării. Noaptea era senină, intens luminată de lună. Totuşi, sub bolta ce răsuna de puternice sunete înfundate, fuseseră aprinse felinarele. Şi am auzit vocea lui Rouleta- bille care îi încuraja pe cei ce-l înconjurau: „Haideţi! încă un efort!" spunea el, iar după asta se auzeau icnete, cam la fel ca ale marinarilor care trag la edec bărcile de pe dig, la intrarea în porturi. În final am fost asurziţi de o zarvă straşnică. Puteai să crezi că te afli într-un clopot. Erau de fapt cele două canaturi ale enormei uşi de fier de la intrare, care tocmai fuseseră închise, pentru prima oară, după mai mult de o sută de ani.

Doamna Edith se miră de această măsură de ultimă oră şi întrebă ce se întîmplase cu grilajul ce servise pînă atunci drept poartă. Dar Arthur Rance a strîns-o de braţ şi ea a înţeles că trebuie să tacă. Asta n-a împiedicat-o însă să murmure: „Într-adevăr, s-ar zice că vom fi ţinta unui asediu". Dar Rouletabille trăgea deja după sine tot grupul nostru spre prima curte interioară şi ne anunţă rîzînd că dacă, întîmplător, în seara aceea, doream să ne plimbăm prin oraş, trebuia să renunţăm, căci dăduse ordin ca

nimeni să nu mai poată nici să iasă, nici să intre în castel. Moş Jacques, continuă el, tot prefăcîndu-se că glumeşte, a fost însărcinat să aducă la îndeplinire acest consemn şi toată lumea ştie că e imposibil să-l corupi pe acest bătrîn servitor. Am aflat astfel că moş Jacques, pe care îl cunoscusem la Glandier, îl însoţise pe profesorul Stangerson, al cărui valet fusese. Cu o zi înainte, el se culcase în Turnul Lupoaicei, într-o mică încăpere învecinată cu camera stăpînului său, dar Rouletabille schimbase apoi întregul aranjament şi moş Jacques se instalase acum în Turnul A, în locul familiei Bernier.

— Dar familia Bernier unde stă acum? întrebă mirată doamna Edith.

— S-au instalat deja în Tumul Pătrat, în camera din stînga intrării; ei vor fi portari în Turnul Pătrat! răspunse Rouletabille.

— Dar Turnul Pătrat nu are nevoie de portari! exclamă doamna Edith, uluită peste măsură.

— Doamnă, asta nu se ştie niciodată, replică reporterul, fără să-i mai dea vreo altă explicaţie.

Rouletabille îl luă deoparte pe domnul Arthur Rance şi-l făcu să înţeleagă că trebuie s-o pună pe soţia sa la curent cu reapariţia lui Larsan. Nu mai puteau spera că, fără ajutorul preţios al doamnei Edith, vor putea reuşi să ascundă şi pe mai departe adevărul faţă de domnul Stan- gerson. În orice caz, era bine oa, de acum înainte, fiecare dintre cei ce locuiau în fortul lui Hercule să fie pregătiţi pentru orice, cu alte cuvinte *să nu fie surprinşi de nimic!*

Acestea fiind spuse, ne-a făcut să traversăm prima curte interioară, şi ne-am trezit astfel în faţa Turnului Grădinarului. Am spus că acest turn H străjuia intrarea celei de-a doua curţi; trecuse deja multă vreme de cînd şanţul fusese umplut în acel loc. Odinioară, aici se afla un pod mobil. Spre marea noastră uimire, Rouletabille ne informă că a doua zi va desfunda şanţul şi va reface podul!

Ghiar atunci, ajutat de oamenii de la castel, el se ocupă de închiderea intrării secrete a acestui turn, printr-un fel de uşă improvizată din scînduri şi vechi blocuri de piatră, scoase din zidăria Turnului Grădinarului, pînă se găsea ceva mai bun. Castelul fusese astfel baricadat, iar Rouletabille era singurul care putea să rîdă acum din toată inima, căci doamna Edith, pe care soţul ei o pusese la curent cu noile întîmplări, nu mai zicea nimic, mulţumindu-se să se amuze enorm, *în petto,* de aceşti vizitatori care îi transformau bătrînul castel fortificat într-un loc de necucerit, pentru că le era teamă de sosirea unui om, a unui singur om!. . . Asta pentru că doamna Edith nu-l cunoştea deloo pe acel om şi nu trăise misterul camerei galbene! În ceea ce-i priveşte pe ceilalţi – Arthur Rance făcea şi el parte dintre aceştia – considerau că era foarte normal şi absolut logio ca Rouletabille să-i apere împotriva necunoscu

tului, misterului, invizibilului, împotriva acelei tainice ameninţări care dădea tîrcoale noaptea în jurul fortului lui Hercule.

Rouletabille nu pusese pe nimeni de pază la această intrare. În noaptea asta, îşi rezervase pentru el acest loc. De aici, el putea să supravegheze ambele curţi interioare. Postul acesta reprezenta un punct strategic, de unde putea fi ţinut sub observaţie întregul castel. Dinspre exterior nu se putea ajunge la familia Darzac, decît trecînd mai întîi pe la moş Jacques, în A, pe la Rouletabille, în H, şi pe la cei doi Bernier, care supravegheau uşa K' a Turnului Pătrat. Tînărul hotărîse ca aceia care fuseseră desemnaţi paznici să rămînă de veghe. Trecînd pe la fîntîna din Curtea Temerarului, am văzut, la lumina lunii, că fusese mişcat capacul rotund care o închidea. Am mai văzut pe ghizdul ei o găleată legată cu o sfoară. Rouletabille mi-a explicat că a vrut să ştie dacă acest vechi puţ corespundea cu marea, dar că scosese de acolo apă absolut dulce, dovadă că nu avea nici o legătură cu apa sărată a mării. Am mai făcut apoi cîţiva paşi cu doamna Darzac, care şi-a luat imediat la revedere de la noi şi a intrat în Turnul Pătrat. La rugămintea lui Rouletabille, domnul Darzac şi domnul Arthur Rance au rămas cu noi. Cîteva cuvinte de scuză adresate doamnei Edith o făcură pe aceasta să înţeleagă că era rugată politicos să meargă la culcare, ceea ce a şi făcut cu o graţie indiferentă, salutîndu-l pe Rouletabille cu un ironic: „Noapte bună, domnule căpitan".

Cînd am rămas singuri, numai între bărbaţi, Rouletabille ne-a dus spre intrarea secretă, în cămăruţa Turnului Grădinarului – o cameră foarte întunecoasă, cu tavanul jos, unde te puteai adăposti de minune, astfel încît să poţi vedea, fără să fii văzut. Acolo, pe întuneric, fără să aprindem măcar o lampă, Arthur Rance, Robert Darzac, Rouletabille şi cu mine am ţinut primul nostru consiliu de război. Dumnezeule, nu ştiu ce alt nume aş putea să dau acestei adunări de bărbaţi speriaţi, refugiaţi în spatele zidurilor de piatră ale acestei vechi fortăreţe.

— Aici putem hotărî în linişte, începu Rouletabille; nimeni nu ne va auzi şi nimeni nu ne va lua prin surprindere. Dacă reuşeşte să treacă de prima intrare, păzită de moş Jacques, fără să fie observat de acesta, vom fi imediat avertizaţi de avanpostul pe care l-am stabilit chiar în mijlocul primei curţi interioare, ascuns în ruinele capelei. Da, l-am pus acolo pe grădinarul dumneavoastră, Mattoni, domnule Rance! Oare pot să cred, după cum mi s-a spus, că putem fi siguri de acest om? Spuneţi-mi, vă rog, care e părerea dumneavoastră?..

Îl ascultam cu admiraţie pe Rouletabille. Doamna Edith avea dreptate. îşi asumase într-adevăr rolul de căpitan al nostru şi iată că lua toate hotărîrile necesare pentru a asigura apărarea castelului. Desigur! îmi închipui că nu avea chef să-l predea cu nici un preţ şi că era pe deplin hotărît să moară mai curînd împreună cu noi, decît să capituleze. Vai! ce tînăr curajos aveam drept guvernator al castelului! Cu-adevărat, trebuia să ai multă îndrăzneală ca să încerci să aperi fortul lui Hercule împotriva lui

Larsan, mai multă chiar decît dacă ar fi fost vorba de mii de asediatori, aşa cum s-a întîmplat pe timpul unuia dintre conţii Mortala, care, pentru a apăra castelul n-a trebuit decît să lase să cadă asupra acestora blocuri mari de piatră, să folosească tunurile şi bombardele şi apoi să atace inamicul, deja în- frînt pe jumătate, cu focul bine dirijat al artileriei, una dintre cele mai perfecţionate din epocă. Dar astăzi, aici, împotriva cui luptăm? Nu eşti sigur de nimic. Unde e duşmanul? Peste tot şi nicăieri! Putem oare să-l ţintim, ne- ştiind unde e ţinta, şi cu atît mai mult să-l atacăm, ne- ştiind unde trebuie să lovim? Nu ne rămîne decît să luăm măsuri de pază, să ne ascundem, să veghem şi să aşteptăm!

După ce domnul Arthur Rance îi declară lui Rouletabille că răspundea de grădinarul său Mattoni, tînărul nostru, sigur de acum înainte că era acoperit dinspre partea aceea, ne explică, pe îndelete, mai întîi la modul general, cum se prezenta situaţia. îşi aprinse pipa, trase trei sau patru fumuri repezi şi spuse:

— Iată! putem oare spera ca Larsan, după ce ni s-a arătat cu atîta insolenţă, sub zidurile castelului, bravînd pentru a ne sfida, să se rezume la această acţiune pur platonică? Se va mulţumi el numai cu un succes moral, care a declanşat tulburarea, terorizarea şi descurajarea unora dintre locuitorii garnizoanei? Şi după asta va dispare? Drept să spun, nu cred. Mai întîi pentru că nu se potriveşte cu caracterul lui profund combativ, ce nu se mulţumeşte cu jumătăţi de succese, apoi pentru că nimic nu-l obligă să dispară! Gîndiţi-vă că poate face orice împotriva noastră, dar că noi nu putem face nimic împotriva lui, decît să ne apărăm şi să lovim, dacă putem, cînd va dori el! Desigur, nu avem nici un ajutor de aşteptat din afară. Şi el o ştie bine. Tocmai asta îi conferă atîta îndrăzneală şi atîta calm! Pe cine putem chema în ajutorul nostru?

— Pe procuror! zise, cu o anumită ezitare, Arthur Rance, căci îşi dădea seama că dacă ipoteza nu fusese încă luată în consideraţie de Rouletabille, însemna că există vreun motiv de nesiguranţă în această privinţă.

Rouletabille îşi privi gazda cu milă şi în acelaşi timp cu reproş. Spuse apoi, pe un ton îngheţat, care-l lămuri definitiv pe Arthur Rance asupra stîngăciei propunerii sale.

— Trebuie să înţelegeţi domnule, că nu l-am salvat pe Larsan, la Versailles, de justiţia franceză, ca să-l predau, la Rochers Rouges, justiţiei italiene.

Domnul Arthur Rance, care nu ştia nimic, aşa cum am mai spus, despre prima căsătorie a fiicei profesorului Stan- gerson, nu-şi putea da seama, la fel ca noi, de imposibilitatea în care ne aflam de a dezvălui existenţa lui Larsan, fără a provoca, un scandal cumplit şi o catastrofă înfricoşătoare. Anumite evenimente inexplicabile ale procesului de la Versailles trebuie să-l fi şocat însă îndeajuns pentru a-l face să înţeleagă singur că mai mult decît orice ne temeam să nu atragem din nou atenţia publicului asupra a ceea ce fusese numit *misterul domnişoarei Stangerson.*

În seara asta el a înţeles, mai bine decît oricînd, că Larsan ne domina datorită unuia din acele secrete teribile care, dincolo de

toate legile pământului, aveau putere decisivă asupra onoarei sau morţii oamenilor.

Se înclină deci în faţa domnului Robert Darzac, fără să mai spună un cuvînt. Această reverenţă arăta în mod clar că domnul Arthur Rance era gata să lupte pentru cauza Mathildei, ca un nobil cavaler căruia nu-i pasă de motivele luptei din moment ce moare pentru frumoasa sa. Cel puţin aşa am interpretat eu gestul său, convins că americanul, deşi căsătorit de curînd, era departe ele a fi uitat ve- chea-i pasiune.

Domnul Darzac declară:

— Trebuie ca acest om să dispară, dar pe tăcute, ori să-l facem să tacă, aşa cum dorim, ori să încheiem cu el un tratat de pace, ori să-l omorîm! Dar prima condiţie a dispariţiei sale este să păstrăm secretul reapariţiei lui. Mai ales – mă fac acum mesagerul doamnei Darzac – vă rog să faceţi tot ceea ce este posibil ca domnul Stangerson să nu afle că sîntem din nou ameninţaţi de loviturile acestui bandit!

— Dorinţele doamnei Darzac sînt ordine, replică Rou- letabille. Domnul Stangerson nu va şti nimic!...

Ne-am ocupat apoi de situaţia servitorilor, cîntărind la ce ne puteam aştepta din partea lor. Din fericire, moş Jac- ques şi familia Bernier cunoşteau deja pe jumătate secretul celor întîmplate şi nu se vor mira de nimic. Mattoni era destul de devotat pentru a o asculta pe doamna Edith „fără să înţeleagă". Ceilalţi nu aveau importanţă. Mai exista şi Walter, servitorul bătrînului Bob, dar el îşi însoţise stăpî- nul la Paris şi nu avea să se întoarcă decît odată cu acesta.

Rouletabille se ridică, schimbă pe fereastră cîteva semne cu Bernier, care stătea în picioare în pragul Turnului Pătrat, şi reveni, aşezîndu-se lîngă noi.

— Larsan nu poate fi departe, zise el. În timpul cinei am făcut o recunoaştere în jurul castelului. În afara porţii dinspre nord, dispunem de un minunat mijloc de apărare, atît natural, cît şi social, ce înlocuieşte, în mod avantajos, fosta barbacană a castelului. Avem aici, la cincizeci de paşi, spre vest, cele două posturi de frontieră ale vameşilor francezi şi italieni, a căror vigilenţă implacabilă poate să ne fie de mare ajutor. Moş Bernier este în relaţii foarte bune cu aceşti oameni de treabă şi am mers cu el să-i întreb cîteva lucruri. Vameşul italian nu vorbeşte decît italiana, dar cel francez vorbeşte ambele limbi, plus dialectul ţinutului, aşa că el (care, după cum mi-a spus Bernier, se numeşte Mi- chel) ne-a servit drept interpret. Cu ajutorul său am aflat că şi ei au fost intrigaţi de ciudata plimbare a bărcuţei lui Tullio, supranumit *Călăul mării,* în jurul peninsulei lui Hercule. Bătrînul Tullio e o veche cunoştinţă a vameşilor noştri. E cel mai îndemînatic contrabandist de pe coastă. În seara asta ducea în barcă un individ pe care vameşii nu-l mai văzuseră niciodată. Barca, Tullio şi necunoscutul au dispărut înspre capul Garibaldi. Am mers acolo împreună cu moş Bernier şi, întocmai ca domnul Darzac, care fusese acolo înaintea noastră, n-am observat nimic.

Totuşi, Larsan, trebuie să fi acostat. .. presimt asta. în orice caz, sînt sigur că barca lui Tullio a tras la mal aproape de capul Garibaldi...

— Eşti sigur? strigă domnul Darzac.

— Ca motiv ai să fii sigur? l-am întrebat.

— Ei, zise Rouletabille, pentru că acostîncl, barca a lăsat urma prorei în pietrişul malului şi i-a căzut de la bord torţa din ramură de pin, pe care am găsit-o şi pe care vameşii au recunoscut-o a fi torţa folosită de Tullio ca să lumineze apa cînd pescuieşte caracatiţe în nopţile liniştite.

— Larsan a coborît în mod sigur! reluă şi domnul Dar- zac... Se află la Rochers Rouges!

— În orice caz, dacă barca l-a lăsat la Rochers Rouges, de aici n-a mai plecat, zise Rouletabille. Cele două posturi de vamă se află pe drumul strimt ce duce de la Rochers Rouges spre Franţa, astfel eă nimeni nu poate trece nici ziua, nici noaptea fără să fie observat. Pe de altă parte, ştiţi că Rochers Rouges formează o fundătură şi că poteca se opreşte la aproximativ trei sute de metri de frontieră. Cărarea duce printre stîncile ce formează aici o faleză abruptă – înaltă de vreo şaizeci de metri înălţime – şi mare.

— Cu siguranţă că n-a putut să se urce pe faleză! zise Arthur Rance, care nu spusese încă nimic şi care părea foarte intrigat.

— S-o fi ascuns în vreo grotă, observă Darzac, în faleză sînt săpate grote adînci

— M-am gîndit şi eu! zise Rouletabille. Aşa că m-am reîntors singur la Rochers Rouges, după ce l-am expediat pe moş Bernier.

— A fost o imprudenţă! am exclamat eu.

— Dimpotrivă, am făcut-o tocmai din prudenţă! mă corectă tînărul reporter. Aveam de discutat cu Larsan anumite lucruri pe care n-aş fi vrut să le afle a treia persoană. .. Pe scurt, m-am întors la Rochers Rouges; în faţa grotelor l-am strigat pe Larsan.

— L-aţi strigat! s-a mirat Arthur Rance.

— Da! l-am strigat în timp ce soarele asfinţea, mi-am agitat batista, aşa cum fac solii cu drapelul lor alb. Oare nu m-a auzit? N-a văzut drapelul meu?. . . Oricum nu mi-a răspuns.

— Poate nu mai era acolo, am presupus eu.

— Nu ştiu! . .. Am auzit un zgomot într-o grotă!...

— Şi nu v-aţi dus acolo? l-a întrebat repede Arthur Rance.

— Nu! a răspuns simplu Rouletabille, dar vă daţi seama, nu-i aşa? asta nu pentru că mi-ar fi fost frică de el.. .

— Să ne grăbim într-acolo! am strigat cu toţii, ridicîn- du-ne ca un singur om, şi să terminăm o dată pentru totdeauna!

— Cred, zise Arthur Rance, că n-am avut niciodată o ocazie mai bună să-l întîlnim pe Larsan. Ah! aici la Ro- chers Rouges vom face cu el tot ce vom dori.

Darzac şi Arthur Rance erau deja gata să plece; aşteptam hotărîrea lui Rouletabille. Acesta i-a liniştit cu un gest şi i-a rugat să se aşeze din nou. ..

— Trebuie să ne gîndim, a spus el, că Larsan n-ar fi acţionat aşa cum a făcut-o dacă n-ar fi vrut să ne atragă în seara asta în grotele de la Rochers Rouges. Ni se arată, acostează aproape sub ochii noştri, la capul Garibaldi, aşa încît n-ar fi fost mai explicit şi mai elocvent nici dacă, trecînd pe sub ferestrele noastre ar fi strigat: „Să ştiţi că sînt la Rochers Rouges! Vă aştept! Veniţi

acolo!. . .”

— Aţi fost la Rochers Rouges, a reluat Arthur Rance, care recunoscuse, dealtfel, că era profund impresionat de argumentul lui Rouletabille. . . şi nu s-a arătat. Se ascunde acolo ca să pună la cale vreo crimă cumplită pentru noaptea asta. Trebuie să-l scoatem de-acolo.

— Fără îndoială, i-a răspuns Rouletabille, plimbarea mea la Rochers Rouges n-a dus la nici un rezultat pentru că m-am dus acolo singur. . ., dar să mergem cu toţii şi poate că vom obţine unul la întoarcere...

— La întoarcere? întrebă Darzac, care nu înţelegea.

—- Da, i-a explicat Rouletabille, cînd ne vom întoarce la castel, unde am lăsat-o pe doamna Darzac singură şi unde probabil n-o vom mai găsi! O! a adăugat el, în tăcerea generală, care s-a lăsat, asta nu-i decît o ipoteză. Deocamdată nu avem voie să judecăm altfel decît cu ipoteze.. .

Ne-am privit cu toţii şi această idee ne-a copleşit. Evident, fără Rouletabille am fi fost gata să facem o mare prostie, ne-am fi îndreptat spre un dezastru. . .

Rouletabille s-a ridicat gînditor...

— De fapt, a spus el în cele din urmă, în noaptea asta nu avem nimic mai bun de făcut decît să ne baricadăm. O! deocamdată provizoriu, deoarece vreau ca, începînd de mîine, castelul să poată să se apere perfect. Am dispus să fie închisă uşa de fier şi l-am pus aici de pază pe moş Jacques. Pe Mattoni l-am pus de gardă în capelă. Am refăcut un baraj, la intrarea secretă a Turnului Grădinarului, singurul punct vulnerabil a celei de-a doua incinte, pe care îl voi păzi chiar eu. Moş Bernier va veghea toată noap

— tea la uşa Turnului Pătrat, iar mama Bernier, care are ochi foarte buni şi căreia i s-a dat şi o lunetă marinărească, va rămîne pe platforma turnului pînă dimineaţa. Sain- clair se va instala în micul pavilion din frunze de palmier de pe terasa Turnului Rotund. De la înălţimea acestei terase, el va supraveghea, dealtfel împreună cu mine, întreaga suprafaţă a celei de-a doua curţi interioare, zidurile de apărare şi parapetele. Domnul Arthur Rance şi domnul Robert Darzac se vor afla în prima curte interioară, unde trebuie să se plimbe pînă în zori, primul pe zidul de vest, celălalt pe cel de est, adică pe zidurile care mărginesc această curte pe laturile dinspre mare. Serviciul de pază va fi mai greu în noaptea asta pentru că nu sîntem încă organizaţi. Mîine vom întocmi o schiţă privind modul în care se prezintă mica noastră garnizoană, incluzînd şi servitorii de încredere ce pot fi folosiţi cu toată siguranţa. Dacă există servitori ce nu sînt demni de încredere, îi vom determina să părăsească castelul. Veţi aduce aici, în acest turn, pe ascuns, toate armele de care dispuneţi – puşti sau revol- vere. Le vom împărţi între noi în funcţie de cerinţele serviciului de pază. Consemnul va fi să se tragă asupra oricărui individ care nu răspunde la *cine-i acolo!* şi care nu vine să fie recunoscut. Nu vom avea parolă, este inutil. Ca să treci, va fi suficient să-ţi strigi numele şi să ţi se vadă chipul. Dealtfel, numai noi vom avea drept de trecere. De mîine dimineaţă, voi da ordin să se monteze în partea interioară a intrării de Nord, grilajul ce o închidea, pînă în seara asta, din exterior şi care va fi înlocuit de acum înainte, prin poarta de fier. Ziua, furnizorii nu vor putea depăşi bolta dincolo de grilă; ei îşi vor depune marfa în mica lojă din turn, unde l-am postat pe moş Jacques. În fiecare seară, la ora şapte, poarta de fier va fi închisă. Mîine dimineaţă, domnul Arthur Rance va da ordin să fie aduşi tîmplari, zidari şi dulgheri. Aceştia vor fi număraţi şi, sub nici un pretext, nu vor avea voie să depăşească intrarea celei de-a doua incinte; muncitorii vor fi număraţi, de asemenea, şi înainte de ora şapte seara, cînd, cel mai tîrziu, vor trebui să plece. În timpul zilei, muncitorii trebuie să termine lucrările: executarea unei porţi pentru intrarea secretă din Turnul Grădinarului, unde voi sta eu de gardă, repararea unei mici spărturi din zidul care leagă Castelul Nou de Turnul Temerarului, precum şi a alteia, aflată aproape de vechiul Turn Rotund de Colţ (punctul B pe plan), ce apără

unghiul de nord-vest al primei curţi interioare. După care voi fi liniştit. Doamna Darzac, căreia îi interzic să părăsească castelul pînă la noi ordine, fiind astfel în siguranţă, eu voi putea să ies într-o recunoaştere atentă, în căutarea adăpostului lui Larsan. Haide domnule Arthur Rance, la arme! Duceţi-vă să căutaţi armele de care dispuneţi în seara aceasta. .. Eu i-am împrumutat revolverul meu lui moş Bemier, care se va plimba în faţa apartamentului doamnei Darzac.. .

Cineva care, ignorînd evenimentele de la Glandier, ar fi auzit asemenea cuvinte din gura lui Rouletabille, nu ar fi întîrziat să-i considere nebuni şi pe cel ce vorbea şi pe cei ce-l ascultau! Dar, repet, dacă ar fi trăit noaptea *coridorului enigmatic* şi noaptea *cadavrului misterios,* ar fi făcut ca mine: şi-ar fi încărcat revolverul şi ar fi aşteptat ziua fără să facă pe grozavul.

CITEVA PAGINI ADEVARATE DESPRE JEAN ROUSSEL-LARSAN-BALLMEYER

O oră mai tîrziu eram cu toţii la post şi ne plimbam de-a lungul parapetelor, scrutînd cu atenţie pămîntul, cerul şi întinsul apelor şi ascultînd cu nelinişte cele mai mici zgomote ale nopţii, respiraţia mării, vîntul din larg care începuse să adie spre ora trei dimineaţa. Doamna Edith, care se sculase veni să-l întîlnească pe Rouletabille la intrarea secretă, unde el făcea de gardă. Rouletabille mă chemă, îmi încredinţă paza intrării şi a doamnei Edith şi se duse să facă un rond. Doamna Edith avea cea mai încîntătoare dispoziţie din lume. Somnul îi făcuse bine şi părea că se amuză la nebunie de figura lividă a soţului ei, căruia îi adusese un pahar de whisky.

— Vai! este teribil de amuzant! îmi spuse ea, bătînd din palmele-i mici. E teribil de amuzant! ... Ge-aş vrea să-l cunosc şi eu pe acest Larsan!...

N-am putut să nu mă înfior, auzind această blasfemie. Există cu siguranţă suflete romanţioase care nu-şi dau seama de pericole şi care, în inconştienţa lor, sfidează destinul. Vai! nefericita, dacă ar înţelege situaţia!

Am petrecut două ore plăcute împreună cu doamna Edith, povestindu-i întîmplări înfricoşătoare despre Larsan, toate *adevărate.* Şi, pentru că s-a ivit ocazia, mi-aş permite să-l informez pe cititor cine este *în realitate* – dacă pot să folosesc aici o expresie care să redea perfect ceea ce vreau să spun – cine este acest individ Larsan-Ballmeyer, a cărui existenţă a fost pusă de unii la îndoială atunci cînd a fost vorba de rolul insolit pe care i l-am atribuit în *Misterul camerei galbene.* Deoarece în *Parfumul doamnei în negru* el joacă din nou un rol pe care unii l-ar putea considera de necrezut, este de datoria mea să-l fao pe cititor să

admită, în sfîrşit, că nu sînt decît reporterul fidel al unor evenimente unice în lume şi că nu inventez nimic. Mai mult decît atît, în cazul în care aş avea proasta inspiraţie să adaug la o poveste atît de uimitoare şi adevărată vreo înfloritură a propriei mele imaginaţii, Rouletabille s-ar opune, spunîndu-mi-o direct de la obraz! Prea mari interese sînt în joc şi o asemenea carte ar avea consecinţe mult prea grave, ca să nu rămîn în limitele unei relatări exacte şi metodice, chiar dacă e întrucîtva aridă. I-aş trimite deci pe cei care ar putea să creadă că se află în faţa unui roman poliţist – s-au şi spus asemenea cuvinte infamante – la procesul de la Versailles. Avocaţii Henri Robert şi André Hesse, care l-au apărat pe domnul Robert Darzac, au rostit cu această ocazie nişte pledoarii admirabile, ce au fost stenografiate şi din care au păstrat cu siguranţă vreo copie, în fine, nu trebuie să uităm că, mult înainte ca destinul să-i facă să se înfrunte pe Larsan-Ballmeyer cu Joseph Rouletabille, elegantul bandit dăduse mult de furcă reporterilor judiciari. Ca să ne informăm asupra individului, n-avem decît să deschidem *Gazette des Tribunaux* şi să parcurgem cronicile apărute în marile cotidiene în ziua în care Ball- meyer a fost condamnat de Curtea cu juri a Senei la zece ani de muncă silnică. Se va înţelege atunci că n-a mai rămas nimic de inventat despre protagonistul unor asemenea întîmplări. Luînd cunoştinţă astfel de modul de a acţiona şi de curajul fără margini al acestui individ, cititorul se va abţine să mai surîdă atunci cînd, din prudenţă, Rouletabille va porunci să se ridice stavila unui pod mobil între Larsan şi doamna Darzac.

Domnul Albert Bataille, de la *Figaro,* care a publicat admirabilele *Procese criminale şi mondene,* i-a consacrat lui Ballmeyer pagini foarte interesante.

Ballmeyer avusese o copilărie fericită. Nu a devenit escroc, pentru că ar fi străbătut, ca alţii, etapele grele ale mizeriei. Fiu al unui misit bogat, din strada Molay, el ar fi putut visa la o altă soartă; dar vocaţia lui era să-şi însuşească bani străini. De foarte tînăr, s-a consacrat escrocheriei, aşa cum alţii se consacră Şcolii de Mine. începutul a reprezentat o lovitură de geniu. Povestea este aproape neverosimilă – Ballmeyer sustrage un mandat poştal, adresat firmei tatălui său, apoi, cu banii furaţi, ia trenul spre Lyon şi îi scrie celui răspunzător de existenţa sa:

„Domnule, sînt un militar în retragere, medaliat. Fiul meu, funcţionar la Poştă, avînd de plătit o datorie la joc, a sustras din vagonul poştal un mandat pe adresa dumneavoastră. Mi-am reunit familia; în cîteva zile putem să adunăm suma necesară pentru a o înapoia. Sînteţi părinte: fie-vă milă de un alt părinte! Nu distrugeţi un întreg trecut cinstit!"

Plin de nobleţe, domnul Ballmeyer acceptă întîrzierea. încă mai aşteaptă primul avans, sau mai degrabă nu-l mai aşteaptă, căci procesul l-a făcut să afle, după zece ani, cine era adevăratul vinovat.

Ballmeyer-fiul, povesteşte domnul Albert Bataille, pare să fie

înzestrat de la natură cu toate atributele specifice unui escroc de rasă: inteligenţă de o inventivitate uimitoare, capacitate de a convinge naivii, minuţiozitate în regizare şi detaliere, *geniul travestiului,* prudenţă deosebită, mergînd pînă acolo încît îşi broda lenjeria cu iniţialele potrivite, ori de cîte ori considera necesar să-şi schimbe numele. Dar ceea ce îl caracterizează în mod special, în afara uluitoarelor sale aptitudini pentru evadare, este eleganţa înşelătoriei, a ironiei, a disprețului faţă de justiţie; este plăcerea maliţioasă de a denunţa chiar el Parchetului pe unii pretinşi vinovaţi, ştiind cît de mult întîrzie un magistrat, care trebuie să cerceteze, din prudenţă, chiar pistele false.

Această plăcere de a-i înşela pe judecători este evidentă în tot ceea ce a întreprins de-a lungul vieţii sale.

La regiment, Ballmeyer fură casa de bani a companiei: îl acuză pe căpitanul-casier.

Comite un furt de la firma Furet şi, imediat, îl denunţă pe domnul Furet judecătorului de instrucţie că s-ar fi autodelapidat.

Afacerea Furet va rămîne mult timp celebră în analele judiciare sub denumirea, devenită ulterior clasică de „apelul telefonic". Ştiinţa aplicată la escrocherie nu produsese nimic mai bun pînă atunci.

Ballmeyer sustrage o poliţă de o mie şase sute de lire sterline din corespondenţa fraţilor Furet, negustori furnizori din strada Poissonnière, care îi permiseseră să se instaleze în birourile lor.

Se duce în strada Poissonnière, la firma domnului Furet şi, imitînd vocea domnului Edmond Furet, îi cere telefonic domnului Cohen, bancher, să-i plătească, dacă poate, poliţa. Domnul Cohen răspunde afirmativ şi, zece minute mai tîrziu, Ballmeyer, după ce tăiase firul de telefon pentru a preveni o revocare sau oarecari explicaţii ce ar fi putut să-i fie cerute, primeşte banii printr-un complice, numit Rivard, pe care îl cunoscuse odinioară în batalioanele din Africa, de unde şi unul şi celălalt fuseseră daţi afară din cauza unor poveşti neplăcute ce se petrecuseră în regiment.

Ia partea leului, apoi fuge la Parchet pentru a-l denunţa pe Rivard şi, cum am mai spus, chiar pe păgubaş, pe domnul Edmond Furet!. . .

Are loc o confruntare furtunoasă în cabinetul domnului Espierre, judecătorul de instrucţie însărcinat cu cazul respectiv.

—- Hai, dragul meu Furet, îi spusese Ballmeyer negustorului buimăcit, sînt dezolat că trebuie să vă acuz, dar este necesar să spuneţi justiţiei adevărul. Este un caz fără importanţă: mărturisiţi deci! Aţi avut nevoie de patruzeci de mii de franci pentru a lichida o mică datorie la Curse şi v-aţi plătit-o din banii firmei dumneavoastră. Dumneata ai telefonat.

— Eu! eu! se bîlbîia domnul Furet, zdrobit.

— Mărturisiţi, ştiţi bine că vi s-a recunoscut vocea.

Sărmanul escrocat fu reţinut frumuşel la închisoarea Mazas timp de opt zile, iar poliţia i-a întocmit un raport atît de

îngrozitor încît domnul Cruppi, pe atunci avocat general, astăzi ministru al Comerţului, a trebuit să-i prezinte ulterior domnului Furet scuzele justiţiei. În ceea ce-l priveşte pe Rivard, el a fost condamnat în contumacie la douăzeci de ani de muncă silnică!

S-ar putea povesti despre Ballmeyer douăzeci de aventuri de acest gen. Adevărul este că în acel moment, înainte de a se consacra dramei, el se exersa în comedie, şi ce comedie! Trebuie să cunoaşteţi de la un cap la altul întreaga poveste a uneia dintre evadările sale. Nimic mai nostim decît aventura acestui prizonier redactînd un lung memoriu anost, numai ca să-l poată aşeza pe masa judecătorului, domnul Villers, şi, răvăşind hîrtiile, să arunce o privire asupra modului în care erau întocmite ordinele de punere în libertate.

întors la închisoarea Mazas, şarlatanul scrie o scrisoare semnată „Villers", în care, după formula consacrată, pe care o reţinuse, domnul Villers îl ruga pe directorul închisorii să-l pună imediat în libertate pe deţinutul Ballmeyer. Hîrtiei îi lipsea însă ştampila judecătorului.

Ballmeyer nu se nelinişti doar pentru atît. Ascunzînd scrisoarea în mînecă, el reapare a doua zi în camera de instrucţie, simulează un acces de furie şi, gesticulînd cu sigiliul aflat pe masă, răstoarnă brusc călimara pe pantalonii albaştri ai paznicului ce-l însoţea.

În timp ce sărmanul Pandore, înconjurat de magistrat şi de grefier, care participau la nenorocirea lui, îşi ştergea cu tristeţe pantalonii cei mai eleganţi, Ballmeyer profită de lipsa de atenţie generală pentru a ştampila energic ordinul de punere în libertate şi, la rîndul său, îşi ceru mii de scuze.

Renghiul era jucat. Escrocul aruncă neglijent hîrtia semnată şi ştampilată paznicilor temniţei.

— Ce crede oare domnul Villers, zise el, de mă pune să-i duc hîrtiile! Mă ia drept servitorul lui?

Paznicii luară cu grijă hîrtia, iar brigadierul de serviciu o duse la destinaţie, la închisoarea Mazas. Era ordinul de punere imediată în libertate a numitului Ballmeyer. în aceeaşi seară, Ballmeyer era liber.

Era a doua sa evadare. Arestat pentru furtul de la Furet, scăpase prima dată punîndu-i piedică şi aruncînd cu piper în ochii paznicului care-l ducea la închisoarea Dépôt şi, chiar în aceeaşi seară, cu cravată albă, asista la o premieră la Comedia Franceză. Chiar pe vremea cînd fusese condamnat de Consiliul de război la cinci ani de muncă în construcţii, după ce furase casa de bani a companiei, fusese pe punctul să evadeze din Cherche-Midi, ascunzîndu-se în- tr-un sac cu resturi de hîrtie. Însă un ordin neprevăzut de verificare a făcut să eşueze acest plan atît de bine conceput.

. .. Dar nu am mai termina dacă ar trebui să povestim aici uimitoarele aventuri ale celui ce-a purtat mai întîi numele de Ballmeyer.

Eînd pe rînd, conte de Maupas, vicontele Drouet d'Erlon, conte de Motteville, conte de Bonneville, elegant, „beau joueur", dînd

tonul modei, străbătea plajele şi staţiunile balneare: Biarritz, Aix-les-Bains, Luchon, pierzînd cu prietenii pînă la zece mii de franci pe seară, înconjurat de femei frumoase, care-şi disputau zîmbetele lui, căci acest escroc eminent era dublat de un seducător. La regiment, o cucerise, din fericire platonic, pe fata colonelului!... Recunoaşteţi acum „genul".

E: bine, împotriva acestui om avea de luptat Joseph Rouletabille.

În noaptea aceea am crezut că o lămurisem suficient pe doamna Edith asupra personalităţii celebrului bandit. Ea mă asculta într-o deplină tăcere, care mă impresionă în cele din urmă şi atunci, aplecîndu-mă spre ea, am observat că dormea. Atitudinea asta nu avea darul să mă facă să am o părere grozavă despre această tînără persoană. Dar, din contră, cum astfel puteam să o contemplu în voie, s-au născut în mine sentimente pe care în zadar am vrut mai tîrziu să mi le alung din suflet.

Noaptea a trecut fără surprize. Cînd s-au ivit zorii, le-am salutat, răsuflînd uşurat. Totuşi, Rouletabille nu mi-a permis să merg la culcare decît la opt dimineaţa, după ce a organizat serviciul de gardă pe timpul zilei. El se afla în mijlocul muncitorilor, pe care îi chemase, şi care munceau cu hărnicie la repararea spărturii din Turnul B. Lucrările au fost conduse atît de judicios şi de rapid, încît fortul lui Hercule era chiar din seara aceea ermetic închis şi în realitate, cu toate încăperile sale, ca şi conturul planului său de pe hîrtie. Chiar în aceeaşi dimineaţă, aşezat pe un bloc mare de piatră, Rouletabille începuse să deseneze deja pe carnetul său planul pe care l-am arătat cititorului şi îmi spunea, în timp ce eu, obosit după noaptea nedormită, făceam eforturi ridicole să nu mi se închidă ochii:

— Vezi Sainclair! Proştii vor crede că *mă fortific în castel ca să mă apăr.* Ei bine, asta nu-i decît o mică parte din adevăr, *căci eu o fac mai ales pentru a putea să raţionez.* Dacă astup spărturile, nu e atît ca să-l împiedio pe

Larsan să pătrundă aici, cît mai ales ca să nu dau raţiunii mele prilejul vreunei evadări! N-aş putea, de exemplu, să gîndesc într-o pădure! Cum să faci asta într-o pădure? Acolo atenţia se împrăştie în toate părţile. Dar într-un fort bine închis! Este, dragă prietene, ca într-un seif bine încuiat: dacă te afli înăuntru, şi nu ţi-ai pierdut minţile, *cu siguranţă, aici, poţi să-ţi concentrezi toată forţa raţiunii!*

— Da, da! am repetat eu dînd din cap, cu siguranţă că acolo te concentrezi mai bine!...

— Ei bine, să trecem peste asta, zise el. Du-te şi te culcă prietene, căci dormi de-a-n picioarelea.

SOSIREA NEAŞTEPTATĂ A „BĂTRÎNULUI BOB"

Cînd, spre ora unsprezece dimineaţa, mi s-a bătut la uşă şi vocea mamei Bernier mi-a transmis ordinul lui Rouletabille care îmi cerea să mă scol, m-am repezit la fereastră. Rada era de o splendoare fără seamăn; marea avea o asemenea transparenţă, încît razele soarelui o stră- băteau ca pe o bucată de gheaţă translucidă, aşa că se zăreau stîncile, algele, muşchiul şi tot fundul mării, ca şi cînd n-ar fi fost acoperite de apă. Arcul armonios al malului din dreptul Mentonu-lui încadrează aceste unde pure cu un decor smălţuit de flori. Vilele de la Garavan, de un alb şi un roz strălucitor, păreau că înfloriseră în noaptea asta. Peninsula lui Hercule era toată un buchet care plutea pe ape, iar bătrînele pietre ale castelului răspîndeau în aer efluvii parfumate.

Niciodată natura nu mi se păruse mai blîndă, mai primitoare, mai afectuoasă şi, mai ales, nu mă îndemnase atît de mult s-o iubesc. Atmosfera calmă, malul ce se curba alene, marea străvezie, munţii viorii, tot acest tablou, puţin obişnuit pentru simţurile mele, ale unui om din Nord, îmi evoca o senzaţie de mîngîiere. În clipa aceea am văzut un individ care lovea marea. Ah! o izbea cu toată forţa braţelor! Dacă aş fi fost poet, aş fi plîns. Nenorocitul părea cuprins de o furie cumplită. Nu-mi puteam da seama care era motivul ce-i provocase o asemenea mînie împotriva undei liniştite. Desigur, avea un motiv serios de nemulţumire, de vreme ce, înarmat cu un retevei enorm şi stînd în picioare în mica barcă – pe care un copil înspăimîntat o făcea să înainteze vîslind cu teamă –, nu-şi înceta loviturile, administrîndu-i mării, ce se-nspuma pentru o clipă, o „scărmăneală" serioasă, provocînd indignarea mută a celor cîţiva străini opriţi pe mal. Dar cum se întîmplă întotdeauna în asemenea cazuri cînd ţi-e frică să te amesteci în ceea ce nu te priveşte, aceştia îl lăsară în pace, fără să intervină. Oare ce-a putut să-l enerveze pe acest bărbat sălbatic? Probabil chiar calmul mării, care, tulburată pentru un moment de insulta acestui nebun, îşi relua aspectu-i încremenit.

în acel moment vocea prietenoasă a lui Rouletabille mă interpelă anunţîndu-mă că prînzul ni se va servi la ora douăsprezece. El afişa o ţinută de zidar, întreaga-i vestimentaţie arătînd că se plimbase pe lîngă ziduri proaspăt văruite. Se sprijinea cu o mînă pe un metru, iar cu cealaltă se juca cu un fir de plumb. L-am întrebat dacă îl zărise pe individul care lovea apa. Mi-a răspuns că era Tullio care alunga astfel peştii în plase, înspăimîntîndu-i. Atunci am înţeles de ce în ţinut i se spunea lui Tullio „Călăul mării".

Rouletabille mi-a relatat cu această ocazie că, întrebîn- du-l pe Tullio de dimineaţă despre omul pe care îl dusese în barcă cu o seară înainte, dînd ocol peninsulei lui Hercule, acesta îi răspunsese că nu-l ştia pe omul acela, că era un tip original, pe care îl luase

de la Menton şi care îi dăduse cinci franci ca să-l ducă pînă la Rochers Rouges.

M-am îmbrăcat repede şi l-am reîntîlnit pe Rouletabille care m-a înştiinţat că la prînz vom avea un nou oaspete: era vorba de bătrînul Bob. L-am aşteptat ca să ne aşezăm la masă, dar, cum acesta nu-şi făcuse încă apariţia, am început să prînzim fără el, în decorul înflorit al terasei rotunde a Turnului Temerarului.

O minunată ciorbă de peşte aburindă, adusă de la restaurantul Grottes, beneficiarul celei mai mari provizii de porci de mare şi peşti de stîncă de pe tot litoralul, stropită cu puţin „vino del paese”[1] şi servită în acel cadru plin de strălucire şi de veselie, a contribuit, cel puţin la fel de mult ca măsurile luate de Rouletabille, să ne regăsim calmul. Într-adevăr, un Larsan în carne şi oase ne-ar fi înspăimîntat mai puţin sub splendoarea soarelui ce strălucea pe cer decît la lumina palidă a lunii şi a stelelor! Vai! cît de repede uită şi ce uşor impresionabilă este natura omenească! Mi-e ruşine s-o spun: căci eram cît se poate de orgolioşi. Vai! chiar foarte orgolioşi (cel puţin în ceea ce mă priveşte pe mine, pe Arthur Rance şi bineînţeles pe doamna Edith, a cărei natură romantică şi melancolică era superficială) ca să rîdem de spaima noastră şi de garda pe care o făcusem, înarmaţi, în timpul nopţii pe zidurile de apărare ale castelului. . . cînd bătrînul Bob îşi făcu apariţia. Şi – s-o recunoaştem – în nici un caz această apariţie nu ne-ar fi putut împinge spre gînduri sumbre. Rar am văzut pe cineva mai caraghios decît bătrînul Bob, ce se plimba sub soarele orbitor al primăverii din sud cu joben negru, redingotă neagră, vestă neagră, pantaloni negri, ochelari negri, părul alb şi obrajii roz. Da, da, ne-am distrat bine sub umbrarul Turnului lui Carol Temerarul. Bătrînul Bob s-a amuzat împreună cu noi, căci bătrînul Bob era veselia întruchipată.

Ce făcea bătrînul savant la castelul lui Hercule? A sosit poate momentul să o spunem. Cum de s-a hotărît el să-şi părăsească colecţiile din America, munca, desenele şi muzeul din Philadelphia? Iată. N-aţi uitat, desigur, că domnul Arthur Rance era considerat deja în ţara sa un frenolog de viitor, cînd iubirea neîmpărtăşită pentru domnişoara Stan- gerson l-a îndepărtat brusc de la studiu, ce ajunsese acum să-l dezguste. După căsătorie, doamna Edith l-a îndemnat să lucreze şi el şi-a dat seama că ar dori din nou să studieze cu plăcere ştiinţa lui Gal şi Lavater. Ori, chiar în momentul în care vizitau Coasta de Azur, în toamna dinaintea evenimentelor pe care le trăiam acum, făceau multă vîlvă noile descoperiri ale domnului Abbo de la Rochers Rouges, localitate denumită în dialectul din Menton *Baoussé-Roussé.* încă de multă vreme, din 1874, geologii şi toţi cei ce se ocupau de studii preistorice erau extrem de interesaţi de osemintele omeneşti ce fuseseră găsite în peşterile şi grotele de la Rochers Rouges. Domnii Julien, Rivière, Girardin, Delesot, veniţi să lucreze la faţa locului, au ştiut să trezească interesul Academiei şi al Ministerului Instrucţiei Publice pentru descoperirile lor. Curînd acestea au făcut senzaţie, căci ele

[1] În italiană în text: „vin de regiune”.

atestau, fără umbră de îndoială, că oamenii primitivi trăiseră acolo înaintea epocii glaciare. Fără îndoială, existenţa omului în epoca cuatemară fusese dovedită de multă vreme, dar, cum această epocă durase după unii două sute de mii de ani, era important ca apariţia omului să poată fi încadrată mai precis în perioada acestor două sute de mii de ani. La Rochers Rouges continuau săpăturile şi surprizele se ţineau lanţ. Totuşi, cea mai frumoasă dintre peşteri, *Barma Grande,* cum era numită în ţinut, nu fusese deloc cercetată, fiind proprietatea domnului Abbo, stăpînul restaurantului Grottes, ce se afla pe malul mării, nu departe de peşteră. Domnul Abbo tocmai se hotărîse să facă şi el săpături în pro- pria-i peşteră. În opinia publică (de acum evenimentul depăşise graniţele lumii ştiinţifice) se răspîndise zvonul că el tocmai găsise în *Barma Grande* nişte oseminte omeneşti extraordinare, schelete foarte bine păstrate datorită pă- mîntului feruginos, ce datau de pe vremea mamuţilor, deci de la începutul erei cuaternare sau chiar de la sfîrşitul celei terţiare.

Arthur Rance şi soţia sa se grăbiră să ajungă la Men- ton. Şi, în timp ce soţul ei îşi petrecea ziua căutînd „resturi menajere", cum li se spune în jargonul folosit de cercetători osemintelor de acum două sute de mii de ani, săpînd chiar el în humusul de la *Barma Grande* şi măsu- rînd craniile strămoşilor noştri, tinerei soţii îi făcea plăcere să se sprijine mereu de crenelurile medievale ale unui vechi castel fortificat, ce îşi înălţa silueta masivă pe o mică peninsulă legată de Rochers Rouges prin cîteva pietroaie căzute din faleză. De acest vestigiu al vechilor războaie genoveze erau legate cele mai romantice legende, iar Edith, aplecîndu-se într-o ipostază melancolică, de la înălţimea terasei, spre cel mai frumos decor din lume, îşi închipuia că era una din acele nobile domnişoare de odinioară, ale căror aventuri sfîşietoare le savurase atît de mult în romanele autorilor ei preferaţi. Castelul era de vînzare la un preţ dintre cele mai acceptabile. Arthur Rance îl cumpără, bucurînd-o astfel nespus pe soţia sa. Ea angajă zidari şi tapiseri care transformară repede, doar în trei luni, această construcţie antică într-un plăcut cuib de îndrăgostiţi pentru o tînără care visează la *Doamna lacului* şi la *Logodnica din Lammermoor.*

Cînd Arthur Rance s-a aflat în faţa ultimului schelet descoperit în *Barma Grande* şi a oaselor femurale dintr-un *Elaphcis antiquus,* scoase la lumină din acelaşi strat de pămînt, a fost entuziasmat şi prima sa grijă a fost să-i telegrafieze bătrînului Bob ca să-î spună că, în sfîrşit, în sfîrşit, ceea ce căuta el de atîţia ani, cu preţul a mii de pericole, la capătul Patagoniei, părea că fusese descoperit la cîţiva kilometri de Monte-Carlo. Telegrama lui n-a ajuns însă la destinaţie, căci bătrînul Bob, care promisese că va veni să întîlnească tînăra familie după cîteva luni, se îmbarcase deja pentru Europa. Bineînţeles, zvonurile îl informaseră de acum despre comorile de la Baousse-Rousse. Cîteva zile mai tîrziu el debarca la Marsilia şi sosea la Menton, unde se instală în tovărăşia lui Arthur Rance şi a nepoatei sale în fortul lui Hercule, pe care îl

umplu imediat cu izbucnirile sale de veselie.

Veselia bătrînului Bob părea puţin teatrală, dar asta se datora, fără îndoială, proastei noastre dispoziţii din ajun. Bătrînul Bob avea un suflet de copil şi era cochet ca o femeie bătrînă; cochetărie constantă în manifestări, căci după ce adoptase o dată pentru totdeauna un costum sobru, elegant (redingotă neagră, vestă neagră, pantaloni negri, ce-i puneau în valoare părul alb şi obrajii roz) nu se mai îngrijea decît să păstreze această impresionantă armonie. îmbrăcat în acelaşi costum pedant, bătrînul Bob vîna jaguarul în pampas sau făcea acum săpături în grotele de la Rochers Rouges, căutînd ultimele rămăşiţe de schelet ale lui *Elephas antiquus.*

Doamna Edith a făcut prezentările şi el, politicos, a rîs mai întîi stăpînit apoi se porni să rîdă lăţindu-şi toată gura între cei doi favoriţi grizonaţi, tăiaţi cu grijă, în formă de triunghi. Bătrînul Bob era deosebit de bine dispus şi în curînd am aflat şi motivul. Aducea cu el, ca urmare a vizitei făcute la Muzeul din Paris, dovada sigură că scheletul deshumat în peştera *Barma Grande* nu era mai vechi decît scheletul găsit de el în ultima sa expediţie din Ţara de Foc. Toţi membrii Academiei erau de această părere şi se bazau în raţionamentul lor pe faptul că osul cu măduvă, păstrat din *Elephas,* pe care bătrînul Bob îl dusese cu el la Paris şi pe care proprietarul peşterii *Barma Grande* i-l împrumutase spunîndu-i că-l găsise în acelaşi strat de pămînt cu faimosul schelet, aparţinea unui *Elephas antiquus* de la jumătatea perioadei cuaternare. Vai! trebuia să auzi cu ce dispreţ vorbea vesel bătrînul Bob despre această perioadă de mijloc a epocii cuaternare! La ideea unui os cu măduvă din mijlocul perioadei cuaternare izbucnea în rîs, ca şi cînd i s-ar fi spus o glumă bună! Mai putea oare. în epoca noastră, un savant, un adevărat savant, demn într-a- devăr de acest nume, să se mai intereseze încă de un schelet de la mijlocul perioadei cuaternare! Scheletul pe care el îl descoperise sau, cel puţin, pe care îl adusese din Ţara de Foo data de la începutul acestei perioade, în consecinţă era mai vechi cu o sută de mii de ani. .. înţelegeţi: o sută de mii de ani! Şi era sigur de asta din cauza omoplatului ce aparţinuse ursului cavernelor, omoplat pe oare el, bă- trînul Bob în persoană, îl găsise chiar în braţele acelui schelet. (El spunea: *propriul meu schelet,* nemaifăcînd nici o diferenţă, de entuziasmat ce era, între propriul său schelet, pe care îl îmbrăca în fiecare zi cu haina neagră, vesta neagră, pantaloni negri – şi scheletul preistoric din Ţara de Foc.)

— Aşadar, scheletul meu datează din epoca ursului cavernelor! .. . Iar cel de la *Baousse-Rousse!* Vai! ăla, ăla! copii! cel mult din epoca mamutului.. . sau nici măcar! nu! Nu!... a rinocerului cu nările despărţite! Aşadar!... Nu mai e nimic de descoperit, doamnelor şi domnilor, din perioada rinocerilor cu nările despărţite!. . . Vă jur, pe cu- vîntul bătrînului Bob.. . Scheletul meu vine din epoca che- leană, cum ziceţi voi în Franţa. . . De ce rîdeţi măgarilor! . . . În timp ce eu nu sînt nici măcar sigur că *Elephas cinti- quus* de la Rochers Rouges datează din epoca

musteriană! Şi de ce nu din epoca solutreană? sau mai aproape, mai aproape! din epoca magdaleniană. Nu! Nu! este mult prea încoace! Un *Elephas antiquus* din epoca magdaleniană nu este posibil! Acest *Elephas* mă înnebuneşte! Acest *antiquus* mă îmbolnăveşte! Vai! voi muri de bucurie din cauza lui. .. sărmane schelete din *Baousse-Rousse!*

Doamna Edith întrerupse cu cruzime exultarea bătrînului Bob, amintindu-i că prinţul Galitch, care devenise proprietarul peşterii Romeo şi Julieta de la Rochers Rouges făcuse probabil o descoperire cu totul senzaţională, căci, a doua zi chiar după plecarea bătrînului Bob la Paris, ea îl văzuse trecînd prin faţa fortului lui Hercule şi ducind sub braţ o cutie, pe care i-o arătase spunîndu-i: „Priviţi doamnă Rance, am aici o comoară! o adevărată comoară!" Ea îl întrebase în ce consta comoara, dar el o enervase spunîndu-i că vrea să-i facă o surpriză bătrînului Bob cînd

se va întoarce! În cele din urmă, prinţul Galitch îi mărturisise că tocmai a descoperit „cel mai vechi craniu omenesc”.

Doamna Edith nu terminase bine de pronunţat această frază, că toată veselia bătrînului Bob se stinse; o furie cumplită se răspîndi pe figura lui răvăşită şi el strigă:

— Nu-i adevărat!... Cel mai vechi craniu omenesc aparţine bătrînului Bob! este craniul bătrînului Bob!

Şi urlă: «

— Mattoni! Mattoni, du-te şi adu-mi geamantanul, aici!. . . aici!

Mattoni traversa tocmai atunci Curtea lui Carol Temerarul cărînd în spate bagajele bătrînului Bob. îl ascultă pe profesor şi aduse geamantanul în faţa noastră. Bătrînul Bob luă legătura de chei şi îngenunchind repede deschise cufărul. Din acest cufăr, care conţinea diverse lucruri şi lenjerie, împăturită cu multă grijă, a scos o cutie de pălării şi din ea un craniu pe care l-a pus în mijlocul mesei, printre ceştile noastre de cafea.

— Iată cel mai vechi craniu omenesc, a spus el!. . . Este craniul bătrînului Bob!. . . Priviţi-l! El este! Bătrînul Bob nu pleacă niciodată fără craniul său. . .!

L-a luat şi a început să-l mîngîie, în timp ce ochii-i străluceau, iar buzele-i groase se lăţeau din nou într-un hohot de rîs. Dacă vă puteţi imagina că bătrînul Bob nu ştia bine franţuzeşte şi că pronunţa cu un accent pe jumătate englezesc, pe jumătate spaniol – vorbea perfect spaniola – aţi putea să vă închipuiţi scena! Eu şi Rouletabille muream de rîs, nemaiputînd să ne stăpînim cu atît mai mult cu cît bătrînul Bob se oprea el însuşi din rîs în timp ce perora ca să ne întrebe care era motivul veseliei noastre, Enervarea lui s-a bucurat de şi mai mult succes în faţa noastră şi cu toţii, chiar şi doamna Darzac, ne ştergeam ochii, pentru că, în realitate, bătrînul Bob era atît de nostim cu vechiul său craniu omenesc, încît te făcea să rîzi pînă la lacrimi. Am putut să constat astfel că la acea oră, cînd ne luam cafeaua, un craniu de două sute de mii de ani nu era deloc înfricoşător la vedere, mai ales dacă avea toţi dinţii, aşa cum îi avea acesta.

Brusc bătrînul Bob a redevenit serios. A ridicat craniul în mîna dreaptă şi, cu arătătorul mîinii stingi sprijinit de fruntea strămoşului, ne-a spus:

— Cînd priveşti craniul de sus poţi distinge foarte clar conturul unui pentagon, care se datorează importantei dezvoltări a proeminenţelor parietale şi a ieşiturii osului occipital. Lăţimea mare a feţei se datorează dezvoltării exagerate a legăturilor zigomatice!. .. Dar ce se poate oare vedea pe craniile descoperite la *Baousse-Rousse?*

N-aş putea să vă spun ce a văzut atunci bătrînul Bob pe craniul acelor primitivi, pentru că nu-l mai ascultam, ci *îl priveam.* Şi nu mai aveam deloc chef de rîs. Bătrînul Boli mi se păru înfricoşător, sălbatic, fals, ca un bătrîn cabotin, din cauza veseliei sale ostentative şi a ştiinţei sale de doi bani. Nu-l mai slăbeam din ochi.

Mi se părea că i *se mişcă părul!* Da, aşa cum se mişcă o perucă. Gîndul, gîndul la Larsan, care nu mă părăsise niciodată complet îmi năpădi mintea. Era cît pe ce să vorbesc, cînd un braţ se strecură sub al meu şi Rouletabille mă trase afară.

— Ce ai, Sainclair? mă întrebă tînărul pe un ton afectuos.

— N-am să-ţi mărturisesc prietene, i-am spus eu, pentru că îţi vei bate joc de mine. . .

Un timp nu mi-a răspuns, apoi m-a tras spre zidul de vest. Acolo, privind în jurul său şi văzînd că eram singuri, mi-a spus:

— Nu, Sainclair, nu... nu voi rîde de tine. .. pentru că ai dreptate *să-l vezi peste tot în jurul tău.* Dacă adineaori nu era, poate este acum. . . Vai, este mai tare decît pietrele!... Este mai puternic decît orice! Mă tem mai mult de el cînd sînt afară, decît atunci cînd sînt în casă!. .. Şi aş fi foarte fericit dacă aceste pietroaie, cu ajutorul cărora speram să-l împiedic să intre, mă vor ajuta să-l reţin. .. Căci Sainclair, SIMT CA ESTE AICI!

L-am strîns de mînă pe Rouletabille, întrucît, ciudat lucru, şi eu aveam aceeaşi impresie. . . simţeam ochii lui Larsan aţintiţi asupra mea. .. îl auzeam respirînd. . . Cînd începuse această senzaţie? N-aş fi putut spune. .. Dar mi se părea că apăruse odată cu bătrînul Bob.

L-am întrebat, neliniştit, pe Rouletabille:

— Bătrînul Bob?

Nu mi-a răspuns. După cîteva clipe a spus:

— *Pune-ţi din cinci în cinci minute mîna stingă pe mîna dreaptă şi întreabă-te: „Eşti tu Larsan?" Nu te încrede prea mult în răspunsul pe care ţi-l vei da, căci el poate a şi intrat deja prin înşelăciune în pielea ta, iar tu nu-ţi dai încă seama!*

Spunîndu-mi acestea, Rouletabille mă lăsă singur pe zidul de vest. Acolo a dat peste mine moş Jacques, care îmi aducea o telegramă. Înainte de a o citi, l-am felicitat pentru felul cum arăta. Ca noi toţi, petrecuse totuşi şi el o noapte albă, dar îmi spuse că plăcerea de a o vedea, în sfîrşit, pe stăpîna lui fericită, îl făcea să întinerească cu zece ani. Apoi a încercat să mă întrebe de ce i se ceruse să facă ciudata veghe nocturnă, precum şi explicaţia tuturor evenimentelor care se succedau la castel de la venirea lui Rouletabille şi a măsurilor de pază excepţionale luate pentru a se interzice intrarea oricărui străin. Şi a adăugat, chiar, că dacă acel înspăimântător Larsan n-ar fi mort, ar fi tentat să creadă că ne era teamă de întoarcerea lui. I-am răspuns că nu era momentul să despice firu-n patru şi că, dacă era un bărbat curajos, trebuia, la fel ca toţi ceilalţi servitori, să respecte consemnul ca un soldat, fără să încerce să înţeleagă ceva şi mai ales fără să discute despre asta. Mă salută şi se îndepărtă dînd din cap. Evident, era foarte intrigat şi nu-mi displăcea că se gîndea la Larsan, cu atît mai mult cu cît răspundea de supravegherea porţii de nord. Şi el fusese gata să-i cadă victimă lui Larsan şi nu-l uitase. Va şti să se păzească; cu atit mai bine.

Nu mă grăbisem să deschid telegrama pe care mi-o adusese moş Jacques şi n-am avut dreptate, căci, de la prima aruncătură de

ochi, mi s-a părut deosebit de interesantă. Prietenul meu de la Paris, care, la rugămintea mea, mă informase deja despre Brignolles, îmi dădea de veste că aşa-numitul Brignolles părăsise Parisul cu o seară mai înainte cu destinaţia sud. Luase trenul la ora zece şi treizeci şi cinci de minute. Prietenul meu îmi scria că avea motive să creadă că Brignolles luase un bilet pentru Nisa.

De ce venea Brignolles la Nisa? Este o întrebare pe care mi-am pus-o, dar pe care, într-un acces de amor propriu, pe care de altfel l-am regretat, nu i-am pus-o şi lui Rouletabille. Acesta mă luase atît de mult peste picior atunci cînd îi arătasem prima telegramă, prin care eram anunţat că Brignolles nu părăsise Parisul, încît mă hotărî- sem să nu-i spun nimic despre această telegramă care îmi comunica plecarea lui. Dacă în ochii lui Rouletabille Brignolles avea atît de puţină importanţă, nu intenţionam să-l „pisez" vorbindu-i despre acesta. Il păstram pe Brignolles numai pentru mine! Aşa că, luîndu-mi un aer indiferent, m-am dus după Rouletabille în Curtea lui Carol Teme

rarul. El tocmai baricada cu nişte drugi de fier capacul greu, rotund, din lemn de stejar, care închidea gura fîn- tînii şi mi-a demonstrat că, şi în cazul în care fîntîna ar fi comunicat cu marea, oricine ar fi încercat să pătrundă în castel pe acest drum n-ar fi putut să ridice capacul, fiind obligat să renunţe la un asemenea plan. Transpirase din belşug. Avea braţele goale, gulerul desfăcut, şi ţinea în mînă un ciocan greu. Mi s-a părut că depunea prea mult efort pentru o muncă relativ simplă şi, ca un prost ce nu vede mai departe de vîrful nasului, nu m-am putut abţine să nu i-o spun. Nu trebuia oare să-mi dau seama că acest băiat se extenua în mod voit, că voia să obosească fizio numai pentru a încerca să-şi uite durerea ce-i ardea inima plină de curaj? Nu! N-am putut înţelege acest lucru decît o jumătate de oră mai tîrziu, cînd l-am surprins întins pe dărîmăturile castelului, şoptind, puţin cam tare, prin somnul care-l doborîse pe acest pat, un cuvînt, un simplu cuvînt care mă informă îndeajuns asupra stării sale sufleteşti: *Mamă.* Rouletabille o visa pe Doamna în negru!... Visa poate că o îmbrăţişa ca altădată, cînd era foarte mio şi venea, roşu ca focul după atîta goană, în vorbitorul din Eu. Am rămas nemişcat un moment, între- bîndu-mă neliniştit dacă trebuia să-l las acolo şi dacă nu cumva, din întîmplare, nu-i va scăpa secretul în somn. Dar, după ce-şi alinase cu acest cuvînt suferinţa inimii nu se mai auzi decît o orchestraţie zgomotoasă. Sforăia îngrozitor. Cred că era pentru prima oară cînd Rouletabille dormea cu adevărat de la sosirea noastră din Paris.

Am profitat de somnul lui ca să părăsesc castelul fără să anunţ pe nimeni şi, în curînd, cu telegrama în buzunar, luam trenul spre Nisa. Am avut apoi ocazia să citesc acest anunţ de pe prima pagină a ziarului *Petit Niçois:* „Profesorul Stangerson a sosit la Garavan, unde va petrece cîteva săptămîni la domnul Arthur Rance, care a devenit proprietarul fortului lui Hercule şi care, ajutat de graţioasa doamnă Arthur Rance, are plăcerea să ofere cea mai încîntătoare ospitalitate prietenilor săi în acest cadru pitoresc şi medieval. În ultimul minut am aflat că fiica profesorului Stangerson, a cărei căsătorie cu domnul Robert Darzac tocmai a fost celebrată la Paris, a sosit şi ea la fortul lui Hercule împreună cu tînărul şi celebrul profesor de la Sorbona. Aceşti oaspeţi sosesc la noi din nord, în timp ce toţi străinii

ne părăsesc. Cîtă dreptate au! Nu există primăvară mai frumoasă în lume decît cea de pe Coasta de Azur!”

La Nisa, ascuns în spatele unui geam al bufetului, pîn- deam sosirea trenului de la Paris, în care se afla probabil Brignolles. Şi, iată că l-am văzut coborînd! Vai! inima a început să-mi bată puternic, pentru că, în fine, această călătorie, de care nu-i vorbise domnului Darzac, nu mi se părea deloc firească. Şi apoi nu aveam orbul găinilor: Brignolles se ascundea. Brignolles îşi ţinea capul plecat, Brignolles se furişa printre călători ca un hoţ, spre ieşire. Mă ţineam însă după el. S-a aruncat într-o trăsură închisă; m-am repezit şi eu tot spre o trăsură închisă. În piaţa Massena a coborît, s-a îndreptat spre Jetee-Promenade şi a luat de acolo o altă trăsură; am continuat să-l urmăresc.. Manevrele astea mi se păreau din ce în ce mai suspecte. Trăsura lui Brignolles se îndreptă în cele din urmă spre strada Corniche, iar eu l-am urmărit cu prudenţă. Numeroasele cotituri ale drumului, şerpuirile pronunţate îmi permiteau să văd fără să fiu văzut. Îi promisesem birjarului un bacşiş mare dacă mă ajuta să-mi realizez planul, şi el făcu tot ceea ce se putea face. Am ajuns astfel la gara Beaulieu. Acolo, am fost foarte mirat să văd trăsura lui Brignolles oprindu-se şi Brignolles coborînd, plătind birjarului şi intrînd în sala de aşteptare. Se va urca în alt. tren? Ce să fac? Aş fi vrut să mă urc în acelaşi tren cu el; dar n-o să mă observe oare în gara asta mică, pe acest peron gol? Oricum, trebuia să încerc. Dacă mă va observa, mă voi preface surprins şi nu-l voi părăsi pînă nu voi fi. sigur de motivul venirii lui pe aceste meleaguri.

Lucrurile au mers bine şi Brignolles nu m-a zărit. A urcat într-un tren personal care se îndrepta spre frontiera italiană. Într-un ouvînt, paşii îl duceau tot mai aproape de fortul lui Hercule. M-am urcat în vagonul următor şi am supravegheat în fiecare gară mişcările călătorilor.

Brignolles nu s-a oprit decît la Menton. Dorise cu siguranţă să ajungă acolo cu un alt tren decît cel de la Paris şi la o oră cînd existau puţine şanse să întîlnească în gară figuri cunoscute. L-am văzut coborînd; îşi ridicase gulerul pardesiului şi îşi îndesase încă şi mai bine pălăria de fetru pe' frunte. Aruncă o privire de jur-împrejurul peronului şi, liniştit, se grăbi spre ieşire. Afară se aruncă într-o diligenţă veche şi murdară ce aştepta lîngă trotuar. Il observam pe Brignolles al meu dintr-un eolţ al sălii de aşteptare. Ce făcea aici? Unde se ducea cu această veche droaşcă prăfuită? L-am întrebat pe un funcţionar care m-a lămurit că trăsura era diligenta spre Sospel.

Sospel este un oraş pitoresc pierdut între ultimele culmi ale Alpilor, la o distanţă de două ore şi jumătate, cu trăsura, de la Menton. Nu trecea pe acolo nici o cale ferată. Este unul din locurile cele mai retrase, cele mai necunoscute ale Franţei şi cele mai de temut pentru funcţionarii şi. . . vînătorii de munte, care aveau acolo o garnizoană. Totuşi, drumul care duce într-acolo este unul dintre cele mai frumoase, căci pentru a descoperi orăşelul trebuie să ocoleşti nu ştiu cîţi munţi, să mergi de-a lungul unor prăpăstii

adînci şi să urmezi, pînă la Castillon, valea Cărei, îngustă şi adîncă, sălbatică în unele locuri, ca un peisaj din Judeea, verde sau înflorită în altele, rodnică, plăcută privirii, datorită freamătului numeroşilor puieţi argintii de măslin care coboară, ca o scară de uriaşi, din vîrf pînă la albia limpede a torentului. Fusesem la Sospel cu cîţiva ani în urmă, cu un grup de turişti englezi, într-o trăsură enormă, trasă de opt cai, şi păstrasem din această călătorie o senzaţie de ameţeală pe care o regăseam în întregime, de îndată ce i se pronunţa numele. Ce făcea oare Brignolles la Sospel? Trebuia să aflu. Diligenţa se umpluse şi se pusese deja în mişcare într-un zgomot de fierărie şi geamuri nefixate. Plec şi eu cu o trăsură de piaţă ca să escaladez valea Cărei. Vai! începeam să regret că nu-i spusesem nimic lui Rouletabille. Comportamentul ciudat al lui Brignolles l-ar fi pus pe gînduri şi i-ar fi venit vreo idee folositoare, vreo idee *potrivită* momentului, căci eu nu mă pricepeam *să taţionez,* nu ştiam decît să mă ţin după acest Brignolles, aşa cum un cîine îşi urmează stăpînul, sau cum un poliţist îşi urmăreşte prada. Şi măcar daeă aş fi urmărit bine această pistă. Dar am pierdut-o în momentul în care pentru nimic în lume nu trebuia s-o pierd, tocmai cînd făceam o descoperire extraordinară. Lăsasem diligenţa să se distanţeze puţin, precauţie pe care am socotit-o necesară şi soseam şi eu la Castillon, cu vreo zece minute după Brignolles. Castillon se află chiar pe culmea drumului ce urcă de la Menton spre Sospel. Birjarul mi-a cerut voie să-şi lase puţin calul să se odihnească şi să-i dea să bea. Am coborît din trăsură şi pe cine am văzut la intrarea tunelului pe sub eare trebuia să treci ca să ajungi pe versantul opus al muntelui? Pe Brignolles şi pe Frédéric Larsan! Am rămas ţintuit locului, ca şi cînd prinsesem deodată rădăcini? N-am putut scoate un sunet, n-am putut schiţa un gest. Dumnezeule, rămăsesem trăsnit în faţa acestei descoperiri? Cînd mi-am revenit am fost cuprins în acelaşi timp de un sentiment de oroare împotriva lui Brignolles şi de un sentiment de admiraţie pentru mine! Eram singurul care ghicisem că acest blestemat Brignolles reprezenta un cumplit pericol pentru Robert Darzac! Dacă m-ar fi ascultat, de mult timp profesorul de la Sorbona s-ar fi despărţit de el? Brignolles, protejatul lui Larsan, complicele lui Larsan; ce descoperire! Spusesem eu că accidentele de laborator *erau ciudate!* Voi fi oare crezut acum? Doar i-am văzut bine pe Brignolles şi pe Larsan discutînd, întreţinîndu-se la intrarea tunelului din Castillon! I-am văzut... dar ei unde au dispărut? Căci nu-i mai vedeam. Intraseră probabil în tunel. Am grăbit pasul, lăsîndu-l acolo pe birjar, şi am intrat şi eu în tunel, pipăindu-mi revolverul din buzunar. În ce stare eram! Vai! ce va spune Rouletabille cînd îi voi povesti un asemenea lucru? Eu, chiar eu îi descoperisem pe Brignolles şi pe Larsan!

Dar unde sînt? Traversez tunelul întunecos. Nici urmă de Larsan sau de Brignolles. Privesc drumul care coboară spre Sospel. Pe drum nici ţipenie de om... Mi se pare însă că zăresc spre stînga, spre vechiul Castillon, două umbre care se grăbesc. .. Au dispărut...

O iau la goană.. . Ajung în mijlocul ruinelor... Mă opresc. . . Cine mi-ar putea garanta că cele două umbre nu mă pîndesc din spatele vreunui zid?...

Bătrînul Castillon nu mai era locuit şi pe bună dreptate. Era ruinat în întregime; fusese distrus de cutremurul din 1887. Nu mai rămăseseră în picioare decît ici colo cî- teva bucăţi de ziduri, ce continuau să se năruie încet, cî- teva dărăpănături fără acoperiş, înnegrite de incendiu, cîţiva stîlpi izolaţi, rămaşi în picioare, cruţaţi de catastrofă şi care se aplecau melancolici spre pămînt, dezolaţi că nu mai aveau nimic de susţinut. Cîtă linişte în jurul meu! Luîndu-mi mii de precauţii, am străbătut ruinele, privind cu teamă crevasele adînci pe care cutremurul din 1887 le deschisese în pămîntul stîncos din apropiere. Una, mai ales, părea o fîntînă fără fund, şi cum stăteam aplecat deasupra ei, ţinîndu-mă de trunchiul înnegrit al unui măslin, am fost aproape răsturnat de o lovitură de aripă. Am simţit pe obraz un curent de aer şi m-am dat înapoi seo-ţînd un strigăt. Un vultur tocmai ieşea din această genune, iute ca o săgeată. S-a înălţat drept spre cer, apoi l-am văzut coborînd din nou spre mine, descriind cercuri ameninţătoare deasupra capului meu şi scoţînd strigăte sălbatice ca pentru a-mi reproşa că venisem să-l tulbur în acest imperiu al singurătăţii şi al morţii, pe care i-l oferise cutremurul.

Fusesem oare victima unei iluzii? Căci n-am mai văzut cele două umbre... Eram încă jucăria propriei mele imaginaţii atunci cînd am ridicat de pe drum o foaie de hîrtie care mi s-a părut că semăna în mod ciudat cu aceea pe care o folosea domnul Darzac la Sorbona?

Am descifrat pe această bucăţică de hîrtie două silabe pe care le-am crezut scrise de Brignolles şi care reprezentau probabil sfîrşitul unui cuvînt al cărui început lipsea. Acum, din cauza rupturii, nu se mai putea citi decît *„bonnet*

Două ore mai tîrziu reveneam la fortul lui Hercule şi îi povesteam totul lui Rouletabille, care se mulţumi să pună bucata de hîrtie în portofel şi să mă roage să păstrez numai pentru mine secretul expediţiei.

Mirat că produc o atît de slabă impresie cu o descoperire pe care o consideram teribil de importantă, l-am scrutat mai atent pe Rouletabille. El a întors capul, dar nu îndeajuns de repede ca să-mi poată ascundă ochii plini de lacrimi.

— Rouletabille, am strigat eu. ..

Dar el mi-a închis încă o dată gura:

— Taci! Sainclair!

I-am luat mîna! avea febră. Eram sigur că această nelinişte nu se datora numai necazurilor legate de Larsan. I-am reproşat că-mi ascundea ce se petrece între el şi Doamna în negru. După obiceiul lui, nu mi-a răspuns şi s-a îndepărtat din nou, oftînd adînc.

Mă aşteptaseră cu cina. Se făcuse deja tîrziu. Masa a fost lugubră în ciuda izbucnirilor de veselie ale bătrînului Bob. Nici măcar nu mai încercam să ne ascundem groaza •umplită care ne îngheţa inimile. S-ar fi zis că fiecare dintre noi ştia despre lovitura care ne ameninţa, despre drama «are plana asupra capetelor

noastre. Domnul şi doamna Darzac nu mîncau. Doamna Edith mă privea într-un mod eludat. La ora zece, eliberat, am luat în primire serviciul de gardă de la intrarea Turnului Grădinarului. În timp ce mă aflam în mica sală de consiliu, Doamna în negru şi Rouletabille au trecut pe sub bolta luminată de un felinar. Doamna Darzac mi se păru a fi într-o stare de exaltare deosebită. îl implora pe Rouletabille cu cuvinte pe care r,u le înţelegeam. N-am auzit din această eeartă aparentă decît un singur cuvînt pronunţat de Rouletabillei „Hoţ!* Au intrat în Curtea Temerarului... Doamna în negru întinse braţele spre tînăr, dar acesta nu le văzu pentru că • părăsi imediat, ducîndu-se să se închidă în camera lui... Ea rămase o clipă singură în curte, se rezemă de trunchiul eucaliptului într-o atitudine de nespusă durere, apoi intră din nou, cu paşi înceţi, în Turnul Pătrat.

Eram în 10 aprilie. Atacul asupra Turnului Pătrat urma să se producă în noaptea de 11 spre 12.

Ziua de 11

Acest atac a avut log, *aparent,* în condiţii atît de misterioase *şi atît de imposibil de pătruns de raţiunea omenească,* încît cititorul îmi va permite să insist asupra unor detalii ale modului în care ne-am petrecut timpul în ziua de 11, tocmai pentru a-l face să înţeleagă mai bine elementele tragice, *de neînţeles* ale acestui eveniment.

1. Dimineaţa

întreaga zi a fost copleşitor de călduroasă, iar orele de gardă deosebit de dificEe. Soarele răspîndea o căldură toridă şi ar fi fost de-a dreptul chinuitor să supraveghem marea, care ardea ca o bucată de oţel încinsă, dacă n-am fi avut ochelari cu sticlă fumurie, de care, după trecerea iernii, este greu să te dispensezi în acest ţinut.

La ora nouă am coborît în camera mea şi am pătruns prin intrarea secretă în încăperea pe care o numisem Sal» consiliului de război, ca să-l înlocuiesc pe Rouletabille. N-am avut timp să-l întreb nimic, căci tocmai sosise domnul Darzac, care ne-a anunţat că avea să ne spună lucruri foarte importante. L-am întrebat neliniştiţi despre ce este vorba şi ne-a informat că, împreună cu doamna Darzae, voiau să părăsească fortul lui Hercule. Această declaraţie
ne-a lăsat, atît pe tînărul reporter cît şi pe mine, muţi de uimire. Am fost primul care l-am convins pe domnul Dar- zac să nu facă o asemenea imprudenţă. Rouletabille l-a întrebat cu răceală motivul care l-a determinat să dorească să plece. El ne-a povestit că o seară mai înainte la castel avusese loc o scenă şi am înţeles cît de dificilă devenise, într-adevăr, poziţia familiei Darzac în fortul lui

Hercule. Motivarea se rezuma la o singură propoziţie: „Doamna Edith avusese o criză de nervi.” Am înţeles imediat care era cauza acestui comportament, căci nici eu nu mă îndoiam că gelozia doamnei Edith creştea cu fiecare oră şi că ea suporta din ce în ce mai greu atenţiile soţului ei faţă de doamna Darzac. Replicile ultimei dispute, pe care o avusese în noaptea trecută cu domnul Rance, străbătuseră zidurile Turnului Lupoaicei, cu toată grosimea lor, şi domnul Darzac ce traversa calm prima curte interioară, îndeplinindu-şi la rîndul său serviciul de pază şi făcîndu-şi rondul, fusese impresionat de cele cîteva ecouri ce-i parveniseră în cursul acestui teribil scandal.

Ca întotdeauna, şi cu această ocazie. Rouletabille îi vorbi domnului Darzac cu multă înţelepciune. Acceptă, în principiu, că şederea lui şi a doamnei Darzac în fortul lui Hercule trebuia să fie scurtată pe cît posibil, dar îl făcu să înţeleagă că pentru siguranţa lor nu trebuie să se grăbească să plece. O nouă luptă se angajase între ei şi Lar- san. Dacă ar fi plecat, Larsan i-ar fi putut găsi oricînd în- tr-o ţară şi într-un moment în care s-ar fi aşteptat mai puţin. Aici erau preveniţi, erau puşi în gardă, aici *ştiau.* În străinătate s-ar fi aflat la dispoziţia oricui, pentru că n-ar mai fi beneficiat de paza zidurilor fortului lui Hercule. Bineînţeles, situaţia asta nu putea să mai dureze, dar Rouletabille cerea încă nici mai mult nici mai puţin de opt zile. „Opt zile, le-a zis Columb şi vă voi dărui o lume”. Rouletabille ar fi fost bucuros să poate spune: „Opt zile şi vi-l voi preda pe Larsan.” Nu o spunea, dar simţeai că o gîndeşte.

Domnul Darzac ne părăsi ridicînd din umeri. Părea furios. Era prima dată cînd îl vedeam într-o asemenea stare de spirit.

Rouletabille îmi spuse:

— Doamna Darzac nu ne va părăsi şi domnul Darzac va rămîne şi el.

Şi plecă la rîndul său.

Cîteva clipe mai tîrziu, am văzut-o venind pe doamna Edith. Avea o toaletă încîntătoare, de o simplitate care i se potrivea de minune. începu pe dată să cocheteze cu mine, afişînd o veselie cam forţată şi bătîndu-şi joc, cu drăgălăşenie, de îndeletnicirea pe care o aveam în acel moment. I-am răspuns că se purta cu cruzime, de vreme ce ştia prea bine că toate eforturile deosebite pe care le fă- ceam şi misiunea dificilă pe care ne-o asumam salva, poate, în acest moment pe cea mai bună dintre femei. Atunci ea exclamă, izbucnind în rîs:

— Pe Doamna în negru! A reuşit deci să vă farmece pe toţi!

Dumnezeule, ce rîs plăcut avea! Altădată n-aş fi permis, cu siguranţă, să se vorbească ironic despre Doamna în negru, dar în dimineaţa aceea n-am avut curajul să mă supăr... Dimpotrivă, am rîs împreună cu doamna Edith.

— E în bună parte adevărat, am zis.

— Soţul meu mai este încă nebun după ea. Nu l-aş fi crezut niciodată atît de romantic. Dar şi eu, adăugă ea, cu destulă drăgălăşenie, şi eu sînt romantică. ..

Şi îmi aruncă acea privire ciudată care mă impresionase deja.

— Ah!...

Asta-i tot ce-am găsit de spus.

— De aceea, continuă ea, îmi face mare plăcere să discut cu prinţul Galitch, care, cu siguranţă, este mai romantic decît voi toţi.

Am făcut, desigur, o mutră caraghioasă, deoarece ea se amuză zgomotos. Ce femeiuşcă ciudată!

Am întrebat-o atunci cine era acest prinţ Galitch de care ne vorbise adeseori, dar pe care nu-l văzusem niciodată.

Mi-a răspuns că-l vom vedea la dejun, întrucît îl invitase special pentru noi, şi mi-a dat cîteva informaţii despre el.

Aflai atunci că prinţul Galitch este unul dintre cei mai bogaţi boieri din acea parte a Rusiei numită „Pămînt Negru", mai bogată decît toate, situată între pădurile din nord şi stepele din sud.

Era, de la douăzeci de ani, moştenitorul uneia dintre cele mai uriaşe averi din Moscova, pe care a ştiut să o mărească încă printr-o administrare economicoasă şi inteligentă, surprinzătoare la un tînăr ce avusese pînă atunci aa ocupaţie principală doar vînătoarea şi jocul de cărţi. Era considerat serios, zgîrcit şi poet. Moştenise de la tatăl său o înaltă poziţie la curte: aceea de şambelan al Majestăţii sale şi se presupunea că împăratul, datorită serviciilor imense aduse de tată, îl simpatiza în mod deosebit pe fiu. Era, în acelaşi timp, delicat ca o femeie şi vînjos ca un baş- buzuc. Pe scurt, prinţul ăsta rus avea toate atuurile de partea lui. Deşi încă nu-l cunoşteam îmi era deja antipatic. Relaţiile sale cu familia Rance erau de excelentă vecinătate. Cumpărînd, cu doi ani în urmă, minunatul domeniu supranumit la Garavan „grădinile Babilonului" datorită grădinilor sale suspendate, teraselor înflorite, balcoanelor parfumate, el a avut ocazia să facă cîteva servicii doamnei Edith, atunci cînd aceasta terminase de transformat prima curte interioară a castelului într-o grădină exotică. Îi făcuse cadou citeva plante care reînviaseră în anumite puncte ale fortului lui Hercule o vegetaţie cunoscută pînă atunci numai pe malurile Tigrului şi ale Eufratului. Domnul Rance îl invitase de cîteva ori pe prinţ la cină, şi, în consecinţă, acesta trimisese în loc de flori un palmier din Ninive, un cactus numit „al Semiramidei". Toate astea nu-l costau nimic. Avea chiar prea multe, aproape îl incomodau, aşa că prefera să păstreze numai pentru el doar trandafirii. Doamna Edith era atrasă într-un fel de tînărul boier, datorită versurilor pe care i le recita. După ce i le declama în rusă, i le traducea în engleză şi compusese chiar cîteva versuri în engleză pentru ea, numai pentru ea. Versuri, versuri adevărate, create de un poet şi dedicate doamnei Edith. Ea fusese atît de flatată, încît îi ceruse acestui rus care compusese pentru ea versuri englezeşti, să le traducă în rusă. Erau jocuri literare Gare o amuzau mult pe doamna Edith, dar pe care Arthur Rance le gusta prea puţin. Acesta nu ascundea dealtfel faptul că prinţul Galitch nu-i plăcea decît într-o măsură şi, dacă lucrurile stăteau aşa, partea ce-i era neplăcută domnului Rance la prinţul Galitch nu era

partea care o interesa atît de mult pe soţia sa, adică „partea poetică", ci „partea zgîrceniei". Domnul Rance nu putea pricepe cum un poet poate fi zgîrcit. Şi eu eram de aceeaşi părere. Prinţul nu avea trăsură. Mergea cu tramvaiul şi adeseori făcea chiar el piaţa însoţit de un singur servitor, Ivan, care ducea coşul cu provizii. Şi se tîrguia, adăugă tînăra femeie, care cunoştea acest amănunt de la bucătăreasa ei, se tîrguia cu vînzătoarele de peşte pentru un pore de mare de doi bănuţi. Lucru ciudat, această zgîrcenie exagerată nu îi displăcea doamnei Edith, care găsea în asta o anumită originalitate. în sfîrşit, nimeni nu intrase vreodată la el în casă. Nu invitase niciodată familia Rance să vină să-i admire grădinile.

— E frumos? am întrebat-o pe doamna Edith cînd aceasta a terminat cu laudele.

— Prea frumos! mi-a replicat ea. O să vedeţi!

N-aş putea spune de ce, răspunsul mi-a displăcut în mod deosebit. După plecarea doamnei Edith şi pînă la sfîrşitul serviciului de pază, care se termină la unsprezece şi jumătate, n-am făcut decît să mă gîndeso la el.

Răsunase tocmai primul dangăt al clopotului care anunţa ora prînzului cînd, fugind să mă spăl pe mîini şi să mă aranjez puţin, am fost foarte mirat, în timp ce urcam treptele Turnului Lupoaicei, crezînd că prînzul va fi •servit în acest turn, să aud muzică şi m-am oprit în hol. Oare cine îndrăznea în condiţiile actuale să cînte la pian în fortul lui Hercule?

Ei bine! dar se oînta totuşi; într-adevăr, o voce bărbătească, plăcută, cînta în surdină. Era un cînteo straniu, e melopee cînd tînguitoare, cînd amenin ţătoare. Acum o ştiu pe de rost; am auzit-o de atîta ori de atunci! A! poate că o cunoaşteţi şi dumneavoastră dacă aţi trecut frontierele Lituaniei friguroase, dacă aţi intrat vreodată în marele imperiu de nord. Este cîntecul fecioarelor pe jumătate dezgolite oare-l atrag pe călător în valuri şi îl îneacă fără milă; este cîntecul *Lacului lui Willis,* pe care Sienkiewicz i l-a cîntat într-o zi de neuitat lui Mihail Vereszezaka.. . Cuvintele sună cam aşa:

„Dacă ajungi la Switez în toiul nopţii şi stai cu faţa spre lac ai stele deasupra capului, stele la picioare şi două lumi asemănătoare se oferă privirii tale. . . Vezi aceste plante care mîngîie malul? Sînt soţiile şi fiicele lui Switez pe care Dumnezeu le-a transformat în flori. Ele îşi leagănă capetele albe deasupra prăpastiei, ca nişte fluturi; frunza lor îngustă rămîne veşnic verde ca aceea a zadei argintată de brumă.

Simbol al nevinovăţiei în timpul vieţii, ele îşi păstrează rochia feciorelnică după moarte; trăiesc în umbră şi nu suportă necinstea; mîini de muritor nu îndrăznes* să le atingă.

Ţarul şi curtea lui au făcut într-o *zi* o asemenea încercare şi, după *ee* au cules aceste frumoase flori, şi-au împodobit •u ele tîmplele şi căştile de oţel.

Toţi cei eare şi-au întins mîinile spre valuri au fost atinşi de

epilepsie sau au murit pe loc, atît de cumplită este puterea aGestor flori.

După ce timpul a şters aceste lucruri din memoria oamenilor, poporul a păstrat numai amintirea pedepsei, pe eare a perpetuat-o prin poveşti şi numeşte azi *ţari* florile de la Switez!. ..

Spunînd acestea, *Doamna lacului* se îndepărtează înGet; lacul se deschide pînă în străfundurile sale; dar privirea o •aută în zadar pe frumoasa necunoscută, care-şi acoperise capul cu un val şi despre care nu s-a mai vorbit niciodată. .

Erau chiar cuvintele, cuvintele traduse ale cîntecului murmurat de voGea blîndă şi bărbătească, în timp ce pianul făcea să se audă un acompaniament trist. Am deschis uşa salonului şi m-am aflat în faţa unui tînăr care s-a ridicat în picioare. De îndată am auzit în spatele meu paşii doamnei Edith. Ea făcu prezentările. îl aveam în faţa mea pe prinţul Galitch.

Prinţul era aşa cum se spune în romane „un tînăr frumos şi gînditor"; profilul regulat şi puţin aspru i-ar fi dat fizionomiei sale un aspect deosebit de sever, dacă ochii, de o limpezime, de o blîndeţe şi de o candoare tulburătoare nu ar fi lăsat să se întrevadă un suflet aproape copilăresc. Erau bordaţi de gene lungi, negre, atît de negre încît, ehiar date cu khol n-ar fi putut fi mai negre, şi cînd observai această ciudată însuşire a genelor îţi dădeai seama imediat de ce fizionomia lui ţi se părea atît de stranie. Pielea feţei era poate prea proaspătă, la fel ca obrazul femeilor inaGhiate savant şi al ftizicilor. Aceasta a fost impresia mea. Dar cum mi se vorbise atît de acest prinţ Galitch, nu i-am acordat prea multă importanţă. îl consideram prea tînăr, fără îndoială, pentru că eu nu mai eram atît de tînăr.

Nu aveam nimic de spus acestui prea frumos tînăr care fredona cînteee atît de exotice. Doamna Edith rîse de încurcătura mea, mă luă de braţ – ceea ce mi-a făcut mare plăcere – şi ne duse printre tufişurile parfumate ale primei curţi interioare, aşteptînd al doilea dangăt al elopotu- lui ce anunţa prînzul, care trebuia să fie servit sub chioşcul făcut din ramurile uscate de palmier, pe terasa Tumulul Temerarului.

2. Prînzul şi evenimentele ce au urmat. O groază molipsitoare ne cuprinde pe toţi

La ora douăsprezece ne-am aşezat la masă pe terasa Temerarului, de unde ţi se desfăşura în faţă o panoramă fără seamăn. Frunzele palmierului ne acopereau cu o um bră binevenită; dar în afara acestei umbre, pămîntul şi cerul dogoreau atît de tare, incit n-am fi putut suporta strălucirea lor, dacă n-am fi avut grijă, cu toţii, să ne punem ochelarii de soare, despre care v-am vorbit la începutul acestui capitol.

La acest prînz erau de faţă: domnul Stangerson, Ma- thilde,

bătrînul Bob, domnul Darzac, domnul Arthur Rance, doamna Edith, Rouletabille, prinţul Galitch şi eu. Rouletabille stătea cu spatele la mare, ocupîndu-se foarte puţin de musafiri; se aşezase în aşa fel incit putea să supravegheze tot ce se întîmpla pe întreg cuprinsul fortăreţei. Servitorii erau la posturile lor: moş Jacques la poarta de fier de la intrare, Mattoni la intrarea secretă a Turnului Grădinarului, iar familia Bernier în Turnul Pătrat, în faţa uşii apartamentului domnului şi doamnei Darzac.

Începutul mesei a fost destul de tăcut. Păream aproape înfricoşători cum stăteam în jurul acestei mese, muţi, ui- tîndu-ne unii la alţii prin lentilele negre ale ochelarilor, în spatele cărora pupilele ochilor erau la fel de imposibil de zărit ca şi gîndurile noastre.

Prinţul Galitch deschise discuţia.

S-a purtat foarte amabil cu Rouletabille, dar cînd încercă să-i facă un compliment privind faima de care se bucura ca reporter, acesta îl repezi puţin. Prinţul nu păru deloo jignit şi adăugă că în calitatea sa de supus al ţarului se interesa în mod deosebit de faptele şi gesturile prietenului meu de cînd aflase că Rouletabille trebuia să pleae în curînd în Rusia. Reporterul îi răspunse că nu se hotărîse încă nimic şi că aştepta dispoziţii din partea ziarului, afir- maţie de care prinţul se miră şi scoase un ziar din buzunar. Era o gazetă din ţara sa din care ne traduse clteva rinduri ce anunţau apropiata sosire a lui Rouletabille la Petersburg. După cîte ne-a povestit prinţul, acolo, în înaltele sfere guvernamentale, aveau loc nişte evenimente atît de incredibile, aparent, şi atît de lipsite de logică, încît şeful Poliţiei, sfătuit chiar de şeful Siguranţei din Paris, hotărîse să roage ziarul *Époque* să i-l împrumute pe tînărul reporter. Prinţul Galitch adusese atît de bine lucrurile din condei, încît Rouletabille se înroşi pînă în vîrful urechilor şi replică sec că nu a practicat niciodată, în scurta sa viaţă de pînă acum, meseria de poliţist şi că şeful Siguranţei din Paris şi şeful Poliţiei din Petersburg erau doi imbecili. Prinţul începu să rîdă, arătîndu-şi dinţii impecabili şi am observat că, într-adevăr, nu avea un zîmbet frumos, ci crud şi prostănac. Pe cuvînt, era un zîmbet de copil în gura unei persoane mature. S-a declarat întru-totul de acord cu Rouletabille şi pentru a o dovedi adăugă:

— Într-adevăr, sînt fericit cînd vă aud vorbind astfel, deoarece în ziua de azi se cere ziaristului să îndeplinească nişte sarcini care nu au nici o legătură cu un adevărat om de litere.

Rouletabille, indiferent, nu mai continuă discuţia.

Doamna Edith reluă conversaţia, vorbind extaziată despre frumuseţea naturii. Declară că pentru ea nimic nu era ¡mai frumos, pe toată întinderea coastei, decît grădinile Ba- bilonului. Adăugă cu maliţiozitate:

— Ni se par cu atît mai frumoase, cu cît nu pot fi văzute decît de departe.

Atacul era atît de direct, încît am crezut că prinţul îi va răspunde printr-o invitaţie.

Dar acesta rămase impasibil. Deodată, doamna Edith afirmă puţin dispreţuitor:

— Nu mai vreau să mint, prinţe. Am văzut grădinile dumneavoastră.

— Cum aşa? întrebă Galitch cu un deosebit sînge rece.

— Da, le-am vizitat, şi iată cum. . .

Şi în timp ce prinţul încremeni într-o atitudine glacială, ea povesti cum văzuse grădinile Babilonului.

Pătrunsese acolo ca din întîmplare, prin spate, împin- gînd o barieră aflată în locul unde grădinile comunicau direct cu muntele. Fusese încîntată de ceea ce vedea, fără să se mire. Ceea ce reuşise să zărească din grădinile Babilonului atunci cînd treceade-a lungul mării, o pregătise pentru minunile al căror secret îl încălca atît de curajos. Ajunsese lîngă un iaz mic, foarte mio, negru, ca de cerneală, pe malul căruia se aflau un crin mare de apă şi o bă- trînică foarte zbîrcită, cu bărbia ascuţită. Zărind-o, crinul de apă şi bătrînica fugiseră, ultima atît de uşor, îneît se sprijinea pe crin ca pe un baston. Doamna Edith rîsese din toată inima. Strigase:

— Doamnă! doamnă!

Dar bătrîna s-a speriat şi mai tare şi a dispărut cu crinul ei în spatele unui smochin de Barbaria. Doamna Edith şi-a continuat drumul, dar paşii ei deveniseră mai nesiguri. A auzit deodată un foşnet puternic de frunze, ca atunci cînd păsările sălbatice, surprinse de vînător, îşi iau zborul din închisoarea de verdeaţă unde se adăpostiseră. Era o a doua bătrînică, încă mai zbîrcită decît prima, dar mai puţin uşoară, şi care se sprijinea pe un baston adevărat cu cioc de corb Ea dispăru, adică doamna Edith o pierdu din vedere la o cotitură a potecii. Şi încă o bătrînică, a treia, sprijinindu-se pe două bastoane cu oioc de corb, răsări din grădina misterioasă; ieşise din trunchiul unui eucalipt gigantic şi mergea atît de repede cu ajutorul acestor bastoane, încît era de mirare că nu se încurca în ele. Doamna Edith a continuat să înainteze. Ajunse astfel pînă la peronul de marmură al vilei, îmbrăcat în trandafiri; dar, păzindu-l, bătrînelele erau aliniate pe cea mai înaltă treaptă, ca trei ciori pe-o ramură, şi deschideau ciocurile ameninţătoare, scoţînd croncănituri de luptă. A fost rîndul doamnei Edith să o ia la fugă.

Doamna Edith povestise aventura ei într-un mod atît de plăcut şi cu un asemenea farmec împrumutat dintr-o literatură simplă şi copilărească, încît am fost foarte impresionat şi am înţeles cum, anumite femei, care îşi compun fiecare gest, pot pune stăpînire pe inima unui bărbat, spre deosebire de altele care nu axi de partea lor decît natura

Prinţul nu păru deloc jenat de această istorioară. Spuse, fără să zîmbească:

— Sînt cele trei zîne ale mele. Nu m-au părăsit niciodată de cînd m-am născut în ţinutul Galitch. Nu pot nici să muncesc nici să

trăiesc fără ele. Nu plec decît atunci cînd îmi dau voie şi îmi supraveghează creaţia poetică cu o gelozie cumplită.

Prinţul nu terminase încă această explicaţie fantezistă privind prezenţa celor trei bătrîne în grădinile Babilonului, «înd Walter, valetul bătrînului Bob, îi aduse lui Rouletabille

o telegramă Acesta ceru permisiunea să o deschidă şi citi cu voce tare:

„Revino cît mai repede posibil, te aşteptăm cu nerăbdare. Reportaj colosal de făcut la Petersburg".

Telegrama era semnată de redactorul şef al ziarului *Epoque.*

— Ei! ce mai spuneţi acum domnule Rouletabille? întrebă prinţul, nu găsiţi că am fost bine informat?

Doamna în negru n-a putut să-şi înăbuşe un suspin.

— Nu voi merge la Petersburg, declară Rouletabille.

— Cei de la Curte vor regreta, zise prinţul, sînt sigur, şi permiteţi-mi să vă spun, tinere, că pierdeţi ocazia să deveniţi celebru.

„Tinere" nu-i plăcu deloc lui Rouletabille, care deschise gura pentru a riposta prinţului, dar spre marea mea uimire o reînchise fără să spună nimio. Şi prinţul continuă:

— ... Aţi fi găsit acolo un cîmp pentru experienţe demne de dumneavoastră. Poţi spera orice cînd ai fost atît de puternic, încît să-l demaşti pe un *Larsan.*

Acest cuvint se prăvăli cu zgomot printre noi şi, cu aceeaşi mişcare, ne-am refugiat toţi în spatele lentilelor negre, în jurul acelei tăceri ca nişte statui. .. Larsan!...

De ee numele acesta pe «are l-am pronunţat atît de des în ultimele patruzeci şi opt de ore, numele acesta care reprezenta un pericol cu eare începusem să ne obişnuim – de ce acest nume a produs acum un asemenea efect pe care, cel puţin în ceea ce mă priveşte, nu-l simţisem niciodată atît de brutal? Mi se părea că fusesem izbit de o forţă magnetică. O nelinişte imposibil de precizat mi se strecura în vine. Aş fi vrut să fug şi mi s-a părut că dacă mă ridicam n-aş fi avut puterea să mă stăpînesG. .. Tăcerea pe care continuam să o păstrăm contribuia la creşterea acestei incredibile stări de hipnoză. . . De ce nu se vorbea?. .. Unde era veselia bătrînului Bob?... Nu s-a făcut auzită la masă? ... Şi ceilalţi, de ce şi ceilalţi rămîn muţi în spatele lentilelor negre?. . . Brusc am întors Gapul şi m-am uitat înapoi. Am înţeles atunci, datorită acestui gest instinctiv că cineva mă privea... doi ochi erau fixaţi asupra mea, mă *apăsau.* N-am văzut aceşti ochi şi n-am ştiut de unde venea această privire. .., dar el era acolo. . . îl simţeam. ..

şi asta era privirea lui. **Şi totuşi nu era nimeni în spatele meu... nici la dreapta, nici la stînga, nici în faţă.. ., .nimeni altcineva decît cei aşezaţi în jurul mesei, nemişcaţi în spatele ochelarilor negri. .. Atunci, atunci am avut certitudinea că ochii lui Larsan mă priveau ascunşi după una dintre aceste perechi de ochelari! Vai! ochelarii negri! ochelarii negri în spatele cărora se ascundea Larsan!**

Apoi, deodată n-am mai simţit nimic.. . Fără îndoială ochii încetaseră să mai privească. .. am respirat... Două suspine îmi răspunseră... Oare Rouletabille, oare Doamna în negru, să fi suportat şi ei, în acelaşi timp, povara privirii lui Larsan?. .. Bătrînul Bob spuse:

— Prinţe, nu cred în ultimul dumneavoastră os cu măduvă de la mijlocul perioadei cuaternare.. .

Şi toţi ochelarii negri se mişcară...

Rouletabille se ridică şi îmi făcu un semn. L-am urmat în grabă în Sala consiliului. De îndată ce am ajuns, a închis uşa şi mi-a spus:

— Ei bine, i-ai simţit prezenţa?...

Mă sufocam; am murmurat:

— Este aici... este aici!... Numai dacă n-am înnebunit!. . .

Am tăcut o clipă şi am reluat mai liniştit:

— Ştii Rouletabille că este foarte posibil să înnebunim. . . Această obsesie a lui Larsan, prietene, ne va duce la cămaşa de forţă! N-au trecut nici două zile de cînd sîn- tem închişi în acest castel, şi uite în ce hal am ajuns!. ..

Rouletabille mă întrerupse:

— Nu! Nu! îl simt. .. Este aici. .. Il ating! Dar unde?. . . Şi cînd?. .. De cînd am intrat aici simt că nu trebuie să mă îndepărtez!... Nu voi cădea în capcană!. . . nu voi pleca să-l caut în afară, cu toate că l-am văzut acolo!. .. cu toate că şi tu l-ai văzut în afara zidurilor castelului!. . .

Apoi s-a calmat complet, şi-a încruntat sprîncenele, şi-a aprins luleaua şi a zis, ca în timpurile bune, cînd mintea-i, necunoscînd încă legătura care-l unea cu Doamna în negru, nu-i era tulburată de bătăile inimii:

— Să raţionăm! . . .

Şi a reluat argumentul pe care mi-l spusese deja şi pe care-l repeta încontinuu, pentru a nu se lăsa influenţat* spunea el, de *latura exterioară a lucrurilor.* „Larsan nu trebuie căutat acolo unde îşi face apariţia, trebuie căutat acolo unde nu se vede".

Toate acestea erau urmate de un argument complementar :

— Se arată acolo unde ar părea să fie, numai ea să nu fie văzut acolo unde este de fapt.

Şi continuă:

— Vai! *Această latură exterioară a lucrurilor!* Vezi Sainclair, sînt momente cînd *pentru a judeca* aş vrea să-mi pot scoate ochii, ca să raţionez. Să ne scoatem ochii, Sainclair; cinci minute . . . numai cinci minute *... şi vom vedea poate adevărul!*

Se aşează, îşi puse pipa pe masă, îşi luă capul în mîini şi spuse:

— Iată nu am ochi. Spune-mi Sainclair *ce există dincoace de ziduri?*

— Ce văd dincoace de ziduri? am repetat.

— Ah, nu! Nu! nu mai ai ochi, nu mai vezi nimic! *înşiră-i fără să vezi!* NUMEŞTE-I PE TOŢI!

— Sin tem mai întîi tu şi cu mine, am zis, înţelegînd, în sfîrşit unde voia să ajungă.

— Foarte bine!

— Nici tu, nici eu, continuai, nu sîntem Larsan.

— De ce?

— Cum de ce?

— Ia-te uită!... Tu trebuie să-mi spui de ce! Admit că eu cu siguranţă nu sînt Larsan, pentru că sînt Rouleta- bille. Dar în faţa lui Rouletabille de ce nu ai fi tu Larsan?

— Pentru că ai vedea!

— Nenorocitule! zbieră Rouletabille, apărîndu-şi şi mai tare ochii cu pumnii! Nu mai am ochi.. . nu pot să te văd! ... Dacă Jarry, de ia secţia de jocuri de noroc nu l-ar fi *văzut* pe contele Maupas aşezîndu-se la masa de joo la Trouville, ar fi jurat, bazîndu-se numai pe raţionament, că omul care lua atunci cărţile era Ballmeyer! Dacă Noblet, de la secţia de locuinţe, nu s-ar fi găsit într-o seară, la Troyon, faţă-n faţă cu un bărbat pe care l-a recunoscut ca fiind vicontele Drouet d'Eslon, ar fi jurat că bărbatul pe care tocmai voise să-l aresteze, dar pe care nu l-a arestat pentru eă-l *văzuse,* era Ballmeyer! Dacă inspectorul Gi- raud, care îl cunoştea pe contele Motteville tot atît de bine cum mă cunoşti tu pe mine, nu l-ar fi *văzut* pe acesta într-o după-amiază, la cursele de la Longchamp, *vorbind cu doi prieteni în locul unde se cîntăresc jocheii,* nu l-ar fi *văzut,* spun, l-ar fi arestat pe Ballmeyer. Vai! vezi tu Sainclair! adăugă tînărul cu o voce înăbuşită şi tremură-

toare, tata s-a născut înaintea mea!... şi trebuie să fit foarte puternic ca să-l „arestezi" pe tata!

Toate astea au fost spuse cu o asemenea disperare, încît puţina putere pe care o mai aveam de a judeca lucrurile dispăru complet. M-am mulţumit să ridio mîinile spre cer» un gest pe care Rouletabille nu l-a văzut, pentru că nu voia să vadă nimic!.. .

— Nu! Nu! nu mai trebuie *să mai vedem* nimic, repetă el, nici pe tine, nici pe domnul Stangerson, nici pe domnul Darzac, nici pe Arthur Rance, nici pe bătrînul Bob, nioi pe prinţul Galitch. . . Dar trebuie *să ştiu* de ce nici unul dintre ei nu poate fi Larsan! Numai atunci, numai atun®i voi respira în spatele acestor ziduri...

în Geea ce mă priveşte, eu nu mai respiram. . . Seauzeau sub bolta uşii secrete paşii regulaţiai lui Mattoni care făcea de gardă.

— Ei bine, şi servitorii? am zis cu greutate. .. şi Mattoni?. . . şi ceilalţi?

— Ştiu, sînt sigur că nu au părăsit fortul lui Hercule în timp ce Larsan îi apărea doamnei şi domnului Darzac în gara din Bourg...

— Mărturiseşte însă, Rouletabille, am zis eu, că nu îi bănuieşti pentru că adineaori *ei nu se aflau în spatele ochelarilor negrii*

Rouletabille bătu din picior şi strigă:

— Taci! Taci, Sainclair! Ai să mă enervezi mai mul; decît maică-mea!

Aceste cuvinte, spuse într-un moment de furie, mă impresionară într-un mod deosebit. Aş fi vrut să-l întreb pe Rouletabille despre starea de spirit a Doamnei în negru, dar el reluă cu calm:

— 1. Sainclair nu este Larsan pentru că Sainclair er* la Treport cu mine, în timp ce Larsan era la Bourg.

2. Profesorul Stangerson nu este Larsan pentru că era într-adevăr în trenul Ge se îndrepta de la Dijon spre Lyon. în timp ce Larsan era la Bourg. Ajunşi la Lyon, cu un minut înaintea lui, domnul şi doamna Darzao l-au văzut coborînd din tren.

— Dar atunci, dacă o condiţie suficientă ca să fii Larsan este să fi fost la Bourg în acel moment, toţi aeilalţi pot fl Larsan, pentru că toţi puteau fi la Bourg.

— Acolo se afla mai întîi domnul Darzao. Arthur Rance a lipsit şi el două zile înaintea sosirii profesorului şi a

domnului Darzac. S-a dus direct la Menton ca să-i primească. (Chiar doamna Edith, la întrebările pe Gare i le-am pus cu bune intenţii, mi-a mărturisit că soţul ei a trebuit să plece două zile pentru nişte afaceri.) Bătrînul Bob călătorea la Paris. În fine, prinţul Galitch nu a fost văzut nici la grote, nici în afara grădinilor Babilonului... Să vorbim mai întîi de domnul Darzac.

— Rouletabille! am strigat eu, este un saorilegiu!

— Ştiu!

— Este o prostie!

— O ştiu şi pe asta. .. dar de ce?

— Pentru că, am zis eu, scos din sărite, Larsan ar putea să fie genial. Tot degeaba! Ar putea să înşele un poliţist, un ziarist, un reporter şi, un Rouletabille; ar putea să înşele o fată, încît să se dea drept tatăl ei – asta pentru a te linişti în cazul domnului Stangerson – dar nu va putea niciodată să înşele o femeie încît să se dea drept logodnicul ei. Ei bine, prietene, Mathilde Stangerson îl cunoştea pe domnul Darzac înainte de a intra, la braţul lui, în fortul lui Hercule!. ..

— Dar ea îl cunoştea la fel de bine şi pe Larsan! adăugă eu răceală Rouletabille. Ei bine, dragul meu, argumentele tale sînt puternice, dar, vai, ce ironie!, eum nu ştiu exact de ce e în stare geniul tatălui meu, aş prefera ca în ceea ee mă priveşte să accept personalitatea domnului Darzac, pe care, dealtfel, nu m-am gîndit niciodată să o Gontest, bazîndu-mă pe un alt argument, ceva mai solid. *Dacă Ro- bert Darzac era Larsan, acesta nu i-ar fi apărut de mai multe ori Mathildei Stangerson, pentru că reapariţia lui Larsan o îndepărtează de Robert Darzac!*

— Ei! am exclamat eu!. . . La ce bun atîtea argumente inutile cînd nu trebuie decît să deschizi oahii?. .. Deschide-i Rouletabille!

El şi-i deschise.

— Asupra cui? zise el cu o amărăciune fără egal în glas. Asupra prinţului Galitch?

• • – De ce nu? Ţie îţi place acest prinţ, venit din ţinuturi Îndepărtate, care fredonează cîntece lituaniene?

— Nu, răspunse Rouletabille, dar îi plaae doamnei Edith.

Şi rînji. Strînsei pumnii. El observă, dar se făcu că nu vede nimic.

— Prinţul Galitch este un nihilist care nu mă interesează de loc, zise el liniştit.

— Eşti sigur? Cine ţi-a spus?

— Nevasta lui Bernier o cunoaşte pe una din cele trei bătrîne despre care ne-a vorbit la prînz doamna Edith. Am iăcut o investigaţie. Este mama unuia dintre cei trei spîn- zuraţi de la Kazan, care au vrut să-l omoare pe împărat. Am văzuit fotografia nenorociţilor. Celelalte două bătrîne sînt celelalte două mame. Nu prezintă nici un interes.. ., zise brusc Rouletabille.

N-am putut să-mi stăpînesc un gest de admiraţie.

— Vai! dar nu-ţi pierzi timpul!

— Nici *celălalt,* bombăni el.

Mi-am încrucişat braţele.

— Şi bătrînul Bob? am zis eu.

— Nu! dragul meu, nu! zise dintr-o suflare Rouletabille, aproape cu furie; ăsta nu! Ai văzut, nu-i aşa, că poartă o perucă? Ei bine, *te rog să mă crezi că atunci cînd tata îşi pune perucă, nu se vede!*

îmi spuse asta cu răutate, încît eram gata să-l părăsesc. M-a oprit.

— Ei bine, dar... n-am vorbit nimic de Arthur Rance?.. ,

— Ah! acesta nu s-a schimbat... am spus eu.

— Tot ochii! Atenţie la ochi, Sainclair.

îmi strînse mîna. I-am simţit-o umedă şi fierbinte. Se îndepărtă.

Am rămas o clipă pe loc, gîndindu-mă. .. gîndindu-mă la ee?. .. La faptul că nu aveam dreptate cînd credeam că Arthur Rance nu se schimbase. Mai întîi, îşi lăsase acum să-i crească o umbră de mustaţă, ceea ce era foarte neobişnuit pentru un american conservator, aşa cum era el. .. apoi îşi purta părul mai lung, cu o meşă mare, lipită de frunte. .. apoi nu-l văzusem de doi ani, de obicei te schimbi în doi ani. .. şi apoi Arthur Rance care nu bea decît alcool, nu mai bea decît apă.. . Dar atunci doamna Edith?... Cine este doamna Edith? Vai? oare înnebunesc şi eu?. . . De ee zio *şi eu*?... la fel ca. . . la fel ca Doamna în negru? I* fel ca.. . la fel ca Rouletabille? nu mi se pare oare că Rouletabille s-a ţicnit un pic? Vai! Doamna în negru ne-a vrăjit pe toţi! Pentru că Doamna în negru trăieşte cu emoţia «ontinuă a amintirii *ei,* tremurăm şi noi din cauza aceleiaşi emoţii. Frica e molipsitoare ca holera.

3. Cum mi-am petrecut după-amiaza pînă la ora cinci

Am profitat că nu eram de gardă, ca să mă duc să mă odihnesc în cameră; am dormit însă prost, visînd că bă- trînul Bob, domnul Rance şi doamna Edith creaseră o asociaţie cumplită de bandiţi care juraseră pieirea lui Roule- tabiile şi a mea. Cînd m-am trezit cu această impresie funebră şi am revăzut bătrînele turnuri şi Vechiul Castel, toate aceste ziduri ameninţătoare, am fost gata să dau crezare coşmarului meu şi mi-am zis cu voce tare: ,,În ce vizuină de hoţi am venit să ne refugiem". M-am uitat pe fereastră. Doamna Edith trecea prin Curtea Temerarului, vorbind indiferentă cu Rouletabille şi învîrtind între fru- moasele-i degete lungi un trandafir strălucitor. Am coborît imediat. Cînd am ajuns în curte n-am mai găsit-o. M-am luat după Rouletabille care intrase să facă o inspecţie în Tumul Pătrat.

L-am văzut foarte calm şi stăpîn pe gîndurile lui; foarte sigur şi pe privirea-i de care acum nu se mai temea că-l mai înşală. Ah! era întotdeauna un spectacol să-l observi privind lucrurile din jur. Nu-i scăpa nimic. Turnul Pătrat şi locuinţa Doamnei în negru erau obiectul grijii lui constante.

Şi, pentru acest motiv, consider oportun să dau aici, cu cîteva ore înaintea momentului în care se va produce atît de misterios atacul, planul interior al etajului locuit al acestui turn, etaj care se află la nivelul Curţii lui Carol Temerarul.

Cînd intrai în Turnul Pătrat prin singura uşă posibilă, K, te aflai într-un coridor mare care făcuse parte altădată din camera de gardă. Aceasta ocupa odinioară tot spaţiul O, Oi, 0_2, O3, şi avea pereţi de piatră, ce mai existau încă, împreună cu uşile care dădeau în celelalte camere ale Vechiului Castel. Doamna Arthur Rance a fost aceea care ceruse să se construiască ziduri din scînduri, în aşa fel încît să formeze o cameră destul de spaţioasă, pe care ea dorea 'să o transforme în baie.

Această cameră era acum înconjurată de două coridoare în unghi drept O, O]^ şi O_z. Uşa camerei care servea drept lojă familiei Bernier, era situată în S. Erai obligat să treci prin faţa ei pentru a ajunge în P, unde se afla singura uşă prin care se putea intra în apartamentul familiei

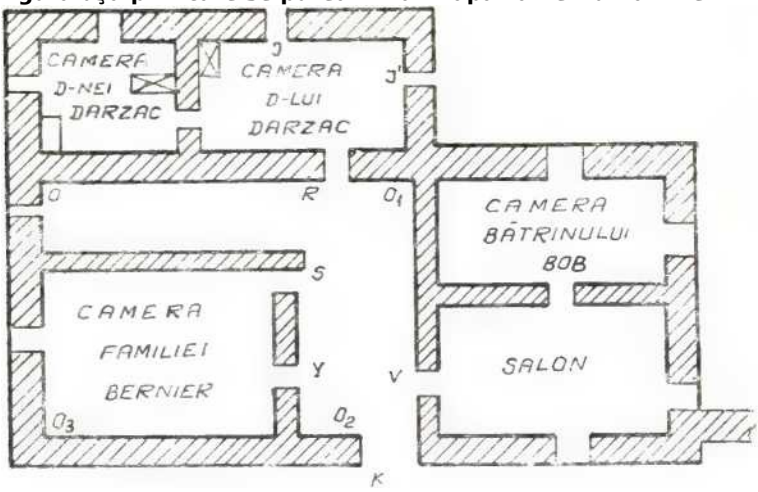

Darzac. Unul dintre soţii Bernier trebuia întotdeauna să se afle în lojă. Şi numai ei aveau dreptul să intre acolo. Din această lojă se putea supraveghea, printr-o mică fereastră – practieată în Y – şi uşa V, care dădea spre apartamentul bătrînului Bob. Cînd domnul şi doamna Darzac nu se aflau în apartament, singura eheie care deschidea uşa R se afla întotdeauna la familia Bernier; era o cheie nouă, specială, fabricată cu o zi înainte într-un loc pe care numai Roule- tabille îl cunoştea. Tînărul reporter fixase el însuşi broasca Rouletabille ar fi dorit ea restricţiile pe care le impusese în privinţa apartamentului familiei Darzac să fie urmate şi în privinţa apartamentului bătrînului Bob, dar acesta se opusese eu o izbucnire comică, aşa încît a fost nevoit să cedeze. Bătrînul Bob nu voia să fie tratat ca un prizonier şi dorea neapărat să intre şi să iasă de la el atunci cînd avea chef, fără să fie obligat să ceară cheia de la portar. Uşa lui rămînea deschisă, astfel încît să poată trece, de cîte ori dorea, fără să deranjeze pe nimeni, din cameră sau din salon, în biroul său, instalat în

Turnul lui Carol Temerarul. Pentru asta, trebuia să fie lăsată desohisă şi uşa K. Susţinut de doamna Edith, el ceru acest lucru pe un ton atit de ironic la adresa pretenţiei pe care o avea Rouletabille de a-l trata pe el, pe bătrînul Bob, la fel ca pe fiica profesorului Stangerson, încît Rouletabille nu mai insistă. Doamna Edith îi replicase subţiindu-şi buzele: „Dar domnule Rouletabille, unchiului meu nu-i este teamă că va fi răpit". Şl Rouletabille a înţeles că nu-i mai rămîne decît să rîdă împreună ou bătrînul Bob de această idee nostimă: să-l răpeşti ca pe o femeie frumoasă pe un bărbat a cărui principală calitate era aceea de a fi posesorul celui mai vechi craniu ■omenesc. Şi rîse ... şi rîse, chiar mai tare decît bătrînul Bob, cu condiţia ca uşa K să fie încuiată cu cheia după ora zece seara şi ca această cheie să rămînă mereu la familia Bernier, oare va veni să deschidă dacă va fi nevoie. Şi această măsură îl deranja pe bătrînul Bob, care lucra cîteodată foarte tîrziu în Turnul lui Carol Temerarul, dar nu voia să pară că se împotriveşte mereu acestui cumsecade domn Rouletabille, căruia, zicea el, îi era frică de hoţi. Căci, trebuie să menţionăm, în apărarea bătrînului Bob, eă acesta accepta atît de greu dispoziţiile date de tînărul nostru prieten, deoarece noi consideraserăm că nu era necesar sa el să fie pus la curent cu reînvierea lui Larsan-Ballmeyer. Bătrînul Bob auzise şi el despre cumplitele nenorociri care se abătuseră odinioară asupra sărmanei domnişoare Stangerson, dar era departe de a presupune că aceste nenorociri nu se terminaseră nici după ce ea devenise doamna Darzas. Şi apoi, bătrînul Bob era un egoist, la fel ca aproape toţi savanţii. Teribil de fericit de a se afla în posesia celui mai vechi craniu omenesG, el nu putea concepe că lumea din jurul lui ar putea fi altfel.

După ce se interesă amabil de sănătatea mamei Bernier, care tocmai se pregătea să cureţe nişte cartofi din soiul aşa-numit „cîrnăciori", pe care-i lua dintr-un sac mare, plin, ce se afla lîngă ea, Rouletabille îl rugă pe moş Bernier să ne deschidă uşa apartamentului familiei Darzac.

Era pentru prima oară cînd intram în camera domnului Darzac. Aceasta avea un aspect auster. Mi se păru rece şi sumbră. Deosebit de mare, era mobilată foarte simplu cu un pat de stejar, o masă de toaletă, ce fusese introdusă în- tr-una dintre cele două deschizături, Y, practicate în zid, 'în-IOGUI unde odinioară fuseseră morţi erele. Zidul era atît de gros, iar nişa, astfel formată, era atît de încăpătoare, incît această ambrazură părea un fel de cămăruţă în interiorul celei mari, iar domnul Darzac o transformase în cameră de toaletă. A doua fereastră, J, era mai mică. Amîn- două aveau gratii groase, printre care eu greu se putea trece braţul. Patul, înalt, era aşezat în unghiul format de peretele exterior şi de cel ce despărţea camera domnului Darzac de a soţiei sale. În faţă, în celălalt colţ al turnului, era un dulap în perete. În mijlocul camerei se afla o masă cu un picior, pe care erau aşezate cîteva cărţi de ştiinţă şi tot ce trebuia pentru scris. Se mai găseau acolo un fotoliu şi trei scaune. Asta era tot. Era imposibil să te ascunzi în această cameră, cu excepţia, bineînţeles, a dulapului. De aceea, atît moş Bernier, cît şi mama Bernier primiseră ordin oa. de fiecare dată cînd făceau curat în apartament, să se uite în acest

dulap, unde domnul Darzac îşi ţinea hainele. Şi chiar Rouletabille, care, în absenţa familiei Darzac, venea din cînd în cînd să arunce o privire de stăpîn în camerele Turnului Pătrat, nu uita niciodată să caute în dulap.

O făcu încă o dată, în faţa mea. Cînd am trecut, în sfîr- şit, în camera doamnei Darzac, eram siguri că n-am lăsat pe nimeni în urma noastră, în camera domnului Darzac. De îndată ce am intrat în apartament, Bernier, care ne urmase, avusese grijă, aşa cum făcea de obicei, să tragă zăvorul ce închidea pe dinăuntru singura uşă de comunicare dintre apartament şi coridor.

Camera doamnei Darzac era mai mică decît cea a soţului său. Datorită însă poziţiei deosebite a ferestrelor era foarte luminoasă şi veselă. De îndată ce am intrat, l-am văzut pe Rouletabille devenind palid şi, întorcîndu-şi spre mine obra- zu-i g«ieros şi, în acel moment, melancolic, îmi spuse:

— Bi bine, Sainclair, simţi parfumul Doamnei în negru?

— Dumnezeule, nu! nu simţeam nimic. De altfel, fereastra, prevăzută cu gratii, ca toate celelalte care dădeau spre mare, era larg deschisă şi un vînt uşor mişca draperia ee fusese trasă de-a lungul unei bare triunghiulare, mas- cînd astfel un fel de „garderob" care împodobea un colţ al camerei, în colţul opus aflîndu-se un pat. Acest „garderob" era aşezat atît de sus, încît rochiile şi capoatele, precum şi draperia ce-l acoperea, nu ajungeau la podea, aşa că oricui, care ar fi vrut să se ascundă acolo, i-ar fi fost imposibil să stea în aşa fel încît să nu i se vadă picioarele. Cum bara pe dare alunecau umeraşele era dintre cele mai subţiri, nici agăţat de ea nu ar fi putut sta nimeni. Rouletabille cercetă totuşi cu multă grijă şi acest „garderob". În cameră nu mai exista nici un alt dulap. O masă de toaletă, un birou, un fotoliu, două scaune şi patru pereţi, între care nu se afla nimeni în afară de noi, atît era tot ceea ce puteam vedea.

După ce s-a uitat sub pat, Rouletabille dădu semnalul de plecare şi cu un gest ne expedie din apartament. El ieşi ultimul. Bernier încuie imediat uşa cu cheiţa, pe oare o puse din nou în buzunarul de sus al hainei, pe care îl închise cu un nasture. Am dat o raită prin coridoare şi, de asemenea. prin apartamentul bătrînului Bob, format dintr-un salon şi o cameră la fel de uşor de vizitat ca şi apartamentul familiei Darzac. Nu se afla nimeni în aceste încăperi mobilate sumar cu un dulap şi o bibliotecă aproape goale, cu uşile deschise. Cînd am ieşit din apartament, mama Bernier tocmai îşi aşezase scaunul în pragul uşii, pentru a se putea ocupa şi mai bine de treaba ei, adică tot de curăţatul cartofilor aşa-numiţi „cîrnăciori".

Am intrat în.camera ocupată de familia Bernier şi am vizitat-o ca pe toate celelalte. Etajele următoare erau nelocuite şi comunicau cu parterul printr-o mică scară interioară, care începea din unghiul o3 şi ajungea în vîrful turnului. Un chepeng practicat în plafonul camerei locuite de familia Bernier închidea această scară. Rouletabille ceru un ciocan şi cuie şi fixă chepengul. Scara devenea astfel impracticabilă.

Se putea afirma teoretic şi practic că nimic nu-i scăpa lui Rouletabille şi că după ce şi-a făcut rondul prin Turnul Pătrat nu a lăsat pe nimeni acolo după plecarea noastră, decît pe taica şi mama Bernier. Se poate, de asemenea, afirma că nici o fiinţă umană nu se afla în apartamentul familiei Darzac înainte ca Bernier, cîteva minute mai tîr- ziu, să-i deschidă chiar el domnului Darzac, aşa cum vă voi povesti.

Era aproximativ cinci fără cinci, cînd, lăsîndu-l pe Bernier pe coridor, în faţa uşii apartamentului Darzac, Rouletabille şi cu mine ne regăseam în Curtea Temerarului.

În acel moment ne aflam pe platforma fostului turn ,,B". Ne aşezasem pe parapet, cînd iată că, privind în jos, atraşi de răsfrîngerea însîngerată a stîncilor de la Rochers Rouges, zărim silueta agitată şi grotescă a bătrînului Bob ia marginea peşterii de la *Barma Grande,* care-şi deschidea intrarea misterioasă spre latura însorită a lui Baousse Rousse. Era unicul element negru din natură. Faleza purpurie răsărea din ape cu o asemenea forţă radioasă, încît puteai

erede că mai este încă fierbinte şi fumegîndă de pe urma focului iniţial, care i-a dat naştere. Oare datorită cărui anacronism formidabil, acest cioclu modem, cu redingota şi jobenul său, se agita, caraghios şi macabru, în faţa grotei de trei sute de ori milenară, săpată în lava fierbinte pentru a servi drept acoperiş unei străvechi familii omeneşti în zorii existenţei ei pe pămînt. De ce apare acest gropar sinistru în decorul de jăratec? Il vedem dînd din cap şi rî- zînd . .. rîzînd ... rîzînd .. . Vai! rîsul lui ne impresionează neplăcut, ne zgîrie timpanele şi ne sfîşie inimile.

De la bătrînul Bob atenţia ni se îndreaptă spre domnul Robert Darzac, care tocmai trecuse prin intrarea secretă a Turnului Grădinarului şi traversa acum Curtea Temerarului. Nu ne vede. Lui Rouletabille îi este milă de el şi înţelege că se află la capătul răbdării. După-amiază Darzac îi mai spusese încă o dată prietenului meu, care mi-a repetat afirmaţia lui: „E mult opt zile! nu ştiu dacă voi mai putea suporta acest supliciu încă opt zile".

— Şi unde veţi merge? l-a întrebat Rouletabille.

— La Roma, a răspuns el.

Acum, după cele întîmplate, fiica profesorului Stangerson nu-l va urma, bineînţeles, decît acolo şi Rouletabille crede că numai speranţa posibilei rezolvări de către papă a problemei căsătoriei lor i-a băgat în cap sărmanului Darzac ideea acestei călătorii. Bietul, bietul, domn Darzac. Nu, într-adevăr, situaţia lui nu-i deloc veselă. L-am urmărit cu privirea pînă la uşa Turnului Pătrat. Se vedea clar că „s-a săturat". Este şi mai cocoşat. Ţine mîinile în buzunar. Pare dezgustat de toate! de toate! Da, pare dezgustat de toate, aşa cum stă cu mîinile în buzunar! Dar răbdare, îşi va scoate mîinile din buzunar şi nimeni nu va mai zîmbi atunci. Pot să mărturisesc asta pe loc eu care am zîmbit... Ei bine, în cele din urmă, după ce geniul lui Rouletabille a lămurit lucrurile, am cunoscut, datorită domnului Darzac. cel mai cumplit fior de groază pe care o fiinţă omenească poate să-l simtă pe şira spinării. Cine ar fi putut să creadă asta!

Domnul Darzac intră direct în Turnul Pătrat, unde, bineînţeles, îl găsi pe Bemier, oare îi deschise apartamentul. Cum Bernier ieşise în faţa uşii apartamentului, avînd cheia în buzunar, şi cum de la ferestrele apartamentului nu fusese tăiată nici o gratie, aşa cum s-a stabilit ulterior, am ajuns

la concluzia că atunci cînd domnul Darzac a intrat în cameră, în apartament nu se ajla nimeni. Şi ăsta era adevărul.

Desigur, toate acestea au fost stabilite ulterior, de către fiecare din noi în parte; dar dacă eu vi le aduc la cunoştinţă încă *înainte de acest moment,* este pentru că sînt obsedat de „inexplicabilul" care se pregăteşte în umbră şi stă gata să izbucnească.

Acum este ora cinci.

4. De la ora cinci seara pînă în clipa cînd se produce atacul din Turnul Pătrat

Am rămas discutînd cu Rouletabille aproximativ o oră, altfel spus, am continuat „să fim prezenţi" pe platforma acestui turn „B". Brusc, bătîndu-mă uşor pe umăr, Rouletabille îmi spuse: „Mă gîndesc! ..." Şi intră în Turnul Pătrat, unde l-am urmat. Eram departe de a ghici la ce se gîndea. Se gîndea la sacul de cartofi al mamei Bernier, pe care-l goli eu totul, pe podeaua camerei lor, spre marea mirare a sărmanei femei. Apoi, mulţumit de acest gest, ce se datora în mod evident, unui gînd care-l preocupase, reveni, împreună cu mine, în Curtea Temerarului, în timp ce, în urma noastră, moş Bernier mai rîdea încă de cartofii răs- pîndiţi pe jos.

Doamna Darzac apăru o clipă la fereastra camerei ocupate de tatăl ei, la primul etaj al Turnului Lupoaicei.

Căldura devenise de nesuportat. Eram ameninţaţi de o furtună puternică şi am fi vrut ca ea să izbucnească imediat . ..

Vai! furtuna ne-ar linişti mult... Marea are calmul greu şi dens al unei suprafeţe uleioase. Ah! şi marea este apăsătoare şi aerul este apăsător şi respiraţia ne apasă. Totul e greu, strivitor, pe pămînt şi în cer doar bătrînul Bob oare a reapărut la capătul lui *Barma Grande* continuă să se agite. S-ar zice că dansează. Nu, ţine un discurs. Cui? Ne aplecăm peste parapet ca să vedem. În mod sigur există cineva pe plajă căruia bătrînul Bob îi ţine un discurs despre preistorie. Dar frunzele ni-i ascund pe spectatorii bătrînu- îuiBob. În sfîrşit auditorii se mişcă şi înaintează; se apropie de *profesorul negru,* cum îl numeşte Rouletabille. Acest public era format din două persoane: doamna Edith, cu graţia ei languroasă, cu felul ei propriu de a se sprijini de braţul soţului ei. De braţul soţului ei! Dar acesta nu este soţul ei! Cine este acest bărbat, acest tînăr, de braţul căruia doamna Edith se sprijină cu atîta graţie? Rouletabille se întoarce, căutînd în jurul nostru pe cineva care să ne informeze: Mattoni sau Bernier. Bernier se afla chiar atunci în pragul uşii Turnului Pătrat. Rouletabille îi face semn. Bernier vine la noi şi privirea sa urmează direcţia indicată de arătătorul lui Rouletabille.

— Cine este împreună cu doamna Edith? întrebă reporterul. Ştii?

— Tînărul acela? răspunse fără ezitare Bernier, este prinţul Galitch.

Rouletabille şi cu mine ne-am privit. E adevărat, nu-l văzusem niciodată din depărtare mergînd pe prinţul Ga- litch; dar, nu mi-aş fi imaginat că are acest fel caracteristic de a merge ... şi apoi nu mi se părea atît de înalt. . . Rouletabille mă înţelege şi ridică din umeri. ..

— Bine, îi spuse lui Bernier. .. Mulţumesc . . .

Şi am continuat să-i privim pe doamna Edith şi pe prinţ.

— Nu pot spune deeît un singur lucru, zise Bernier înainte de a ne părăsi. Este un prinţ a cărui comportare n-o înţeleg. Prea-i dulceag, prea blond, are ochii prea albaştri. Se zice că este rus. Pleacă, vine, părăseşte ţinutul fără veste. Penultima dată cînd a fost invitat aici la prînz, doamna şi domnul îl aşteptau şi nu îndrăzneau să înceapă masa fără el. Ei, bine, au primit o telegramă prin care prinţul îi ruga să fie scuzat pentru că pierduse trenul. Telegrama era trimisă de la Moscova.

Şi Bernier, rînjind în mod ciudat, se întoarse pe pragul turnului.

Ochii noştri privesc mai departe plaja. Doamna Edith şi prinţul îşi continuă plimbarea spre peştera lui Romeo şi Julieta. Bătrînul Bob se opreşte dintr-o dată să mai gesticuleze, coboară de la *Barma Crrande,* se îndreaptă spre castel, intră, traversează prima curte interioară şi, vedem bine, de la înălţimea platformei turnului „Bᵘ, că nu mai rîde Bătrînul Bob a devenit personificarea tristeţii. Este tăcut. Trece acum pe sub intrarea secretă. îl strigăm; nu ne aude. Duce, ţinînd mîinile întinse în faţă, cel mai vechi craniu omenesc şi, deodată, iată că devine furios. Adresează cele mai groaznice injurii celui mai vechi craniu omenesc. Coboară în Turnul Rotund şi am mai auzit încă cîtăva vreme izbucnirile sale de furie în timp ce se îndrepta spre încăperea de la baza turnului. Lovituri surde răsunară de acolo. Ai fi zis că se bătea cu pereţii. în acel moment bătrinul orologiu din Castelul Nou bătu ora şase. Şi aproape în aceeaşi clipă bubuitul unui tunet îndepărtat se făcu auzit pe mare. Linia orizontului se întunecă.

Atunci, Walter, o adevărată brută, incapabil să aibă vreo idee, dar care de mulţi ani dădea dovadă de un devotament animalic pentru stăpînul său, bătrinul Bob, intră, trecînd pe sub intrarea secretă a Turnului Grădinarului, în Curtea lui Carol Temerarul şi se îndreptă spre noi. îmi întinse o scrisoare, îi dădu şi lui Rouletabille una şi îşi continuă drumul spre Turnul Pătrat.

Rouletabille îl întrebă ce caută în Turnul Pătrat. Walter Îi răspunse că îi ducea lui moş Bernier corespondenţa domnului şi doamnei Darzac; discuţia avusese loc în engleză, pentru că Walter nu ştia decît această limbă; dar noi o vorbeam destul de bine pentru a-l înţelege. Walter avea sarcina de a distribui corespondenţa de cînd moş Jacques nu mai avea voie să-şi părăsească loja. Rouletabille îi luă scrisorile din mînă şi îi spuse că le va duce chiar el.

începură să cadă cîteva picături.

Ne-am îndreptat spre uşa apartamentului familiei Darzac. Pe coridor, călare pe un scaun, moş Bernier îşi fuma pipa.

■— Domnul Darzac este tot aici? întrebă Rouletabille.

— Nu s-a mişcat, răspunse Bernier.

Batem la uşă. Auzim cum pe dinăuntru sînt trase zăvoarele. (Zăvoarele

astea trebuiau trase întotdeauna de îndată ce intra cineva în cameră. Instrucţiuni Rouletabille.)

Cînd am intrat la el, domnul Darzac îşi rezolva corespondenţa. Ca să scrie, se aşezase în faţa măsuţei cu picior, chiar în dreptul uşii R, cu faţa spre această uşă.

Urmăriţi acum cu atenţie toate mişcările noastre. Rouletabille bombăne pentru că scrisoarea pe care o citeşte îi confirmă telegrama primită dimineaţa şi îl grăbeşte să se întoarcă la Paris; ziarul vrea neapărat să-l trimită în Rusia.

Domnul Darzac citi cu indiferenţă cele două sau trei scrisori pe care tocmai i le înmînaserăm şi le puse în buzunar. Eu îi întind lui Rouletabille scrisoarea pe oare o primisem; era de la prietenul meu de la Paris, care, după ce îmi dădea cîteva detalii lipsite de interes despre plecarea lui Brignolles, mă informa că numitul Brignolles a cerut să i se trimită scrisorile la Sospel, la hotelul Alpi. Informaţia era extrem de interesantă şi atît domnul Darzac cît şi Rouletabille se bucurară de ea. Convenind să mergem la Sospel, cît mai repede posibil, am ieşit din apartamentul familiei Darzac. Uşa camerei doamnei Darzac nu era închisă, şi iată ce-am zărit pe cînd ieşeam. Am spus, dealtfel, că doamna DarzaG nu era acasă. Imediat ce am ieşit, moş Ber- nier înehise cu cheia uşa apartamentului, imediat,.. . imediat, ... l-am văzut, l-am văzut, l-am văzut. . . cum pe lo» şi-a pus cheia în buzunar, în micul buzunar de sus al hainei! Vai! îl mai văd încă punînd cheia în buzunarul de sus al hainei, jur! ... şi l-a închis cu un nasture.

Apoi am ieşit toţi trei din Turnul Pătrat, lăsîndu-l pe moş Bemier pe coridor, paznic devotat, aşa cum este şi cum n-a încetat să fie pînă în ultima zi. Chiar dacă braconase puţin, asta nu-l împiedica să fie un bun cîine de pază. Dimpotrivă, paznicii ăştia braconează mereu. Iar eu susţin ou tărie, în tot ceea ce urmează, că moş Bernier şi-a făout întotdeauna datoria şi n-a spus decît adevărul. La fel şi nevastă-sa, mama Bemier, era o portăreasă minunată, inteligentă şi deloc guralivă. Astăzi, văduvă fiind, am luat-o în serviciul meu. Va fi fericită să citească aici rîndurile în care e pomenită, precum şi omagiul adus soţului ei. L-au meritat amîndoi.

Era în jurul orei şase şi jumătate, cînd, ieşind din Turnul Pătrat, Rouletabille, domnul Darzac şi cu mine, ne-am dus să-i facem o vizită bătrînuiui Bob în Turnul Rotund. Abia intraţi în încăperea fortificată de la baza turnului, domnul Darzac scoase un strigăt văzînd în ce stare ajunsese laviul la care lucrase, încă din ajun, mai mult din amuzament, şi care reprezenta planul, la scară mărită, a castelului fort Hercule, aşa cum arăta în secolul al XV-lea, potrivit documentelor pe care ni le arătase Arthur Rance. Laviul era complet degradat, iar culoarea fusese toată întinsă. El încercă în zadar să-i ceară explicaţii bătrînuiui Bob, care stătea îngenunchiat lîngă o ladă ce conţinea un schelet şi era atît de preocupat de un omoplat, încît nici măcar nu-i răspunse.

Desohid aici o mică paranteză pentru a cere iertare cititorului în ce priveşte meticulozitatea cu care, de cîteva pagini, am reprodus fapte şi gesturi; dar trebuie să adaug pe dată că evenimentele cele mai neînsemnate au, în realitate, o importanţă considerabilă, căci, vai! fără îndoială, în acel moment, cu fiecare pas pe care îl făceam, înaintam în plină dramă.

Cum bătrînul Bob era prost dispus, l-am părăsit, cel puţin Rouletabille şi cu mine. Domnul Darzac a rămas în faţa laviului său distrus, gîndindu-se, fără îndoială, la cu totul altceva.

Ieşind din Tumul Rotund, Rouletabille şi cu mine am ridicat ochii spre cerul care se acoperea de nori grei şi negri. Furtuna era aproape. În aşteptare, ploaia începuse deja să cadă şi atmosfera devenise înăbuşitoare.

— Merg să mă arunc în pat, am spus eu .. . Nu mai pot... Poate că acolo sus, cu toate ferestrele deschise, e mai răcoare...

Rouletabille mă urmă în Castelul Nou. Deodată, cum ajunseserăm pe primul palier al interminabilei scări şubrede, el mă opri:

— Ah, ah! exclamă el încet, este aici. ..

— Cine?

— Doamna în negru! Nu simţi că toată scara miroase a parfum? Şi se ascunse în spatele unei uşi, rugîndu-mă să-mi continui drumul, fără să-l mai bag în seamă; ceea ce am şi făcut.

Nu mică mi-a fost surpriza cînd, deschizînd uşa camerei, m-am trezit faţă-n faţă cu Mathiide! ...

Ea scoase un strigăt uşor şi dispăru în întuneric, luîn- du-şi zborul ca o pasăre surprinsă. Am alergat spre palier, m-am aplecat peste balustradă, dar Doamna în negru aluneca de-a lungul scării ca o fantomă şi curînd ajunse la parter. Cu un etaj mai jos, aplecat peste rampa scării, l-am zărit pe Rouletabille care, şi el, o urmărea cu privirea.

A urcat apoi pînă la mine.

— Ei, făcu, ce ţi-am spus! ... Nefericita!

Părea din nou foarte agitat.

— I^am cerut opt zile domnului Darzac, dar totul trebuie să se sfîrşească în 24 de ore, sau nu voi mai fi bun de nimic.

Şi se prăvăli deodată pe un scaun.

— Mă sufoc . . . gemu . .. mă sufoc! Şi îşi smulse cravata. Apă! Aş fi mers să-i caut o carafă, dar el mă opri: Nu! ... de un potop am nevoie! Şi ridică pumnul spre cerul înnegurat, care încă nu se revărsa.

A rămas vreo zece minute pe scaun, dus pe gînduri. Ce mă neliniştea era faptul că nu-mi punea nici o întrebare referitoare la vizita Doamnei în negru în camera mea. N-aş fi ştiut ce să-i răspund. în sfîrşit, s-a sculat.

— Unde mergi?

— Să preiau garda la intrarea secretă a Turnului Grădinarului.

N-a vrut nici măcar să vină la cină şi a cerut să i se ducă mîncarea acolo, ca unui soldat. Masa s-a servit la ora opt şi jumătate în Turnul

Lupoaicei.

Robert Darzac, care tocmai îl părăsise pe bătrînul Bob, anunţă că acesta nu dorea să cineze. Temîndu-se ca nu cumva să fie bolnav, doamna Edith alergă imediat spre Turnul Rotund. Ea n-a vrut cu nici un chip ca domnul Arthur Rance s-o însoţească. Părea să fie în relaţii cît se poate de proaste cu soţul ei. în acest moment sosi şi Doamna în negru împreună cu profesorul Stangerson. Mathilde m-a privit îndurerată, cu un aer de reproş, care mă tulbură profund. Ochii ei nu mă părăseau deloc. Nimeni nu mînca. Arthur Rance o privea ţintă pe Doamna în negru. Toate ferestrele erau deschise. Era înăbuşitor. Un fulger şi un tunet puternic se succedară rapid şi brusc începu potopul. Un suspin de uşurare risipi apăsarea din inimile noastre. Doamna Edith se întoarse tocmai la timp pentru a nu fi murată de ploaia furioasă care părea că vrea să înghită întreaga peninsulă.

Ne povesti cu vervă că îl găsise pe bătrînul Bob la biroui său, cu capul în mîini. Nu i-a răspuns deloc la întrebări. Ea l-a zgîlţîit prieteneşte, dar el se făcea că n-o aude. Atunci, cum continua să-şi ţină cu încăpăţînare capul în mîini, ea l-a înţepat cu micul ao cu cap de rubin, pe care îl folosea de obicei ca să-şi prindă cutele şalului uşor, pe care şi-l arunca seara pe umeri. El bombănise, îi smulsese acul şi îl aruncase furios pe birou. Apoi, în sfîrşit, îi vorbi, dar cu asprime, aşa cum n-o făcuse niciodată: „Dumneata doamnă nepoată, lasă-mă în pace." Doamna Edith se supărase atît de tare, încît ieşise fără să mai adauge vreun cuvînt, pro- miţîndu-şi ca în seara aceea să nu mai pună piciorul în Turnul Rotund. Ieşind, doamna Edith întorsese capul să-l

mai privească o dată pe bătrînul ei unchi şi rămăsese stupefiată de ceea ce îi fusese dat să vadă. Bătrînul Bob, care avusese întotdeauna un sentiment de respect pentru cel mai vechi craniu omenesc, ce se afla acum pe biroul lui, aşezat de-andoaselea, cu maxilarul în sus, mînjit de sînge, *bătrînul Bob scuipa în craniu!* Ea plecase în goană, destul de înspăimîntată.

Robert Darzac o linişti pe doamna Edith, încredinţînd-o că ceea ce luase ea drept sînge era de fapt vopsea. Craniul pe care îl avea bătrînul Bob era mînjit de culoarea roşie pe care o întrebuinţase el la pictat.

M-am sculat primul de la masă pentru a alerga la Rou- letabille şi, totodată, pentru a scăpa de privirile Mathildei. Oare de ce venise în camera mea Doamna în negru? Trebuia s-o aflu cît mai repede.

Cînd am ieşit, deasupra capetelor noastre trăznea şi ploaia îşi îndoise puterea. N-am făcut decît o săritură pînă la intrarea secretă. Rouletabille nu era acolo! L-am găsit pe „terasa B", supraveghind intrarea Turnului Pătrat şi primind în spate rafalele de ploaie.

L-am zgîlţîit ca să-l trag la adăpostul intrării.

— Lasă-mă! îmi spuse ... Lasă-mă! E Potopul! Ah! Ce bună! ce bună e! toată această furtună a cerului! Nu simţi şi tu nevoia să urli împreună cu tunetul?! Ei bine, eu urlu, ascultă! Urlu! .. . Urlu! .. . Hei! hei! hei! . .. mai tare decît tunetul! ... Vezi! nu se mai aude! ...

Şi, în noaptea plină de vacarm, peste valurile răzvrătite, începu să scoată strigăte de sălbatic. De data asta am crezut că înnebunise de-a binelea. Vai! sărmanul copil, îşi manifesta prin strigăte nearticulate cumplita durere care îl ardea şi a cărei văpaie încerca în zadar s-o înăbuşe în pieptul său viteaz: durerea fiului lui Larsan.

M-am întors brusc, căci m-am simţit apucat de încheietura mîinii, şi, în furtună, o formă neagră se agăţă de mine:

— Unde e? . .. Unde e?

Era doamna Darzao care îl căuta, şi ea, pe Rouletabille. O nouă strălucire a fulgerului ne învălui. Într-un delir în- spăimîntător, Rouletabille răcnea, răspunzînd tunetelor, gata să-şi spargă pieptul. Ea îl auzi. Il văzu. Eram uzi leoarcă, muiaţi de ploaia cerului şi de spuma mării. Fusta doamnei Darzac se zbătea ca un steag, înfăşurîndu-mi picioarele. Am sprijinit-o pe nefericita femeie, căci o simţeam pierzîn-

du-şi puterile şi atunci, deodată, în mijlocul acelei uriaşe dezlănţuiri ale elementelor din timpul furtunii, sub acel duş cumplit, înconjuraţi de marea care mugea, i-am simţit parfumul, acel dulce şi pătrunzător şi atît de plin de tristeţe parfum al Doamnei în negru!... Ah' înţeleg de ce Rouleta- bille şi l-a amintit peste ani... Da, da, este o mireasmă plină de melancolie, un parfum al tristeţii lăuntrice. Ceva asemănător unei arome singulare şi discrete, specifice unei plante părăsite, care a fost osîndită să înflorească în singurătate, doar pentru ea însăşi... În fine* parfumul a fost cel ce mi-a sugerat asemenea gînduri şi, deoarece Rouletabille continua să vorbească singur, am încercat să-l interpretez în acest fel abia mai tîrziu... Era într-adevăr un parfum foarte plăcut şi obsedant, care m-a îmbătat parcă dintr-odată atunci cînd l-am simţit acolo, în miezul acelei bătălii a apelor, a vîntului şi a trăznetului. Ce parfum extraordinar! Ah' cît e de nemaipomenit, căci, deşi trecusem de douăzeci de ori pe lîngâ Doamr.a în negru, fără să descopăr olt de minunat era acest parfum, el mi se relevase într-un moment în care cele mal persistente miresme de pe pămînt – chiar cele ce dau dureri de cap – sînt risipite ca o boare de trandafiri de vîntul mării. îmi dau seama că l-am şi înţeles nu numai că l-am simţit (căci, în sfîrşit, cu atît mai rău dacă mă laud, sînt convins că n-ar fi la îndemîna oricui să înţeleagă parfumul Doamnei în negru; pentru asta ar trebui să fii, desigur, foarte înteligent, şi probabil că în seara aceea eram mai mult decît în altele, deşi tocmai atunci n-ar fi trebuit să înţeleg nimic din ceea ce se petrecea în jurul meu). Într-adevăr, dacă o singură dată simţeai acest melancolic şi captivant şi fermecător de exasperant parfum – ei bine, îl simţeai pentru toată viaţa, iar inima ar fi trebuit să ţi se păti undă de miresme, dacă era inima unui fiu, ca aceea a lui Rouletabille; de pasiune, dacă era o inimă de îndrăgostit, ca a domnului Darzac, sau de venin, dacă era inima unui bandit, cum era cea a lui Larsan... Nu! nu puteai niciodată să scapi de el! şi acum îi înţeleg şi pe Rouletabille şi pe Darzac şi pe Larsan şi toate nenorocirile fiicei profesorului Stangerson! ...

Aşadar, în plină furtună, agăţîndu-se de braţul meu, Doamna în negru îl chema pe Roaletabille şi încă o dată acesta dispăru în noapte strigînd; ..Parfumul Doamnei în negru' Parfumul Doamnei în negru!"

Nefericita plîngea În hohote. M-a tîrît spre turn, şi, fără să se oprească din plîns, bătu cu pumnul, deznădăjduită, în poarta pe care Bemier ne-a deschis-o. l-am spus cîteva banalităţi, implorînd-o să se calmeze, şi, în acel moment, mi-aş fi dat toată averea numai să găsesc cuvintele prin care, fără a trăda pe nimeni, să o fac să înţeleagă de partea cui eram în drama ce se derula între mamă şi fiu.

Deodată, fără îndoială fiindcă uşa rămăsese deschisă, ea mă făcu să intru la dreapta, în salonul ce preceda camera bătrînului Bob. Aici puteam fi tot atît de singuri ca şi cînd m-ar fi invitat să intru în camera ei, deoarece ştiam că bâtrînul Bob lucra pînă tîrziu în Tumul Temerarului.

Doamne! nici acum, în seara asta îngrozitoare, amintirea clipelor petrecute faţă în faţă cu Doamna în negru nu e mai puţin dureroasă. Am fost supus unei incercări la care nu mă aşteptasem deloc. Cind, pe nepusă-masă, fără măcar să fi avut timp să ne plîngem de modul în care stihiile se purtaseră cu noi – căci şiroiam pe parchet ca o umbrelă veche – ea mă întrebă: „Domnule Sainclair, e mult de cînd aţi fost la Trăport?", am rămas mai uimit şi mai buimăcit decît de toate trăznetele furtunii. Şi am înţeles că tocmai acum, cînd afară întreaga natură se liniştea şi mă simţeam la adăpost, aveam să suport un asalt mult mai puternic decît acela pe care de secole valurile mării îl dezlănţuie asupra stîncii lui Hercule. Probabil că mi-am pierdut cumpătul şi mi-am trădat toată

neliniştea pe care mi-o provocase această întrebare neaşteptată. La început n-am răspuns nimic; m-am bîibîit şi, am fost, bineînţeles, chiar ridicol. Au trecut ani de cînd s-au petrecut aceste evenimente, dar le mai am încă în faţa ochilor, ca şi cînd aş fi propriul meu spectator. Există oameni oare, deşi uzi leoarcă, nu sînt deloc ridicoli. Ei bine, deşi Doamna în negru fusese şi ea muiată pînă la piele, şi, la fel ca mine, venea din furtună, era fermecătoare aşa. cu părul în dezordine, cu gitul gol, cu umerii minunaţi pe care se mula mătasea uşoară a îmbrăcăminţii ce-mi apărea în faţa ochilor extaziaţi ca o sublimă ţesătură aruncată de vreunul din moştenitorii lui Fidias peste lutul nemuritor, care tocmai luase chipul frumuseţii! îmi dau seama foarte bine că, şi după atîţia ani, atunci cînd mă gîndesc la lucrurile acestea emoţia mă determină să scriu cuvinte înflăcărate. Nu voi mai discuta despre acest subiect. Totuşi, apropiaţii fiicei profesorului Stangerson poate mă vor înţelege, căci eu nu vreau aici, în prezenţa lui Rouletabille, de- cît să mărturisesc simţămîntul de respectuoasă uimire care îmi umplea inima în faţa acestei mame de o frumuseţe divină, care, zbătîndu-se în armonioasa neorînduialâ în care o adusese cumplita furtună – fizică şi morală –, mă ruga să-mi calc jurămîntul. Căci îi jurasem lui Rouletabille să tac, şi iată, vai! că însăşi tăcerea îmi era mai elocventă decît oricare dintre pledoariile mele.

Ea îmi luă mîinile şi îmi spuse pe un ton pe care n-am să-l uit toată viaţa.

— Sînteţi prietenul lui. Spuneţi-i deci că noi doi am suferit destul!

Şi adăugă plîngînd în hohote:

— De ce continuă să mintă?

Nu i-am răspuns nimic. Ce-aş fi putut să-i spun? Femeia asta fusese întotdeauna deosebit de „rezervată", ca să spun aşa, faţă de toată lumea, în general, şi faţă de mine, în special. Nu existasem niciodată pentru ea... şi iată că acum, după ce mă făcuse să inspir parfumul Doamnei în negru, plîngea în faţa mea ca şi cînd ar fi fost o veche prietenă.

Da, întocmai ca o veche prietenă .. . mi-a povestit totul. În cîteva cuvinte sincere şi impresionante, ca dragostea unei mame, am aflat tot ceea ce îmi ascundea fătarnicul ăsta mic de Rouletabille. Evident, acest joc de-a v-aţi ascunselea nu putea dura şi amîndoi se ghiciseră foarte bine. Călăuzită de o intuiţie sigură, ea voise să ştie cu certitudine cine era acest Rouletabille care o salvase, care avea vîrsta celuilalt şi care semăna cu acela. O scrisoare îi adusese chiar la Menton o nouă dovadă că Rouletabille o minţise şi că nu pusese niciodată piciorul într-o şcoală din Bordeaux. Imediat, ea îi solicitase tînărului o explicaţie, dar acesta se eschivase cu înverşunare. Totuşi, el s-a tulburat atunci oînd ea i-a vorbit de Treport, de Colegiul din Eu şi de călătoria pe care o făcuserăm acolo înainte de a veni la Menton.

— Cum aţi aflat? am strigat, trădîndu-mă pe loc.

Mathilde n-a încercat nici o satisfacţie în faţa mărturisirii mele nevinovate şi mi-a dezvăluit dintr-o răsuflare în- tregu-l şiretlic. În seara aceea, cînd o surpinsesem, nu venea pentru prima dată în camerele noastre. Valizele mele păstrau încă eticheta recentă a biroului de bagaje

din Eu.

— De ce nu s-a aruncat în braţele mele cînd i le-am deschis? suspina ea. Vai! Vai! dacă refuză să fie fiul lui Larsan, va consimţi oare vreodată să fie al meu?

Rouletabille se comportase într-un mod insuportabil cu această femeie care, după cum am aflat mai tîrziu, îşi crezuse copilul mort, îl plînsese deznădăjduită şi care, în mijlocul nenorocirilor fără seamăn, gusta în sfîrşit din bucuria imensă a regăsirii fiului înviat. Ah! nenorocitul... Aseară îi rîsese în faţă cînd ea, la capătul puterilor, i-a strigat că avusese un fiu şi că acel fiu *era el!* I-a rîs în faţă, plîn- gînd .. . Luaţi-o cum vreţi! Mi-a spus-o chiar ea, deşi niciodată nu l-aş fi crezut pe Rouletabille atît de crud, de perfid, şi nici atît de prost crescut. Într-adevăr, se comportase oribil! Ajunsese chiar să-i spună *că e posibil să fie fiul unui nimănui, nici măcar al unui hoţ!* Atunci ea intrase în Turnul Pătrat şi îşi dorise să moară. Dar nu îşi regăsise fiul ca să-l piardă atît de repede! N-am mai putut să mă stă- pînesc. I-am sărutat mîinile. I-am cerut iertare în numele lui Rouletabille. Iată care era rezultatul comportării prietenului meu. Sub pretextul unei mai bune apărări împotriva lui Larsan, el era acela care o ucidea! N-am vrut să mai ştiu nimic. Ştiam prea mult! Am plecat în fugă. L-am strigat pe Bernier care mi-a deschis uşa. Am ieşit din Tumul Pătrat, blestemîndu-l pe Rouletabille. Credeam că o să-l găsesc în Curtea Temerarului, dar aceasta era goală.

La intrarea secretă, Mattoni tocmai preluase garda de ora zece. în camera prietenului meu era lumină. Am escaladat scara şubredă a Castelului Nou. În sfîrşit, iată-i uşa: apăs pe clanţă, o dau de perete. Rouletabille se afla în faţa mea.

— Ce vrei Sainclair?

în cîteva vorbe fără şir i-am relatat totul şi el a aflat astfel motivul mîniei mele.

— Nu ţi-a spus totul, prietene, mi-a replicat el cu o voce de gheaţă. Nu ţi-a spus că îmi interzice *să mă ating de omul acela!*

— Într-adevăr, aşa e, am strigat... mi-a spus-o!

— Ei bine! Atunci ce-ai venit să-mi îndrugi aici, a continuat el cu asprime. Nu ştii ce mi-a spus ieri? Mi-a poruncit să plec! Ar prefera mai bine să moară decît să mă vadă încăierat cu *taică-meu!*

Şi rînji.

— Cu taică-meu! Fără îndoială îl crede mai puternic! . ..

Era înspăimîntător cînd vorbea astfel.

Dar, brusc se transformă şi chipui-i străluci de o frumuseţe fulgurantă.

— Se teme pentru mine! ei bine, eu mă tem pentru ea! ... *Şi nu ştiu cine mi-e tată ... şi nu ştiu cine mi-e mamă!*

În clipa aceea o împuşcătură, urmată de un strigăt de moarte sfîşie noaptea. Ah! era din nou acel strigăt, *strigătul din coridorul miraculos!* Părul mi se făcu măciucă, iar Rouletabille se clătină de parcă el însuşi ar fi

fost lovit! ...

Sări apoi la fereastra deschisă şi o chemare deznădăjduită umplu fortăreaţa: *Mamă! Mamă! Mamă!*

ATACUL DIN TURNUL PĂTRAT

Inspăimîntat la culme de nebunia lui, m-am repezit la el şi l-am prins de mijloc. Răzbătea din strigătele acestea de: *Mamă! Mamă! Mamă!* o asemenea furie a disperării, o chemare, sau, mai curînd, un strigăt de ajutor atît de incredibil, încît mă temeam să nu uite că nu e decît un om, incapabil, deci, să-şi ia zborul chiar de la fereastra turnului pentru a străbate, ca o pasăre sau ca o săgeată, întunericul ce-l despărţea de crimă şi pe care îl umplea cu chemarea-i înfricoşătoare. Se întoarse brusc, mă răsturnă, se năpusti, coborî, se prăvăli, se rostogoli, se repezi de-a curmezişul coridoarelor, camerelor, scărilor, curţii pînă la acel turn blestemat din care tocmai se răspîndise în noapte strigătul de moarte al *coridorului miraculos!*

În ceea ce mă priveşte n-am avut decît timpul să rămîn la fereastră, ţintuit locului de groaza acelui strigăt. Mă mai aflam încă acolo cînd uşa Turnului Pătrat se deschise şi în cadrul ei luminat apăru silueta Doamnei în negru! Era vie şi nevătămată, în ciuda strigătului de moarte pe care-l scosese, dar obrazul palid şi străveziu trăda o spaimă de nespus. Ea întinse braţele spre întuneric şi întunericul i-l dărui pe Rouletabille; braţele Doamnei în negru îl îmbrăţişară şi n-am mai auzit decît suspine şi gemete şi încă două silabe pe care noaptea le repeta la infinit: *Mamă! Mamă!*

Cu tîmplele zvîcnind, cu inima palpitînd, cu şalele frînte am coborît, la rîndul meu în curte. Ceea ce văzusem la intrarea Turnului Pătrat nu mă liniştea în nici un fel. În zadar încercam să devin rezonabil. Oare, dimpotrivă, nu tocmai atunci cînd crezusem că totul a fost pierdut, oare nu tocmai atunci se rezolvase totul? Fiul nu-şi regăsise mama? Mama nu-şi regăsise în sfîrşit fiul? Dar, de ce .. . de ce acel strigăt de moarte cînd ea era vie? De ce acel strigăt de spaimă înainte de a apărea la intrarea turnului?

Ciudat lucru, în Curtea Temerarului nu se afla nimeni cînd am traversat-o. Deci nimeni nu auzise împuşcătura? Nimeni nu auzise strigătele? Unde era domnul Darzac? Unde era bătrînul Bob? Lucra încă în încăperea fortificată de la baza Turnului Rotund? Puteam să bănuiesc asta, deoarece am zărit acolo, la nivelul solului, o geană de lumină. Şi unde era Mattoni? Aşadar, nici el nu auzise nimic? Mattoni care veghea la intrarea Turnului Grădinarului? Ei bine, dar Bernier! dar mama Bernier! Nu-i vedeam nici pe ei. Uşa Turnului Pătrat rămăsese deschisă! Ah! am

perceput murmurul suav: „Mamă! Mamă! Mamă!" Am auzit-o şi pe ea, care, plîngînd, nu spunea decît: „Dragul meu! dragul meu! dragul meu!" Nu fuseseră nici măcar atît de prevăzători incit să închidă bine uşa salonului bătrînului Bob, unde îşi dusese ea copilul!

... Şi singuri în această cameră, se întrerupeau, se în- gînau: „Mamă! Dragul meu! ..." Apoi şi-au spus mărunţişuri, cuvinte fără noimă, banalităţi încîntătoare ... „Atunci, nu eşti mort!" .. . „Fără îndoială, nu-i aşa?" Ei bine, era de ajuns pentru a o face să plîngă din nou . . . Ah! cît ar fi trebuit să se îmbrăţişeze pentru a recîştiga timpul pierdut! Cît ar fi trebuit el să respire parfumul Doamnei în negru! L-am auzit cum îi spunea: „Ştii mamă, n-am fost eu acela care a furat! . . ." Bietul Rouletabille, ai fi putut crede după timbrul vocii, cînd spunea toate astea, că avea încă nouă ani.

— Nu dragul meu! ... nu, n-ai furat! .. . Dragul meu! Dragul meu! . . .

Ah, nu era vina mea dacă auzeam .. ., dar îmi era sufletul cu totul răvăşit... Ce mai! era o mamă care îşi regăsise copilul. . .

Dar unde era Bernier? Am intrat la stînga, în loja portarului, căci voiam să aflu de ce se strigase şi cine trăsese.

Mama Bernier se aţinea în fundul încăperii luminată de o lămpiţă. Părea un pachet negru pe un fotoliu. Probabil
că se afla în pat cînd se auzise împuşcătura şi îşi aruncase pe ea, la iuţeală, cîteva veşminte. I-am apropiat lampa de faţă. Trăsăturile îi erau descompuse de groază.

— Unde e moş Bemier? am întrebat-o.

— Acolo, spuse ea tremurînd.

— Acolo? ... Unde acolo? .. .

Dar ea nu-mi mai răspunse.

Am făcut cîţiva paşi prin încăpere şi m-am împiedicat. M-am aplecat să aflu pe oe călcam. Păşeam peste cartofi; am îndreptat lampa spre podea şi am examinat-o. Era acoperită de cartofi; se rostogoliseră peste tot. Oare mama Ber- nier nu-i strînsese de cînd Rouletabille răsturnase sacul?

M-am ridicat şi m-am întors spre ea:

— Aşa, deci, s-a tras! ... Ce s-a petrecut?

— Nu ştiu, mi-a răspuns.

Şi în acel moment am auzit cum se reînchidea uşa tur- nu!ui şi moş Bernier apăru în pragul lojii.

— Ah! Dumneavoastră sînteţi, domnule Sainclair?

— Bernier? Ce s-a întîmplat?

— Oh! nimic grav, domnule Sainclair, liniştiţi-vă, nimic grav. (Dar vocea-i era prea stridentă şi cu prea mult aplomb ca să fie atît de sigură pe cît voia să pară.) Un occident fără importanţă . .. Punîndu-şi revolverul pe noptieră, domnul Darzac l-a descărcat. Firește, doamna s-a speriat şi a strigat; cum fereastra apartamentului lor era deschisă, dînsa şi-a închipuit că domnul Rouletabille şi dumneavoastră aţi auzit ceva şi a ieşit imediat ca să vă liniştească.

— Domnul Darzac se reîntorsese deci?

— A sosit aproape imediat după ce dumneavoastră, domnule

Sainclair, aţi părăsit turnul. Şi împuşcătura s-a declanşat aproape imediat după ce dînsul a intrat în camera lui. Închipuiţi-vă ce sperietură am tras şi eu. Vai! am dat buzna' . . . Domnul Darzac mi-a deschis el însuşi. Din fericire nimeni n-a fost rănit.

— Deci doamna Darzac a intrat în camera ei imediat după plecarea mea din turn?

— Imediat. L-a auzit pe domnul Darzac, care tocmai venea, şi l-a urmat în apartamentul lor. Au intrat împreună.

— Şi domnul Darzac? A rămas în camera lui?

— Iată-l, priviţi-1!

M-am întors şi l-am văzut pe Robert; în ciuda luminii riabe din încăpere, am observat că era înspăimîntător de palid. îmi făcu semn. M-am apropiat, şi el mi-a spus:

— Ascultă Sainclair! Bernier ţi-a povestit desigur accidentul. Dacă vrem să nu se clevetească, nu trebuie să vorbeşti cu nimeni despre acest lucru. Poate ceilalţi n-au auzit detunătura revolverului. E de prisos să înspăimîntăm oamenii, nu-i aşa!... Spune! Vreau să-ţi cer o favoare.

— Vorbeşte prietene, i-am spus, ştii bine că îţi sînt întru totul devotat! Dispune de mine, dacă pot să-ţi fiu de folos.

— Mulţumesc, dar nu e vorba decît să-l determini pe Rouletabille să meargă la culoare; odată acesta plecat, se va linişti şi soţia mea şi se va duce şi ea să se odihnească. Toată lumea are nevoie de odihnă şi de calm, de calm, Sainclair! Cu toţii avem nevoie de calm şi linişte...

— Desigur, prietene, contează pe mine!

l-am strîns mîna cu naturaleţe, puternic, vrînd să-i dovedesc întregul meu devotament; eram încredinţat însă că oamenii aceştia ne ascundeau ceva, ceva foarte grav! ...

A intrat în camera lui, iar eu n-am pregetat s-o iau din loc ca să-l regăsesc pe Rouletabille în salonul bătrînului Bob. Dar, în pragul apartamentului bătrînului Bob m-am ciocnit de Doamna în negru şi de fiul ei care tocmai ieşeau. Erau amîndoi atît de tăcuţi ,şi aveau o comportare atît de neînţeleasă pentru mine, cel ce fusesem martorul entuziasmului lor şi mă aşteptasem să-l găsesc pe fiu în braţele mamei, încît m-am oprit fără să pot articula vreun cuvînt, fără să pot schiţa vreun gest. Graba ce-o silea pe doamna Darzac să-l părăsească pe Rouletabille într-o împrejurare atît de ieşită din comun şi supunerea cu care Rouletabille accepta să fie concediat mă intrigau şi mă consternau. Mathilde se aplecă spre fruntea prietenului meu, îl sărută şi îi spuse: „La revedere copilul meu", cu o voce atît de albă, atît de tristă şi, în acelaşi timp, atît de gravă, încît am crezut că aud de undeva, din depărtare, cuvintele de rămas bun ale unei muribunde. Fără să-i răspundă, Rouletabille mă trase afară din turn. Tremura ca o frunză.

Doamna în negru închise ea însăşi uşa Turnului Pătrat. Eram sigur că în turn se întîmplase ceva ciudat. Povestea cu accidentul nu mă satisfăcea deloc; şi nu mă îndoiesc cîtuşi de puţin că Rouletabille ar mai fi gîndit la fel ca mine, dacă spiritul şi inima nu i-ar mai fi fost încă tulburate de ceea ce se petrecuse cu puţin înainte între el şi Doamna în negru! ... Şi apoi,

cine mi-ar fi putut spune că el nu gîndea la fel ca mine?

.. . Abia ieşisem din Turnul Pătrat că îl şi interpelai pe Rouletabille. Mai întîi l-am împins într-un colţ al parapetului ce lega Turnul Pătrat cu Turnul Rotund, în unghiul format de un intrînd al zidului Turnului Pătrat.

Reporterul, ce se lăsase condus de mine, ca un copil cuminte, spuse încet:

— Sainclair, i-am jurat mamei că nu voi vedea nimic din ceea ce se va petrece în noaptea asta în Turnul Pătrat. E primul jurămînt pe care i-l fac, Sainclair. Cu toate astea trebuie, totuşi, să văd şi să aud ...

Stăteam acolo, nu departe de o fereastră încă luminată, ce spînzura deasupra mării şi care dădea în salonul bătrinu- lui Bob. Fereastra nu era închisă, şi asta ne-a permis, fără îndoială, să auzim distinct, cu toată grosimea zidurilor turnului, detunătura revolverului şi strigătul de moarte. Din locul în care ne aflam acum nu puteam vedea nimic prin fereastra aceea, dar oare nu era suficient faptul că auzisem? ... Furtuna se îndepărtase, dar valurile nu se liniştiseră încă şi se izbeau de stîncile peninsulei lui Hercule cu atîta violenţă, încît orice apropiere a vreunei bărci era imposibilă. Mă gîndisem în acel moment la o barcă, pentru că o clipă am crezut că văd apărînd sau dispărînd – în întuneric – umbra unei ambarcaţii. Da de unde! Era evident o închipuire a cugetului meu care vedea peste tot umbre duşmănoase – a spiritului meu cu siguranţă mai agitat decît talazurile.

Stăteam acolo, nemişcaţi, de vreo cinci minute, cînd un geamăt – un lung şi îngrozitor geamăt! un suspin adînc, asemănător unei *expiaţii,* unui horcăit agonizant, un vaier slab, îndepărtat ca viaţa ce se stinge, apropiat ca moartea care vine –, ne parveni prin fereastră şi trecu pe lîngă frunţile noastre asudate. Şi apoi nimic mai mult..., nu se auzea decît mugetul spasmodic al mării, cînd, brusc, lumina de la fereastră se stinse. Turnul Pătrat, pe de-a-ntregul neluminat, reintra în întuneric. Prietenul meu şi cu mine ne-am strîns mîna, poruncindu-ne, prin această mută înţelegere, nemişcare şi tăcere. *Cineva murea acolo în turn!* Cineva oare ne fusese tăinuit! De ce? Şi cine? Cine? Cineva care nu era nici doamna Darzac, nici domnul Darzac, nici moş Bernier, nici mama Bernier, şi, fără nici cea mai mică îndoială, nici bătrinul Bob: *cineva care nu putea să fie în turn.*

Am continuat să ascultăm, aplecaţi pe deasupra parapetului, gata să ne prăbuşim, cu gîtul întins spre fereastra aceea care lăsase să treacă horcăitul. Trecu astfel un sfert de oră ... un secol. Rouletabille îmi arătă atunci fereastra camerei sale, care rămăsese luminată. Am înţeles. Trebuia să sting lumina şi să cobor din nou. Mi-am luat o mie de precauţii şi, cinci minute mai tîrziu, reveneam lîngă Rouletabille. Acum, în Curtea Temerarului nu mai exista nici o altă sursă de lumină decît o

rază palidă la nivelul solului, ceea ce arăta că bătrînul Bob lucra pînă tîrziu în încăperea fortificată de la baza Turnului Rotund, şi luminiţa palidă de la baza Turnului Grădinarului, unde veghea Mattoni. Într-un cuvînt, avînd în vedere locul în care se găsea fiecare, se puteau foarte bine explica de ce nici bătrînul Bob, nici Mattoni nu auziseră nimic din ceea ce se petrecuse în Turnul Pătrat, nici măcar strigătele scoase de Rouletabille deasupra capetelor lor în furtuna care începuse să se liniştească. Zidurile intrării secrete erau groase, iar bătrînul Bob era îngropat într-o adevărată hrubă.

Abia avusesem timp să mă furişez lîngă Rouletabille, în unghiul dintre turn şi parapet, post de observaţie pe care el nu-l părăsise deloc, cînd am auzit distinct uşa Turnului Pătrat deschizîndu-se cu precauţie. Cum mă aplecam înafara ascunzătorii, iţindu-mi bustul deasupra curţii, Rouletabille mă îmbrînci în colţul meu, rămînînd numai el să privească de după zidul Turnului Pătrat. Dar, cum se aplecase foarte tare, am încălcat consemnul şi, privind şi eu peste capul prietenului meu, iată ce am văzut:

Mai întîi, pe moş Bemier, uşor de recunoscut, în pofida întunericului, care, ieşind din Tumul Pătrat, se îndrepta, fără să facă nici un zgomot, spre intrarea secretă a Turnului Grădinarului. În mijlocul curţii se opri, şi ridicînd capul spre Castelul Nou, privi spre ferestrele noastre, apoi se întoarse spre turn şi făcu un gest ce putea fi interpretat ca un semn de liniştire. Cui îi era destinat oare acel semn? Rouletabille (se aplecă şi mai mult, dar brusc se dădu înapoi, îmbrîncin-

du-mă şi pe mine.

Cînd am riscat să ne uităm din nou, în curte nu mai era nimeni. în sfîrşit, îl văzurăm revenind pe moş Bernier, sau mai bine zis îl auzirăm mai întîi, căci între el şi Mattoni avu loc o scurtă discuţie, al cărei ecou înăbuşit ne parveni. Apoi auzirăm ceva ce urca panta de la intrarea secretă a Turnului Grădinarului, şi moş Bemier îşi făcu apariţia ală-

túri de forma întunecată a unei căruţe ce uruia încet. Ne-am dat seama că era mica şaretă trasă de Toby, poneiul lui Arthur Rance. Curtea Temerarului era din pămînt bătătorit, aşa încît micul echipaj nu făcea mai mult zgomot decît dacă ar fi alunecat pe un covor. În fine, Toby era atît de ascultător şi de liniştit, încît ai fi zis că primise instrucţiuni de la moş Bernier. Acesta, ajuns lîngă fîntînă, ridică încă o dată capul spre ferestrele noastre, şi apoi, continuînd să-l ţină pe Toby de frîu, ajunse fără nici un impediment la uşa Turnului Pătrat; în sfîrşit intră în turn, lăsînd micul echipaj în faţa intrării. Se scurseră cîteva minute care, după cum se spune, ni s-au părut secole, îndeosebi prietenului meu ce începuse să tremure din nou din toate încheieturile, fără ca eu să fi putut ghici cauza imediată a acestei comportări.

Şi moş Bernier reapăru. Singur, el traversa din nou curtea şi se

reîntorcea la intrarea Turnului Grădinarului. A fost momentul în care ne-am aplecat şi mai mult şi, desigur, cei ce se aflau la intrarea Turnului Pătrat ar fi putut să ne zărească dacă ar fi privit în direcţia noastră, dar ei nu se gîndeau deloc la noi. În acel moment o minunată rază de lună înălbi noaptea şi, înscriind o dîră strălucitoare pe suprafaţa mării, îşi alungi lumina albăstruie în Curtea Temerarului. Cele două persoane care ieşiseră din turn şi se apropiaseră de şaretă părură atît de surprinse, încît avură o mişcare de recul. Dar noi am auzit-o foarte bine pe Doamna în negru spunînd încet aceste cuvinte: *„Să mergem, curaj Róbert, trebuie!”* Mai tîrziu am dezbătut cu Rouleta- bille dacă ea spusese *„trebuie s-o facem”* sau *„a fost necesar s-o facem”,* dar n-am putut ajunge la nici o concluzie.

Róbert Darzac spuse cu voce stranie: *„Numai asta îmi mai lipsea".* El stătea aplecat peste ceva de care trăgea şi pe care îl ridică foarte greu, încercînd să-l împingă sub bancheta micii şarete. Rouletabille îşi scosese şapca şi clănţănea literalmente din dinţi. Atît cît puturăm distinge, acel ceva era un sac Domnul Darzac îl deplasa cu mari sforţări şi auzirăm un suspin. Rezemată de zidul turnului, Doamna în negru îl privea, fără să-i dea nici un ajutor. Şi, deodată, chiar în momentul în care domnul Darzac reuşise să urce sacul în şaretă, Mathilde rosti aceste cuvinte în care se ghicea o spaimă înăbuşită:

— *Mişcă încă! ...*

— *E sfîrşitul! ...* răspunse domnul Darzac, care acum îşi ştergea fruntea.

Totul fiind gata, îşi puse pardesiul şi îl luă pe Toby de frîu. Se îndepărtă, făcîndu-i un semn Doamnei în negru, dar aceasta nu-i răspunse, continuînd să se sprijine de zid, ca şi cînd ar fi fost ţintuită acolo pentru vreun supliciu. Domnul Darzac ni s-a părut destul de calm. Se îndepărtase de-acum. Mergea cu pas hotărît, s-ar fi putut spune cu pasul unui om conştient că şi-a îndeplinit datoria. Dispăru, împreună cu şareta, pe sub intrarea seoretă a Turnului Grădinarului, iar Doamna în negru reintră în Turnul Pătrat.

Am vrut să ies din ascunzătoarea noastră, dar Rouletabille mă reţinu cu forţa. Şi bine făcu, deoarece Bernier tocmai ieşea din Tumul Grădinarului şi traversa curtea, în- dreptîndu-se din nou spre Turnul Pătrat. Cînd ajunse la numai doi metri de uşa ce fusese închisă din nou, Rouletabille ieşi din unghiul parapetului, se strecură între uşă şi înspăimîntatul Bernier şi-l prinse pe portar de încheietura mîinii.

— Vino cu mine, îi spuse.

Celălalt părea năucit. Ieşisem şi eu din ascunzătoare. Ne privea acum cu ochi înspăimîntaţi, în lumina albăstruie a lunii, şi buzele sale murmurară:

— S-a întîmplat o mare nenorocire!

CORPUL DE NECONCEPUT

— Se va întîmpla o mare nenorocire dacă n-o să spui exact adevărul, replică încet Rouletabille; dar nu vei păţi nici cel mai mic rău dacă nu ne vei ascunde nimic. Să mergem, vino!

Şi, continuînd să-l ţină de încheietura mîinii, îl trase spre Castelul Nou, iar eu i-am urmat. Din acel moment l-am recunoscut în întregime pe Rouletabille al meu. Acum, după ce regăsise parfumul Doamnei în negru, rezolvînd astfel într-un mod fericit o problemă sentimentală care-l afectase, îşi recîştigase toată forţa incredibilă a inteligenţei sale pentru a lupta împotriva misterului. Şi, pînă în ziua în oare totul s-a sfîrşit, pînă în clipa supremă – cea mai dramatică pe care am trăit-o în viaţa mea, chiar alături de Rouletabille – *clipa în care viaţa şi moartea şi-au spus cuvmtul* –, n-a mai avut nici o ezitare pe drumul ce l-a urmat; n-a mai pronunţat nici un cuvînt care să nu fie absolut necesar salvării noastre din înspăimîntătoarea situaţie ce ne fusese impusă în urma atacului din Turnul Pătrat, în noaptea de 12 spre 13 aprilie.

Bemier nu i se putu opune. Alţii vor încerca să-i reziste, dar pe aceştia Rouletabille îi va zdrobi şi ei îi vor cere iertare.

Bernier mergea în faţa noastră, cu capul plecat, asemenea unui condamnat care trebuie să dea socoteală judecătorilor. Odată ajunşi în camera lui Rouletabille, l-am făcut să se aşeze cu faţa la noi, iar eu am aprins lampa.

Tînărul reporter nu scoate nici un cuvînt; umplîndu-şi pipa îl priveşte pe Bernier, încearcă, în mod evident, să-i citească pe faţă întreaga onestitate de care acest om poate da dovadă. Apoi sprîncenele-i încruntate i se destind, ochii i se luminează şi, după ce aruncă spre tavan cîţiva nori de fum, îl întreabă:

— Să vedem Bernier, *cum l-au ucis?*

Bemier îşi scutură căpăţîna lui de ins necioplit din Picardia.

— Am jurat să nu spun nimic. Pe cuvmtul meu! ... Nu ştiu nimic, domnule! Nu ştiu nimic!

Rouletabille:

— Ei bine, atunci povesteşte-mi ceea ce nu ştii! Căci, Bernier, dacă n-ai să-mi povesteşti ceea ce nu ştii, nu mai răspund de nimic!

— Şi de ce anume nu mai răspundeţi, domnule?

— Bineînţeles, de protecţia ta, Bemier!

— Chiar de protecţia mea?... N-am făcut nimic.

— De apărarea noastră, a tuturor, de viaţa noastră! răspunse Rouletabille sculîndu-se şi făcînd cîţiva paşi prin eameră, ceea ce fără îndoială îi dădu răgazul să rezolve în gînd cîteva indispensabile operaţii algebrice. Apoi, reluă: el se afla în Turnul Pătrat?

— Da, făcu ţeasta lui Bernier.

— Unde? În camera bătrînului Bob?

— Nu! făcu ţeasta lui Bernier.

— Ascuns la tine, în lojă?

— Nu, făcu ţeasta lui Bernier.

— Bine! dar atunci unde era? Nu putea fi totuşi în apartamentul domnului şi doamnei Darzac!

— Ba da, făcu ţeasta lui Bernier.

— Mizerabile! scrîşni Rouletabille.

Şi îl apucă de beregată pe Bemier. M-am repezit în ajutorul portarului şi l-am smuls din mîinile lui Rouletabille.

Cînd putu să respire, acesta îngăimă:

— Ah! domnule Rouletabille, de ce vreţi să mă strîngeţi de gît?

— Mai întrebi, Bernier? Mai îndrăzneşti încă să întrebi? Tu care ai mărturisit că *el* se afla în apartamentul domnului şi doamnei Darzac? Şi cine oare l-a introdus în apartament dacă nu tu? Tu, singurul care ai cheia atunci cînd domnul şi doamna Darzac sînt plecaţi!

Bernier se ridică foarte palid:

— Tocmai dumneavoastră, domnule Rouletabille, mă a- cuzaţi că sînt complicele lui Larsan!

— Îţi interzic să pronunţi acest nume, zbieră reporterul. Ştii bine că Larsan e mort. Şi deja de multă vreme! ...

— De multă vreme! reluă Bemier ironic... e adevărat . . . n-ar fi trebuit să uit! Cînd te consacri stăpînilor, cînd te baţi pentru ei, nu trebuie să ştii nici măcar *împotriva* cui o faci. Vă cer iertare!

— Ascultă-mă Bernier, te cunosc şi te stimez. Eşti un om cinstit. De altfel, nu buna-credinţă ţi-o pun la îndoială; te acuz de neglijenţă.

— De neglijenţă! Şi Bemier din palid ce era deveni stacojiu. Neglijenţa mea! Nu m-am mişcat deloc din loja mea, de pe coridor! Am avut întotdeauna cheia la mine şi vă jur că, după ce dumneavoastră l-aţi vizitat la ora cinci, nimeni n-a mai intrat în acel apartament, decît domnul şi doamna Darzac. Desigur, nu mai iau în considerare vizita pe care dumneavoastră şi domnul Sainclair aţi făcut-o acolo în jurul orei şase!

— Ei asta-i! reluă Rouletabille, doar n-ai să mă faci să cred că acel individ – i-am uitat numele, nu-i aşa Bernier? îl vom numi omul – *că omul ar fi putut să fie ucis în apartamentul domnului şi doamnei Darzac dacă n-ar fi fost acolo!*

— Nu! din contră, pot să afirm că se afla acolo!

— Bine, dar cum de se găsea acolo? Iată ceea ce te întreb, Bemier. Şi doar tu singur poţi să răspunzi, pentru că în absenţa domnului Darzac numai tu aveai cheia, iar domnul Darzac nu a părăsit deloc apartamentul după ce a luat cbeia, şi nu se putea nimeni ascunde în camera lui atunci cînd el se afla acolo!

— Ah! iată, ăsta-i misterul, domnule! Asta-l intrigă cel mai mult pe domnul Darzac! Dar nici lui n-am putut să-i răspund decît ceea ce vă răspund şi dumneavoastră: într-adevăr ăsta-i misterul!

— Ai închis imediat uşa după ce, în jurul orei şase, domnul Darzac, domnul Sainclair şi cu mine am părăsit camera domnului Darzac?

— Da, domnule.

— Şi cînd ai redesehis-o?

— O singură dată în noaptea asta, pentru a-i lăsa să intre pe domnul

şi doamna Darzac în apartamentul lor. Domnul Darzac tocmai sosise, iar doamna Darzac era de cîtva timp în salonul domnului Bob, de unde tocmai plecase domnul Sainclair. S-au întîlnit pe coridor şi eu le-am deschis uşa apartamentului. Asta-i tot! îndată ce-au intrat, am auzit că se trăgea zăvorul.

— Deci, între şase şi un sfert şi acel moment n-ai mai deschis uşa?

— Nici măcar o singură dată.

— Şi unde ai fost în timpul ăsta?

— în faţa uşii lojei mele, de unde supravegheam intrarea apartamentului şi unde, la şase şi jumătate nevastă- mea şi cu mine am cinat la o măsuţă pe coridor, căci uşa turnului fiind deschisă, era mai multă lumină şi mai plăcut. După cină am mai rămas în prag ca să fumez şi să flecăresc cu nevastă-mea. Stăteam astfel încît nici dacă am fi vrut nu puteam scăpa din ochi uşa apartamentului domnului Darzac. Ah! e într-adevăr un mister! un mister mai de necrezut decît *misterul camerei galbene!* Căci acolo nu se ştia ce se petrecuse *înainte.* Dar aici, domnule! Se ştie ce s-a petrecut *înainte,* căci dumneavoastră înşivă aţi vizitat apartamentul la ora cinci şi nu era nimeni înăuntru. Se ştie ce s-a întîmplat în *fiecare moment,* deoarece cheia era în buzunarul meu, sau domnul Darzac era în camera lui şi l-ar fi observat imediat pe omul care deschidea uşa şi oare venea să-l omoare, şi apoi, mai eram şi eu pe coridor, în faţa acelei uşi şi l-aş fi văzut pe acel om trecînd. Se ştie chiar şi ce s-a petrecut *după.* Dar n-a mai existat nici un după. După, a fost omorît individul, ceea ce dovedeşte că el era acolo! Ah! E un mister!

— Şi susţii că de la ora cinci pînă în momentul dramei n-ai părăsit coridorul.

— Da, pe cuvînt!

— Eşti sigur? insistă Rouletabille.

— Ah, iertare domnule ... a fost un moment, un moment cînd m-aţi chemat...

— Bine, Bemier. Voiam să ştiu dacă îţi aminteşti de minutul acela ...

— Dar asta n-a durat mai mult de un minut sau două şi domnul Darzac era în camera lui. N-a ieşit de acolo. Ah, e un mister! ...

— De unde ştii că n-a părăsit camera în timpul acestor două minute?

— Drace, dacă ar fi ieşit, l-ar fi văzut nevastă-mea, care era în lojă. Şi apoi asta ar fi explicat totul şi domnul Darzac n-ar fi fost atît de intrigat, iar doamna Darzac nici pe atît! *Vai! a trebuit să-i repet că nimeni n-a intrat în cameră cu excepţia lui la ora cinci şi a dumneavoastră la ora şase, apoi nimeni înaintea reîntoarcerii sale, noaptea, împreună cu doamna Darzac* ... Se purta la fel ca dumneavoastră, nu voia să mă creadă. M-am jurat pe cadavrul care se afla acolo.

— Unde era cadavrul?

— în cameră.

— Era într-adevăr un cadavru?

— Ah, mai respira încă! ... îl auzeam!

— Atunci nu era un cadavru, moş Bernier.

— Vai! domnule Rouletabille, era ca şi cum ar fi fost. Gîndiţi-vă! Avea un glonţ în inimă.

— în sfîrşit, moş Bemier, vorbeşte-ne de cadavru L-ai văzut? Cum era?

Ai fi spus că toate astea i se păreau *secundare* lui Rouletabille. Reporterul nu părea preocupat decît de faptul să afle cum ajunsese cadavrul acolo! Cum de fusese omorît omul acela!

Numai că, despre asta, moş Bemier ştia prea puţin Lucrurile se petrecură – aşa după cum i s-a părut – iute ca un foc de armă, şi apoi se aflase în spatele uşii. Ne-a povestit că se îndreptase încetişor spre lojă şi tocmai se pregătea să se urce în pat, cînd, atît el, cît şi mama Bernier, au auzit un zgomot atît de mare dinspre apartamentul familiei Darzac, încît au rămas nemişcaţi. Se răsturnau mobile, se loveau pereţii.

— Ce se petreee? întrebase nevastă-sa, şi imediat se auzi vocea doamnei Darzac care striga: „Ajutor!"

Noi ceilalţi, care ne aflam În Castelul Nou nu auziserăm strigătul acela.

în timp ce nevastă-sa se prăbuşea înspăimîntată, moş Bernier fugise la uşa camerei domnului Darzac şi o zgîl- ţîise în zadar, strigînd să i se deschidă. De partea cealaltă, lupta continua pe podea. El auzise gîfîitul celor doi bărbaţi şi recunoscuse vocea lui Larsan în momentul în care rostise următoarele:

— *Cu lovitura asta te voi da gata!*

Apoi îl auzise pe domnul Darzac ce o striga pe soţia lui în ajutor cu o voce înăbuşită, epuizată:

— Mathilde! Mathilde!

Desigur, în lupta corp la corp cu Larsan nu putea să fie decît în inferioritate, cînd împuşcătura îl salvă. Acel glonţ de revolver îl înspăimîntă mai puţin pe moş Bernier decît strigătul care îl însoţise. Puteai să crezi că doamna Darzac, care strigase, fusese lovită mortal. Bernier nu-şi explica deloc comportarea doamnei Darzac. De ce nu deschisese ea imediat pentru a-i putea da ajutor? De ce nu trăsese zăvorul? În sfîrşit, aproape imediat după detunătura revolverului, uşa în care moş Bernier nu încetase să bată, se deschisese. Camera era cufundată în întuneric, ceea ce nu-l mira deloc, raza luminării pe care o zărise în timpul luptei, pe sub uşă, se stinsese brusc şi auzise cum, în acelaşi timp, sfeşnicul se rostogolea la pămînt.

Doamna Darzac a fost cea care i-a deschis, în timp ce umbra domnului Darzac era aplecată peste un muribund, peste cineva care trăgea să moară. Bernier îşi chemase nevasta ca să aducă o luminare, dar doamna Darzac strigase :

— Nu! Nu! nici o lumină! nici o lumină! Şi mai ales el să nu afle nimic!

Şi ea fugise îndată la uşa turnului strigînd:

— Vine, vine, îl aud! Deschide uşa moş Bernier! Ies să-l întîmpin!

Moş Bernier îi deschisese uşa, în timp ce ea repeta ge- mînd.

— Ascunde-te! Pleacă! El să nu afle nimic!

Moş Bernier continuă:

— Aţi sosit în trombă, domnule Rouletabille. Şi ea v-a tras în salonul bătrînului Bob. N-aţi văzut nimic. Eu fusesem oprit de domnul Darzac. Omul de pe podea nu mai horcăia. Domnul Darzac, eontinuînd să stea aplecat deasupra lui, mi-a spus:

— Un sac Bernier, un sac şi un bolovan; îl vom arunca în mare şi nu se va mai vorbi de el!

— Atunci, continuă Bernier, m-am gîndit la sacul meu de cartofi; nevastă-mea adunase cartofii în sac; eu, la rîndul meu, l-am golit şi i l-am dus. Ah! făceam cît mai puţin zgomot cu putinţă. Cu siguranţă, în timpul ăsta, doamna vă spunea poveşti în salonul domnului Bob şi l-am auzit pe domnul Sainclair cum o chestiona în lojă pe nevastă-mea. în tăcere, am băgat cadavrul în sacul pe care domnul Darzac l-a legat temeinic. Eu i-am spus însă domnului Darzac:

— Vă sfătuiesc să nu-l aruncaţi în apă. Sînt zile în care marea e atît de limpede, încît i se vede fundul.

— Ce să fac cu el? a întrebat domnul Darzac încet.

I-am răspuns:

— Zău că nu ştiu domnule. Am făcut tot ceea ce pot să fac pentru dumneavoastră şi pentru doamna, şi pentru toţi oamenii împotriva unui bandit ca Frédéric Larsan, Dar nu-mi cereţi nimic mai mult. Dumnezeu să

vă aibă în pază!

Şi am ieşit din cameră şi v-am găsit în lojă domnule Sainclair. Apoi, la rugămintea domnului Darzac, care ieşise şi el, v-aţi dus să-l întâlniţi pe domnul Rouletabille. Cit despre nevastă-mea, ea a leşinat aproape cînd a observat, deodată, că domnul Darzac era plin de sînge ... şi eu de asemenea! ... Ei bine, nu se va putea ascunde niciodată o asemenea întîmplare şi ar fi mai bine să mărturisim totul justiţiei. Am promis să tac şi voi tăcea, atît cît voi putea, dar sînt foarte mulţumit că mi-am uşurat sufletul de o asemenea greutate în faţa dumneavoastră, care sîn- teţi prietenii doamnei şi domnului şi aţi putea să-i convingeţi să-şi vină în fire ... de ce se ascund? Este o cinste să omori un Larsan! Iertaţi-mă că am pronunţat încă o dată acest nume ... ştiu bine... nu e fără pată. Nu e oare o cinste să salvezi omenirea, eliberîndu-te în acelaşi timp pe tine însuţi? Ah! uite! ... o av<?fe! . .. Doamna Darzac mi-a promis o avere dacă voi tăcea! Ce să fac cu ea? Oare nu asta-i tot ce-mi pot dori mai mult, s-o slujesc pe biata doamnă care a trecut prin atîtea nenorociri? ... Iată! ... Nu vreau nimic! ... absolut nimic! ... Dar ea trebuie să vorbească! ... De ce se teme? Am întrebat-o atunci cînd aţi pretins că mergeţi la culcare şi ne-am aflat singuri în Turnul Pătrat, în faţa cadavrului. I-am spus: Strigaţi în gura mare că dumneavoastră l-aţi ucis. Toată lumea vă va felicita! ...

Ea mi-a răspuns:

„A fost deja prea mult scandal, Bernier; şi dacă e posibil, atît cît depinde de mine, voi ascunde această nouă în- tîmplare. Tata ar muri!"

Nu i-am răspuns nimic, deşi grozav aş fi avut poftă s-o fac. Mi-era pe limbă să-i spun: Dacă se va afla mai tîrziu, se vor presupune o mulţime de lucruri nedrepte şi de-abia astfel tatăl dumneavoastră ar putea muri. Dar a fost ideea ei! Ea vrea să păstreze tăcere! Ei bine, vom tăcea! Ajunge!

Bernier se îndreptă spre uşă şi, arătîndu-ne mîinile, spuse:

— Trebuie să merg să mă spăl de tot sîngele porcului ăluia!

Rouletabille îl opri:

— Şi ce spunea domnul Darzac în tot acest timp? Care era părerea lui?

— El repeta: „Tot ceea ce va face doamna Darzac va fi bine făcut. Trebuie s-o asculţi, Bernier." Haina îi era sfîşiată şi avea o rană uşoară la gît, dar nu le dădea nici o importanţă şi, de fapt, nu-l interesa decît un singur lucru – modul în care mizerabilul a putut să pătrundă pînă la el! V-o repet, asta nu putea să înţeleagă şi a trebuit să-i mai dau explicaţii. Primele cuvinte referitoare la acest subiect au fost: „Dar, în sfîrşit, cînd am intrat în cameră nu se afla nimeni acolo, iar eu am închis imediat uşa cu zăvorul."

— Unde se petrecea asta?

— În lojă, în prezenţa neveste-mi, care era ca năucă, biata de ea.

— Şi cadavrul? Unde era?

— Rămăsese în camera domnului Darzac.

— Şi oum au hotărât să scape de el?

— Nu ştiu nimic mai mult, căci, cu siguranţă, hotărârea era deja luată, fiindcă doamna Darzac mi-a spus: „Bernier, îţi voi cere un ultim serviciu; te vei duce să cauţi în grajd şareta şi îl vei înhăma pe Toby. Dacă poţi, nu-l trezi pe Walter. Dacă se trezeşte şi îţi cere explicaţii, să-i răs- punzi la fel ca lui Mattoni, care e de gardă la intrarea secretă: E pentru d<e*nnul Darzac, care în dimineaţa asta, la ora patru, trebuie să fie la

Castelar pentru călătoria în Alpi." Doamna Darzac mi-a mai spus: „Dacă îl întîlneşti pe domnul Sainclair nu-i spune nimic, dai- adu-l la mine, iar dacă-l întîlneşti pe domnul Rouletabille nu spune nimio şi nu întreprinde nimic!" Vai! Domnule! Doamna n-a vrut să ies pînă cînd fereastra de la camera dumneavoastră n-a fost închisă şi lumina stinsă. Şi, cu toate astea, n-am avut parte de linişte nici măcar în privinţa omului pe care îl credeam mort, dar care a început încă o dată să suspine. Şi ce suspin! Restul, domnule, l-aţi văzut şi îl ştiţi la fel de bine ca mine. Dumnezeu să ne aibă în pază!

După ce Bemier a povestit această dramă incredibilă, Rouletabille îi mulţumi sincer pentru marele lui devotament faţă de stăpîni, îi recomandă cea mai mare discreţie, îl rugă să-i scuze comportarea şi îi porunci să nu-i spună nimic doamnei Darzac despre interogatoriul la care fusese supus. înainte de a pleca, Bernier a vrut să-i strîngă mîna, dar Rouletabille şi-o retrase.

— Nu, Bernier, eşti încă plin de sînge.

Bernier ne părăsi pentru a merge s-o întîlnească pe Doamna în negru.

— Ei, bine! am întrebat eu după ce am rămas singuri. Larsan e mort?

— Da, mi-a răspuns, *mă tem că da.*

— Te temi? De ce te temi? ...

— Pentru că, răspunse el cu o voce albă, pe care nu i-o ştiam încă, PENTRU CÂ UN LARSAN CARE MOARE, CARE IESE MORT DINTR-UN APARTAMENT, FARA SA FI INTRAT ACOLO, NICI MORT NICI VIU, MA ÎNSPAIMÎNTA MAI MULT DECIT DACA AR FI ÎN VIATA!

SPAIMA LUI ROULETABILLE IA PROPORŢII ÎNGRIJORĂTOARE

într-adevăr, Rouletabille era literalmente înspăimîn- tat. Şi eu eram înfricoşat, mai mult decît aş putea să spun. Nu-l mai văzusem niciodată într-o asemenea stare de tulburare a raţiunii. Străbătea camera în lung şi-n lat cu paşi sacadaţi, oprindu-se uneori în faţa oglinzii, privindu-se ciudat şi trecîndu-şi o mînă peste frunte de parcă şi-ar fi întrebat propria-i imagine: „Eşti tu, eşti chiar tu Rouleta- bille, cel care gîndeşti aşa? Cine îndrăzneşte să gîndească aşa?" Ce să gîndească? Dădea cu violenţă din cap şi se ducea să se ghemuiască la fereastră, aplecîndu-se în noapte şi ascultînd cel mai mic zgomot dinspre malul îndepărtat, aş- teptînd probabil să audă uruitul micii şarete şi zgomotul copitelor lui Toby. Aducea cu o fiară la pîndă.

.. . Valurile nu se mai auzeau, marea se liniştise cu totul. Deodată, la răsărit, o dungă alburie se contură peste valurile negre. Erau zorile. Şi, aproape imediat, Vechiul Castel apăru din noapte în faţa noastră, fantomatic, palid, la fel ca noi după noaptea nedormită.

— Rouletabille, am întrebat aproape tremurînd, căci eram conştient de incredibila mea îndrăzneală, întrevederea cu mama ta a fost foarte scurtă. Şi cît de tăcuţi v-aţi despărţit! Aş vrea să ştiu, prietene, dacă ea ţi-a povestit „istoria cu accidentul de revolver de pe măsuţa de noapte"?

— Nu . .. mi-a răspuns el fără să se întoarcă.

— Nu ti-a spus nimic de asta?

— Nu!'

— Şi nu i-ai cerut explicaţii nici în privinţa împuşcăturii, nici a strigătului de moarte asemeni celui din *coridorul miraculos?* Căci a strigat la fel ca în ziua aceea!

— Sainclair, eşti curios! Eşti mai curios decît mine Sainclair; n-am întrebat-o nimic!

— Şi ai jurat să nu vezi şi să n-auzi nimic înainte ca ea să-ţi spună ce e cu împuşcătura şi cu acel strigăt?

— Într-adevăr Sainclair, trebuie să mă crezi... Eu respect secretele Doamnei în negru. A fost suficient să-mi spună doar. fără ca eu s-o fi întrebat ceva ... a fost suficient să-mi spună: *Putem să ne despărţim* prietene, CACI NIMIC NU NE MAI DESPARTE, ca eu să plec.

— Ah! ţi-a spus ea asta? „Nimic nu ne mai desparte!"

— Da, prietene ... şi avea sînge pe mîini . ..

Am tăcut amîndoi. Eram acum la fereastră, alături de reporter. Brusc, el m-a luat de mînă şi mi-a arătat micul felinar care ardea încă în faţa uşii ce dădea în cabinetul bătrînului Bob de la subsolul Turnului Pătrat.

— Iată zorile! spuse Rouletabille. Şi bătrînul Bob continuă să lucreze! E curajos într-adevăr bătrînul Bob. Dacă am merge să-l vedem lucrînd? Am vorbi despre altceva şi eu nu m-aş mai gîndi la *cercul meu,* care mă sugrumă, mă înlănţuie, mă epuizează.

Şi suspină adine.

— Oare Darzac, se întrebă el cu voce tare, nu se va mai întoarce niciodată?...

Un minut mai tîrziu traversam curtea şi coboram în sala octogonală a Temerarului. Era goală! Lampa ardea în continuare pe masa-birou. Dar nici urmă de bătrînul Bob!

— Vai! vai! făcu Rouletabilie, şi luînd lampa, o ridică, examinînd totul în jurul său. Făcu ocolul micilor vitrine care împodobeau pereţii încăperii de la baza turnului. Acolo nimic nu fusese mişcat din loc şi totul era relativ în ordine şi etichetat ştiinţific. După ce am examinat cu atenţie resturile de oase şi cochiliile şi coarnele din prima eră, „pandantiv în spirală", „inele incizate în diafiza unui os lung", „cercei", „lame în secţiune transversală dintr-un sediment de ren", „cuţite de tip magdalenian" şi „praf de silex răzuit, aflat într-un sediment de elefant", am revenit la masa-birou. Acolo se afla „cel mai vechi craniu" şi mai avea încă, în- tr-adevăr, maxilarul înroşit de vopseaua laviului pe care domnul Darzac îl pusese să se usuce pe latura expusă la soare a biroului, din faţa ferestrei. Âm examinat întîi o fereastră, apoi pe toate celelalte şi am încercat rezistenţa barelor de care nimeni nu se atinsese.

Rouletabilie mă văzu şi îmi spuse:

— Ce faci? înainte de a presupune că a putut să iasă pe fereastră trebuie să ştim dacă n-a ieşit pe uşă.

Puse lampa pe podea şi începu să examineze toate urmele de paşi.

— Du-te şi bate la uşa Turnului Pătrat şi întreabă-l pe Bernier dacă bătrînul Bob s-a întors; întreabă-l şi pe Mat- toni, care se află la intrarea secretă a Turnului Grădinarului, şi pe moş Jacques, care e la poarta de fier. Du-te Sain- clair, du-te! ...

Cinci minute mai tîrziu mă întorceam cu informaţiile pe care le prevăzusem. Bătrînul Bob nu fusese văzut nicăieri! *Nu trecuse pe nicăieri!*

Rouletabilie stătea tot aplecat, privind cu atenţie podeaua. îmi spuse:

— A lăsat lampa aprinsă ca să se creadă că lucrează în continuare.

Apoi adăugă îngrijorat:

— Nu există nici o urmă de luptă de nici un fel, iar pe podea nu se disting decît paşii domnului Arthur Rance şi ai lui Robert Darzac, care au intrat aici în timpul furtunii de aseară şi au adus pe tălpi puţin noroi din Curtea Temerarului şi puţin pămînt feruginos din prima curte interioară. Nu se vede nicăieri vreo urmă de paşi de-ai bătrînului Bob. El a sosit deci aici înainte de furtună şi a ieşit, probabil, în timpul furtunii, dar, în tot cazul, nu s-a mai întors de atunci.

Rouletabille s-a ridicat. A pus din nou pe birou lampa ce lumina iar craniul al cărui maxilar, înroşit de vopsea, nu rînjise niciodată mai înspăimîntător. În jurul nostru nu erau decît schelete, dar cu siguranţă mă îngrozeau mai puţin decît absenţa bătrînului Bob.

Tînărul rămîne o clipă în faţa craniului însîngerat, îl ia apoi în mîini, îl priveşte pînă în adâncul orbitelcr găunoase. Il ridică apoi, ţinindu-l cu mîinile întinse, şi îl examinează un moment cu o atenţie deosebită; îl priveşte pe urmă din profil; după aceea mi-l dă în mînă, iar eu, la rîn- dul meu, trebuie să-l ridic deasupra capului ca pe cea mai preţioasă povară şi, în acest timp, Rouletabille ridică şi el lampa deasupra capului.

Brusc m-a străfulgerat un gînd. Am lăsat craniul să se rostogolească şi m-am năpustit în curte, pînă la fîntînă. Acolo am constatat însă că grilajul care o închidea era tot ferecat. Dacă cineva ar fi fugit prin fîntînă, sau ar fi căzut înăuntru, ori s-ar fi aruncat, grilajul ar fi fost deschis. M -am întors mai neliniştit ca niciodată:

— Rouletabille! Rouletabille! Doar o singură cale de ieşire i-a mai rămas bătrînului Bob – sacul!

Am repetat cele spuse, dar reporterul nu mă asculta deloc, şi am fost surprins să-l găsesc ocupat cu o treabă a cărei importanţă îmi era imposibil s-o ghicesc. Cum era oare posibil ca într-un moment atît de tragic, cînd nu aşteptam decît întoarcerea domnului Darzac pentru a completa cercul ce includea *corpul misterios,* cînd în vechiul turn de alături, în Vechiul Castel, Doamna în negru era probabil preocupată să-şi şteargă de pe mîini, la fel ca lady Mac- beth, urma crimei de neconceput, un om ca Rouletabille *să se distreze,* desenînd cu o riglă, un echer, un trăgător şi un compas? Într-adevăr, el se aşezase în fotoliul geologului şi, trăgînd spre el planşa de desen a lui Robert Darzac, desena deosebit de calm un plan cu aerul unui paşnio şi bonom ucenic arhitect.

înţepase hîrtia cu un vîrf al compasului, iar cu celălalt trasa un cerc care reprezenta probabil spaţiul ocupat de

Turnul Temerarului, aşa cum se putea vedea pe desenul domnului Darzac.

Mai trase încă nişte linii; apoi, înmuind o pensulă în- tr-un vas pe jumătate plin cu vopsea roşie, vopsea pe care o folosise domnul Darzac, pictă cu multă grijă tot spaţiul cercului desenat. După ce termină, dînd dovadă de o deosebită meticulozitate, avu grijă ca vopseaua să fie întinsă egal peste tot, atît de bine, incit un elev bun ar fi fost felicitat pentru asta. îşi înclina capul cînd la dreapta, cînd la stingă pentru a-şi da seama de efect, şi scotea puţin limba, ca un şcolar sîrguincios. Apoi rămase

nemişcat. I-am vorbit din nou, dar continuă să tacă. Privirea-i era fixată asupra desenului, urmărind cum se usucă vopseaua. Nici nu mai clipea. Deodată, gura i se crispă şi lăsă să-i scape un strigăt de nespusă groază; nu i-am mai recunoscut figura descompusă. S-a întors spre mine atît de brusc, incit a răsturnat fotoliul cel mare.

— Sainclair! Sainclair! Priveşte vopseaua roşie! ... priveşte vopseaua roşie' . . .

M -am aplecat peste desen, gîfîind, înspăimîntat de această exaltare sălbatică. Dar nu-mi dădeam seama ce se în- tîmpla; nu vedeam decît un mic laviu, destul de curăţel.

— Vopseaua roşie! vopseaua roşie! .. . continua el să geamă cu ochii holbaţi, ca şi cînd ar fi asistat la un spectacol îngrozitor.

Nu m-am putut abţine să nu-l întreb:

— Dar ce are? . ..

— *Cum?... ce are! Nu vezi că se usucă imediat! Nu vezi că e sînge!...*

Nu! Nu vedeam asta, căci credeam că nu era sînge, ci pur şi simplu vopsea roşie.

Mă interesă în mod vădit această idee a sîngelui.

— Sîngele cui, am întrebat. .. ştii? . . . sîngele cui... sîngele lui Larsan? . . .

— Vai! Vai! spuse el, sîngele lui Larsan! ... Cine ştie cum arată sîngele lui Larsan? ... Cine i-a văzut vreodată culoarea? Ca să afli culoarea sîngelui lui Larsan ar trebui să-mi deschizi venele, Sainclair! E singura posibilitate!

Eram teribil de emoţionat.

— Tatăl meu nu permite aşa de uşor să i se ia sîngele.

Iată că vorbea din nou, cu acel orgoliu disperat despre tatăl lui... „Cînd tata poartă perucă nu se observă!" „Tatăl meu nu permite să i se ia sîngele aşa de uşor!"

— Mîinile lui Bernier erau pline de sînge la fel ca şi ¿ele ale Doamnei în negru.

— Da! da! ... Aşa se pare! ... Aşa se pare! ... Dar nu îl omori atît de uşor pe tata! ...

Părea în continuare foarte agitat şi nu contenea să privească laviul curăţel executat. Şi înecat deodată de un pu- ternio hohot de plîns spuse;

— Dumnezeule! Dumnezeule! Dumnezeule! Ai milă de noi! Ar fi prea îngrozitor.

Şi adăugă;

— Biata mama, n-a meritat asta! şi nici eu! şi nimeni de altfel! ...

Atunci o lacrimă mare, alunecînd de-a lungul obrazului, eăzu în vasul cu vopsea:

— *Vai, exclamă el... nu trebuie să diluăm vopseaua.*

Spunînd asta cu o voce tremurătoare, luă cu deosebită grijă vasul de vopsea şi-l închise într-un dulăpior.

Apoi mă luă de mînă, mă trase după el şi, în timp ce-l priveam făcînd toate astea, mă întrebam dacă nu cumva, brusc, înnebunise de-a binelea.

— Să mergem!... Să mergem! ... a sosit momentul, Sainclair! Nu mai putem da înapoi în faţa nici unui obstacol. Trebuie ca Doamna în negru să spună tot. . . *tot ceea ce s-a petrecut...* Ah! dacă domnul Darzac ar putea să se întoarcă cît mai curînd ... ar fi mai puţin penibil. Cu siguranţă! nu

mai pot aştepta! ...

Să aştepte ce ... ce să aştepte? Şi de ce era oare din nou atît de îngrozit? Ce gînd îi dădea această imobilitate a privirii? De ce începuse să clănţăne nervos din dinţi? ...

Nu m-am putut abţine să nu-l întreb din nou:

— Ce te nelinişteşte atît? E posibil ca Larsen să nu fi murit?

Iar el, strîngîndu-mă iritat de braţ, îmi repetă:

— Ţi-am spus, ţi-am mai spus că mă nelinişteşte mai mult dacă a murit decît dacă e în viaţă! . ..

Şi bătu la uşa Turnului Pătrat, în faţa căruia ne aflam. L-am întrebat dacă nu vrea să fie lăsat singur, numai în prezenţa mamei sale. Dar, spre marea mea uimire, îmi răspunse că în acest moment nu trebuie să-l părăsesc pentru nimic în lume „atîta vreme cît cercul nu va fi pe de-a-ntregul închis".

Şi adăugă pe un ton lugubru:

— S-ar putea oare să nu se închidă niciodată?

Uşa Turnului Pătrat rămînea închisă; el bătu din nou, titunci ea se întredeschise şi am văzut apărînd capul lui Bemier. Părea foarte supărat că ne vede din nou.

— Ce doriţi? Ce mai doriţi? ne întrebă el. Vorbiţi încet, Doamna e în salonul bătrînului Bob... Iar bătrînul nu s-a întors încă.

— Lasă-ne să intrăm Bernier ... îi ordonă Rouletabille.

Şi împinse uşa.

— Mai ales să nu-i spuneţi Doamnei ...

— Nu! ... Nu! ...

Ne aflam acum în vestibulul turnului.

întunericul era aproape complet.

— Ce face Doamna în salonul bătrînului Bob? întrebă reporterul încet.

— Aşteaptă ... aşteaptă ca domnul Darzac să se întoarcă .. . Nu îndrăzneşte să mai intre *în cameră,* şi eu cu atît mai puţin ...

— Ei bine, Bernier, intră în loja ta, îi porunci Rouletabille şi aşteaptă să te chem!

Rouletabille împinse uşa salonului bătrînului Bob. Am zărit-o imediat pe Doamna în negru, sau mai curînd umbra ei, căci, datorită faptului că primele raze ale zilei de abia ajungeau pînă aici, în cameră mai persista încă întunericul. Silueta înaltă şi întunecată a Mathildei era în picioare, sprijinită de un colţ al ferestrei ce dădea spre Curtea Temerarului. La apariţia noastră n-a schiţat nici o mişcare. Dar ni se adresă imediat cu o vo«e îngrozitor de schimbată, în- cît n-o mai recunoşteam:

— De ce aţi venit? V-am văzut traversînd curtea. Aţi fost tot timpul în curte. Ştiţi totul. Ce vreţi?

Şi adăugă pe un ton de suferinţă nemărginită:

— Mi-aţi jurat să nu vedeţi nimic.

Rouletabille se îndreptă spre Doamna în negru şi îi luă mina cu un respect fără margini.

— Vino, mamă, îi spuse, şi aceste cuvinte aveau în gura lui tonul unei rugăminţi deosebit de tandre şi insistente ... Vino! ... Vino! ... Vino! ...

Şi o trase după el. Ea nu i s-a împotrivit deloc. De îndată ce o luase de

mînă părea că poate s-o conducă după placul lui.

Cu toate acestea, cînd o conduse spre uşa camerei fatale, ea avu din tot corpul o mişcare de recul.

— Acolo, nu! gemu ea ...

Şi se sprijini de perete să nu cadă. Rouletabille zgîlţîi uşa. Era încuiată. Il chemă pe Bernier, care, la ordinul lui, deschise uşa şi dispăru, sau mai bine zis o luă la goană.

Uşa fiind deschisă, am trecut primii. Ce spectacol! Camera era într-o dezordine nemaipomenită. Şi zorile sîngerii care intrau prin uriaşele ambrazuri o făceau şi mai sinistră. Ce lumină pentru o cameră în care se comisese un asasinat! Ce de sînge pe pereţi, pe podea şi pe mobile! . . . Sîngele soarelui ce răsărea şi cel al omului pe care Toby îl cărase, nu se ştie unde... în sacul de cartofi! Mesele, fotoliile, scaunele, toate erau răsturnate. Cearceafurile de pat, de care individul în agonie se agăţase cu disperare, erau aproape pe jos şi se vedea pe pînză urma unei mîini însîngerate. Intrarăm sprijinind-o pe Doamna în negru care părea gata să leşine, în timp ce Rouletabille îi spunea cu vocea lui blîndă şi rugătoare:

— Trebuie mamă! Trebuie!

Şi după ce o aşeză oarecum pe un fotoliu, pe care eu îl ridicasem, începu s-o întrebe. Ea îi răspundea monosilabic, prin înclinări ale capului sau prin semne. Şi observam cum, pe măsură ce ea răspundea, Rouletabille era din ce în ce mai tulburat, mai neliniştit, mai uluit; încerca să-şi recapete calmul pe care şi-l pierduse şi de care avea nevoie mai mult ca oricînd, dar nu reuşea deloc. Tot timpul, ca să-i dea curaj, el o tutuia şi o striga: „Mamă! Mamă!" . . ., dar ea era la capătul puterilor; îi întinse braţele şi el i se aruncă în braţe; se îmbrăţişară gata să se sufoce şi asta o readuse din nou la viaţă. Începînd deodată să plîngă se uşură puţin de povara teribilă a întregii grozăvii ce o apăsa. Am vrut să mă retrag, dar m-au reţinut amîndoi şi am înţeles că nu voiau să rămînă singuri în camera plină de sînge.

Ea şopti:

— *Sîntem liberi...*

Rouletabille alunecase la genunchii ei şi îndată, cu o voce rugătoare, îi spuse:

— Ca să fim siguri. . ., siguri... trebuie să-mi spui totul, ... tot ce s-a întîmplat,. .. tot ce ai văzut.. .

Ea a putut atunci să vorbească.. . S-a uitat spre uşa care era închisă şi privirea-i, din nou neliniştită, i s-a fixat pe obiectele în dezordine, pe sîngele care mînjea mobilele, podeaua şi ea povesti groaznica scenă atît de încet, incit, ca să aud, am fost nevoit să mă apropiu şi să mă aplec spre ei. Din scurtele fraze întretăiate reieşea că abia intraţi în apartament, domnul Darzac trăsese zăvorul şi se îndreptase spre masa-birou, astfel incit, atunci cînd s-a întîmplat totul, el se găsea chiar în mijlocul camerei. Ea, Doamna în negru, se afla puţin mai spre stingă, pregătindu-se să treacă în camera ei. încăperea nu era luminată decît de o luminare pusă pe măsuţa de noapte, în stingă, la îndemîna Mathildei. Şi iată ce a urmat. în liniştea camerei s-a auzit un trosnet, o pîrîitură neaşteptată de mobilă, care i-a determinat pe amîndoi să ridice capul şi să privească în aceeaşi direcţie, şi acelaşi sentiment de spaimă i-a făcut să le zvîcnească inimile. Zgomotul venea dinspre dulapul din perete. Apoi s-a făcut din nou tăcere.

S-au privit fără a îndrăzni să-şi spună vreun cuvînt, probabil fără s-o poată face. Trosnetul nu li se păruse deloc firesc şi niciodată nu auziseră scîrţîind dulapul din perete. Darzac schiţase o mişcare pentru a se îndrepta spre dulap, care se găsea în fundul camerei, în dreapta. Rămase însă ţintuit locului de un al doilea pîrîit, mai puternic decît primul, şi Mathildei i s-a părut că de data asta dulapul se mişca. Doamna în negru se întreba dacă nu cumva era victima unei halucinaţii şi dacă, într-adevăr, văzuse dulapul mişcîndu-se. Darzac avusese însă şi el aceeaşi senzaţie, căci părăsi masa-birou şi făcu vitejeşte un pas înainte ... Chiar în acel moment uşa . . . uşa dulapului se deschise în faţa lor. Da, fusese împinsă de o mînă invizibilă ... se răsuci în balamale ... Doamna în negru ar fi vrut să strige; dar n-a putut. De spaimă şi de buimăceală făcu o mişcare şi răsturnă luminarea chiar în momentul în care o umbră îşi făcea apariţia din dulap, iar Robert Darzac, scoţînd un strigăt de furie se năpustea asupra acestei umbre . . .

— Şi umbra... şi umbra .. . asta avea un chip? o întrerupse Rouletabille... Mamă! ... de ce n-ai văzut faţa umbrei? ... Aţi omorît umbra; dar cine îmi spune că umbra era Larsan, de vreme ce tu nu i-ai văzut chipul? . . . Poate n-aţi omorît nici măcar umbra lui Larsan!

— O! ba da! afirmă ea înăbuşit'şi fără ocolişuri: *el a murit!* Şi ea nu mai adăugă nimic ...

Iar eu, privindu-l pe Rouletabille, mă întrebam:

— Dar pe cine au omorît dacă nu pe Larsan? Chiar daaă n-a văzut chipul umbrei, a putut să-i audă vocea! .. .

Mathilde se mai înfiora şi acum... o mai auzea încă ... Bemier i-a auzit şi el vocea şi i-a recunoscut-o... vocea puternică a lui Larsan..., vocea lui Ballmeyer care, la miez de noapte, în timpul mîrşavei lupte, anunţa moartea lui Robert Darzac: *Cu lovitura asta te voi da gata!* pe cînd celălalt nu putea decît să geamă cu o voce sfîrşită: *Mathilde!* ... *Mathilde!* ... Vai! cum o strigase ... cum o strigase din adîncul nopţii în care horcăia, deja învins... Şi ea ... ea ... n-a putut decît, urlînd de groază, să se năpustească asupra celor două umbre, să se agaţe de ele la întîm- plare, în întuneric, strigînd după ajutorul pe care nu-l putea da şi pe care nu-l putea primi. Şi apoi, deodată, s-a auzit împuşcătura care o făcuse să scoată acel strigăt cumplit... ca şi cînd ea însăşi ar fi fost lovită... Cine fusese omorît? Cine trăia? Cine va vorbi? Ce glas va auzi?...

... Şi iată că Robert Darzac a fost acela care a vorbit! ...

Rouletabille o îmbrăţişă încă o dată pe Doamna în negru, o ridică şi ea se lăsă aproape purtată în braţe pînă la uşa camerei sale. Acolo el îi spuse:

— Du-te mamă, lasă-mă, trebuie să lucrez, să trudesc mult! pentru tine, pentru domnul Darzac şi pentru mine!

— Mă părăseşti?... nu vreau să pleci înainte de reîntoarcerea domnului Darzac! a strigat ea înspăimîntată.

Rouletabille îi promise, o rugă să încerce să se odihnească şi tocmai închidea uşa de la camera ei cînd se auzi un ciocănit la uşa dinspre coridor.

— Cine e, întrebă Rouletabille?

Şi am auzit vocea lui Darzac care ne răspunse.

— În sfîrşit! spuse Rouletabille.

Şi deschise.

Am crezut că vedem intrînd un mort. Niciodată un chip omenesc nu fusese mai palid, mai fără sînge, mai golit de viaţă. Fusese răvăşit de atîtea emoţii, încît nu mai avea nici o expresie.

— Ah! eraţi aici, spuse el. Ei bine, s^a sfîrşit?...

Şi se lăsă să cadă pe un fotoliu, pe care nu demult stătuse Doamna în negru. Ridică ochii spre ea:

— Dorinţa ta a fost îndeplinită ... E acolo unde ai vrut să fie! . ..

Şi Rouletabille întrebă imediat:

— Măcar i-aţî văzut faţa?

p

i — Nu, a răspuns Robert... n-am văzut-o! Credeţi că aş fi putut să desfac sacul? .,.

Am crezut că tînărul se va arăta disperat din cauza acestui incident: dar, dimpotrivă, el se apropie, deodată, de domnul Darzac, şi-i spuse:

— Ah! nu i-aţi văzut faţa! ... E bine! asta e foarte bine! ...

Şi îi strînse mina cu efuziune ...

— Dar ceea ce e important, spuse el, ceea ce e important nu este asta ... *Nu trebuie să închidem acum cercul.* Şi dumneavoastră ne veţi ajuta domnule Darzac. Aşteptaţi! ...

Şi, aproape bucuros, se aruncă în patru labe. Rouletabille mi se înfăţişa acum ca şi cînd ar fi avut un cap de cîine. Umbla peste tot de-a buşilea, pe sub mobile, pe sub pat, cum îl văzusem deja procedînd în *camera galbenă* şi-şi ridica din cînd în cînd botul ca să spună:

— Ah! voi găsi desigur ceva! ceva ce va aduce sal

varea!

I-am răspuns privind spre domnul Darzac:

— Dar nu sîntem deja salvaţi?

— ... Care ne va scăpa de obsesie ... reluă Rouletabille.

— Tînărul ăsta are dreptate, întări Darzac. Trebuie neapărat să ştim cum a intrat individul acela . ..

Rouletabille se ridică deodată ţinînd în mînă un revolver, pe care tocmai îl găsise sub dulapul din perete.

— Ah! i-aţi găsit revolverul! exclamă domnul Darzac. Din fericire n-a avut timp să-l folosească.

Spunînd acestea, el scoase din buzunarul hainei propriu] revolver, revolverul salvator, şi-l întinse tînăruîui:

— Iată o armă bună! spuse el.

Rouletabille învirti butoiaşul revolverului lui Darzac, scoase tubul glontelui tras, care provocase moartea, apoi

(compară arma cu cealaltă, cea pe care o găsise sub dulap şi care căzuse din mîinile asasinului. Acesta era un revolver cu ţeavă scurtă şi

0 purta emblema unei firme din Londra: părea cu totul nou, avea toate

cartuşele şi Rouletabille afirmă că nu fusese folosit niciodată.

— Larsan nu foloseşte arme de foc decît în extremis, afirmă el. Detestă să facă zgomot. Fiţi încredinţat că nu voia decît să vă înspăimînte, altfel ar fi tras imediat.

Şi Rouletabille îi înapoie domnului Darzac revolverul său şi-l puse în buzunar pe cel al lui Larsan.

— Oh! la ce bun să mai rămîneţi înarmat acum! întrebă domnul Darzac clătinînd din cap, vă jur că e de-a dreptul inutil!

— Credeţi? întrebă Rouletabille.

— Sînt sigur.

Rouletabille se sculă, făcu cîţiva paşi prin ca' .eră şi spuse:

— Cu Larsan nu eşti niciodată sigur în privinţa unui asemenea lucru. Unde este cadavrul?

Domnul Darzac răspunse:

— Intrebaţi-o pe doamna Darzac. Eu am vrut să uit. Nu mai vreau să ştiu nimic despre această oribilă afacere. Cînd îmi voi aminti de drumul ăsta cumplit cu un om în agonie bălăbănindu-se la picioarele mele voi spune: e un roşmar! Şi voi alunga amintirea... Să nu-mi mai vorbiţi niciodată de asta. Numai doamna Darzac mai ştie unde e cadavrul. Ea o să vă spună unde se află, dacă va voi.

— Şi eu am uitat, spuse doamna Darzac. Trebuie!

— Totuşi, insistă Rouletabille, dînd din cap, totuşi, spuneaţi că mai era în agonie. Şi acum sînteţi sigur că este mort?

— Sînt sigur, răspunse simplu domnul Darzac.

— Vai! S-a sfîrşit! s-a sfîrşit! Nu-i aşa că totul s-a sfîrşit? ne implora Mathilde. Se îndreptă spre fereastră. Priviţi, iată soarele! ... Noaptea asta cumplită a murit! e moartă pentru totdeauna! S-a sfîrşit!

Biata Doamnă în negru! întreaga ei stare sufletească se reflecta în aceste cuvinte: „S-a sfîrşit! ...” Şi în faţa acestui deznodămînt ea dădea uitării întreaga oroare a dramei care se consumase de curînd în cameră. Larsan nu mai există! Larsan e îngropat! Aşa cum era, închis în sacul de cartofi!

Dar ne ridicarăm cu toţii, înnebuniţi, căci Doamna în negru izbucnise în rîs, într-un rîs delirant, întrerupt subit şi urmat de o tăcere îngrozitoare. Nu îndrăzneam nici să ne privim, nici s-o privim; tot ea a vorbit cea dintîi:

— A trecut, spuse ea, a trecut! ... s-a sfîrşit, nu voi mai rîde! . ..

În acel moment s-a făcut auzită vocea lui Rouletabille, care spunea foarte încet:

— *Se va sfirşi cînd vom şti cum a intrat.*

— La ce bun? a răspuns Doamna în negru. E un mister pe care l-a luat cu sine. Numai el putea să ne-o spună şi el e mort.

— Nu va fi cu adevărat mort decît atunci cînd vom şti asta! repetă Rouletabille.

— Evident, spuse domnul Darzac, atîta vreme cît nu vom fi siguri, vom încerca să aflăm adevărul; şi el va fi aici, prezent, în gîndul nostru. Trebuie să-l îndepărtăm! Trebuie să-l alungăm!

— Să-l alungăm, repetă Rouletabille.

Apoi se sculă şi luă încetişor mîna Doamnei în negru. Încercă încă o dată să o ducă în camera alăturată, vorbindu-i de odihnă. Dar Mathilde se împotrivi, afirmînd că nu merge nicăieri: „Il veţi alunga pe Larsan şi eu nu voi fi de faţă!.. .”

O clipă am crezut că va începe să rîdă din nou. I-am făcut atunci semn lui Rouletabille să nu mai insiste.

Rouletabille deschise apoi uşa apartamentului şi-l chemă pe Bernier şi pe nevastă-sa.

Aceştia intrară, împotriva voinţei lor, şi avu loc o confruntare generală în urma căreia s-au stabilit, în concluzie, următoarele:

1. Cînd, la ora cinci, Rouletabille vizitase apartamentul şi scotocise prin dulap, în apartament nu era nimeni.

2. După ora cinci, uşa apartamentului fusese deschisă, de două ori de moş Bernier, singurul care o putea face în absenţa doamnei şi a domnului Darzac! Mai întîi la ora cinci şi cîteva minute pentru a-l lăsa să intre pe domnul Darzac; şi, în fine, la ora 11 şi jumătate pentru a-i lăsa să intre pe domnul şi doamna Darzac.

3. Bernier încuiase uşa apartamentului după ce domnul Darzac ieşise împreună cu noi între ora şase şi un sfert şi şase şi jumătate.

4. Domnul Darzac închisese cu zăvorul uşa apartamentului de îndată ce intrase în cameră, şi lucrul acesta se repetase atît după-amiaza cît şi seara.

5. Bernier rămăsese de pază în faţa uşii apartamentului de la ora cinci pînă la 11 şi jumătate, cu o scurtă întrerupere, de două minute, la ora şase.

După ce toate acestea au fost stabilite, Rouletabille, care se aşezase la biroul domnului Darzac pentru a face însemnări, se sculă şi spuse:

— Deci, e foarte simplu. Nu ne-a mai rămas decît o speranţă: este mica întrerupere a gărzii lui Bernier, în jurul orei şase. Cel puţin, în acel moment, nu era nimeni în faţa uşii. Dar se afla cineva în spatele ei. Eraţi dumneavoastră, domnule Darzac. Aţi putea confirma, rememorînd totul, *aţi putea confirma că, după ce aţi intrat în cameră, aţi încuiat imediat uşa apartamentului şi că aţi tras zăvorul?*

Fără să ezite, domnul Darzac răspunse solemn: „Confirm!" şi adăugă: „Şi n-am deschis acele zăvoare decît atunci cînd aţi venit cu prietenul dumneavoastră Sainclair, să bateţi la uşă. O repet!"

Şi, susţinînd acestea omul nu spunea decît adevărul, aşa cum s-a dovedit mai tîrziu.

I se mulţumi familiei Bernier, care se întoarse în lojă.

Atunci Rouletabille cu o voce tremurătoare spuse:

— Ei bine, domnule Darzac, *DUMNEAVOASTRĂ AŢI ÎNCHIS CERCUL!* ... Acest apartament al Turnului Pătrat este tot atît de inaccesibil cum a fost *camera galbenă,* care părea un seif, sau chiar mai mult decît atît, cum a fost *coridorul miraculos.*

— Îţi dai seama imediat că ai de-a face cu Larsan, am spus eu; sînt aceleaşi metode.

— Într-adevăr, confirmă doamna Darzac, într-adevăr, domnule Sainclair, sînt metodele lui. Şi ea smulse de la gî- tul soţului ei cravata care îi ascundea rănile.

— Priviţi, adăugă ea, e aceeaşi mînă. O ştiu bine! . ..

Se lăsă o tăcere dureroasă.

La rîndul său, domnul Darzac nu se gîndea decît la această stranie problemă, reeditare mai obsedantă a crimei de la Glandier. Şi continua să repete ceea ce se crezuse şi despre *camera galbenă.*

— Trebuie, spunea el, să existe o gaură în podea, în plafon, în pereţi.

— Nu există, răspunse Rouletabille.

— Atunci, nu ne rămîne altceva de făcut decît să ne dăm cu capul de pereţi ca s-o facem! adăugă domnul Darzac.

— Pentru ce să facem asta? întrebă încă o dată Rouletabille. Exista oare vreo spărtură în pereţii *camerei galbene?*

— Vai! aici nu-i acelaşi lucru! am spus eu. Camera Turnului Pătrat e şi mai izolată decît *camera galbenă;* nimeni n-a putut intra aici nici *înainte,* nici *după.*

— Nu, nu e acelaşi lucru, conchise Rouletabille, e tocmai contrariul celor petrecute acolo. În camera galbenă exista un corp mai puţin; în camera Turnului Pătrat a existat un corp în plus.

El se clătină şi, ca să nu cadă, se sprijini de braţul meu Doamna în negru se şi repezise ... Tînărul avu puterea s-o oprească cu un gest.

— O! ... nu-i nimic! ... puţină oboseală .. .

SACUL DE CARTOFI

În timp ce domnul Darzac, împreună cu Bernier, sub îndrumările lui Rouletabille, încercară să îndepărteze urmele dramei, Doamna în negru, care îşi schimbase în pripă toaleta, se grăbi să meargă în apartamentul tatălui ei, ca să nu rişte să se întîlnească cu vreunul din invitaţii aflaţi în Turnul Lupoaicei. Ultimele cuvinte pe care ni le adresase au fost o recomandare la prudenţă şi tăcere.

Rouletabille ne concedie.

Era ora şapte şi viaţa renăştea în castel şi în împrejurimi. Se auzea, venind dinspre bărci, cîntecul nazal al pescarilor. M-am aruncat pe pat şi, de astă dată, am adormit profund, doborît de o oboseală fizică mai puternică decît oricînd. Cînd m-am trezit, am mai rămas cîteva clipe în pat, într-o plăcută stare de toropeală; apoi, amintindu-mi de întîmplările nopţii, m-am sculat brusc.

— Ei asta-i! am rostit cu vooe tare „acest corp în plus" e de neconceput!

Această idee a imposibilităţii „corpului în plus", ce mi-a trecut prin minte atunci cînd m-am trezit, era *ceva* ce plutea pe deasupra hăului întunecat al gîndurilor mele, pe deasupra abisului memoriei. N-o împărtăşeam numai eu, departe de asta! Toţi cei care avuseseră de-a face, de aproape sau de departe, cu această bizară dramă din Turnul Pătrat o împărtăşeau în egală măsură. Şi atunci cînd repulsia faţă de actul în sine, cînd groaza în faţa corpului în agonie, închis în sacul acela, dus de un om, în noapte, pentru a fi aruncat într-un îndepărtat, adînc şi neştiut mormînt, unde în cele din urmă ar fi murit, se domolea, o uitai, se estompa, în faţa noastră creştea, se mărea, se înălţa tot mai sus, mai ameninţătoare şi mai înnebunitoare ideea existenţei de neconceput a acelui „corp în plus". Unii, ca doamna Edith, de exemplu, care nu vor să recunoască nimic, obişnuiţi să nege tot ce nu înţeleg, care refuză să vadă elementele problemei pe care ne-o pune destinul, aşa cum le-am stabilit definitiv în capitolul precedent, vor fi nevoiţi să dea înapoi în faţa corectitudinii evidente a acestor date, aşa după cum va fi dovedit de evenimentele ce vor avea ca scenă de desfăşurare fortul lui Hercule.

Mai întîi să ne ocupăm de atac. Cum s-a petrecut el? În ce moment? Cum a fost pregătit? Prin ce manevre? De ce mijloace sau şiretlicuri s-a folosit asediatorul ca să pătrundă în castel? Pe ce cale s-a produs în aceste condiţii atacul? Ah! Cîtă tăcere! Rouletabille a spus-o: trebuie să aflăm! Într-un loc atît de misterios atacul poate fi dat pretutindeni şi nicăieri. Se ascunde la fel de bine în tăceri sau în vorbe! Asaltul se dă fără zgomot şi inamicul se apropie de ziduri în vîrful picioarelor. Atacul! Poate consta într-un suspin, într-un cuvînt, într-un gest, în tot ce-i ascuns sau *în tot ce-i vizibil, şi totuşi greu de observat!*

Ora 11 .. . Unde este Rouletabille? ... Patul lui n-a fost desfăcut.,. Mă îmbrac în grabă şi-l găsesc pe prietenul meu în prima curte interioară. Mă ia de braţ şi mă trage după el în sala cea mare a Turnului Lupoaicei. Sînt deosebit de tulburat să găsesc acolo adunată atîta lume; domnul şi doamna Darzac sînt şi ei de faţă. Am impresia că atitudinea domnului Arthur Rance este extrem de rece. Strîngerea lui de mînă e de gheaţă.

îndată ce sosim, doamna Edith ne salută, din ungherul întunecos unde stătea ne- păsătoare, cu aceste cuvinte:

— Ah! iată-l pe domnul Rouletabille însoţit de prietenul său Sainclair. Vom afla acum ce doreşte.

La această remarcă Rouletabille se scuză că ne convocase pe toţi la această oră în Turnul Lupoaicei; trebuie însă să ne facă, afirmă el, o comunicare atît de importantă, încît n-a vrut s-o mai amîne nici măcar cu o secundă. Tonul pe care îl adoptase era atît de grav încît doamna Edith se preface cuprinsă de fiori şi simulează o spaimă copilărească. Dar Rouletabille, pe care nimic nu-l tulbură, îi spune:

— Aşteptaţi doamnă să aflaţi despre ce este vorba mai înainte de a începe să tremuraţi. Vă voi împărtăşi o noutate care nu-i deloc veselă.

Ne-am privit cu toţii. Cu ce ton o spusese! încerc să citesc la lumina zilei expresia feţelor doamnei şi domnului Darzac. Cum s-au schimbat oare de astă noapte? Foarte bine, pe cuvîntul meu, foarte bine! ... Sînt cum nu se poate mai „ermetice". Dar oare ce are să ne spună Roule- tabille? De-ar vorbi odată! În sfîrşit, după ce-i roagă pe aceia dintre noi care rămăseseră în picioare să se aşeze, începe.

I se adresează doamnei Edith.

— Permiteţi-mi doamnă ca, înainte de toate, să vă aduc la cunoştinţă că m-am hotărît să desfiinţez toată această pază ce înconjura, ca un al doilea zid, castelul lui Hercu- le, pază pe care o consideram necesară pentru securitatea doamnei şi domnului Darzac, şi pe care, cu atîta graţie înţelegătoare, am putea spune chiar cu atîta haz, binevoitor uneori, m-aţi lăsat s-o stabilesc după placul meu, deşi acest lucru vă deranja.

Aluzia directă la micile batjocuri cu care ne gratificase doamna Edith atunci cînd fusesem de gardă îl făcu să su- rîdă pe domnul Arthur Rance şi chiar pe doamna Edith. Dar nici domnul, nici doamna Darzac şi nici eu n-am zîm- bit, căci ne întrebam, uşor neliniştiţi, unde vrea să ajungă prietenul nostru.

— Vai, adevărat, desfiinţaţi paza castelului, domnule Rouletabille! Ei bine, asta mă bucură, dar nu pentru că m-ar fi deranjat vreodată! exclamă doamna Edith cu afectată voioşie (afectată spaimă, afectată voioşie – eu o găsesc pe doamna Edith teribil de afectată şi, lucru curios, îmi place mult aşa), chiar mi-a stîrnit interesul datorită probabil gusturilor mele romantice. Mă bucur însă de dispariţia ei căci asta îmi dovedeşte că domnul şi doamna Darzac nu mai sînt ameninţaţi de nici un pericol.

— Acesta-i adevărul doamnă, cel puţin din noaptea asta, replică Rouletabille.

Doamna Darzac nu-şi putu reţine o mişcare ce-i trăda nervozitatea şi pe care numai eu am observat-o.

— O, cu atît mai bine! exclamă doamna' Edith. Cerul fie lăudat! Dar cum de soţul meu şi cu mine sîntem ultimii care aflăm o asemenea veste? Au avut loc deci în noaptea asta lucruri atît de interesante? Fără îndoială e vorba de călătoria nocturnă a domnului Darzac. Domnul Darzac nu trebuia să plece la Gastelar?

Şi, în timp ce ea continua să vorbească, vedeam cum creşte stînjeneala domnului şi doamnei Darzac. După ce şi-a privit soţia, domnul Darzac a vrut să intervină, dar Rouletabille nu i-a permis.

— Doamnă eu nu ştiu unde a plecat în noaptea asta domnul Darzac,

dar trebuie, este absolut necesar să aflaţi un lucru: această călătorie reprezintă motivul pentru care doamna şi domnul Darzac nu mai sînt ameninţaţi de nici un pericol. Soţul dumneavoastră, doamnă, v-a pus la curent cu dramele cumplite de la Glandier şi cu rolul criminal jucat de ...

— Frédéric Larsan... da, domnule, ştiu toate astea.

— Şi mai ştiţi deci că noi am organizat o asemenea pază severă în jurul domnului şi doamnei Darzac, deoarece l-am văzut reapărînd pe acest personaj.

— Într-adevăr.

— Ei bine, domnul şi doamna Darzac nu mai sînt a- meninţaţi de nici un fel de pericol pentru că acest personaj nu-şi va mai face apariţia.

— Dar ce s-a întîmplat cu el?

— A murit.

— Cînd?

— în noaptea asta.

— Şi cum a murit în noaptea asta?

— A fost omorît, doamnă.

— Unde?

— În Tumul Pătrat.

La această mărturisire ne-am sculat cu toţii, pradă unei agitaţii lesne de înţeles: domnul şi doamna Rance, stupefiaţi de ceea ce aflau, domnul şi doamna Darzac şi cu mine, buimăciţi de ceea ce Rouletabille nu ezitase să le aducă la cunoştinţă.

— în Turnul Pătrat, strigă doamna Edith... Şi cine l-a omorît?

— Domnul Robert Darzac, răspunse Rouletabille, şi el îi rugă pe toţi să se aşeze din nou.

Lucru ciudat, ne-am reaşezat, ca şi cum într-un asemenea moment n-aveam de făcut nimio altceva decît să-l ascultăm pe acest tinerel.

Dar, aproape numaidecît doamna Edith se ridică şi, lu- înd mîinile domnului Darzac, îi spuse cu o forţă, o exaltare, autentică de data asta (cu siguranţă o judecasem greşit pe doamna Edith găsind-o afectată):

— *Bravo, domnule Robert! Ail right! Y ou are a gentlemen!*

Şi se întoarse spre soţul ei exclamînd:

— Ah, iată un bărbat! Este demn de a fi iubit!

Apoi, ea îi făcu complimente exagerate doamnei Darzac (aşa era probabil caracterul ei, să exagereze totul); ii făgădui o prietenie de nezdruncinat; afirmă că ea şi soţul ei erau gata să-i sprijine pe doamna şi domnul Darzao în orice împrejurare la fel de grea, că se poate conta pe zelul lor, pe devotamentul lor, şi că erau gata să certifice în faţa judecătorilor tot ceea ce li s-ar cere.

— Tocmai doamnă, o întrerupse Rouletabille, aici nu poate fi vorba de judecători, pe care, de altfel, nici nu-i vrem. N-avem nevoie de ei Larsan era mort pentru toată lumea înainte de a fi ucis în noaptea asta, şi va continua să fie mort; asta-i tot! Ne-am gindit că ar fi cu totul inutil să redeschidem un scandal, ale cărui victime nevinovate au fost deja, în prea mare măsură, atît domnul şi doamna Darzac, cît şi profesorul Stangerson. De aceea am dori să putem conta, în această privinţă, pe complicitatea dumneavoastră Drama s-a petrecut în noaptea asta în- tr-un mod atît de bizar, încît, fără ca noi să fi avut precauţia de a v-o aduce la cunoştinţă, n-aţi fi putut nici măcar s-o bănuiţi vreodată. Domnul şi doamna Darzac sînt însă înzestraţi cu simţăminte mult prea nobile pentru a uita ceea ce

datorează gazdelor într-o asemenea împrejurare. Cea mai elementară politeţe le-a ordonat să vă a- nunţe că în această noapte au ucis pe cineva în casa dumneavoastră. Aşadar, cu toată cvasi-certitudinea noastră că am putea ascunde poliţiei italiene această supărătoare poveste, trebuie să avem în vedere şi cazul în care un incident neprevăzut ar putea s-o pună la curent cu întreaga afacere; iar domnul şi doamna Darzac au îndeajuns tact pentru a evita riscul să aflaţi din zvonuri sau în urma unei descinderi a poliţiei un asemenea eveniment important, petrecut sub acoperişul dumneavoastră.

Domnul Arthur Rance, care pînă acum nu rostise nici un cuvînt, se sculă foarte palid.

— Frédéric Larsan a murit! spuse el. Cu atît mai bine! Nimeni nu se bucură mai mult decît mine că a fost pedepsit pentru toate fărădelegile sale chiar de mîna domnului Darzac, pe care voi fi primul să-l felicit. Consider că acest lucru este, înainte de toate, un act de mîndrie. Domnul Darzac ar greşi dacă l-ar ascunde! Ar fi mai bine ca justiţia să fie anunţată fără întîrziere. Imaginaţi-vă în ce situaţie am fi dacă ea ar afla de această întîmplare din altă parte. Dacă ne denunţăm singuri săvîrşim o faptă dreaptă; dacă ne ascundem înseamnă că sîntem nişte răufăcători! S-ar putea presupune orice ...

Auzindu-l pe domnul Rance care vorbea bîlbîindu-se, atît era de emoţionat de această tragică dezvăluire, s-ar fi putut spune că el era cel care îl omorîse pe Frédéric Lar- san, el, cel care fusese deja acuzat de justiţie, el care fusese odinioară azvîrlit în închisoare.

— Trebuie să mărturisim totul! Domnilor, trebuie să mărturisim totul...

Doamna Edith adăugă şi ea:

— Cred că soţul meu are dreptate. Dar, înainte de-a lua vreo hotărîre ar fi normal să aflăm cum s-au petrecut faptele.

Ea se adresase direct domnului şi doamnei Darzac. Dar aceştia aflaţi încă sub influenţa surprizei provocată de de/, văluirea lui Rouletabille, acelaşi Rouletabille care, de faţă cu mine, le promisese chiar în dimineaţa asta să tacă, ce- rîndu-ne tuturor să facem acelaşi lucru, n-au putut scoate o vorbă. Păreau nişte stane de piatră în fotoliile lor. Domnul Arthur Rance repeta:

— De ce ne ascundem? Trebuie să mărturisim totul!

Brusc, reporterul păru să ia pe loc o hotărîre; am înţeles din privirea lui, în care sclipise deodată o strălucire de lumină, că un lucru important îi venise în minte. El se aplecă spre Arthur Rance care-şi sprijinea mîna dreaptă pe un baston, al cărui mîner din fildeş era sculptat şi reprezenta un corb. Frumoasa lucrătură era opera unui vestit meşteşugar din Dieppe. Rouletabille îi luă bastonul.

— îmi permiteţi? întrebă el. îmi plac foarte mult aceste piese lucrate în fildeş şi prietenul meu Sainclair mi-a vorbit de bastonul dumneavoastră, pe care nu-l remarcasem încă. Da, este într-adevăr foarte frumos. Cu siguranţă este lucrat de Lambesse. Nu există meşteşugar mai bun decît el pe coasta normandă.

Tînărul continuă să admire bastonul, părînd că nu-l interesa nimic în afară de acest lucru. Apoi îl mînui atît de bine, încît îi scăpă din mînă şi căzu în faţa doamnei Darzac. M-am repezit, l-am ridicat şi i l-am înapoiat pe dată domnului Arthur Rance. Rouletabille îmi mulţumi, fulgerîndu-mă cu

privirea. Şi, înainte de toate, am citit în această privire că sînt un imbecil!

Doamna Edith se sculase teribil de enervată de comportarea insuportabil de „infatuată" a reporterului şi de tăcerea pe care domnul şi doamna Darzac continuau să o păstreze.

— Dragă, i se adresă ea Mathildei, văd că eşti foarte obosită. Emoţiile acestei nopţi înspăimîntătoare te-au extenuat. Vino, te rog, să te odihneşti în apartamentul nostru.

— Vă cer iertare, doamnă Edith, că vă mai reţin încă o secundă, o întrerupse Rouletabille, dar ceea ce mi-a mai rămas de spus vă interesează în mod deosebit.

— Ei bine, vorbiţi odată, domnule şi nu ne faceţi să ne plictisim.

Avea dreptate. Rouletabille îşi dădea oare seama? Probabil tocmai din această cauză şi-a compensat tergiversările preliminare prin rapiditatea, claritatea şi pertinenţa cu care a prezentat evenimentele din timpul nopţii. Niciodată problema „corpului în plus" din Turnul Pătrat nu ni s-a părut mai cumplit de ciudată. Doamna Edith era într-adevăr (şi subliniez *într-adevăr)* cuprinsă de frisoane, în timp ce Arthur Rance îşi dusese la gură minerul bastonului şi repeta cu un calm specific americănesc, dar cu o convingere impresionantă: „E o întîmplare blestemată! E o întîmplare blestemată! Istoria «-corpului în plus» e o poveste blestemată ..."

Dar, spunînd acestea, el privea vîrful pantofului doamnei Darzac, care ieşea puţin de sub marginea rochiei. în acest moment conversaţia devenise aproape generală; era totuşi nu atît o conversaţie, cît mai mult un şir sau un amestec de exclamaţii, indignări, lamentaţii, suspine şi condoleanţe, explicaţii privind împrejurările ce făcuseră posibilă apariţia „corpului în plus", dar care de fapt nu explicau nimic şi nu făceau decît să mărească confuzia generală. Se dezbătea, de asemenea, transportul îngrozitor al „corpului în plus", în sacul de cartofi, şi, la aceste cuvinte, doamna Edith reedită manifestările de admiraţie pentru gentlemenul erou, care nu era altul decît domnul Darzac. Rouletabille n-a catadicsit să scoată nici un cuvînt tot tim

pul cît a durat această vorbărie fără noimă. Dispreţuia, în mod vizibil, manifestarea asta verbală a unor minţi năuce, pe care o suporta cu aerul unui profesor ce acordă cîteva minute de pauză elevilor săi ascultători. Era una dintre pozele lui care îmi displăceau şi pe care i le reproşam uneori, de altfel fără succes, căci Rouletabille îşi lua întotdeauna poza pe care o voia.

În cele din urmă, considerînd că recreaţia durase destul de mult, o întrebă bruso pe doamna Edith.

— Ei bine doamnă, continuaţi să mai credeţi că trebuie anunţată justiţia?

— O, cred asta mai mult ca oricînd, a răspuns ea, căci va descoperi cu siguranţă ceea ce noi nu vom fi în stare să descoperim. (Această intenţionată aluzie la ineficienţa raţionamentului prietenului meu îl lăsă pe acesta cu totul indiferent.) Şi am să vă mărturisesc încă un lucru, domnule Rouletabille, adăugă ea. Găsesc că ar fi trebuit ca justiţia să fi fost anunţată mai din timp! S-ar fi putut astfel evita cîteva ore lungi de pază şi nopţi nedormite care n-au servit la nimic, de vreme ce nu l-au împiedecat pe acela de care vă temeaţi atît să pătrundă în fort.

Stăpînindu-şi puternica emoţie, care îl făcea aproape să tremure Rouletabille se aşeză, şi, cu un gest pe care-l voia eu totul necontrolat, luă din nou bastonul pe care domnul Arthur Rance tocmai îl rezemase de braţul fotoliului. Mă întrebam: Ce vrea să facă oare cu bastonul ăla? De data asta n-am să-l ating! Ah, mă voi feri din răsputeri să mai pun mîna pe el!

Jucîndu-se cu bastonul, el îi răspunse doamnei Edith care îl atacase atît de agresiv, aproape cu cruzime:

— Doamnă Edith, greşiţi atunci cînd pretindeţi că toate precauţiile luate pentru apărarea domnului şi doamnei Darzac au fost- inutile. Ele mi-au permis nu numai să constat prezenţa inexplicabilă a unui „corp în plus”, *ci chiar să stabilesc absenţa, poate mai puţin inexplicabilă, a unui corp care este în minus.*

Ne-am privit din nou, unii căutînd să înţeleagă cele afirmate de tînărul reporter, alţii temîndu-se deja s-o facă.

— Ei! Ei! reluă doamna Edith, în aceste condiţii o să ne dăm seama că nu mai există nici un mister şi că totul se va rezolva. Şi, ca să-şi bată joc, ea adăugă în limbajul ciudat al prietenului meu: Un corp în plus pe de o parte,
un corp în minus pe de alta! Totul e cum nu se poate mai
bine!

— Da, doamnă, răspunse Rouletabille, dar tocmai asta e îngrozitor, căci acest corp în minus vine chiar la timp pentru a ne justifica prezenţa corpului în plus. Aflaţi deci, doamnă, că acest corp în minus este cel al unchiului dumneavoastră, domnul Bob!

— Bătrînul Bob! strigă ea. Bătrînul Bob a dispărut! Şi au toţii am exclamat împreună cu ea:

— Bătrînul Bob! Bătrînul Bob a dispărut!

— Vai, da, spuse Rouletabille.

Şi lăsă să-i scape bastonul din mînă.

Dar vestea dispariţiei bătrînului Bob surprinsese atît de mult familiile Rance şi Darzac, încît n-au dat nici o atenţie bastonului care căzuse.

— Dragul meu Sainclair, eşti amabil să-l ridici, mi se adresă

Rouletabille.

L-am ridicat, pe onoarea mea, în timp ce Rouletabille nici măcar nu catadicsea să-mi mulţumească, iar doamna Edith, scoţînd un strigăt sălbatic, se repezea, deodată, ca o leoaică, asupra domnului Robert Darzac, care, evident, a făcut un pas înapoi:

— Mi-aţi omorît unchiul!

Cu greu eu şi soţul ei am reuşit s-o reţinem şi s-o calmăm. I-am explicat doamnei Edith că dispariţia momentană a unchiului ei nu constituia o dovadă că el ar fi dispărut închis în acel sac funest, şi, în acelaşi timp, i-am reproşat lui Rouletabille modul brutal în care şi-a expus o ipoteză, care, pe deasupra, nu era încă, în mintea sa fră- mîntată, decît un licăr de intuiţie. Implorînd-o pe doamna Edith să ne asculte, am mai adăugat că această presupunere nu putea fi considerată în nici un fel drept o insultă, deoarece ea n-ar fi fost posibilă decît acceptînd înşelătoria unui Larsan care să se fi dat drept onorabilul ei unchi. Ea îi ordonă insă soţului ei să tacă şi, măsurîndu-mă de sas în jos, îmi spuse:

— Domnule Sainclair sper, chiar foarte mult, că unchiul meu n-a dispărut decît pentru a reapărea curînd, dacă aş crede altfel v-aş acuza că sînteţi complicele celei mai odioase crime. În ceea ce vă priveşte, domnule (ea se întoarse spre Rouletabille), ideea că aţi putut să confundaţi un Larsan cu bătrînul Bob îmi interzice să vă mai strîng

vreodată mîna şi sper că veţi avea tactul de a mă scăpa curînd de prezenţa dumneavoastră.

— Doamnă! răspunse Rouletabille, înclinîndu-se adine, tocmai voiam să vă cer permisiunea de a-mi lua rămas bun de la dumneavoastră. Trebuie să fac o scurtă călătorie de 24 de ore. Mă voi întoarce însă după acest scurt interval şi voi fi gata să vă ajut dacă ar surveni unele greutăţi ca urmare a dispariţiei respectabilului dumneavoastră unchi.

— Domnule, dacă în 24 de ore unchiul meu nu se va întoarce, voi depune o plîngere justiţiei italiene.

— E o justiţie bună, doamnă, dar înainte de a vă adresa ei v-aş sfătui să-i chestionaţi pe toţi servitorii în care puteţi avea cît de cît încredere, în special pe Mattoni. Aveţi încredere în Mattoni?

— Da, domnule, am.

— Atunci interogaţi-l doamnă! Interogaţi-1! ... Ah! şi acum, înainte de a pleca, permiteţi-mi să vă las această epocală şi formidabilă carte ...

Şi Rouletabille scoase o carte din buzunar.

— Ce mai e şi asta? întrebă doamna Edith, cu mult dispreţ.

— Asta doamnă, este o lucrare a domnului Albert Bataille, un exemplar din *Procese criminale şi mondene,* în care vă rog să citiţi aventurile, deghizările, travestiurile, înşelătoriile unui ilustru bandit, pe numele său adevărat Ballmeyer.

Rouletabille nu ştia că eu îi povestisem deja doamnei Edith, timp de două ore, întîmplările extraordinare ale lui Ballmeyer.

— După această lectură, continuă el, vă va fi îngăduit să vă întrebaţi dacă perfidia nelegiuită a unui asemenea individ ar fi întîmpinat vreo greutate de netrecut pentru a se prezenta în faţa dumneavoastră sub înfăţişarea unui unchi pe care nu l-aţi mai văzut de patru ani (căci trecuseră patru ani de cînd nu-l mai văzuseraţi pe bătrînul domn Bob atunci cînd l-aţi întîlnit pe acest respectabil unchi în mijlocul pampasului din Araucania). Cît despre amintirile domnului Arthur Rance, care vă însoţea, ele sînt şi mai vagi şi cu mult mai susceptibile de a fi înşelate decît a- mintirile şi inima dumneavoastră de nepoată! ... Vă implor în genunchi doamnă să nu ne certăm! Niciodată situaţia n-a fost atît de gravă pentru toţi. Să rămînem uniţi, îmi cereţi să plec; bine, plec, dar voi reveni; căci în cazul

în care trebuie să luăm în considerare groaznica ipoteză că

Larsan a luat locul bătrînului Bob, voi fi la dispoziţia dumneavoastră, mereu acelaşi umil şi ascultător servitor.

Cum în acel moment doamna Edith îşi luase un aer de regină ultragiată, Rouletabille se întoarse spre Arthur Rance şi îi spuse:

— Domnule Arthur Rance trebuie să acceptaţi scuzele mele pentru tot ceea ce s-a întîmplat şi contez pe loialitatea dumneavoastră de gentlemen c-o să procedaţi astfel îneît ele să fie acceptate şi de soţia dumneavoastră, în definitiv, domnule, îmi reproşaţi modul brutal în care mi-am expus ipoteza, dar vreţi să vă amintiţi că, abia acum o clipă, doamna Edith îmi reproşa că tergiversez lucrurile!

Dar Arthur Rance nu-l mai asculta. îşi luase soţia de braţ şi se pregăteau amîndoi să părăsească camera, cînd uşa se deschise şi Walter, băiatul de la grajd, credinciosul servitor al bătrînului Bob, năvăli în încăpere. Era în- tr-un hal de murdărie cumplită, plin de noroi din cap pî- nă-n picioare şi cu veşmintele sfîşiate. Obrazu-i asudat, de care se lipeau şuviţele părului vîlvoi, oglindea o mînie a- mestecată cu spaimă, ceea ce ne făcu pe dată să ne temem de o nouă nenorocire. în sfîrşit, avea în mînă o zdreanţă murdară pe care o aruncă pe masă. Această pînză scîrboa- să, mînjită cu mari pete brun-roşietîce, nu era altceva – o ghicirăm imediat, dîndu-ne cu groază înapoi – decît sacul ce servise pentru a transporta „corpul în plus”.

Cu vocea sa răguşită, cu gesturi sălbatice, Waiter bolborosea deja o mie de lucruri în engleza sa de neînţeles, şi toţi, cu excepţia lui Arthur Rance şi a doamnei Edith ne întrebam: „Ce spune? ... Ce spune? ...”

Arthur Rance îl întrerupea din cînd în cînd, în timp ce Walter ridica spre noi pumnii ameninţători şi îl privea pe Robert Darzac cu ochi de nebun. O clipă am crezut chiar că se va năpusti asupră-ne, dar un gest al doamnei Edith îl opri fără echivoc. Arthur Rance ne traduse:

— Băiatul spune că în dimineaţa asta a observat pete de sînge în şaretă şi că Toby era foarte obosit după cursa făcută în timpul nopţii. Asta l-a surprins atît de mult, îneît s-a hotărît să discute de îndată cu bătrînul Bob; l-a căutat însă în zadar. Atunci, cuprins de un sinistru presentiment, a pornit pe urmele lăsate de şaretă în călătoria

ei nocturnă, lucru uşor de înfăptuit datorită pămîntului umed şi a ecartamentului special al roţilor. A ajuns astfel la o crevasă a vechiului Castillon în care a coborît, încredinţat că va găsi acolo corpul stăpînului său, dar n-a adus decît acest sac gol, în care s-a aflat probabil cadavrul bătrînului Bob, şi acum, întors grabnic într-o căruţă ţărănească, îl cere pe stăpînul lui, întreabă dacă a fost văzut şi, dacă nu i-l arătăm, îl acuză pe Robert Darzac de asasinat.

Am rămas cu toţii înmărmuriţi. Spre marea noastră uimire, doamna Edith a fost cea dintîi care şi-a recăpătat sîngele rece. Ea l-a calmat pe Walter cu cîteva cuvinte, i-a promis că i-l va arăta curînd pe bătrînul Bob perfect sănătos şi l-a concediat. Apoi i s-a adresat lui Rouletabille:

— Domnule, aveţi 24 de ore pentru ca unchiul meu să se întoarcă.

— Da doamnă, a răspuns Rouletabille; dar dacă nu revine, eu sînt acela care am dreptate!

— Dar, în sfîrşit, unde ar putea fi! exclamă ea.

— *Asta chiar că n-aş putea-o spune, mai ales acum cînd nu se mai află în sac!*

Doamna Edith îl fulgeră cu privirea şi ne părăsi, urmată de soţul ei. De îndată, Robert Darzac ne destăinui stupefacţia sa privind istoria sacului. El aruncase în hău sacul cu Larsan şi iată că revenea numai sacul. Cît despre Rouletabille, el ne declară:

— Larsan nu e mort, fiţi siguri! Niciodată situaţia n-a fost atît de înspăimîntătoare, iar eu trebuie să plec! .. . N-am nici un minut de pierdut! mi s-au acordat 24 de ore! După 24 de ore voi fi înapoi! ... Dar juraţi-mi, juraţi-mi amîndoi că nu veţi părăsi castelul, că veţi veghea asupra doamnei Darzac, că îi veţi interzice orice plecare, reţinînd-o chiar cu forţa dacă va fi necesar! ... Vai! şi apoi,... nu mai trebuie să locuiţi în Turnul Pătrat! Nu, nu mai trebuie! La etajul unde locuieşte domnul Stangerson sînt două camere libere. Trebuie să le ocupaţi. Trebuie! ... Sainclair, vei veghea asupra acestei mutări... Imediat după plecarea mea să nu mai puneţi piciorul în Turnul Pătrat, dar nici unii, nici alţii... Adio! Ah! staţi! lăsaţi-mă să vă îmbrăţişez pe toţi trei! ...

Ne strînse în braţe: întîi pe domnul Darzac, după aceea pe mine şi apoi, aruncîndu-se la pieptul Doamnei în ne

gru, izbucni în hohote de plîns. În ciuda acestor grave evenimente, întreaga comportare a lui Rouletabille mi se părea de neînţeles. Vai! cît de firească o voi găsi mai tîr- ziu!

SUSPINELE NOPŢII

Ora două dimineaţa. În castel pare că totul doarme. Ce linişte pe pămînt şi în ceruri! În timp ce stau la fereastra mea, cu fruntea înfierbîntată şi inima de gheaţă, marea scoate un ultim suspin, iar luna se opreşte pe cerul fără nori. Umbrele nu mai înconjoară astrul nopţilor. Şi acum, în timp ce luna, încremenită pe boltă, e cufundată într-un somn profund, am auzit cuvintele unui cîntec lituanian: „Dar privirea o caută în zadar pe frumoasa necu- noscută care şi-a acoperit capul cu un val şi niciodată nu s-a mai auzit vorbindu-se de ea.. Ele îmi parveniră clare şi distincte în noaptea nemişcată şi sonoră. Oare cine le pronunţă? Gura lui? gura ei? sau amintirea mea halucinantă? Ah, asta era! ce venise să facă acest prinţ al Pă- mîntului Negru pe Coasta de Azur, cu cîntecele lui lituaniene? şi de ce imaginea şi cîntecele lui mă urmăresc atît?

De ce îl suportă doamna Edith? E caraghios cu ochii lui tandri, cu genele-i lungi, încărcate de umbră şi cu cîn- teeele-i lituaniene! Şi eu sînt ridicol! Am oare o inimă de licean? Nu cred. îmi place însă să mă opresc mai mult asupra acestei ipoteze, căci ceea ce mă tulbură în persoana prinţului Galitch nu este atît interesul pe care-l manifestă faţă de doamna Edith, *cît faptul că văzîndu-l mă gîndesc la celălalt! ...* Da, asta-i, în gîndul meu prinţul şi Larsan mă neliniştesc în egală măsură. Nu mai fusese văzut la castel de la faimosul dejun, cînd ne fusese prezentat, adică de alaltăieri.

După-amiaza ce a urmat plecării lui Rouletabille nu ne-a adus nimic nou. Nu primisem încă nici o veste nici de la el şi nici de la bătrînul Bob. După ce îi interogase pe servitori şi vizitase apartamentele bătrînului Bob şi
Turnul Rotund, doamna Edith se încuiase în apartamentul ei. în apartamentul familiei Darzac n-a vrut să intre. „Este treaba justiţiei", afirmase ea. Arthur Rance se plimbase o oră pe zidul de vest şi părea teribil de nerăbdător. Nimeni nu mi-a adresat un cuvînt. Nici domnul, nici doim- na Darzac n-au ieşit din Turnul Lupoaicei. Fiecare a cinat în apartamentul lui. Profesorul Stangerson n-a fost văzut.

... Şi acum, în castel, totul pare că doarme. Umbrele încep din nou să înconjoare astrul nopţilor. Oare nu fantoma unei bărci se desprinde acum din umbra fortului şi alunecă pe valul argintat? A cui e silueta ce se înalţă mîndră la prora, în timp ce o altă umbră se apleacă asupra ramelor silenţioase? E oare a ta Feodor Feodorovici? O, Rouletabille! Ah! iată un mister ce va fi mai uşor de descoperit decît cel al Turnului Pătrat! Pentru asta era de-ajuns şi mintea doamnei Edith ...

Ce noapte perfidă! Totul pare cufundat în somn, dar de fapt toţi stau de veghe. Cine se poate oare lăuda că a reuşit să doarmă în castelul lui Hercule? Credeţi oare că doamna Edith? Sau doamna şi domnul Darzac? Şi pentru ce domnul Stangerson, care ziua picoteşte cu ochii deschişi, ar dormi tocmai în noaptea asta? el, el ale cărui nopţi n-au încetat să-i fie, după cum se spune, vizii*ite de insomnie după dezvăluirea de la Glandier. Dar ce, eu dorm?

Am părăsit camera şi am coborît în Curtea Temerarului; paşii m-au purtat grăbiţi pe zidul de apărare al Turnului Rotund. Am sosit astfel la timp ca să văd, la lumina lunii, barca prinţului Galitch acostînd pe plajă, în faţa grădinilor Babilonului. El sări pe un bolovan, şi în spatele lui, după ce strînsese ramele, sări şi celălalt bărbat. I-am recunoscut pe stăpîn şi pe servitor: Feodor Feodorovici şi sclavul lui, Jean. Cîteva secunde mai tîrziu se afundau în umbra protectoare a palmierilor seculari şi a eucalipţilor gigantici.

Am ocolit zidul de apărare al Curţii Temerarului şi, cu inima zvîcmind, m-am îndreptat apoi spre prima curte interioară. Dalele intrării secrete răsunară sub pasul meu solitar şi mi s-a părut că văd cum o umbră se aţinea atentă sub arcada pe jumătate ruinată a pridvorului capelei. M-am oprit la adăpostul siluetei întunecate a Turnului Grădinarului şi am pipăit revolverul din buzunar. Acolo, jos, umbra

rămăsese nemişcată. E într-adevăr umbra unui om care ascultă? Mă furişez în spatele unui gard de verbină care se întinde de-a lungul potecii ce duce spre Turnul Lupoaicei, traversînd tufişurile şi boschetele şi întreaga revărsare parfumată a primăverii în floare. N-am făcut nici un zgomot şi umbra, liniştită desigur, se mişcă ea. E Doamna în negru! Pe sub arcada pe jumătate ruinată, luna mi-o arată în întregime albă. Apoi, ca prin farmec, silueta dispăru brusc. Atunci m-am apropiat şi mai mult de capelă şi, pe măsură ce micşoram distanţa care mă despărţea de ruinele acelea, percepeam un murmur uşor de cuvinte întretăiate şi atît de scăldate în lacrimi, încît mi se umeziră şi mie ochii. Doamna în negru plîngea acolo, în spatele vreunei coloane. Era singură? Oare alesese, în noaptea asta de angoasă, acest altar invadat de flori pentru a veni aici să-şi facă în linişte rugăciunea în aerul îmbălsămat?

Deodată, lîngă Doamna în negru am observat o umbră şi l-am recunoscut pe Robert Darzac. Din locul în care eram puteam acum să aud tot ce-şi spuneau. Indiscreţia era mare, neelegantă şi ruşinoasă. Dar ciudat lucru, am considerat de datoria mea s-o înfăptuiesc. Acum nu mă mai gîndeam deloc nici la doamna Edith, nici la prinţul Ga- litch . .., dar continuam să mă gîndesc la Larsan. De ce? Oare pentru că din cauza lui Larsan voiam să aflu ce-şi spuneau? Am înţeles că Mathilde coborîse pe furiş din Turnul Lupoaicei ca să-şi plimbe neliniştea în grădină şi că soţul ei o întîlnise... Doamna în negru plîngea. Îi luase mîinile lui Robert Darzac şi îi spunea:

— Ştiu .. . ştiu toată suferinţa ta ... nu mi-o mai spune ... cînd te văd atît de schimbat, atît de nefericit... mă învinuiesc de durerea ta.. . dar nu-mi spune că nu te iubesc... Ah! te voi iubi Robert... ca altă dată... ţi-o promit.. .

Şi păru să cadă pe gînduri, în timp ce el continua s-o asculte neîncrezător.

Apoi reîncepu pe un ton ciudat şi totuşi cu o convingătoare energie.

— Cu siguranţă! ţi-o promit...

îi mai strînse încă o dată mîna şi plecă adresîndu-i un surîs divin, dar atît de îndurerat, încît m-am întrebat cum putea femeia asta să-i vorbească bărbatului de lîngă ea despre o posibilă fericire. Fără să mă vadă, mă atinse uşor

şi parfumul ei mă făcu să nu mai simt mirosul dafinilor în spatele cărora eram ascuns.

Domnul Darzac rămăsese pe loc. O mai privea încă. El rosti tare cu o violenţă care mă puse pe gînduri:

— Da, trebuie să fiu fericit! Trebuie!

Vai, desigur, era la capătul răbdării. La rîndul său, înainte de a se îndepărta avu un gest de revoltă împotriva sorţii potrivnice, de mînie împotriva destinului, un gest care o încîntă pe Doamna în negru, aruncînd-o la pieptul lui şi care îl făcu stăpînul ei pentru totdeauna.

N-a fost nevoie decît de acest gest pentru ca *gîndul meu să prindă contur;* gîndul meu care rătăcea în jurul lui Larsan se fixă asupra lui Darzac! Da! îmi aduc foarte bine aminte că din momentul în care, în noaptea de vis, Robert Darzac avusese acel gest de revoltă, am îndrăznit să-mi spun ceea ce spusesem deja în privinţa altora ... a tuturor celorlalţi.. . „Dacă ar fi Larsan!"

Şi, scotocind bine în străfundul propriei mele aduceri aminte îmi dau seama că gîndul meu a fost şi mai precis. La gestul bărbatului, a răspuns pe dată, a strigat: „E Larsan!"

Am fost atît de îngrozit, încît văzîndu-l pe Robert Darzac îndreptîndu-se spre mine, nu mi-am putut reţine impulsul de a o lua la goană, ceea ce i-a dezvăluit prezenţa mea. Mă văzu, mă recunoscu, mă luă de braţ şi îmi spuse:

— Erai acolo Sainclair, veghezi! ... veghem cu toţii, prietene... Ai auzit-o! . .. vezi Sainclair, e prea multă durere: eu unul nu mai pot. Puteam fi fericiţi; chiar ea ajunsese să creadă că Destinul o uitase, cînd a apărut celălalt. De atunci totul s-a sfîrşit; ea n-a mai avut putere pentru dragostea noastră. S-a plecat în faţa fatalităţii; a fost nevoită să-şi imagineze că soarta o urmăreşte cu o pedeapsă eternă. A fost necesară drama îngrozitoare din noaptea trecută ca să-mi dovedesc că odinioară această femeie m-a iubit cu adevărat... Da, un moment ea s-a temut pentru mine, şi eu, vai, n-am ucis decît pentru ea . .. Dar iat-o reîntoarsă la indiferenţa-i de moarte. Nu mai doreşte – dacă mai doreşte încă ceva – nu face decît să plimbe în tăcere un bătrîn ...

El suspină atît de trist şi atît de *sincer,* încît groaznicul gînd fu alungat pe dată. Nu mă mai gîndeam decît la ceea ce-mi spunea... la durerea acestui bărbat care părea s-o fi pierdut definitiv pe femeia pe care o iubea în momentul în care acesta îşi regăsise fiul a cărui existenţa ei continua s-o ignore... probabil că nu înţelegea nimic din atitudinea Doamnei în negru, din uşurinţa cu care ea părea că se îndepărtează de el. .. şi nu găsea explicaţia unei asemenea crunte metamorfoze decît În dragostea, exasperată de remuşcări, a fiicei profesorului Stangerson faţă de tatăl ei...

Domnul Darzac continuă să geamă.

— La ce mi-a folosit să-l împuşc? De ce l-am omorît? De ce mi-a impus ea, ca unui criminal, această oribilă tăcere, dacă nu vrea să mă răsplătească cu dragostea ei? Se teme pentru mine să nu fiu judecat de alţii? Vai! nici măcar atît Sainclair ... nu, nici măcar ... Se teme ca raţiunea agonizantă a tatălui ei să nu cedeze în faţa izbucnirii unui nou scandal. Tatăl ei! Mereu tatăl ei! Şi eu, eu nu exist! Am aşteptat-o douăzeci de ani şi cînd, în sfîrşit, credeam că a venit la mine, tatăl ei mi-o ia; din nou.

îmi spuneam: „Tatăl ei... tatăl şi fiul ei!"

Domnul Darzac se aşează pe o piatră roasă, desprinsă din zidul capelei şi adăugă, vorbindu-şi doar pentru el: „Dar o voi smulge acestor pereţi... nu mai pot s-o văd rătăcind aici, la braţul tatălui ei... ca şi cum n-aş exista! ..."

Şi, în timp ce rostea aceste cuvinte, eu revedeam la asfinţit, în umbra uriaşă a Turnului de Nord, alungită de luminile serii, cele două lamentabile siluete, a tatălui şi a fiicei, într-un continuu du-te vino şi mi se păreau la fel de strivite de loviturile sorţii, precum ne sînt înfăţişaţi, încă din cea mai fragedă vîrstă, acel Oedip şi aceea Antigonă, ce trag după ei, pe sub zidurile Colonei, povara unor nenorociri supraomeneşti.

Apoi, brusc, fără să-mi pot clarifica raţionamentul, poate din cauza vreunui gest al lui Darzac, îngrozitorul gînd a revenit... şi l-am întrebat pe neaşteptate ...

— Cum se face că sacul era gol?

Am constatat că nu s-a tulburat deloc. Mi-a răspuns simplu:

— Asta poate ne-o va spune Rouletabille ...

Apoi mi-a strîns mîna şi s-a pierdut gînditor, printre zidurile vechi ale primei curţi interioare.

Îi priveam cum merge ...

. .. Sînt nebun ...

DESCOPERIREA „AUSTRALIEI

Luna i-a luminat faţa în întregime. Se crede singur în noapte şi. desigur, în aceste momente îşi va da jos masca din timpul zilei. Înainte de toate ochelarii fumurii nu-i mai apără privirea neliniştită Şi iată clipa în care şalele. obosite de încovoierea anormală impusă de-a lungul orelor în care joacă teatru, umerii aplecaţi cu abilitate, întregul trup impunător al lui Larsan, ieşii din scenă, se va destinde. Să se destindă deci! 11 spionez din culise... din spatele smochinilor de Barbaria, nu-mi scapă nici o mişcare...

Acum e în picioare pe zidul de vest, ce pare a-i servi de piedestal: razele lunii îl învăluie într-o lumină rece şi macabră. Eşti Darzac? sau fantoma ta? sau umbra lui Larsan reîntoarsă dintre morţi?

Sînt nebun... Într-adevăr, trebuie să vă fie milă de noi: sîntem cu toţii nebuni îl vedeam pe Larsan pretutindeni şi, poate, chiar el Darzac, m-a privit într-o zi pe rrine, Sainclair, zicîndu-şi: „Nu cumva e Larsan!" ... Într-o zi! ... vorbesc ca şi cum am fi închişi în castelul ăsta de ani întregi şi nu sînt de atunci decît exact patru zile... Am sosit aici pe opt aprilie, într-o seară...

Cu siguranţă niciodată inima mea n-a bătut aşa atunci cînd îmi puneam cumplita întrebare în privinţa celorlalţi; poate că era şi mai puţin înfricoşătoare cînd era vorba de ei... Şi apoi, e ceva ciudat ce mi se întîmplă. În loc ca raţiunea-mi, înspăimîntată. să dea înapoi, în faţa unei asemenea presuouneri cumplite şi de necrezut, dimpotrivă, e atrasă, antrenată, sedusă în mod oribil. îmi pierd luciditatea şi nu pot face nimic împotriva acestui lucru. Mă simt îndemnat să nu scap nici o clipă din ochi fantoma de pe zidul de vest, să-i ghicesc atitudini, gesturi, o asemănare din spate ,. apoi din profil. . apoi din faţă... Acolo, aşa... seamănă întru-totul cu Larsan Da, dar aşa seamănă întru-totul cu Darzac ...

Cum se face oare că pentru prima oară această idee rri-a trecut prin minte în noaptea asta? Cînd mă gîn- desc... ea trebuia să-mi fi venit de la început! Oare în *Misterul camerei galbene* silueta lui Larsan nu apărea, în momentul crimei, întru-totul confundabilă cu silueta lui Darzac? Oare Darzac care venise la staţia de poştă nr. 40 să caute scrisoarea de răspuns a domnişoarei Stangerson nu era chiar Larsan în persoană? Oare acest rege al travestiului nu izbutise deja, cu succes, să-l întruchipeze atît de bine pe Darzac, încît reuşise să-l acuze de propriile-i crime pe logodnicul domnişoarei Stangerson! ...

Fără îndoială ... fără îndoială şi totuşi, dacă îi poruncesc inimii mele neliniştite să tacă, pentru a putea să-mi ascult raţiunea, aş afla că presupunerea mea e absurdă... Absurdă? ... Pentru ce? Priviţi, iată, fantoma lui Larsan; iată-i picioarele, lungi, aidoma celor ale lui Larsan... da, dar are umerii lui Darzac

Am spus absurdă, pentru că, în cazul în care nu este Darzac, în întuneric, de departe, poţi fi tentat să-l confunzi, la fel ca în cazul dramelor de la Glandier... Dar în cazul de faţă îl putem atinge!... trăim alături de el!...

Trăim alături de el? ... Nu! ...

Mai întîi că îşi face rar apariţia... stă aproape întotdeauna închis în camera lui sau aplecat peste acea inutilă pictură la care lucrează în Tumul Temerarului... într-a- devăr, chestia asta cu desenatul e un pretext minunat pentru a răspunde oamenilor fără să întorci capul...

Dar, în sfîrşit, nu desenează tot timpul... Da, dar cînd iese din cameră, cu excepţia acestei seri, poartă întotdeauna ochelari fumurii... Ah! accidentul de laborator a fost o treabă dintre cele mai inteligente ... Lămpiţa aceea care a explodat ştia – aşa am considerat întotdeauna – că-i va face un serviciu lui Larsan în cazul în care ar fi luat locul domnului Darzac ... Ea îi îngăduia astfel să evite întotdeauna lumina puternică a zilei... din cauza slăbiciunii ochilor... Pînă şi domnişoara Stangerson şi Rou- letabille aveau grijă să caute ungherele umbrite, unde ochii domnului Darzac să nu aibă de suferit din cauza luminii zilei... De cînd am ajuns aici este preocupat mai presus de orice să se afle în umbră ... noi l-am văzut puţin şi mereu în umbră ... Acea mică sală de consiliu este foarte întunecoasă ... la fel şi Tumul Lupoaicei..., iar dintre cele două camere ale Turnului Pătrat el a ales-o pe cea care rămîne mereu cufundată într-o semi-obscuritate.

Cu toate astea... Să vedem! Să vedem!... Să vedem! Rouletabille nu poate fi înşelat chiar aşa uşor... nici măcar pentru trei zile... Totuşi, după cum el însuşi o afirmă, Larsan s-a născut înaintea lui Rouletabille, şi apoi e tatăl lui...

... Ah! revăd primul gest al domnului Darzao cînd ne-a întîmpinat la Cannes şi a urcat în compartimentul nostru. A tras perdeaua ... mereu întuneric...

Pe zidul de vest fantoma s-a întors acum spre mine... O văd bine... din faţă ... fără ochelari... stă nemişcată ... s-a aşezat ca şi cum urmează să fie fotografiată ... Nu mişca! ... Aşa, asta-i! Ei bine, e Robert Darzac! e Ro- bert Darzac!

... îşi reia plimbarea... Nu mai înţeleg nimic... e ceva ce lipseşte din mersul lui Darzac ca să pot recunoaşte mersul lui Larsan; dar ce? ...

Da, Rouletabille ar fi observat. Oare? ... Rouletabille raţionează mai mult decît observă. Şi apoi, a avut el atita timp să urmărească numai asta? ...

Nu! ... Să nu uităm că Darzac şi-a petrecut trei luni în Sud!... Adevărat!... Trebuie să luăm în considerare acest lucru: trei luni în timpul cărora n-a fost văzut... A plecat bolnav... A revenit sănătos. Nu-i de mirare că un om care pleacă cu o mină de suferind are figura schimbată atunci cînd revine însănătoşit.

Iar nunta avusese loc imediat... Cît de puţin îl văzusem înainte, şi de atunci... Şi apoi, n-a trecut încă o săp- tămînă de la toate astea... Un Larsan e în stare să reziste şase zile.

Individul (Darzac? Larsan?) coboară de pe zidul de vest şi se îndreaptă direct spre mine... m-a văzut oare? Mă fac mai mic în spatele smochinului meu de Barbaria.

... Trei luni de absenţă în care Larsan a putut să studieze toate ticurile, toate gesturile lui Darzac, apoi îl suprimă pe acesta şi îi ia locul şi nevasta... îl răpune... a dat lovitura! . .. Dar felul de a vorbi? Ce-i mai uşor decît să imiţi graiul *din Sud?* Vorbeşti mai mult sau mai puţin

accentuat, asta-i tot. Am avut impresia că observ la *el* un accent mai evident. Da, Darzac de acum vorbeşte – cred – cu un accent mai pronunţat decît cel de dinaintea căsătoriei ... E aproape, trece pe lîngă mine... nu m-a văzut! ...

E Larsan! Vă spun că e Larsan! ...

Se opreşte însă o secundă, priveşte pierdut locurile din jur cufundate în somn, peste care doar durerea lui veghează singuratică şi geme ca un biet nefericit om ce este ...

E Darzac! ...

A plecat – iar eu am rămas acolo, în spatele smochinului, buimăcit de ceea ce îndrăznisem să gîndesc...

Cit timp am rămas oare în starea asta de apatie? O oră? Două? Cînd mi-am revenit aveam şalele rupte şi mă simţeam obosit. Da, foarte obosit! Ajunsesem cu presupunerile mele ameţitoare să mă întreb dacă nu cumva din întîmplare Larsan, care era în sacul de cartofi – din soiul aşa-numit „cîmăciori" – nu i se substituise lui Darzac, care îl căra în mica şaretă trasă de Toby spre adîncurile prăpastiei de la Castillon. Vedeam perfect corpul în agonie reînviind brusc şi rugîndu-l pe domnul Darzac să-i ia locul. Dar, ca s-alung departe de mine acest gînd stupid, această presupunere neroadă, n-a fost nevoie decît să-mi amintesc că tocmai în dimineaţa aceea căpătasem o dovadă indiscutabilă şi anume discuţia pe care o avusesem cu domnul Darzac, pe cînd părăseam neplăcuta reuniune din Turnul Pătrat, în timpul căreia au fost stabilite cu precizie toate datele problemei privind „corpul în plus". Îi pusesem atunci domnului Darzac cîteva întrebări în privinţa prinţului Galitch, a cărui palidă imagine continua să mă urmărească, întrebări la care el a răspuns imediat, făcînd aluzie la o altă discuţie, ştiinţifică, din ajun, pe tema aceluiaşi prinţ Galitch, şi care, cu certitudine, nu a putut fi auzită de nimeni în afară de noi doi. Doar el singur cunoştea această discuţie şi, din acest punct de vedere, nu exista nici o îndoială că Darzac, cel care mă preocupa astăzi atît de mult, nu era altul decît cel din ajun.

Deşi ideea substituirii era atît de nesăbuită, mi se va ierta, totuşi că am avut-o. La asta a contribuit şi Roule- tabille cu felul său de a-mi vorbi despre taică-său ca despre regele metamorfozei. Mă întorc deci la singura ipoteză posibilă – pentru un Larsan ce ar fi luat locul unui Darzac – aceea a substituirii în momentul călătoriei, cînd logodnicul domnişoarei Stangerson se reîntorcea la Paris după trei luni de absenţă petrecute în Sud ...

Oftatul sfîşietor al domnului Robert Darzac, pe care îl auzisem cu puţin timp în urmă, cînd el se credea singur, nu izbutea să alunge cu totul presupunerea mea ... Il vedeam intrînd în biserica Saint-Nicolas-du-Chardonnet, parohie unde a ţinut să aibă loc căsătoria.. . poate gîndeam eu, pentru că nu exista o altă biserică mai întunecoasă în Paris ...

Vai! e de-a dreptul ridicol să te afli într-o noapte feerică în spatele unui smochin de Barbaria şi să fii obsedat de Larsan! ...

Foarte, foarte caraghios, mi-am spus apropiindu-mă încet, după ce traversasem ruinele primei curţi interioare, de patul care mă aştepta într-o cămăruţă singuratică a Castelului Nou ... foarte caraghios . .. Căci, la urma urmelor, cum bine spusese Rouletabille, dacă Larsan ar fi fost Darzac n-ar fi avut decît să-şi ia minunata pradă, fără să mai reapară sub înfăţişarea lui Larsan ca s-o înspăi- mînte pe Mathilde. Şi apoi n-ar fi adus-o în fortul lui Hercule, în mijlocul rudelor ei, şi n-ar fi luat hotărîrea, dezastruoasă pentru planurile sale, de a se arăta din nou, în barca lui Tullio sub figura ameninţătoare a lui Roussel- Ballmever!

În acel moment Mathilde îi aparţinea, dar de atunci ea s-a îndepărtat de el. Reapariţia lui Larsan i-a răpit-o definitiv pe Doamna în negru domnului Darzac! deci Darzac nu era Larsan! Dumnezeule! ce cumplit mă doare capul... De-acolo, de sus, luna strălucitoare m-a bătut dureros în creştet. . . mi-e rău din cauza lunii . . .

Şi apoi.. . apoi... nu-i apăruse el chiar lui Arthur Rance în grădinile de la Menton, atunci cînd Darzac tocmai se urcase, în faţa noastră, în trenul ce-l ducea spre Cannes? Dacă Arthur Rance spusese adevărul, puteam să merg la culcare întru-totul liniştit... de ce să fi minţit Arthur Rance? ... Arthur Rance, iată încă unul care e îndrăgostit de Doamna în negru, care n-a încetat s-o iubească ... Doamna Edith nu e o proastă; ea a văzut totul! Să mergem! ... să mergem la culcare ...

Mă mai aflam încă sub bolta intrării secrete a Turnului Grădinarului şi dădeam să ies în Curtea Temerarului cînd mi s-a părut că aud ceva . . . s-ar zice o uşă care se închidea . . . ceva ce produsese un zgomot ciudat. .. broasca unei uşi. . . Am scos repede capul şi am crezut că zăresc o vagă siluetă omenească chiar în apropierea uşii Castelului Nou; am armat revolverul şi, din trei sărituri, m-am repezit, la rîndul meu, în întuneric. . . Dar n-am văzut nimic. Uşa Castelului Nou era închisă, deşi îmi amintesc că o lăsasem întredeschisă. Eram grozav de emoţionat, de neliniştit... *Simţeam că nu sînt singur.* Cine putea fi oare în apropiere? Evident, dacă năluca exista şi nu era doar halucinaţia spiritului meu tulburat, ea nu putea fi acum decît în Castelul Nou, deoarece Curtea Temerarului era goală.

Am împins uşa cu precauţie şi am intrat. Timp de cinci minute am ascultat cu atenţie, fără să fac nici cea mai mică mişcare . . . Nimic! probabil m-am înşelat. .. Totuşi n-am aprins nici un chibrit şi, cît mai uşor posibil, am urcat scara şi am ajuns în camera mea. Acolo m-am în- cuiat şi abia atunci am respirat uşurat...

Cu toate astea, năluca continua să mă neliniştească mai mult decît mi-o mărturiseam mie însumi şi, cu toate că mă culcasem, nu reuşeam deloc să adorm. În sfîrşit, fără să-mi pot explica motivul, imaginea acelei siluete şi gîndul la Darzac-Larsan se amestecau ciudat în mintea mea tulburată.

Şi asta atît de intens, încît ajunsesem să-mi spun: nu mă voi linişti decît atunci cînd mă voi încredinţa că domnul Darzac nu e Larsan! Şi data viitoare nu voi pierde ocazia s-o fac.

Da, dar cum? Să-l trag de barbă? . .. Dacă mă înşel mă va lua drept nebun sau îmi va ghici gîndul şi lucrul ăsta nu va fi de natură să-l consoleze pentru toate nenorocirile din pricina cărora suferă atît. Asta-i mai lipseşte în nefericirea lui, să fie suspectat că ar fi Larsan!

Brusc, am dat la o parte păturile, m-am aşezat pe pat şi am strigat:

— Australia!

Tocmai îmi amintisem de o întîmplare despre care am vorbit la începutul acestei povestiri. Cu prilejul accidentului de laborator, îl însoţisem pe domnul Robert Darzac la farmacist. Ca să i se acorde îngrijirile necesare, a trebuit să-şi scoată haina şi, datorită unei mişcări greşite, o mî- necă a cămăşii i s-a ridicat pînă la cot, rămînînd aşa tot timpul consultaţiei, ceea ce mi-a permis să constat că domnul Darzac avea îngă încheietura braţului drept o „pată din naştere" destul de mărişoară, a cărei formă părea să semene în mod ciudat cu conturul geografic al Australiei, în timp ce farmacistul opera, nu m-am putut împiedeca să nu plasez mental, pe braţ, locul unde pe hartă ar fi fost Melbourne, Sydney, Adelaîde; sub această pată mare mai exista încă o alta, mititică, plasată (geografic vorbind) pe locul pămintului numit Tasmania.

Cînd, mai tîrziu, îmi aminteam întîmplător de acest accident, de consultaţia de la farmacist şi de pata de pe braţ, printr-o ciudată asociaţie de idei, lesne de înţeles, mă gîn- deam întotdeauna la Australia.

Şi iată că, în această noapte de insomnie, Australia îmi apăruse din nou în faţa ochilor ...

Stăteam în pat felicitîndu-mă că m-am gîndit la o asemenea dovadă hotărîtoare în privinţa lui Robert Darzac şi chibzuind cum aş putea să o obţin, cînd un zgomot straniu mă făcu să ciulesc urechea.. . zgomotul se repetă ... s-ar fi zis că scările trosneau sub paşii cuiva care se furişa cu prudenţă.

M-am îndreptat gîfîind spre uşă şi am ascultat cu urechea lipită de broasca uşii. La început nu s-a auzit nici un zgomot, apoi scările trosniră din nou ... Cineva era pe scară, nu mai exista nici o îndoială în privinţa asta... iar acel cineva era interesat să-şi ascundă prezenţa şi m-am gîndit la năluca pe care, cu puţin înainte mi se păruse c-o zăresc după ce intrasem în Curtea Temerarului ... Cine putea să fie acea umbră şi ce făcea ea pe scară? Urca? .. . Cobora?...

Se făcuse din nou linişte... am profitat de asta ca să-mi trag repede pantalonii şi, înarmat cu revolverul, am reuşit deschid uşa fără să-i scîrţîie balamalele. Am înaintat, ţinîhdu-mi răsuflarea, pînă la balustrada scării şi am aşteptat. V-am prezentat deja starea de ruină în care se afla Castelul Nou. Razele slabe ale lunii răzbăteau oblic prin ferestrele înalte, care se deschideau pe fiecare palier şi decupau cu precizie pătrate palide de lumină în întunericul dens ce învăluia casa scărilor, de altfel foarte înaltă. Luminată astfel din loc în loc, dărăpănarea în care se afla castelul era şi mai evidentă. Starea de degradare a rampei scării, drugii sfărîmaţi, zidurile crăpate, de care mai atîr- nau încă, ici şi colo, fişii mari de tapiserie, toate acestea, care ziua nu mă impresionaseră decît prea puţin, mă tulburau acum într-un mod ciudat şi în starea mea sufletească acest decor macabru al unor vremi trecute mi se părea un loc propice pentru apariţia vreunei fantome... Mi se făcuse într-adevăr frică. Adineaori năluca îmi alunecase printre degete, cît pe ce s-o ating ... Totuşi o fantomă poate să se plimbe într-un vechi castel fără să facă să trosnească treptele scării... Dar ele nu mai trosneau ...

Deodată, cum stăteam aplecat peste balustradă, am revăzut silueta! . . . lumina puternică a lunii o contura acum foarte clar. L-am recunoscut pe Robert Darzac!

Ajunsese la parter şi traversa holul, ridicînd capul spre mine ca şi cînd ar fi simţit povara privirii mele. Instinctiv m-am dat înapoi. Apoi am revenit la postul meu de observaţie, chiar la timp pentru a-l vedea dispărînd în coridorul ce ducea spre o altă scară, pe unde se urca în cealaltă aripă a clădirii. Oare ce însemna asta? Ce făcea Robert Darzao noaptea în Castelul Nou? De ce îşi lua atîtea măsuri de precauţie? Ca să nu fie văzut? O mie de bănuieli îmi treceau prin minte; gîndurile nefaste de mai înainte mă cu- prinseseră din nou, cu o forţă extraordinară, şi m-am avîn- tat pe urmele lui Darzac, să descopăr Australia.

Am ajuns în coridor chiar în momentul în oare el îl părăsea şi începea să urce, mereu foarte prudent, treptele roase de carii ale celeilalte scări. Ascuns în coridor, l-am văzut oprindu-se la primul etaj şi împingînd o uşă. Apoi n-am mai văzut nimic; la adăpostul întunericului intrase probabil în cameră. M-am căţărat pînă la uşa aceea care se închisese şi, sigur că el se afla în cameră, am ciocănit de trei ori şi am aşteptat. Inima îmi bătea să se spargă. Toate aceste camere erau nelocuite, părăsite. Ce venise să facă într-o asemenea cameră Robert Darzac? ...

Am aşteptat două minute care mi se părură interminabile, şi, cum nimeni nu-mi răspundea, am bătut din nou şi am mai aşteptat... uşa se

deschise atunci şi Robert Darzac mă întrebă pe cel mai natural ton:

— Dumneata eşti Sainelair? Ce doreşti prietene?

— Vreau să ştiu, am spus eu – şi, în fundul buzunarului strîngeam revolverul, iar vocea-mi părea strangulată, atît de tare mă temeam de fapt – vreau să ştiu ce faceţi aici la o asemenea oră .. .

Calm, el scăpără un chibrit şi zise:

— Uitaţi-vă! ... mă pregătesc să mă culc.

Şi aprinse o luminare ce fusese pusă pe un scaun, căci în cameră nu exista nici măcar o biată noptieră. Tot mobilierul se compunea dintr-un pat, într-un colţ, un pat de fier care fusese probabil adus acolo de cu ziuă.

— Credeam eă în noaptea asta trebuia să vă culcaţi la etajul întîi în Turnul Lupoaicei, alături de doamna Darzac şi de profesor.

•—- Apartamentul era foarte mic; aş fi putut s-o deranjez pe doamna Darzac, mi-a mărturisit cu amărăciune nefericitul ... i-am cerut lui Bernier ,să-mi aducă aici un p a t . . . Şi apoi, puţin îmi pasă unde mă culc, de vreme ce nu pot să dorm . . .

Am rămas un moment fără grai. îmi era foarte ruşine de mine şi de bizarele mele „combinaţii". Şi, sincer vorbind, aveam asemenea remuşcări incit nu m-am putut abţine. I-am mărturisit totul: bănuielile mele josnice, cum vă- zîndu-l umblînd atît de misterios noaptea prin Castelul Nou, crezusem într-adevăr că am de-a face cu Larsan şi cum mă hotărîsem să pornesc la descoperirea *Australiei.* Căci nu i-am ascuns nici măcar faptul că o clipă îmi pusesem toată speranţa în *Australia.*

Mă ascultă cu cel mai îndurerat chip, îşi ridică liniştit mîneca şi, apropiindu-şi braţul gol de luminare, îmi arătă „pata din naştere", care trebuia să mă „trezească la realitate". N-am vrut deloc s-o privesc, dar el a insistat s-o ating, şi am fost nevoit să constat că era o pată naturală şi pe care ai fi putut fixa mici repere cu nume de oraşe ca: Sydney, Melbourne, Adela'ide. .. şi, mai jos exista cealaltă pată, mititică, care reprezenta Tasmania . . .

Puteţi să încercaţi s-o ştergeţi, spuse el cu voce indiferentă .. . Nu se ia! ...

Cu lacrimi în ochi i-am cerut din nou iertare, pe care n-a vrut să mi-o acorde decît după ce m-a obligat să-l trag de barbă, care nu mi-a rămas în mînă ... Numai atunci mi-a îngăduit să merg la culcare, ceea ce am şi făcut, soco- tindu-mă un imbecil.

TERIBILA AVENTURA A BĂTRÎNULUI BOB

Cînd m-am trezit, primul meu gînd s-a îndreptat din nou spre Larsan. Într-adevăr, nu mai ştiam ce să cred, nu mai ştiam nici ce se întîmpla cu mine, nici cu ceilalţi, nici

dacă Larsan era mort sau viu. Fusese mai puţin grav rănit decît bănuisem?... Ce-aş putea spune! *Nu murise?* Reuşise să dispară din sacul aruncat de Darzac în prăpastia de la Castillon? După toate cele întîmplate, lucrul era foarte posibil, ţinînd seama de forţa cu care era înzestrat Larsan şi, mai ales, dacă aveam în vedere explicaţia lui Walter cum că găsise sacul abia cu trei metri mai jos de buza crevasei, pe o terasă naturală, a cărei existenţă, desigur, domnul Darzac nu o bănuise atunci cînd a crezut că aruncă în hău corpul neînsufleţit...

Al doilea gînd mi s-a îndreptat spre Rouletabille. Ce făcea oare în timpul ăsta? De ce plecase? Niciodată prezenţa sa nu fusese mai necesară în fortul lui Hercule. Dacă întîrzia să se întoarcă, ziua nu va trece fără ca vreun eveniment neplăcut să aibă ioc între familiile Rance şi Darzac!

Chiar atunci cineva mi-a bătut la uşă şi moş Bernier îmi aduse un bilet de la prietenul meu, bilet pe care un mic ştrengar din oraş tocmai i-l dăduse lui moş Jacques. Rouletabille îmi scria: „Mă voi întoarce în dimineaţa asta. Scoală-te repede, fii atît de amabil, şi du-te să-mi pescuieşti pentru dejun acele minunate scoici care se află din belşug pe stîncile din faţa capului Garibaldi. Nu pierde nici o secundă. Cu prietenie şi mulţumiri, Rouletabille." Biletul rn-a pus foarte tare pe gînduri, căci ştiam din experienţă că niciodată energia lui Rouletabille nu se concentra mai mult asupra unor obiective majore decît atunci cînd părea că se ocupă de fleacuri.

M-am îmbrăcat într-un suflet şi, înarmat cu un vechi cuţit, pe care mi l-a împrumutat moş Bernier, eram în măsură să satisfac fantezia prietenului meu. De îndată ce am trecut pragul porţii dinspre nord, la acea oră matinală – putea să fie abia şapte – m-am întîlnit cu doamna Editb, căreia i-am împărtăşit vestea pe care o primisem de la Rouletabille. Doamna Edith – pe care absenţa prelungită a bătrînului Bob o înnebunise de tot – găsi cerinţa „ciudată şi îngrijorătoare" şi mă urmă la pescuitul de scoici. Pe drum mi-a mărturisit că, din cînd în cînd, unchiul ei nu se dădea înapoi de la cîte o mică escapadă şi că ea sperase pînă acum că totul se va rezolva prin întoarcerea lui; acum însă ideea îngrozitoarei confuzii ce ar fi putut face din bătrînul Bob victima răzbunării familiei Darzac începea din nou să-i aprindă creierii!

Ea proferă printre dinţi o ameninţare înăbuşită împotriva Doamnei în negru, adăugind că răbdarea ei va dura doar pînă la prînz. Apoi nu mai scoase nici un cuvint.

Am început să pescuim scoicile pentru Rouletabille. Doamna Edith era în picioarele goale; eu, de asemenea. Adevărul e că picioarele doamnei Edith, pe care le-am descoperit pe malul mării erau atît de delicate, încît mă făcură să uit de orice altceva şi, cu siguranţă, bietul Rouletabille ar fi trebuit să renunţe la scoici pentru micul dejun, dacă tînăra femeie n-ar fi dat dovadă de un zel considerabil. Ea pleoscăia prin undele triste şi îşi strecura cuţitul printre stînci cu o graţie plină de nerv, ce i se potrivea mai mult decît aş fi putut spune. Deodată, dintr-o singură mişcare ne-am îndreptat amîndoi şi am ciulit urechile. Dinspre grote se auzeau strigăte. Am desluşit un mic grup care, chiar pe pragul grotei numită „Romeo şi Julieta", făcea semne şi striga. Minaţi de acelaşi presentiment, am ajuns într-un suflet la mal. Am aflat curînd că doi pescari, atraşi de vaiete, descoperiseră într-o groapă din grota lui Romeo şi Julieta un nenorocit care căzuse acolo şi care probabil rămăsese leşinat aici multă vreme.

Nu ne-am înşelat. Cel ce se afla în fundul gropii era într-adevăr bătrînul Bob. Cînd îl tîrîră la marginea grotei, la lumina zilei, apăru jalnic, atît de murdărită, mototolită şi zdrenţuită era frumoasa sa redingotă neagră. Doamna Edith nu şi-a putut reţine lacrimile, mai ales cînd a observat că bătrînul Bob avea o claviculă dislocată şi un picior luxat, şi era atît de palid, încît puteai crede că e gata să moară.

Din fericire nu se întîmplă nimic. Zece minute mai tîr- ziu, el era, conform ordinelor pe care le dădu, întins pe patul camerei sale din Turnul Pătrat. închipuiţi-vă însă că acest încăpăţînat a refuzat să se dezbrace şi să-şi părăsească redingota înainte de venirea doctorilor. Doamna Edith, din ce în ce mai neliniştită, se instală la capul lui, dar, cînd sosiră doctorii, bătrînul Bob îi ceru nepoatei să-l părăsească de îndată şi să iasă din Tumul Pătrat. Ceru chiar să se încuie uşa.

Această ultimă măsură de prevedere ne-a surprins mult. Ne adunaserăm în Curtea Temerarului, domnul şi doamna Darzac, domnul Arthur Rance şi cu mine, şi, de asemenea, moş Bcrnier, care mă pîndea într-un mod ciudat, aşteptînd veşti. După sosirea medicilor, doamna Edith ieşi din Turnul Pătrat, se îndreptă spre noi şi spuse:

— Să sperăm că nu va fi prea grav. Bătrînul Bob e robust. Ce vă spuneam? Mi-a mărturisit: e un farsor bătrîn; a vrut să fure craniul de la prinţul Galitch! Gelozie de savant; ne vom distra grozav cînd se va vindeca.

în acel moment uşa Turnului Pătrat se deschise şi apăru Walter,

credinciosul servitor al bătrînului Bob. Era palid, neliniştit.

— Vai! Doamnă! zise el. E plin de sînge! Nu vrea să vorbească despre asta, dar trebuie să-l salvăm! . ..

Doamna Edith dispăruse deja în Turnul Pătrat. În timp ce noi, noi nu îndrăzneam să înaintăm. Ea reapăru curînd:

— Ah! ne spuse... E îngrozitor! Are pieptul sfîşiat.

M-am dus să-i ofer braţul ca să se sprijine, căci, lucru ciudat, în acel moment domnul Rance se îndepărtase de noi şi se plimba fluierînd şi cu mîinile la spate. Am încercat s-o consolez pe doamna Edith şi mi-am exprimat părerea de rău. Nici domnul, nici doamna Darzac nu păreau s-o compătimească.

Rouletabille sosi la castel o oră după cele întîmplate. îi pîndeam întoarcerea de sus, de pe zidul de vest şi, îndată ce l-am zărit pe malul mării, am fugit spre el. De la primele explicaţii pe care i le-am cerut, el a schimbat vorba şi m-a întrebat dacă avusesem noroc la pescuit. Nu mă puteam înşela însă în ceea ce priveşte expresia întrebătoare a privirii sale. Am vrut să par tot atît de viclean ca el şi i-am răspuns:

— Oh! un pescuit extraordinar! l-am pescuit pe bătrînul Bob!

A tresărit. Am ridicat din umeri căci credeam că juca teatru şi i-am spus:

— Ei! Ştii bine doar unde ne-ai trimis cu pescuitul şi cu depeşa ta.

M-a fixat cu un aer uimit.

— Dragul meu Sainclair, mi-a spus el: în acest moment, desigur, nu-ţi dai seama probabil de consecinţele cuvintelor tale, altfel m-ai fi cruţat de osteneala de a protesta împotriva unei asemenea acuzaţii.

— Dar ce acuzaţie?! am exclamat.

— Aceea de a-l fi lăsat pe bătrînul Bob în adîncul grotei Romeo şi Julieta, ştiind că este în agonie.

—• Vai, vai! am spus. Calmează-te şi potoleşt^-te, bătrânul Bob nu e în agonie. Are un picior luxat şi un umăr dislocat, ceea ce nu-i grav, iar păţania lui este perfect explicabilă: pretinde că a vrut să fure craniul pe care îl avea prinţul Galitch!

— Ce idee caraghioasă! se strîmbă Rouletabille.

Se aplecă spre mine şi privindu-mă fix în ochi mă întrebă:

— Crezi în povestea asta? ... Şi. . . asta-i- tot? Nu mai are nici o altă rană?

— Ba d'a, am afirmat eu. Există şi o altă rană, dar doctorii tocmai au declarat că nu prezintă nici o importanţă. Are pieptul sfîşiat.

— Pieptul sfîşiat! reluă Rouletabille, strîngîndu-mi nervos mîna. Şi cum s-a rănit la piept?

— Nu ştiu; n-am văzut rana. Bătrînul Bob este ciudat de ruşinos. N-a vrut deloc să se dezbrace de haină în faţa noastră; şi

ea îi ascundea atît de bine rana, că niciodată nu i-am fi bănuit existenţa, dacă Walter n-ar fi venit să ne-o spună, înspăimîntat de sîngele ce cursese din ea.

Abia ajunşi *'.a* castel, am dat peste doamna Edith care se părea că ne caută.

— Unchiul meu nu mă vrea deloc lîngă el, spuse ea privindu-l pe Rouletabille cu un aer îngrijorat, pe care nu i-l mai văzusem niciodată; e de neînţeles!

— Ah! Doamnă! răspunse reporterul, adresînd graţioasei noastre gazde cel mai ceremonios salut, vă asigur că în lume nu există nimic de neînţeles cînd vrei să-ţi dai puţin osteneala să înţelegi! Şi el o felicită de a-şi fi regăsit unchiul atît de drag exact în momentul în care îl crezuse mort.

Doamna Edith, pe deplin lămurită în privinţa gînduri- lor prietenului meu, a vrut să-i răspundă, cînd ni s-a alăturat prinţul Galitch. Auzind de accident, el venea să ceară veşti despre bătrînul Bob, prietenul său. Doamna Edith îl linişti asupra urmărilor escapadei neastîmpăratului ei unchi şi îl rugă pe prinţ să-i ierte rudei sale dragostea excesivă pentru cele mai vechi cranii omeneşti. Prinţul surîse cu graţie şi politeţe cînd ea îi povesti că bătrînul Bob intenţionase să-l prade.

— Veţi găsi craniul, zise ea, în fundul grotei unde s-a rostogolit împreună cu bătrînul... Chiar el mi-a povestit. Deci, prinţe, să nu aveţi nici o grijă în ceea ce priveşte

colecţia dumneavoastră . .. Prinţul mai ceru amănunte. Părea foarte interesat de întîmplare. Doamna Edith îi povesti că, după mărturisirea unchiului, acesta a părăsit castelul prin fîntîna care avea legătură cu marea. De abia pronunţase aceste cuvinte că, amintindu-mi de experienţa lui Rouletabille cu găleata şi de grilajul închis, minciunile bă- trînului Bob luară în mintea mea proporţii gigantice; şi eram sigur că la fel trebuiau să apară tuturor celor din jurul nostru, dacă erau de bună credinţă. în sfîrşit, doamna Edith ne spuse că Tullio îl aşteptase cu barca la capătul galeriei ce făcea legătura cu fîntîna, pentru a-l conduce la mal, în faţa grotei numită „a lui Romeo şi Julieta".

-— Ce de ocolişuri, nu m-am putut împiedeca să strig, cînd e atît de simplu să ieşi pe poartă!

Doamna Edith mă privi îndurerată şi am regretat pe loc faptul de a fi luat atît de vădit poziţie împotriva ei.

-— E din ce în ce mai ciudat! a remarcat şi prinţul. Alaltăieri dimineaţa Călăul mării a venit să-şi ia rămas bun de la mine, căci părăsea ţinutul şi sînt sigur că a luat trenul de ora cinci seara spre Veneţia, locul lui de baştină. Cum vă imaginaţi că e posibil să-l fi condus pe bătrînul Bob cu barca în noaptea următoare? Mai întîi nu se mai afla acolo, apoi îşi vînduse barca ... aşa mi-a spus, fiind hotărît să nu se mai întoarcă în aceste locuri ...

Se făcu tăcere; Galitch reluă:

— Toate astea n-au decît o importanţă minoră... cu condiţia ca unchiul dumneavoastră, doamnă, să se vindece cît mai repede de răni şi, adăugă însă, cu un surîs şi mai încîntător decît cel dinainte, să mă ajutaţi să regăsesc o biată pietricică ce a dispărut din grotă şi care arată astfel: o *piatră ascuţită, lungă de 25 cm, şi tocită la una dintre extremităţi, în formă de cuţit;* pe scurt, *cel mai vechi cuţit de răzuit din lume.* Ţin mult la ea, sublinie prinţul, şi poate, doamnă, veţi putea afla de la unchiul dumneavoastră, bătrînul Bob, ce s-a întîmplat cu ea.

Doamna Edith promise pe dată prinţului, cu oarecare orgoliu, care îmi plăcu, că va face tot ce e posibil pentru a nu se rătăci un asemenea cuţit preţios. Prinţul salută şi ne părăsi. Cînd ne-am întors, ne-am trezit cu domnul Arthur Rance în faţa noastră. Probabil că auzise toată această discuţie şi părea că meditează asupra ei. îşi dusese la gură minerul sculptat în formă de corb al bastonului.

fluiera, după cum îi era obiceiul, şi o privea pe doamna Edith cu o insistenţă atît de ciudată, încît aceasta se enervă.

— Ştiu, spuse tînăra femeie... ştiu ce gîndiţi domnule şi nu sînt deloc mirată ... credeţi-mă! ...

Şi deosebit de iritată, ea se întoarse spre JRouletabille:

— În orice caz! strigă ea ... nu veţi putea niciodată să-mi explicaţi cum, de vreme ce *el* se afla în afara Turnului Pătrat, a putut să intre în dulap! ...

— Doamnă, spuse Rouletabille, privind-o pe doamna Edith în ochi, ca şi cînd ar fi vrut s-o hipnotizeze . . . răbdare şi curaj! Dacă ne va ajuta cel de sus vă voi răspunde la întrebare chiar înainte de lăsarea serii.

AMIAZA, SUVERANA SPAIMELOR

Puţin mai tîrziu mă aflam în sala de jos a Turnului Lupoaioei între patru ochi cu doamna Edith. Văzînd-o încordată şi neliniştită încercam s-o încurajez, dar ea îşi trecu mîinile peste ochii rătăciţi şi buzele-i tremurînde lăsară să-i scape motivul surescitării sale:

— Mi-e frică, îmi spuse.

Am întrebat-o care era motivul acestei spaime şi ea îmi replică:

— Dumneavoastră nu vă e teamă?

Atunci am tăcut. Adevărat, îmi era şi mie frică. Ea continuă:

— Nu simţiţi că se petrece ceva?

— Unde?

— Unde! Unde! în jurul nostru!

Ridică apoi din umeri:

— Ah! sînt foarte singură! foarte singură! şi mi-e frică!

Se îndreptă spre uşă.

— Unde mergeţi?

— Merg să caut pe cineva, căci nu vreau să rămîn cu totul singură.

— Pe cine mergeţi să căutaţi?

— Pe prinţul Galitch!

— Pe Feodor Feodorovici al dumneavoastră! strigai.. . De ce aveţi nevoie de el? Oare eu nu sînt aici?

Din nenorocire, neliniştea ei creştea pe măsură ce făceam totul ca să i-o risipesc şi nu mi-a trebuit mult să înţeleg că izvorul acestei nelinişti era mai ales nesiguranţa îngrozitoare ce-i pătrunsese în suflet în privinţa identităţii bătrînului Bob. îmi porunci:

— Să ieşim! şi mă trase afară din Turnul Lupoaicei.

Era aproape de amiază şi întreaga curte interioară strălucea, plină de miresme. Neavind cu noi ochelarii de soare, trebuirăm să ne apărăm ochii cu mîinile de culoarea prea strălucitoare a florilor, dar uriaşele muşcate continuará să sîngereze în pupilele noastre rănite. Cînd ne-am obişnuit puţin cu această strălucire, am înaintat, ţinîndu-ne de mină, pe nisipul fierbinte. Mîinile noastre erau încă şi mai fierbinţi decît tot ceea ce ne atingea, decît întreaga văpaie ce. ne învăluia. Ne aţintisem privirea în jos pentru a nu zări oglinda nesfîrşită a apelor şi pentru a nu ghici nimic din ceea ce se întîmpla în străfundurile luminii. Doamna Edith îmi repeta: „Mi-e frică!" Şi, puternic influenţat de misterele nopţii, mi se făcu şi mie frică de această tăcere luminoasă şi strivitoare a amiezii. Lumina zilei în care ştii că se petrece ceva, ce totuşi nu vezi, e mai înspăimîntă-toare decît întunericul. Amiază! Totul se odihneşte şi totul e plin de viaţă; totul tace şi totul freamătă. Urechea răsună ca un ghioc, de sunete măi misterioase decît cele ce se înalţă de pe pămînt cînd se înserează. încercaţi să priviţi prin pleoapele închise: veţi observa o mulţime de vedenii argintii, mai tulburătoare decît nălucile nopţii.

O priveam pe doamna Edith. Pe fruntea-i palidă sudoarea curgea în pîrîiaşe de gheaţă. Am început şi eu să tremur la fel, căci ştiam, vai! că nu puteam face nimic pentru ea şi ceea ce trebuia să se întîmple în jurul nostru se în- tîmplase deja, fără ca noi să putem opri sau prevedea ceva. Ea mă trăgea acum spre intrarea secretă ce dădea spre Curtea Temerarului. Bolta intrării părea un arc negru în lumină, iar la capătul acestui tunel răcoros, deschis spre Curtea Temerarului, i-am zărit pe Rouletabille şi pe Dar- zac stînd în picioare, cu faţa spre noi, ca două statui albe. Rouletabille ţinea în mină bastonul lui Arthur Ranee. N-aş putea spune de ce m-a neliniştit acest amănunt. Cu vîrful bastonului, el îi arăta lui Robert Darzac ceva ce se afla pe culmea bolţii, ceva ce noi nu puteam vedea şi apoi, tot cu vîrful bastonului, ne arătă şi pe noi. Nu auzeam ce-şi spuneau, căci vorbeau abia mişcînd buzele, ca doi complici care au un secret. Doamna Edith se opri, dar Rouletabille îi făcu semn să jmai înainteze şi repetă gestul cu bastonul.

— Oh! spuse ea, ce mai vrea oare de la mine? Pe cu- vînt domnule Sainclair, mi-e foarte frică! Am să-i spun totul unchiului Bob şi vom vedea oe se va întîmpla.

Am pătruns sub boltă, timp în care ceilalţi ne priveau venind, fără a face vreun gest în întîmpinarea noastră. Mi s-a părut ciudat faptul că rămăseseră nemişcaţi şi i-am întrebat cu o voce care avea sub această boltă o rezonanţă ciudată:

— Ce faceţi aici?

Atunci, cum ajunseserăm alături de ei, la intrarea în Curtea Temerarului, ne-au pus să ne întoarcem cu spatele spre curte pentru a putea observa şi noi ceea ce priviseră ei mai înainte. Pe culmea arcului éra un semn heraldic, blazonul familiei Mortola,

peste care se suprapunea blazonul ramurii mai tinere. El fusese sculptat într-o piatră care acum se clătina şi sta gata să se prăbuşească în capul trecătorilor. Fără îndoială că Rouletabille fusese cel ce observase acest blazon, suspendat atît de primejdios deasupra capetelor noastre. El o întrebă pe doamna Edith dacă e de acord ca această piatră să fie dată jos, urmînd ca ulterior să fie fixată temeinic la loc.

— Sînt sigur, zise el, că piatra asta s-ar prăbuşi dacă ar fi atinsă cu vîrful bastonului.

Şi îi dădu bastonul doamnei Edith.

— Sînteţi mai înaltă decît mine, îi spuse, încercaţi chiar dumneavoastră.

Dar în zadar ne dădurăm cu toţii silinţa, cînd unul cînd celălalt să atingem piatra; ea era plantată prea sus şi tocmai mă întrebam ce sens are acest ciudat exerciţiu, *cînd, deodată, în spatele meu, răsună strigătul de moarte!*

Ne-am întors cu toţii dintr-o singură mişcare, ţipînd îngroziţi. Ah! acest strigăt! acest strigăt al morţii, care răz- bătea prin soarele amiezii după ce ne traversase nopţile. Cînd, oare, se va sfîrşi? Cînd, oare, înspăimîntătorul vaier, pe care-l auzisem răsunînd prima oară în nopţile de la Glandier, va sfîrşi să ne tot vestească că o nouă victimă se află lîngă noi? că unul dintre noi tocmai a fost asasinat brusc, pe tăcute şi în chip ciudat, ca şi cum l-ar fi lovit ciuma? Cu siguranţă, o epidemie lasă mai puţine urme de-cît mîna care ucide. Şi noi sîntem aici, toţi patru, tremu- rînd, cu ochii plini de nelinişte, întrebînd străfundurile luminii care vibrează încă de strigătul de moarte! Cine murise? Sau cine va muri? Ce muribund lăsase să-i scape acest geamăt suprem? Spre ce parte să ne îndreptăm? S-ar putea spune că însăşi lumina zilei e cea care geme şi suspină.

Cel mai înspăimîntat este Rouletabille. Il văzusem păs- trîndu-şi calmul supraomenesc în împrejurări dintre cele mai neaşteptate, îl văzusem, în cazul unui strigăt asemănător, năpustindu-se spre pericolul necunoscut şi aruncîn- du-se cu eroism, ca un salvator, în marea tenebrelor; oare de ce tremură astăzi, în plină zi? Iată-l în faţa noastră, neputincios, ca un copil ce este, el ce pretinde că acţionează ca un stăpîn al clipei. Nu prevăzuse oare acest moment în care cineva îşi dădea ultima suflare în lumina amiezii? Mattoni, fcare trecea tocmai acum prin curtea interioară a Turnului Lupoaicei, şi care auzise şi el strigătul, se apropie în goană. Un gest al lui Rouletabille l-a pironit pe loc, sub bolta intrării, ca o sentinelă împietrită. Tînărul înaintează acum spre locul de unde se aude vaierul, sau mai curînd spre centrul acestei tînguiri căci ea ne învă- luie, se roteşte în jurul nostru în văzduhul pîrjolitor. Iar noi îl urmăm ţinîndu-ne respiraţia, eu braţele-ntinse, cum faci atunci cînd

trebuie să-ţi menţii echilibrul în întuneric şi cînd ţi-e frică că nu te izbeşti de ceva pe care nu-l vezi. Ah! ne apropiem de cel ce suferă şi, depăşind umbra euca- liptului, îl descoperim la marginea ei. Convulsiile zgîlţîie un corp în agonie. Il recunoaştem. E Bernier! Bernier care horcăie, Încearcă să se ridice, nu reuşeşte, se sufocă, Bernier din al cărui piept ţîşneşte un val de sînge, Bernier asupra căruia ne aplecăm şi care, înainte de a muri, are încă puterea să arunce aceste două cuvinte: *Frédéric Lar- san!*

Şi capul îi cade din nou. Frédéric Larsan! Frédéric Lar- san! El, peste tot şi nicăieri! Mereu el şi nu-l vezi niciodată* E din nou mîna lui! Sîntem în faţa unui cadavru alături de care n-am găsit pe nimeni[1] ... Singura ieşire din acest loc în care s-a petrecut crima este intrarea secretă, în faţa căreia am stat toţi patru; şi toţi patru ne-am întors dintr-o singură mişcare, imediat după ce răsunase strigătul, atît de iute, atit de iute, încît ar fi trebuit^să vedem mîna oe aducea moartea! Şi n-am văzut nimic, decît lumină! Mînaţi parcă de acelaşi sentiment intrăm în Turnul Pătrat, a cărui uşă rămăsese deschisă; pătrundem fără nici o ezitare în apartamentul bătrinului Bob, în salonul gol, deschidem uşa camerei. Calm, bătrînul Bob stătea întina în pat, cu jobenul pe cap, iar lîngă el veghea o femeie i mama Bemier! Cît de liniştiţi sînt! Dar nevasta nenorocitului vede feţele noastre şi, presimţind deodată o catastrofă, .scoate un strigăt de groază. N-a auzit nimic! Nu ştie nimic! Dar vrea să iasă, vrea să vadă, vrea să afle ceea ce încă nu ştie! încercăm s-o reţinem. în zadar. Iese din turn, zăreşte cadavrul şi, în arşiţa cumplită a amiezii, se aude tînguitul ei îngrozitor peste cadavrul care sîngerează

Smulgem cămaşa bărbatului întins acolo şi descoperim o rană în dreptul inimii. Rouletabille se ridică cu aoea mină pe care i-o ştiam deja, de cînd venise la Glafidier să examineze rana viotimei acelei crime de necrezut.

— S-ar spune, zise el, că e aceeaşi lovitură de cuţit! E la fel de mare! Dar unde e cuţitul?

Căutăm pretutindeni cuţitul, fără să-l găsim. Omul care ,a lovit l-a luat cu el. Unde e oare acest om? Care om? Dacă: noi nu ştim nimic, Bërnier a ştiut însă, înainte de a muri, şi a murit probabil din Cauza a ceea ce ştia! ... *Frédéric Lărsan* ... Repetăm tremurînd aceste două cuvinte pronunţate de mort. Deodată, pe pragul intrării secrete îl vedem apărînd pe prinţul Galitch, cu un zfar în mînă. Vine spre noi citind ziarul. Pare pus pe şotii. Dar doamna Edith aleargă spre el, îi smulge ziarul din mînă, îi arată cadavrul şi îi spune:

— Iată un om care tocmai a fost asasinat. Mergeţi şi chemaţi poliţia.

Prinţul Galitch priveşte cadavrul, ne priveşte pe noi, nu spune nici un cuvînt şi se îndepărtează îritr-un suflet; se duce să cheme

poliţia. Mama Bemier continuă să se tînguie. Rouletabille se aşază pe colacul fîntînii. Pare că şi-a pierdut toată puterea. Îi spune încet doamnei Edithj

— Să vină deci poliţia, doamnă! ... Dumneavoastră aţi vrut-o! , . ,

Doamna, Edith îl fulgeră cu privirea ochilor ei negri. Şi eu ştiu ce gîndeşte. Se gîndeste că-l urăşte pe Rouletabille oare a reuşit s-o determine să se îndoiască o clipă de bătrînul Bob. în ţimp ce Bernier era asasinat, bătrînul Bob nu se afla oare în camera lui, vegheat chiar de mama Bernier?

Rouletabille, care tocmai examinase plictisit lacătul fîntînii, ce rămăsese intact, se întinde pe ghizdul acesteia •a pe un pat, unde ar vrea, în sfîrşit, să guste puţină odihnă, şi întreabă şi mai încet:

— Şi ce o să declaraţi poliţiei?

— Totul!. . . .

■■■<■,

Doamna Edith a pronunţat acest cuvînt cu dinţii strînşi, înverşunată. Rouletabille dă din cap disperat, apoi închide ochii. Mi se pare zdrobit, învins. Domnul Robert Dar- zac 'tocmai a pus mîna pe umărul lui. Domnul Robert Dar- zac vrea să scotocească Tumul Pătrat, Tumul Temerarului, Castelul Nou, toate dependinţele acestei curţi din care nimeni n-a putut să iasă şi unde, în mod logic, asasinai mai trebuie să se afle încă. Cu tristeţe, reporterul îl face să-şi schimbe părerea. Oare eu şi Rouletabille trebuie să căutăm pe cineva? L-am căutat oare la Glandier pe omul acela care a dispărut din culoarul misterios? Nu! nu! ştiu acum că *Larsan nu mai trebuie căutat sub înfăţişarea lui!* Un om tocmai fusese ucis în spatele nostru. îl auzim stri- gînd sub lovitura de cuţit care îl izbeşte. Ne întoarcem şi nu vedem decît lumină! Ca să vezi, trebuie să închizi ochii sum face în acest moment Rouletabille. Dar, ia te uită, îi redeschide. O nouă forţă îl animă. E în picioare. Ridică pumnul spre cer.

— E imposibil, strigă el, sau nu mai are nici un sens să raţionezi! •• ¡.r:...i •■■■

Se aruncă din nou la pămînt şi iată-l din nou în patru labe, învîrtindu-se în jurul cadavrului şi a mamei Bernier – pe care în zadar încercaserăm s-o îndepărtăm de corpul bărbatului ei –, în jurul fîntînii, al fiecăruia dintre noi. Iată-l din nou ca un porc căutîndu-şi hrana în noroi. Am eontinnat să-l privim curioşi, prostiţi, îngroziţi. La un moment dat s-a ridicat, a luat un pumn de ţărînă şi l-a -aruncat în aer cu un strigăt de triumf, ca şi cînd ar fi făcut să se nască din această pulbere imaginea lui Larsan. Oare ce nouă victorie repurtase acum tînărul împotriva misterului? Datorită cui privirea-i devine atît de încrezătoare? Cine i-a redat *sunetul vocii?* Iată-l revenit la tonul lui obişnuit atunci cînd i se adresează

domnului Robert Darzac:

— Fiţi sigur domnule, *nimic nu s-a schimbat!* Şi, întor- aîndu-se spre doamna Edith: N-avem nimic altceva de fă- •ut, doamnă, decât să aşteptăm poliţia. Sper că nu va în- tîrzia!

Nefericita tresare. Tînărul ăsta o înspăimîntă din nou.

— Ah! da, să vină! Şi să se ocupe ea de tot. Să gîn- dească pentru noi! Cu atît mai rău, cu atît mai rău! Fie ce-o fi! zise doamna Edith, luîndu-mă de braţ.

Şi, deodată, prin intrarea secretă, îl văzurăm sosind pe moş Jacques, urmat de trei jandarmi. Era brigadierul din Mortola şi doi dintre oamenii săi, care, avertizaţi de prinţul Galitch, se îndreptau în fugă spre locul crimei.

— Jandarmii, jandarmii spun că s-a petrecut o crimă! strigă moş Jacques, care nu ştie încă nimic.

— Liniştească-te moş Jacques! îi strigă Rouletabille şi cînd portarul, gîfîind, se află aproape de reporter, acesta îi spune încet: *Nimic nu s-a schimbat* moş Jacques.

Dar moş Jacques a văzut cadavrul lui Bemiei*.

—• Nimic decît om oadavru în plus, suspină el; e mîna lui Larsan!

— E fatalitatea, răspunde Rouletabille.

Larsan sau fatalitatea e acelaşi lucru. Oare ce înseamnă acest *nimic nu s-a schimbat* a lui Rouletabille; dacă nu cumva faptul că în jurul nostru, *în ciuda cadavrului imprevizibil a lui Bernier,* lucrul de care ne temem, din cauza căruia tremurăm, doamna Edith şi cu mine, şi pe care nu-l ştim, continuă să existe.

Jandarmii sînt agitaţi şi bolborosesc alături un jargon de neînţeles. Brigadierul ne anunţă că a fost chemat telefonic de la hanul Garibaldi. la doi paşi de aici, unde îşi ia dejunul, chiar *delegato* sau comisarul special al gării Ventimille. Acesta va putea începe ancheta, pe oare o va continua judecătorul de instrucţie, ce fusese anunţat, la rîndul său.

Şi *delegato* soseşte. Cu toate că n-a avut timp să-şi termine masa este încîntat. O crimă! o crimă adevărată! în castelul lui Hercule! Radiază! ochii îi strălucesc. Este deja foarte agitat, foarte „important". Ordonă brigadierului să-şi posteze unul din oameni la poarta castelului cu consemnul de a nu lăsa pe nimeni să iasă. Apoi îngenunchează lîngă cadavru. Un jandarm o ridică ,pe mama Bernier, care geme mai tare decît a făcut-o cineva vreodată în Turnul Pătrat. *Delegato* examinează rana. Spune într-o franceză foarte corectă:

—- Iată o frumoasă lovitură de cuţit.

Omul e încîntat. Dacă ar fi pus mîna pe asasin, cu siguranţă că l-ar fi felicitat. Ne priveşte. Ne scrutează. Caută probabil printre noi pe autorul crimei pentru a-i declara toată admiraţia sa. Apoi se ridică.

— Şi cum s-a întîmplat? întreabă încurajator, gustînd deja din plăcerea de a i se povesti o izbutită istorioară de groază. E de necrezut! adaugă el, de necrezut! De cinci ani de cînd sînt *delegato,* nu s-a întîmplat nici o crimă. Domnul judecător de instrucţie ...

Se opreşte aici, dar noi continuăm fraza în gînd: „Domnul judecător de instrucţie va fi foarte mulţumit!" îşi scutură cu mîna praful alb de pe genunchi, îşi şterge fruntea şi repetă: ,,E de necrezut!" cu un aoeent din sud, care îi sporeşte buna dispoziţie. Dar, într-un nou personaj care îşi face apariţia în curte, el recunoaşte pe un doctor din Menton care tocmai soseşte ca să-i dea în continuare îngrijirile necesare bătrînului Bob.

— Ah! doctore! aţi sosit la ţanc! Examinaţi-mi această rană şi spuneţi-mi ce părere aveţi despre o asemenea lovitură de cuţit! şi mai ales, pe cît posibil, nu schimbaţi poziţia cadavrului înainte de sosirea domnului judecător de instrucţie.

Doctorul cercetează rana şi ne dă toate detaliile tehnice pe care ni le-am putea dori. Nu există nici o îndoială. Este faimoasa lovitură de cuţit care pătrunde de jos în sus, în regiunea inimii şi al cărui vîrf a sfîşiat cu siguranţă un ventricol. în timpul acestei discuţii dintre *delegato* şi doctor, Rouletabille nu a scăpat-o nici o clipă din ochi pe doamna Edi'th, care mă luase cu hotărîre de braţ, căutîhd lîngă mine un refugiu. Ochii ei îi evită pe cei ai lui Rouletabille, care o hipnotizează, *care îi ordonă să tacă.* Or eu ştiu că ea tremură toată de dorinţa de a vorbi.

La rugămintea lui *delegato* am intrat cu toţii în Turnul Pătrat. Ne-am instalat în salonul bătrînului Bob, unde va începe ancheta şi unde vom povesti, fiecare pe rînd, ceea ce am văzut şi auzit. Mama Bemier a fost prima interogată. Dar n-au scos nimic de la ea. Declară că nu ştie nimic. Se afla în camera bătrînului Bob, veghind rănitul, cînd noi am intrat ca nişte nebuni. Se găsea acolo de mai bine de-o oră, lăsîndu-şi soţul în loja Turnului Pătrat împletind o sfoară! Curios lucru, în acel moment mă interesa mai puţin ceea ce se petrecea sub ochii mei şi ceea ce se vorbea, decît ceea ce *aşteptam*... Doamna Edith va vorbi oare? ... Ea privea cu încăpăţânare fereastra deschisă. Un jandarm rămăsese lîngă cadavru, pe faţa căruia fusese pusă o batistă. La fel ca mine, doamna Edith nu era prea atentă la ceea ce se petrecea în salon în prezenţa lui *delegato.*

Privirea ei continua să facă înconjurul cadavrului.

Exclamaţiile lui *delegato* făceau să ne doară urechile. Pe măsură ce-i erau date explicaţiile, uimirea comisarului crescuse în proporţii uriaşe şi cu siguranţă că găsea crima din ce în ce mai de neconceput. Era pe punctul de-a o găsi imposibilă, cînd veni rîndul doamnei Edith să fie interogată.

E întrebată. .. Deschide gura să răspundă, cînd se aude vocea

calmă a lui Rouletabille:

— *Priviţi la marginea umbrei eucaliptului.*

— Ce e la marginea umbrei eucaliptului? întreabă *delegato.*

— Arma crimei! răspunse Rouletabille.

El sare pe fereastră şi ridică, dintre celelalte pietre însîngerate, o piatră strălucitoare şi ascuţită. O învîrte prin faţa ochilor noştri.

îl recunoaştem cu toţii: este „cel mai vechi şutit de răzuit, folosit de om".

ROULETABILLE PUNE SA SE ÎNCHIDĂ PORŢILE DE FIER

Arma crimei aparţinea prinţului Galitch, dar nimeni nu punea la îndoială că-i fusese furată de bătrînul Bob, şi nu puteam trece cu vederea că înainte de ultima suflare moş Bemier îl acuzase pe Larsan de a-l fi asasinat. Niciodată în mintea noastră tulburată imaginea bătrînului Bob şi a lui Larsan nu se suprapuseseră atît de bine e» atunci cînd Rouletabille spusese: „cel mai vechi cuţit de răzuit, folosit de om". Doamna Edith a înţeles imediat #ă soarta bătrînului Bob era de aici înainte în mîinile lui Rouletabille. Era de ajuns ca acesta să-i spună cîteva vorbe lui *delegato* privind ciudatele întîmplări ce se petrecuseră odată cu prăbuşirea bătrînului Bob în grota lui Romeo şi Julieta, să-i înşire motivele din cauza cărora s-ar fi putut bănui că bătrînul Bob şi Larsan sînt aceeaşi persoană şi, în sfîrşit, să repete acuzaţia ultimei victime a lui Larsan, pentru ca toate bănuielile justiţiei să se îndrepte spre capul eu perucă al geologului. Or, doamna Edith, care în adîncul sufletului ei de nepoată nu încetase nici o clipă să creadă «ă bătrînul Bob cel de acum era cu adevărat unchiul ei, îşi închipuia că înţelege brusc, datorită anticului cuţit adu- «ător de moarte, că invizibilul Larsan strînge în jurul bă- trînului Bob toate elementele incriminatoare cu intenţia precisă de a-l face să suporte pedeapsa propriilor crime, precum şi povara primejdioasă a personalităţii sale. Ea tremura pentru bătrînul Bob, pentru ea însăşi; tremura de groază în mijlocul acestei uneltiri ca o insectă în mijlocul pînzei unde tocmai s-a prins, a unei pînze misterioase, ţesută de Lars'an cu fire invizibile şi suspendată de bătrî- nele ziduri ale castelului lui Hercule. Avea impresia că dacă ar schiţa un singur gest – dacă şi-ar mişca buzele – «mîndoi ar fi pierduţi şi că mîrşavul animal de pradă pu aştepta deeît acest gest pentru a-i devora. Atunci ea, cea care se hotărîse să vorbească, tăcu şi se temu, la rindul ei, că

Rouletabille va vorbi. Mai tîrziu, ea mi-a descris starea de spirit în care se aflase în acel moment al dramei şi mi-a mărturisit că Larsan îi inspirase atunci un asemenea sentiment de groază cum niciodată nu mai încercase. Acest vampir, despre care auzise vorbindu-se cu o teamă ce o făcuse iniţial să surîdă, o interesase apoi cu ocazia celor întâmplate în *camera galbenă* datorită faptului că justiţia se arătase neputincioasă să explice modul în care el ieşise de acolo. O pasionase apoi, cînd aflase de drama din Turnul Pătrat, imposibilitatea de a se explica modul În care asasinul intrase. Dar aici, aici sub soarele amiezii, Larsan ucisese în faţa noastră, într-un spaţiu în care nu se afla decît ea, Robert Darzac, Rouletabille, Sainelair, bătrînul Bob, şi mama Bernier, atît unii cît şi alţii destul de departe de cadavru pentru ca să nu poată să-l lovească pe Bernier. Bernier îl acuzase pe Larsan! Dar unde era Larsan? Sub a cui înfăţişare? pentru a raţiona cum o învăţasem chiar eu povestindu-i despre *coridorul miraculos!* Cînd, la marginea umbrei euoaliptului. adică la mai puţin de şapte metri de noi, răsunase strigătul de moarte, ea se afla sub bolta intrării, între Darzac şi mine, Rouletabille stând în faţa noastră! Cît despre bătrînul Bob şi mama Bernier, ei fuseseră tot timpul împreună, supraveghindu-se unul pe celălalt! Dacă în demonstraţie facem abstracţie de şi, nu mai rămîne nimeni pentru a-l ucide pe Bernier. De data asta nu nuntai că nu se ştia *cum a venit şi cum a plecat ucigaşul, dar nici măcar în ce mod fusese prezent!* Ah! a înţeles, a înţeles *că* există momente în care, gîndindu-te la Larsan, poţi să te cutremuri din rărunchi.

Nimic! nimic în jurul acestui cadavru, decît cuţitul de piatră ce fusese furat de bătrînul Bob. Era îngrozitor şi era suficient qa să ne putem gîndi la orice, ca să ne putem imagina orice ...

Ea citea siguranţa acestei convingeri în ochii şi în atitudinea lui Rouletabille şi a lui Robert Darzac. De l'a primele cuvinte ale lui Rouletabille, a înţeles totuşi că acesta nu urmărea altceva decît să-l sa.veze pe bătrînul Bob de bănuielile justiţiei.

În acel moment Rouletabille se afla între *delegato* şi judecătorul de instrucţie, care tocmai sosise şi medita, ţi- nînd în mînă „cel mai vechi cuţit de răzuit, folosit de om". Părea că stabilise definitiv că în jurul mortului n-iau putut să existe alţi vinovaţi decît cei în viaţă, pe care i-am enumerat în cîteva rînduri mai sus, cînd Rouletabille dovedi, printr-un rapid raţionament, care îl umplu de satisfacţie pe judecătorul de instrucţie şi-l aduse la disperare pe *delegato,* că adevăratul şi singurul vinovat era mortul însuşi. Dat fiind că cei patru supravieţuitori, aflaţi în 4aţa intrării, şi cei doi din camera bătrînului Bob se supraveghează reciproc, şi unii şi ceilalţi, şi nu se pierduseră din ochi, în timp ce Bemier *era* omorît la cîţiva paşi de acolo, era necesar ca asasinul *să fie* însuşi Bernier. Acestea fiind spuse, judecătorul de instrucţie, foarte interesat, luă cuvîntul

întrebîndU-ne dacă nu cumva vreunul dintre noi ar bănui motivele posibilei sinucideri a lui Bernier; la care Rouletabille replică spunînd că pentru a muri nu e nevoie de o crimă sau de o sinucidere şi că era suficient *un accident.* Arma crimei, cum numea el cu ironie „cel mai vechi cuţit de răzuit" din lume, dovedea, prin însăşi prezenţa ei, că era vorba de un accident. Rouletabille nu-şi închipuia deloo vreun asasin care să-şi premediteze nelegiuirea cu ajutorul acestei pietre. Cu a'tît mai puţin se putea înţelege cum Bernier, dacă se hotărîse să se sinucidă, n-ar fi găsit o altă armă pentru a se omorî decît cuţitul de răzuit al oamenilor primitivi. Dacă, dimpotrivă, această piatră care a putut să-i atragă atenţia prin forma ei ciudată, fusese ridicată de moş Bemier, dacă ea s-ar fi găsit în mina lui' în momentul căderii, drama putea fi explicată astfel foarte simplu. Într-un mod nefericit, moş Bernier căzuse pe acest pietroi îngrozitor de ascuţit, astfel încît îi fusese străpunsă inima. Acestea fiind zise, a fost chemat din nou doctorul, rana dezvelită iar, confruntată cu obiectul fatal şi se trase o concluzie ştiinţifică, aceea a rănirii făcută de obiect. De aici, pînă la accident, după pledoaria lui Rouletabille, nu mai era decît un pas. Anchetatorii au avut nevoie de şase ore pentru a clarifica cum stau lucrurile. Şase ore, în timpul cărora ne-au interogat fără încetare şi fără rezultat.

În ceea ce ne priveşte, pe doamna Edith şi pe mine, după cîteva inutile îngrijorări şi zadarnice interogatorii, ne-am aşezat în salonul ce preceda camera bătrînului Bob, de unde tocmai plecaseră anchetatorii, în timp ce medicii îi acordau acestuia îngrijirile necesare. Uşa (acestui salon, ce dădea spre coridorul Turnului Pătrat rămăsese deschisă. Pe acolo auzeam gemetele mamei Bernier care veghea corpul soţului ei, ce fusese transportat în loja portarului. Între acest cadavru şi bătrînul Bob, a cărui rănire era tot atît de inexplicabilă, situaţia noastră, a doamnei Edith şi a mea, era, trebuie s-o mărturisim, în pofida strădaniilor lui Rouletabille, dintre cele mai dificile şi teama de ceea ce văzusem sporda în adîncul sufletului nostru din pricina a ceea ce mai urma să vedem. Doamna Edith mă strînse brusc de mînă:

-—Nu mă părăsiţi! nu mă părăsiţi! strigă ea, nu vă am decît pe dumneavoastră. Nu ştiu unde e prinţul Galitch şi nu am nici o veste de la soţul meu. Asta-i îngrijorător! Mi-a lădat vorbă că merge să-l caute pe Tullio. La această oră domnul Rance nu ştie nici măcar că Bernier a fost asasinat. L-a văzut oare pe Călăul mării? NUmai din partea lui, a lui Tullio aştept acum adevărul! Şi nioi o veste ... E cumplit!

Din minutul acesta, în care îmi luase mîna cu atîta încredere şi o păstrase o olipă în mîinile sale, am fost din tot sufletul de partea doamnei Edith şi nu i-am ascuns că putea să conteze pe întregul

meu devotament. Schimbam aceste cîteva fraze de neuitat, cu voce joasă, în timp ce în curte treceau iute încoace şi încolo umbrele reprezentanţilor legii, cînd precedate, cînd urmate de Rouletabille şi de domnul Darzac. Rouletabille nu se abţinea să nu ne arunce cîte o privire de cîte ori avea prilejul. Fereastra rămăsese deschisă.

— Ah! ne supraveghează! strigă doamna Edith De minune! Probabil î' deranjăm pe el şi pe domnul Darzac, dacă rămînem aici. Dar e un loc pe care nu-l voi părăsi de fel, orice s-ar întîmpla, nu-i aşa domnule SaincÎair?

— Trebuie să-i fim recunoscători lui Rouletabille, am îndrăznit să spun, pentru intervenţia şi pentru tăcerea lui în privinţa „celui mai vechi cuţit ele răzuit, folosit de orr''. Dacă judecătorii ar fi aflat că acest pumnal de piatră aparţinea unchiului dumneavoastră, bătrînului Bob, cine ştie ce s-ar fi putut întîmpla. Dacă ar mai fi aflat şi că Bernier, murind, l-a acuzat pe Larsan, *istoria cu accidentul ar fi devenit mai greu de înghiţit.* Şi accentuai pe aceste ultime cuvinte. *

— Ob' răspunse ea cu violenţă. Prietenul dumneavoastră are. la fel ca şi mine, tot atîtea motive întemeiate sâ tacă. Vedeţi' nu mă tem decîf de un lucru! ... Da, da, numai de un lucru mă tem ...

— Ce vreţi să spuneţi?

S-a ridicat înfierbîntată ...

— Mă tem că nu l-a salvat pe unchiul meu de reprezentanţii legii, decît pentru a-l discredita mai bine.

— Chiar puteţi să credeţi asta? am întrebat eu pe un ton neconvingător.

— Eh, cred că tocmai am citit asta în ochii prietenului dumneavoastră ... Dacă aş fi sigură că nu m-am înşelat aş prefera rrai curînd să am de-a face cu justiţia! .

Se calmă puţin, păru că îndepărtează un gînd stupid, apoi îmi spuse:

— În sfîrşit, întotdeauna trebuie sâ fii pregătit pentru orice, şi eu voi şti să-l apăr pînă la moarte.

După care, îmi arătă un mic revolver pe care îl ascundea sub rochie.

— Ah! mai exclamă ea, oare de ce prinţul Galitch nu este aici?

— Iar! am strigat mînios.

— E adevărat că sînteţi gata să mă apăraţi? mă întrebă, cufundîndu-şi în ochii mei privirea-i tulburătoare.

— Sînt gata s-o fac

— împotriva întregii lumi?

Am ezitat. Ea repetă-

— împotriva întregii lumi?

— Da.

— împotriva prietenului dumneavoastră'

— Dacă va fi nevoie! am răspuns suspinînd, şi mi-am trecut mina peste fruntea asudată.

— Bine' Vă cred, spuse ea. În cazul ăsta, vă las aici cîteva minute. Veţi supraveghea această uşă *pentru mine!*

Şi ea îmi arătă uşa în spatele căreia se odihnea bă- trinul Bob. Apoi dispăru. Unde mergea oare? Mi-a mărturisit-o mai tîrziu! Fugea în căutarea prinţului Galitch. Ah! femeia, femeia!

Abia dispăruse prin intrarea secretă, că l-am văzut pe Rouletabil e şi pe domnul Darzac intrînd în salon. Auziseră totul. Rouletabille se îndreptă spre mine şi nu-mi ascunse deloc că era la curent cu trădarea mea.

— Rouletabille, asta-i o grosolănie, am spus Ştii că nu obişnuiesc să trădez pe nimeni... Doamna Edith este în- tr-adevăr demnă de compătimire şi n-o faci îndeajuns, prietene ...

— Iar tu, tu o compătimeşti prea mult! ...

Am roşit pînă în vîrful urechilor. Eram gata să izbucnesc. Dar Rouletabille îmi tăie vorba cu un gest scurt.

— Nu-ţi cer decît un lucru, un singur lucru, mă asculţi? Anume că orice s-ar întîmpla ... orice s-ar *întîmpla* ... să nu ne mai adresezi nici un cuvînt domnului Darzac şi mie! ...

— Va fi foarte uşor! am răspuns, enervîndu-mă prosteşte şi intorcîndu-i spatele. Mi s-a părut că a făcut un gest pentru a-şi re'trage cuvintele spuse la mînie

Dar, chiar în acel moment, ieşind din Castelul Nou, oamenii legii ne chemară. Ancheta se terminase. După opinia lor, avînd în vedere declaraţia medicului, era vorba, fără nici o îndoială, de un accident; asta a fost explicaţia pe care au dat-o acestei întîmplări. Părăseau deci castelul. Domnul Darzac şi Rouletabille au ieşit să-i însoţească. Şi, oum am rămas cu dapul în mîini, la fereastra ce dădea spre Curtea Temerarului, asaltat de o mie de sinistre pre- sentimente, aşteptînd cu o îngrijorare crescîndă întoarcerea doamnei Edith, în timp ce, la cîţiva paşi de mine, în cămăruţa în care aprinsese două luminări, mama Bemier continua să psalmodieze lîngă cadavrul soţului ei rugăciunea pentru morţi, am auzit deodată trecînd pe deasupra capului meu, prin aerul serii, ceva ca o bătaie formidabilă de gong şi am înţeles că era Rouletabille, care punea să se închidă porţile de fier!

Nu se scursese încă un minut, cînd am văzut-o apro- piindu-se în goană pe doamna Edith, teribil de înspăimântată, care se repezi spre mine ca spre singurul ei refugiu... Apoi l-am văzut apărînd pe domnul Darzac... Apoi pe Rouletabille la braţ cu Doamna în negru...

„CORPULUI IN PLUS"

Rouletabille şi Doamna în negru pătrunseră în Turnul Pătrat. Niciodată mersul lui Rouletabille nu fusese atî't de solemn. Şi el nenar fi putut face să zîmbim, dacă, în acel moment, cu adevărat tragic, nu ne-ar fi neliniştit. Niciodată, vreun procuror sau magistrat tîrînd/u-şi purpura sau hiiamida, nu intraseră în sala tribunalului, unde aştepta acuzatul, cu o solemnitate mai ameninţătoare. Dar, mai cred că niciodată vreun judecător n-a fost atît de palid.

Cît despre Doamna în negru, era evident că făoea un efort extraordinar ca să-şi ascundă teama • ce răz- bătea, orice ar fi făcut, din privirea ei tulbure, pentru a ne ascunde emoţia ce o determina să strîngă cu febrilitate braţul tînărului ei însoţitor. Robert Darzac avea şi el o figură întunecată şi intransingentă, la fel ca aceea a unui posibil judecător. Dar, cee'a ce se adăugase tulburării noastre a fost apariţia, în Curtea Temerarului, a lui moş Jac- ques, a lui Walter şi a lui Mattoni, toţi înarmaţi cu puşti şi venind să se aşeze în tăcere în faţa uşii de la intrarea Turnului Pătrat, unde, într-o atitudine milităroasă, primiră direct de la Rouletabille consemnul de a nu lăsa pe nimeni *să iasă* din Vechiul Castel. Doamna Edith, în culmea spaimei, îi ceru lui Mattoni şi lui Walter, care îi erau în mod deosebit devotaţi, să-i explice ce semnificaţie putea să aibă o asemenea manevră, împotriva cui era îndreptată, dar spre marea ei uimire aceştia nu i-au răspuns. Atunci, ea fugi să se posteze în mod eroic în faţa uşii prin care se intra în salonul bătrînului Bob, şi, ou braţele întinse, da pentru a împiedeca trecerea, strigă cu o voce răguşită:

— Ce vreţi să faceţi? Totuşi n-o să-l omorîţi? . ..

— Nu, doamnă, răspunse răguşit Rouletabille Il vom judeca... Şi, oa să fim siguri că judecătorii nu vor fi călăi, vom jura, după ce am depus armele, pe cadavrul lui Bernier, că nu vom mai păstra nici una la noi.

Şi ne tîrî în oamera mortuară, unde mama Bernier continua să geamă la căpătîiul soţului ei, ucis de „cel mai vechi cuţit, de răzuit, folosit de om'\ Acolo am depus toate pistoalele şi am rostit jurămîntul pe care ni-l pretindea Rouletabille. Numai doamna Edith renunţă cu greu la arma pe care Rouletabille ştia că o ascunde sub veşminte. Dar, la insistenţele reporterului, care o făcu să înţeleagă că a- ceastă dezarmare nu era decît spre liniştea ei, sfîrşi prin a accepta.

Atunci, luînd-o din nou de braţ pe Doamna în negru, Rouletabille, urmat de noi toţi, reveni în ooridor, dar în loc să se îndrepte spre apartamentul bătrînului Bob, după cum ne aşteptam, se duse direct spre uşa ce dădea *în camera corpului în plus.* Şi, scoţînd cheia specială, despre eare am vorbit deja, deschise această uşă.

Am fost teribil de miraţi, cînd am pătruns în fostul apartament al domnului şi doamnei Darzac, să vedem pe masa-birou a domnului Darzac desenul la care acesta lucrase alături de bă'trînul Bob, în odăiţa din Tumul Temerarului şi, de asemenea, micul vas plin cu vopsea roşie, eu pensula muiată în el. În sfîrşit, în mijlocul biroului, într-o poziţie avantajoasă, odihnindu-se pe maxilarul însîngerat, era aşezat cel mai vechi craniu omenesc.

Rouletabille zăvori uşa şi, în timp ce noi îl priveam uimiţi, ne spuse destul de emoţionat:

— Doamnelor şi domnilor, vă rog luaţi loc.

în jurul mesei erau aranjate scaune şi ne-am aşezat pradă unei nelinişti orescînde, aş putea spune chiar a unei extreme suspiciuni. Un presentiment ascuns ne atrăgea a- tenţia că toate aceste obiecte familiare pictorilor puteau să ascundă sub aparenta lor banalitate inofensivă cauzele cumplite ale uneia dintre cele mai de temut nenorociri. Şi apoi, craniul părea că rîde la fel ca bătrînul Bob.

— Veţi constata, spuse Rouletabille, că aici, alături de această masă, se află un scaun în plus şi, în consecinţă, un corp în minus, acela a lui Arthur Rance, pe care nu putem sâ-l mai aşteptăm multă vreme.

— în acest moment el este probabil în posesia dovezii de nevinovăţie a bătrînului Bob! sublinie doamna Edith.

pe care toate aceste pregătiri o neliniştiseră foarte mult. îi cer doamnei Darzac să mi se alăture pentru a-i implora pe aceşti domni să nu întreprindă nimic înainte ca soţul meu să se întoarcă!

Doamna în negru nu avu posibilitatea să intervină, căoi, în timp ce doamna Edith mai vorbea încă, auzirăm în spatele uşii dinspre coridor gălăgie, bătăi în uşă, în timp ce vocea lui Arthur Rance ne implora să-i „deschidem" imediat.

El striga:

— *Aduc micul bold cu cap de rubin!*

Rouletabille deschise uşa:

— Iată-vă în sfîrşit, Arthur Rance, spuse el!

Soţul doamnei Edith părea disperat:

— Ce-am aflat? Ce s-a întîmplat?... O nouă nenorocire? ... Ah! m-am gîndit că voi ajunge prea tîrziu cînd am văzut porţile de fier închise şi am auzit în turn rugăciunea pentru morţi. Dar am crezut că *l-ati executat* pe bătrînul Bob!

În acest timp Rouletabille zăvori din nou uşa în urma lui Arthur Rance.

— Bătrînul Bob trăieşte, moş Bernier a murit! Luaţi deci loc, domnule, spuse politicos Rouletabille.

Privind, la rîndul său, planşa de desen, vasul pentru vopsea şi craniul însîngerat, Arthur Rance întrebă:

— Cine l-a ucis?

Apoi binevoi să observe că soţia lui era acolo şi îi strîn- se mîna, privind-o pe Doamna în negru.

— înainte de a muri, Bernier l-a acuzat pe Frederie Larsan! răspunse domnul Darzac.

— Vreţi să spuneţi prin asta, îi întrerupse prompt domnul Arthur Rance, că l-a acuzat pe bătrînul Bob? N-am să mai suport! Şi eu m-am îndoit în privinţa persoanei mult iubitului nostru unchi, dar vă repet că aduo *micul bold cu cap de rubin!*

Ce voia oare să spună cu micul lui bold cu cap de rubin? Mi-am adus aminte că doamna Edith mi-a povestit că bătrînul Bob i-l luase din mină atunci cînd ea se distrase înţepîndu-l cu el, în seara dramei „carpului în plus". Dar ee legătură putea să existe între acest bold şi aventura bă- trînului Bob? Arthur Rance nu aşteptă să mai fie întrebat şi ne informă că acest bold dispăruse în acelaşi timp cu bătrînul Bob, şi că tocmai fl regăsise la Călăul mării

Acesta îl folosise ca să prindă un teano de bancnote cu care unchiul îi plătise în acea noapte complicitatea şi tă- cera. Tullio îl dusese cu barca sa pînă la grota lui Romeo şi Julieta şi plecase dimineaţa, foarte neliniştit de a nu-şi fi văzut pasagerul revenind.

Şi Arthur Rance concluzionă triumfător:

— Un bărbat care dă altui bărbat, în barca sa, un bold cu cap de rubin, nu poate fi, în acelaşi moment, închis într~un sac de cartofi, în subsolul Turnului Pătrat.

La care doamna Edith întrebă:

— Şi cum ţi-a venit ideea să mergi la San Remo? Ştiai, deci, că Tullio se află acolo?

— Am primit o scrisoare anonimă care îmi dădea adresa lui de acolo.

— Eu v-am trimis-o, spuse calm Rouletabille . ..

Şi adăugă pe un ton de gheaţă:

— Domnilor, mă felicit pentru promptitudinea cu care s-a întors domnul Arthur Rance. Iată-ne astfel, reuniţi în jurul acestei mese, toţi oaspeţii castelului lui Hercule... pentru care *demonstraţia privind posibilitatea concretă a corpului în plus* poate să prezinte vreun interes. Vă solicit toată atenţia!

Dar Arthur Rance îl întrerupse din nou:

— *Dar ce înţelegeţi dumneavoastră prin aceste cuvinte: Iată reuniţi în jurul acestei mese toţi oaspeţii pentru care demonstraţia posibilităţii concrete a corpului în plus poate să prezinte vreun interes?*

— înţeleg, răspunse Rouletabille, pe toţi aceia printre oare am putea să-l găsim pe Larsan!

Doamna în negru, care nu rostise încă nici un cuvînt, se sculă cu totul înfricoşată.

— Cum, gemu ea dintr-o suflare... Larsan e deci printre noi?. ..

— *Sînt sigur de asta!* spuse Rouletabille . ..

Se lăsă o tăcere înspăimîntătoare, în timpul căreia n-am *îndrăznit să ne privim.*

Reporterul reluă cu tonul lui glacial:

— Sînt sigur ... şi asta-i o părere care nu trebuie să vă surprindă doamnă, căci ea nu v-a părăsit niciodată[1] în ceea ce ne priveşte, nu-i aşa domnilor că ideea ne-a venit în ziua dejunului luat pe terasa Temerarului, cînd purtam cu toţii ochelari de soare? Dacă fac abstracţie de doamna
Edith, oare este cineva dintre noi care, în acel moment, n-a simţit prezenţa lui Larsan?

— Asta-i o întrebare care poate fi pusă chiar profesorului Stangerson, replică pe loc Arthur Rance, căci de vreme ce începem să raţionăm astfel, nu văd de ce profesorul, prezent şi el la acel dejun, nu se află la această mică reuniune...

— Domnule Rance! ... exclamă Doamna în negru.

— Da, vă cer iertare, reluă puţin ruşinat soţul doamnei Edith. .. Dar Rouletabille a greşit cînd a generalizat şi a afirmat: toţi oaspeţii castelului lui Hercule ...

— Spiritualiceşte, profesorul este atît de departe de noi, spuse Rouletabille cu minunata lui solemnitate infantilă, încît n-am deloc nevoie de corpul lui. Deşi profesorul Stangerson a trăit

alături de noi, în castelul lui Hercule, el n-a fost niciodată „cu noi". În schimb, Larsan nu ne-a părăsit deloc!

De data asta ne-am privit pe furiş şi ideea că Larsan putea cu adevărat să se afle printre noi mi se păru atît de nebunească, încît uitai că nu mai trebuie să-i vorbes* lui Rouletabille, şi am îndrăznit să spun:

— Dar, la acel dejun a mai existat încă un personaj pe care nu-l văd aici...

Rouletabille bombăni, privindu-mă cu răutate:

— Iar prinţul Galitch! Ţi-am spus deja, Sainclair, cu ce se ocupă prinţul aici la frontieră ... şi vă jur că nu nenorocirile fetei profesorului Stangerson îl interesează. Să-l lăsăm pe prinţul Galitch la treburile lui umanitare...

— Toate astea, observai eu destul de răutăcios, toate astea n-au nici o raţiune.

— Exact Sainclair, flecăreala ta mă împiedică să gîn- desc.

Dar mă avîntasem prosteşte şi, uitînd că-i promisesem doamnei Edith să-l apăr pe bătrînul Bob, am reînceput să-l atac pe Rouletabille pentru plăcerea de a-i găsi o greşeală; dealtfel, doamna Edith nu m-a iertat multă vreme.

— Bătrînul Bob, rostii eu clar, distinct şi sigur, era şi el la acel dejun şi tu îl îndepărtezi de la început din raţionamentul tău din cauza boldului cu cap de rubin. Dar acest mic bold care se află aici pentru a dovedi că bătrînul Bob l-a întîlnit pe Tullio cu barca sa la intrarea galeriei oe făcea legătura dintre mare şi puţ, dacă trebuie să-l credem pe bătrînul Bob, aoest mic bold nu explică în ce mod a putut bătrînul, aşa cum afirmă el, să coboare în puţ, deoarece noi am găsit gura puţului închisă!

— *Tu!* spuse Rouletabille, fixîndu-mă cu o severitate care mă deranjă în mod ciudat. *Tu* eşti cel care l-ai găsit astfel! dar *eu,* eu l-am găsit deschis. Te-am trimis după ştiri la Mattoni şi la moş Jacques. Cînd ai revenit m-ai găsit în acelaşi loc, în Turnul Temerarului, dar avusesem deja timp să alerg la puţ şi să constat că era deschis ...

— Şi l-ai închis din nou! strigai! De ce l-ai închis iar? Pe cine voiai să înşeli?

— *Pe tine, domnule!*

El pronunţă aceste cuvinte cu un dispreţ atît de strivitor, încît obrajii mi se împurpurară. M-am ridicat. Toate privirile mă urmăreau acum şi, chiar în momentul în care mi-am reamintit modul grosolan în care Rouletabille mă tratase cu puţin înainte în prezenţa domnului Darzac, am avut senzaţia foarte neplăcută că toţi ochii care erau de faţă mă bănuiau, mă acuzau! *Da, m-am simţit prins în plasa îngrozitorului gînd al tuturor că aş putea fi Larsan!*

Eu! Larsan!

Îi priveam pe fiecare în parte. Nici chiar Rouletabille nu-şi plecă ochii atunci cînd privirea mea îi transmise protestul sălbatic al întregii mele fiinţe şi indignarea mea furibundă. Mînia-mi alerga prin venele-mi înfierbîntate.

—Ah, asta-i, am strigat. .. trebuie să sfîrşim odată! Dacă bătrînul Bob, prinţul Galitch şi profesorul Stanger- son sînt îndepărtaţi, nu mai rămînem decît noi cei închişi în această cameră, şi dacă Larsan este printre noi arată- ni-l deci Rouletabille!

Şi repetai cu turbare, căci acest tînăr care mă străpungea cu privirea mă făcea să-mi ies din fire şi să fac abstracţie de bunele maniere:

— Arată-l deci! Numeşte-1! Iată că tergiversezi lucrurile la fel precum Curtea cu juri! ...

— N-aş avea oare motive? răspunse el fără să se emoţioneze.

— Vrei să-i dai încă o dată ocazia să scape?

— Nu, îţi jur, de data asta nu va scăpa!

Oare de ce continua să-mi vorbească pe un ton la fel de ameninţător? Oare într-adevăr, într-adevăr, *creda că Larsan luase înfăţişarea mea?* Ochii mi s-au întîlnit cu cei ai Doamnei în negru. Ea mă examina cu groază!

— Rouletabille, am spus cu voce gîtuită, tu nu te gîn- deşti la mine, tu nu mă bănuieşti! ...

În acest moment o împuşcătură răsună afară, foarte aproape, în Turnul Pătrat, şi noi, amintindu-ne de c®n- semnul dat de Rouletabille celor trei bărbaţi de a trage în oricine ar încerca să iasă din turn, am tresărit cu totii. Doamna Edith scoase un strigăt şi vru să se repeadă, dar Rouletabille care nu schiţase nici cel mai mic gest, o linişti cu cîteva cuvinte.

— Dacă s-ar fi tras în *el,* ar fi tras toţi trei, spuse Rouletabille! Dar această împuşcătură nu e decît un semnal, care îmi spune să „încep".

Şi, întorcîndu-se spre mine, zise:

— Domnule Sainclair, ar fi trebuit să ştii că eu nu bănuiesc niciodată pe nimeni şi nimic fără să nu cercetez în prealabil „adevărul pînă la capăt"! E un toiag solid care nu m-a lăsat niciodată în drum şi pe care vă invit pe toţi cei de faţă să vă sprijiniţi odată cu mine! .. . Larsan este aici, printre noi, şi urmărirea adevărului pînă la capăt o să vă dezvăluie acest lucru; vă rog aşezaţi-vă din nou cu toţii şi urmăriţi-mă cu privirea, căci voi începe să *demonstrez posibilitatea concretă a corpului în plus!*

♦

* *

Merse mai întîi să se asigure că în spatele lui uşa era bine

zăvorită, apoi, revenind spre masă, luă un compas.

— Am vrut să-mi prezint demonstraţia, spuse el, *chiur pe locul unde a apărut corpul în plus.* În felul acesta ea va fi şi mai convingătoare.

Şi el măsură cu compasul, pe desenul domnului Darzae, raza cercului care delimita spaţiul ocupat de Tumul Temerarului, ceea ce i-a permis să traseze un cerc identic pe o bucată de hîrtie albă, imaculată, pe care o fixase cu pioneze de aramă pe planşa de desen.

Odată trasat cercul. Rouletabille lăsă compasul, luă vasul cu vopsea roşie şi-l întrebă pe domnul Darzac dacă îşi recunoştea vopseaua. Domnul Darzac, care, în mod evident, nu înţelegea nimic mai mult decît noi, din faptele şi gesturile tînărului, răspunse că într-adevăr el preparase acea vopsea pentru laviul său.

Jumătate din vopsea se uscase pe fundul vasului, dar, după părerea domnului Darzac, jumătatea care rămăsese trebuia să dea micului desen de pe hîrtie aproape aceeaşi nuanţă ca aceea care acoperise planul peninsulei lui Her- cule.

— Nimeni nu s-a atins de ea, reluă deosebit de grav Rouletabille, şi vopseaua n-a fost diluată decît de o lacrimă. Veţi vedea că o lacrimă mai mult sau mai puţin în acest vas nu va dăuna cu nimic demonstraţiei mele.

Zicînd acestea, el înmuie pensula în vopsea şi se puse tacticos să „acopere" tot spaţiul ocupat de cercul trasat în prealabil. O făcu cu acea grijă meticuloasă care mă uimise deja în Turnul Temerarului cînd, spre marea mea stupefacţie, nu se gîndea decît să deseneze în timp ce unii erau asasinaţi.

Cînd sfîrşi, se uită cît arăta ceasul lui, mai mare decît o ceapă, şi spuse:

— Doamnelor şi domnilor, puteţi observa că stratul de vopsea care acoperă cercul meu nu e nici mai mult nici mai puţin gros decît cel ce colorează cercul domnului Darzac. Are aceeaşi nuanţă.

— Fără îndoială, răspunse domnul Darzac, dar ce înseamnă asta?

— Aşteptaţi, răspunse reporterul. Se ştie că autorul a- cestui plan şi acestei picturi sînteţi chiar dumneavoastră!

— Dumnezeule! am fost destul de nemulţumit să-l regăsesc într-o stare atît de proastă cînd m-am întors cu dumneavoastră în camera de lucru a bătrînului Bob, după ce am ieşit din Tumul Pătrat. Bătrînul Bob murdărise întregul meu desen rostogolind craniul peste el!

— Aici am vrut să ajungem! ... preciză Rouletabille.

Şi luă de pe birou cel mpi vechi craniu omenesc. Il răsturnă, şi, arătîndu-i domnului Darzac maxilarul înroşit în întregime, îl întrebă încă o dată:

— Consideraţi că roşul care se află pe acest maxilar nu e

altceva decît vopseaua roşie care s-a luat de pe planul dumneavoastră?

— Dumnezeule! în privinţa asta nu există îndoială! Craniul mai era încă aruncat cu neglijenţă peste planul meu cînd am intrat în Tumul Temerarului.

— Continuăm deci să fim de aceeaşi părere! acoentuă reporterul.

Apoi, păstrînd craniul în scobitura braţului îndoit, el se sculă şi pătrunse în intrîndul zidului luminat de o uriaşă fereastră prevăzută cu bare, ce fusese odinioară n ambrazură pentru tunuri, în care domnul Darzac îşi făcuse cabinetul de toaletă. Acolo scăpără un chibrit şi lumină o mică spirtieră ce se afla pe masă. Puse pe această lampă o cratiţă umplută în prealabil cu apă. Craniul nu părăsise scobitura braţului îndoit.

În tot timpul acestei bizare bucătărisiri, nu l-am scăpat din ochi. Niciodată atitudinea lui Rouletabille nu mi se păruse atît de neînţeles, nici atît de enigmatică, nici atît de neliniştitoare. Cu cît ne dădea mai multe explicaţii şi se agita mai mult, cu atît îl înţelegeam mai puţin. Şi ne era teamă, deoarece simţeam că lîngă noi cineva se teme! se teme mai mult decît oricare dintre noi! Cine era acela? ProbabH acela care părea mai calm!

Însă cel mai calm era Rouletabille între craniu şi cra- tiţa sa.

Dar ce se întîmplă? De ce toţi deodată ne dăm înapoi ou aceeaşi mişcare de recul? De ce domnul Darzac, cu ochii măriţi de o nouă spaimă, de ce Doamna în negru, de ce domnul Arthur Rance, de ce chiar eu începem să strigăm .. . un nume care se stinge pe buzele noastre: Larsan! .. .

Unde l-am văzut? Unde l-am descoperit de data asta* noi, cei ce-l privim pe Rouletabille? Ah! profilul ăsta în umbra roşietică a asfinţitului, fruntea asta pe fundalul pîr- jolului care însîngerează amurgul, la fel cum răsăritul în- sîngerase aceşti pereţi în dimineaţa crimei. Vai! această bărbie puternică şi voluntară, ale cărei linii se îndulceau de îndată, puţin tristă, dar fermecătoare la lumina zilei şi care se profilează acum pe ecranul serii răutăcioasă şi a- meninţătoare! Cît de mult seamănă Rouletabille cu Larsan! Cît de mult seamănă în acest moment cu tatăl său! e Larsan!

Alt motiv de nelinişte pentru suspinele mamei sale.

Tînărul iese din acest cadru impresionant în care ne apăruse ca o figură ameninţătoare, se îndreaptă spre noi şi redevine Rouletabille. Mai tremurăm încă. Doamna Edith care nu l-a văzut niciodată pe Larsan, nu poate înţelege. Ea întreabă: „Ce s-a întîmplat"?

Rouletabille este aici, în faţa noastră, cu apa caldă în cratiţă, cu un prosop şi cu craniul. Şterge craniul.

Vopseaua a dispărut repede. Ne pune să constatăm. A- poi, stînd în faţa biroului, rămîne într-o tăcută contemplare a propriului

laviu. Trecuseră deja zece minute bune, în timpul cărora ne ordonase printr-un semn să păstrăm tăcere... zece minute teribil de impresionante. Care ce mai aşteaptă? Deodată ia craniul cu mîna dreaptă şi cu gestul familiar al jucătorului de popice îl face să se rostogolească de mai multe ori peste laviu; ne arată apoi craniul şi ne invită să constatăm că nu are nici o urmă de vopsea roşie. Rouletabille îşi scoate din nou ceasul.

— *Vopseaua s-a uscat pe plan,* spuse el. I-a trebuit un sfert de oră pentru asta. în ziua de 11 noi l-am văzut în- trînd în Turnul Pătrat LA ORA CINCI, venind de afară, pe domnul Darzac. Or, domnul Darzac, după ce a intrat în Turnul Pătrat şi a închis zăvorul camerei, aşa cum ne-a spus chiar el, n-a mai ieşit decît *după ora şase,* cînd am venit noi să-l căutăm. Cît despre bătrînul Bob, l-am văzut intrînd în Tumul Pătrat LA ORA ŞASE, avînd în mî- nă craniul care nu avea urme de vopsea.

Cum a fost posibil oare, ca în ziua aceea vopseaua, căreia îi trebuie doar un sfert de oră ca să se usuce, să fie încă destul de proaspătă la mai mult de o oră după ce domnul Darzac îşi lăsase laviul acolo, încît să mîzgălească craniul pe dare îl avea bătrînul Bob şi pe care, intrînd hi Turnul Rotund şi supărat fiind, îl făcuse să se rostogolească peste laviu? Nu există decît o singură explicaţie pentru asta şi vă desfid să căutaţi alta, şi anume că domnul Darzac care a intrat în Turnul Pătrat LA ORA CINCI şi pe care nimeni nu l-a mai văzut ieşind, nu e acelaşi cu cel cape tocmai pictase în Tumul Rotund înainte de sosirea bătrînului Bob, LA ORA ŞASE, şi pe care noi l-am găsit în camera Turnului Pătrat, fără să-l vedem intrînd aici şi împreună di care am ieşit... într-un cuvînt, el nu 'este acelaşi cu domnul Darzac aici prezent în faţa noastră! RAŢIUNEA NE ARATA CA EXISTA DOUA ÎNTRUPĂRI ALÉ LUI DARZAC!

Şi Rouletabille îl privi pe pomnul Darzac.

Acesta, la fel ca noi toţi, se afla sub şocul demonstraţiei clare a tînărului reporter. Toţi eram în acelaşi timp în- spăimîntaţi de ceea ce aflam şi cuprinşi de o admiraţie fără margini pentru Rouletabille. Cît de limpede era ceea ce ne spunea! *limpede şi înfricoşător!* Găseam aici amprenta inteligenţei sale fecunde, logice şi sistematice.

Domnul Darzac strigă:

— înseamnă deci că *acela* a putut să intre în Turnul Pătrat sub o deghizare ce îi oferea, fără îndoială, aparenta mea înfăţişare, şi a reuşit să se ascundă în dulap în aşa fel încît eu să nu-l văd cînd, părăsind Turnul Temerarului, unde mi-am lăsat laviul, am venit aici să-mi fac corespondenţa. Dar cum de i-a deschis moş Bernier?

— Dumnezeule, exclamă Rouletabille, care luase în mîi- nile sale mîna Doamnei în negru ca şi cum ar fi vrut să-i dea curaj... Dumnezeule, asta pentru că el credea că are de-a face cu

dumneavoastră!

— Astfel se explică deci faptul că, în'timp ce am sosit la uşă n-a trebuit decît s-o împing. Moş Bernier mă credea înăuntru.

— Aşa e! V-aţi gîndit foarte bine! recunoscu Rouletabille. Şi moş Bernier care a deschis primei întrupări Darzac, n-a putut să se ocupe de a doua pentru că, la fel ca şi noi, n-a văzut-o. Dumneavoastră aţi ajuns desigur la Tumul Pătrat în momentul în care noi, împreună cu moş Bernier, ne găseam pe parapet, examinînd gesturile stranii ale bătrînului Bob care vorbea, pe pragul lui *Barma Gran- de,* cu doamna Edith şi prinţul Galitch.

— Dar, continuă iar domnul Darzac, dar cum mama Bernier, care intrase în loja ei nu m-a văzut şi nu a fost uimită să-l vadă a doua oară intrînd pe domnul Darzac din moment ce nu-l văzuse ieşind?

— Imaginaţi-vă, reluă reporterul cu un trist surîs, ima- ginaţi-vă domnule Darzac, că mama Bernier în momentul în care treceaţi... adică în care a doua întrupare a lui Darzac trecea – aduna cartofii dintr-un sac pe care eu îl răsturnasem pe podea ... şi vă puteţi astfel imagina cum stau lucrurile.

— Ei bine, pot să mă felicit că mai sînt în viaţă! . ..

— Felicitaţi-vă domnule Darzac, felicitaţi-vă!

— Cînd mă gîndesc că *îndată ce m-am întors în cameră am tras zăvorul, cum v-am spus,* că am început să lucrez şi că banditul se afla în spatele meu! Ah! m-ar fi putut ucide fără să întîmpine nici o rezistenţă! ...

Rouletabille înaintă spre domnul Darzac.

— De ce n-a făcut-o? îl întrebă cu ochii-n ochii lui.

— Ştiţi bine că aştepta pe cineva!

Şi domnul Darzac îşi întoarse faţa îndurerată spre Doamna în negru.

Rouletabille se afla acum chiar în faţa lui Darzac. Tl puse mîinile pe umăr.

—- Domnule Darzac, zise el cu vocea-i ce devenise din nou clară şi sigură, trebuie să vă fac acum o mărturisire! Cînd am înţeles cum intrase „corpul în plus" şi cînd am constatat că dumneavoastră nu faceţi nimic ca să ne clarificaţi în privinţa orei cinci, la care toată lumea, cu excepţia mea, credea că aţi intrat în Turnul Pătrat, am fost îndreptăţit să bănuiesc că banditul nu era cel care la ora cinci intrase în Tumul Pătrat sub înfăţişarea lui Darzao! *M-am gîndit, din contră, că acel Darzac putea să fie cel adevărat şi că dumneavoastră eraţi cel fals!* Ah! dragă domnule Darzac cît de mult v-am bănuit! ...

— E o nebunie! strigă domnul Darzac. Dacă n-am spus ■ora exactă la care am intrat în Tumul Pătrat, e pentru că această oră rămăsese nesigură în mintea mea şi nu-i dădusem nici o

importanţă!

— Aşa că, domnule Darzac, continuă Rouletabille, fără a se sinchisi de întreruperile interlocutorului său, de emoţia Doamnei în negru şi de atitudinea noastră, mai înspăi- mîntată ca oricînd, aşa că adevăratul Darzac, venit dinafară pentru a-şi relua locul pe care i l-aţi luat – în mintea mea, domnule Darzac, doar în mintea mea, liniştiţi- vă! . . . – ar fi fost, prin acţiunile dumneavoastră necinstite şi cu ajutorul de bună credinţă al Doamnei în negru, în imposibilitate să mai dejoace îndrăzneaţă dumneavoastră întreprindere ... şi astfel, domnule Darzac, am putut să cred că *dumneavoastră sînteţi Larsan, iar omul ce fusese închis în sac era Darzac!* Ah! ce formidabilă imaginaţie am avut atunci! Şi ce neaşteptată bănuială!

— Aş, răspunse cu o voce surdă soţul Mathildei... Aici ne bănuim cu toţii! ...

Rouletabille întoarse spatele domnului Darzac, îşi puse mîinile în buzunar şi se adresă Mathildei, care părea gata să leşine în faţa groaznicei bănuieli a lui Rouletabille.

— încă puţin curaj, doamnă!

Apoi, cu vocea sa „înaltă", pe care o cunoşteam bine, cu vocea sa de profesor de matematică expunînd sau re- zolvînd o teoremă, el spuse:

— Vedeţi dumneavoastră domnule Darzac, existau două întrupări ale lui Darzac .. . Pentru a şti care era cea adevărată şi cea care îl ascundea pe Larsan, datoria mea, domnule Darzac, ceea ce îmi indica bunul simţ al raţiunii mele, era să examinez fără teamă şi cu conştiinciozitate, rînd pe rînd, aceste două întrupări... cu toată *imparţialitatea!* Atunci am început cu dumneavoastră . . domnule Darzac.

Domnul Darzac replică:

— Şi iată că aţi terminat, de vreme ce nu mă mai bănuiţi! Să- mi spuneţi imediat cine este Larsan! O vreau! o pretind! ...

— O dorim cu toţii! ... şi de îndată! strigarăm noi, apropiindu- ne de cei doi.

Mathilde se repezise spre copilul ei şi îl proteja cu pro- priu-i corp, ca şi cum ar fi fost ameninţat. Dar această scenă durase prea mult şi ne adusese la exasperare.

— Pentru că ştie! să o spună! să sfîrşim odată cu asta! striga Arthur Rance! ...

Şi deodată, pe cînd îmi aminteam că auzisem aceleaşi strigăte nerăbdătoare în faţa Curţii cu juri, un nou foc de armă răsună la uşa Turnului Pătrat, şi am fost cu toţii atît de bine „atinşi", încât mînia noastră se prăbuşi şi am început să-l rugăm, politicos, pe Rouletabille să pună capăt cît mai curînd unei situaţii de

nesuportat. Cu adevărat, în acest moment ne întreceam care mai de care să-l rugăm mai întâi, ca şi cum asta ar fi contat, pentru a dovedi celorlalţi, şi probabil nouă înşine, că nu sîntem Larsan!

De îndată ce a auzit cel de-al doilea foc de armă, Rouletabille şi-a schimbat fizionomia. întregul chip i s-a modificat, întreaga-i fiinţă părea că vibrează sub impulsul unei energii de nestăpînit. Părăsind tonul zeflemitor cu care îi vorbise domnului Darzac şi care ne jignise în mod deosebit, o îndepărtă încet pe Doamna în negru, ce se încăpăţîna în dorinţa de a-l proteja, se rezemă cu spatele de uşă. îşi încrucişă braţele şi spuse:

— Vedeţi, într-o întîmplare ca asta nu trebuie să neglijezi nimic. Două întrupări Darzac *care intră* şi două întrupări Darzac *care ies,* una din ele *în sac!* Ai motiv să te zăpăceşti! Şi *chiar* mi-e teamă să nu spun prostii! ... Dacă domnul Darzac, aici de faţă, îmi permite să i-o spun, aveam o mie de motive să-l bănuiesc! ...

în timpul ăsta eu mă gîndeam: „Ce păcat că nu mi-a vorbit despre asta! L-aş fi făcut să evite această căutare inutilă şi l-aş fi ajutat să descopere „Australia"!

Domnul Darzac se înfipsese în faţa reporterului şi repeta acum cu o furie insistentă:

— Ce motive!... Ce motive! ...

— Mă veţi înţelege, prietene, răspunse reporterul cu tin calm desăvârşit. Primul lucru pe care mi l-am spus, cînd am analizat *condiţiile în care dumneavoastră aţi luat înfăţişarea lui Darzac* a fost: „Aş! dacă era Larsan, fiica profesorului Stangerson ar fi observat!" E limpede, nu-i aşa? ... E limpede! Or, examinînd atitudinea celei care a devenit, alături de dumneavoastră, doamna Darzac, am sfîr- şit prin a avea certitudinea, domnule, că ea vă bănuia tot timpul că aţi fi Larsan.

Mathilde, care se prăbuşise din nou pe un scaun, găsi forţa de a se scula şi de a protesta cu un gest larg, înspăimântat.

În ceea ce-l priveşte pe domnul Darzac, faţa lui părea mai mult ca oricînd răvăşită de suferinţă. Se aşeză, spunând încet:

— Ai putut să gîndeşti asta, Mathilde?. ..

Mathilde îşi lăsă capul în jos şi nu răspunse nimic.

Cu o cruzime implacabilă, şi pe care n-aş putea să i-o scuz, Rouletabille continuă:

— Cînd îmi reamintesc toate gesturile doamnei Darzac, de la întoarcerea dumneavoastră de la San Remo, văd acum în fiecare dintre ele expresia eforturilor de a nu lăsa să-i scape secretul temerilor ei, a continuei ei angoase... Ah! lăsaţi-mă să vorbesc domnule Darzac... trebuie să mă explic aici, trebuie ca toată lumea să se explice aici! .. . Sîn- tem în curs de „a clarifica situaţia"! Aşadar totul era forţat în felul de a fi al domnişoarei Stangerson. Şi chiar faptul că a acceptat propunerea dumneavoastră de a grăbi

ceremonia nupţială dovedea dorinţa ei de a-şi alunga cu desăvârşire chinul din suflet. Privirea ei, pe care mi-o amintesc, spunea atunci, cu cîtă claritate: *„E posibil oare să continui să-l văd pe Larsan pretutindeni, chiar în persoana celui care este alături de mine, care mă conduce la altar, care mă ia cu el!”*

De aceea, domnule, şi-a luat ea la gară un la revedere atît de sfîşietor! Ea striga deja: „Ajutor!” ajutor împotriva ei, *împotriva gîndului ei!* şi probabil contra dumneavoastră . .. Dar nu îndrăznea să-şi mărturisească nimănui gîn- dul, pentru că probabil se temea că i se va spune ...

Şi Rouletabille se aplecă la urechea domnului Darzac şi îi spuse încet, nu atît de încet să nu-l aud, dar îndeajuns de încet ca Mathilde să nu bănuiască cuvintele pe care le pronunţa: „Oare înnebuneşti din nou?”

După care, dîndu-se puţin înapoi, spuse:

— Acum puteţi înţelege totul, dragă domnule Darzac!... şi această ciudată răceală cu care v-a tratat şi remuşcările care, în neîncetatele ei ezitări, au împins-o cîteodată pe doamna Darzac să vă înconjoare, alteori, cu cele mai delicate atenţii! ... în sfîrşit, permiteţi-mi să vă spun că adesea v-am văzut eu însumi atît de întunecat, îricît aş fi putut crede că v-aţi dat seama că doamna Darzac este obsedată de Larsan întotdeauna cînd vă vede sau vă vorbeşte. Prin urmare, să fim înţeleşi... nu ideea „că fiica profesorului Stangerson şi-ar fi dat seama de ceva” era cea care ar fi putut să-mi alunge bănuielile, pentru că, dimpotrivă, independent de voinţa ei, ea se gîndea la asta tot timpul! Nu! Nu! bănuielile mele au fost alungate de altceva! . .

— Ar fi putut să fie, strigă cu ironie şi disperare domnul Darzac, ar fi putut să fie datorită acelui simplu raţionament că dacă aş fi fost Larsan, fiind stăpînul domnişoarei Stangerson, devenită soţia mea, aş fi avut tot interesul să continui să creadă că Larsan e mort! Şi nu *aş* fi reînviat! ... Oare n-am pierdut-o pe Mathilde în ziua în care Larsan a revenit printre cei vii?...

— Iertaţi-mă domnule, iertaţi-mă! răspunse de data asta Rouletabille, care devenise mai alb decît un linţoliu . . . Dumneavoastră aţi părăsit încă o dată, îndrăznesc să spun, bunul simţ al raţiunii! .. . Căci asta dovedeşte tocmai contrariul a ceea ce vi se pare evident! ... Părerea mea este că dacă ai o soţie care este pe punctul de a crede că sînteţi Larsan, *ai tot interesul să-i arăţi că Larsan există în afam dumneavoastră!*

Auzind acestea, Doamna în negru se furişă pe lîngă perete, sosi gîfîind pînă la Rouletabille şi-şi aţinti privirea asupra domnului Darzac, al cărui chip devenise înspăi- mîntător de aspru. Cit despre noi, am fost atît de şocaţi de noutatea şi de convingătorul început al demonstraţiei lui Rouletabille, încît nu mai aveam decît dorinţa arzătoare să-i cunoaştem urmarea şi ne feream să-l întrerupem,

întrebîndu-ne unde ar putea să ducă o asemenea formidabilă ipoteză! Tînărul continuă netulburat...

— Nu-i mai puţin adevărat Că într-o asemenea împrejurare ar fi fost absolut necesar să-i demonstraţi că Larsan există independent de dumneavoastră. Imaginaţi-vă .. .

am spus, imaginaţi-vă, dragă domnule Darzac, că l-aţi fi reîntrupat într-adevăr pe Larsan, o dată, o singură dată, *fără voia dumneavoastră,* acasă, în prezenţa fiicei profesorului Stangerson şi iată-vă, spun, obligat să-l întrupaţi încă o dată, mereu, independent de dumneavoastră. Ah, calmaţi-vă, dragul meu domn Darzac! ... vă implor ... De vreme ce v-am spus că mi-am alungat bănuielile, că mi le-am îndepărtat definitiv! ... Cel mai simplu mod de a ne destinde puţin este să raţionăm după asemenea spaime în care s-ar părea că nu e loc pentru logică ... Iată deci unde sînt obligat să ajung, considerând ca reală ipoteza (este un procedeu matematic pe care îl cunoaşteţi mai bine decît mine, dumneavoastră care sînteţi un savant), consi- derînd, spuneam, ca reală ipoteza întruchipării în persoana dumneavoastră a lui Larsan, sub înfăţişarea lui Darzac. Deci, în raţionamentul meu, dumneavoastră sînteţi Larsan! Şi mă întreb ce s-a putut întîmpla în gara Bourg ca să apăreţi în faţa soţiei dumneavoastră sub înfăţişarea lui Larsan! Reînvierea este de netăgăduit. A avut loc şi nu poate fi explicată în acest moment decât prin dorinţa dumneavoastră de a fi Larsan! ...

Domnul Darzac nu-l mai întrerupse.

— Aşa cum aţi afirmat, domnule Darzac, continuă Rou- letabille, tocmai din cauza acestei reînvieri aţi pierdut fericirea . . . Deci, această reînviere nu putea fi dorită, şi ea nu poate fi explicată decît într-un singur fel. .. acela *de a fi întîmplătoare*!... Eraţi la Bourg, în bufet... Credeaţi că soţia dumneavoastră, aşa cum vă anunţase, vă aşteaptă în afara gării ... Terminîndu-vă corespondenţa, aţi simţit nevoia să mergeţi în compartiment, ca să vă faceţi toaleta... să aruncaţi o privire de maestru al deghizării asupra măştii dumneavoastră. Vă gîndeaţi: încă doar cîteva ore de asemenea comedie şi, odată trecută frontiera, într-un loc unde ea va fi cu totul a mea, pentru totdeauna, voi da jos masca... căci această mască vă oboseşte totuşi ... şi încă atît de tare, încît odată sosit în compartiment, v-aţi acordat cîteva minute de odihnă ... Înţelegeţi deci ce vreau să spun! ... V-aţi debarasat de această barbă mincinoasă şi de ochelari şi, chiar în acel moment, uşa com- partimentului s-a deschis ... Soţia dumneavoastră, înspăi- mîntată, nu are timp decît să vadă în geam acest obraz fără barbă, faţa lui Larsan, şi s-o ia la fugă, scoţînd un strigăt îngrozit. . . Ah! aţi înţeles pericolul! Sînteţi pier

dut dacă soţia dumneavoastră nu-l vede, imediat, *în alt loc,* pe Darzac, soţul ei. Masca este pusă repede din nou, coborîţi pe fereastra de pe partea cealaltă a vagonului şi sosiţi la bufet înaintea soţiei care venea în goană să vă caute! ... Ea vă găseşte în picioare. N-aţi avut nici măoar timpul să vă aşezaţi. . . Aţi salvat totul? Vai! nu. .. Nenorocirea dumneavoastră abia începe. Căci gîndul cumplit că sînteţi, poate, *în acelaşi timp* Darzac şi Larsan n-o mai părăseşte. Pe peronul gării, trecînd pe sub un felinar cu gaz, ea vă priveşte, vă lasă braţul, şi se repede ca o nebună în biroul şefului de gară. . . Ah! aţi înţeles din nou! Trebuie alungat imediat cumplitul gînd. .. Aţi ieşit din birou şi aţi închis grăbit uşa, pretinzînd că tocmai l-aţi văzut pe Larsan! Pentru a o linişti şi, de asemenea, pentru a ne înşela, în cazul în care ea ar fi îndrăznit să ne dezvăluie gîndul... aţi fost primul care m-aţi avertizat... care mi-aţi trimis o telegramă .. . Vai! cît de limpede devine întreaga dumneavoastră conduită privită din acest punct de vedere. N-o puteţi refuza să meargă să-l întîl- nească pe tatăl ei ... Ar fi plecat fără dumneavoastră! Şi cum nimic nu era încă pierdut, aţi sperat să recîştigaţi totul. În timpul călătoriei soţia dumneavoastră continuă să se chinuie între încredere şi groază. Într-un soi de delir al imaginaţiei, care ar putea fi rezumat în aceste cuvinte: „Dacă e Darzac să mă apere! dacă e Larsan să mă omoare .. . dar să nu mă mai gîndesc la asta", ea vă dă revolverul ei! . .. La Rochers Rouges aţi simţit-o din nou atît de departe de dumneavoastră, încît pentru a vi-o apropia i-l arătaţi din nou pe Larsan!. . . Vedeţi, dragă domnule Darzac! toate astea se înlăn- ţuiau foarte bine în mintea mea.. . totul se explica foarte simplu pînă în momentul apariţiei dumneavoastră, în postura lui Larsan, la Menton, în timp ce călă-toreaţi sub înfăţişarea lui Darzac, spre Cannes, venind în întîmpinarea noastră. În faţa prietenilor aţi luat trenul la Menton-Garavan, dar aţi coborît la staţia următoare, care este cea de la Menton, şi acolo, după o scurtă întrerupere, necesară pentru a vă schimba, aţi apărut în chip de Larsan în faţa aceloraşi prieteni, veniţi să se plimbe aici. Trenul următor vă duce spre Cannes, unde ne-am întîlAit. Dar, pentru că în acea zi aţi avut neplăcerea să auziţi chiar din gura lui Arthur Rance, care venise şi el să ne întîmpine la Nisa, că de data asta doamna Darzac nu-l văzuse pe Larsan şi că exhibiţia de dimineaţă nu fusese de nici un folos, v-aţi socotit obligat să i-l arătaţi pe Larsan, chiar în aceeeaşi seară, tocmai sub ferestrele Turnului Pătrat, prin faţa cărora aţi trecut în barca lui Tullio! ... Şi vedeţi, dragă domnule Darzac, cum lucrurile, în aparenţă cele 'mai complicate, ar fi devenit deodată foarte simple, explicabile logic, dacă, din întîmplare, bănuielile mele s-ar fi confirmat!

La aceste cuvinte, eu însumi, care totuşi văzusem şi atinsesem *Australia,* nu m-am putut opri să nu mă înior privindu-l aproape cu

milă pe Robert Darzao, aşa cum te uiţi la un biet om aflat pe punctul de a deveni victima unei îngrozitoare erori judiciare. Şi toţi ceilalţi din jurul meu tremurau la fel pentru el, căci argumentele lui Roule- tabille deveniseră atît de teribil de *posibile,* încît fiecare se întreba cum, după ce stabilise atît de bine probabilitatea vinovăţiei acestuia, ar putea să mai concluzioneze în favoarea nevinovăţiei lui. În ceea ce-l priveşte pe Robert Darzac, după ce manifestase cea mai sumbră agitaţie, se calmase, aproape, asoultîndu-l pe tînăr, şi mi se părea că deschidea mirat ochii cu o privire îngrozită, dar *foarte atentă,* privire pe care o au acuzaţii în faţa Curţii cu juri, cînd îl aud pe domnul Procuror General rostind una dintre acele admirabile rechizitorii, care îi convinge pînă şi pe ei de o crimă pe care uneori, poate, nici n-au comis-o. Vocea cu care reuşi să pronunţe cuvintele următoare nu era o voce mînioasă, ci îngrozită, vocea unui om oare-şi zice: „Dumnezeule! din ce pericol am scăpat fără să ştiu!"

— Dar pentru că nu mai aveţi aceste bănuieli, domnule, spuse el, fiind din nou de un calm cu totul aparte, aş vrea să ştiu, după toate cele spuse acum, în ce fel aţi reuşit să vi le alungaţi?

— Pentru a le îndepărta, domnule, aveam nevoie de o certitudine. O dovadă simplă, dar absolută, care să-mi releve care era Larsan dintre cele două întruchipări Darzac! Această dovadă mi-a fost oferită în mod fericit de dumneavoastră, domnule, chiar în momentul în care aţi închis *cercul,* cercul care includea „corpul în plus", în ziua în care, afirmînd, ceea ce era adevărat – că aţi tras zăvorul de îndată ce aţi intrat în apartament – *ne-aţi minţit ne-mărturisindu-ne că aţi intrat în această cameră în jurul orei şase şi nu la ora cinci, aşa cum afirma moş Bernier şi cum am putut s-o constatăm şi noi înşine! Eraţi atunci*

singurul care, împtfeună cu mine, ştia că Darzac de la ora cinci, despre care vă vorbeam ca fiind dumneavoastră, nu eraţi dumneavoastră! Şi n-aţi spus nimic! Să nu pretindeţi că n-aţi dat nici o importanţă acelei ore cinci, pentru că ea vă lămurea totul, ea vă punea în gardă că un alt Darzac, înafară de dumneavoastră, venise în Turnul Pătrat la acea oră, cel adevărat! Cum aţi tăout, simulînd uimirea! Ne-aţi 'indus în eroare prin tăcere! Ce interes ar fi /avut veritabilul Darzac să ,ne ascundă că Un alt Darzac, care pwţea să fie Larsan, venise înaintea lui să se ascundă în Tuniul Pătrat? Singur Larsan era interesat să ne ascundă că mai exista un alt Darzac înafară de el! DINTRE CELE DOUA ÎNTRUCHIPĂRI DARZAC, CEA FALSA ERA, IN MOD SIGUR, CEA CARE MINŢEA! Astfel, bănuielile mele au fost alungate de certitudine! LARSAN SlNTETI DUMNEAVOASTRĂ! ŞI OMUL CARE SE AFLA IN DULAP ERA DARZAC!

— Minţi, răcni, sărind asupra lui Rouletabille acela pe care nu-l puteam crede a fi Larsan.

Dar noi ne-am interpus şi Rouletabille, care nu-şi pierduse deloc calmul, întinse braţul şi spuse:

— *Mai e încă acolo! ...*

Scenă de ncdescris! Moment de neuitat! La gestul lui Rouletabille, uşa dulapului a fost împinsă de o mină invizibilă, cum se întîmplase în seara cumplită a apariţiei misteriosului „corp în plus".

Şi chiar „corpul în plus" îşi făcu apariţia! Exclamaţii de surpriză, de entuziasm şi de spaimă umplură Turnul Pătrat. Doamna în negru scoase un strigăt sfîşietor:

— Robert! ... Robert! . .. Robert!

Era un strigăt de bucurie. Doi Darzac se aflau în faţa noastră, atît de asemănători îneît oricine altcineva înafară de Doamna în negru s-ar fi putut înşela. . . Dar inima n-o înşela, admiţînd că raţiunea, influenţată de argumentaţia strălucită a lui Rouletabille, ar mai fi putut s-o facă să mai ezite încă. Cu braţele întinse, ea se îndrepta spre cea de-a doua întruchipare Darzac, care ieşea din dulapul nefast. . . Obrazul Mathildei strălucea de o nouă trăire! iar ochii, triştii ei ochi, pe care adeseori i-am văzut oco- lindu-l *pe celălalt,* îl fixau pe *cel de acum* cu o bucurie formidabilă, dar liniştită şi *sigură.* Era el! Era el, cel pe care îl credea pierdut! şi pe care îndrăznise să-l caute sub înfăţişarea celuilalt, dar nu-l găsise, fapt pe care şi-l imputase în timpul atîtor zile şi nopţi în biata ei rătăcire!

Cît despre cel pe care, pînă în ultimul minut n-am putut să-l cred vinovat, omul încrîncenat care, demascat şi hăituit, vedea deodată ridicîndu-se în faţa lui dovada vie a crimei sale, acesta încercă încă o dată una din acele figuri care îl salvaseră atît de des. Deşi înconjurat din toate părţile, el încercă să fugă. Abia

atunci am înţeles farsa îndrăzneaţă pe care, de cîteva minute, o juca în faţa noastră. Neavînd nici o îndoială în privinţa sfîrşitului discuţiei cu Rouletabille, avusese incredibila stăpînire de sine să nu lase să transpară nimic, precum şi această ultimă abilitate de a prelungi disputa, permiţîndu-i lui Rouletabille să-şi deruleze în voie demonstraţia la sfârşitul căreia ştia că îl aşteaptă pierzania, dar în timpul căreia spera să descopere o posibilitate de scăpare. Manevră astfel, atît de bine, încît în momentul în oare noi ne îndreptam spre celălalt Darzac, nu l-am putut împiedica să nu se arunce dintr-o săritură în încăperea ce-i servise drept cameră doamnei Darzac şi, cu o rapiditate fulgerătoare, să trântească uşa cu putere! Am observat că dispăruse cînd deja era prea tîrziu pentru a-i dejuca viclenia. În timpul scenei precedente, Rouletabille nu se gîndise decît să păzească uşa dinspre coridor şi nu-şi dăduse seama că fiecare mişcare pe care o făcea falsul Darzac, pe măsură ce i se demonstra impostura, îl apropia de camera doamnei Darzac. Reporterul nu dăduse nici o importanţă acestor mişcări, ştiind că acea cameră nu-i oferea lui Larsan nici o posibilitate de fugă. Şi totuşi, atunci cînd banditul reuşi să se refugieze în spatele acestei uşi, oare bloca ultimul lui refugiu, deruta noastră depăşi orice limită. Părea că noi înşine deveniserăm deodată ostateci. Băteam! Strigam! Nu ne gîndeam decît la întreaga genialitate a inexplicabilelor lui evadări!

— Va scăpa! ... Ne va scăpa din nou! .

Arthur R'ance era cel mai furios. Doamna Edith îmi strivea braţul într-o încleştare nervoasă, atît de mult o impresiona scena. Nimeni nu le dădea nici o atenţie Doamnei în negru şi lui Robert Darzac, care, în mijlocul acestui tumult, păreau că uitaseră de toate, chiar de zarva ce-i înconjura. Nu pronunţau o vorbă, dar se priveau ca şi cum ar fi descoperit o lume nouă, aceea în care există iubire.

Or ei, pur şi simplu, tocmai o regăsiseră, datorită lui Rou- letabllie.

Acesta deschisese uşa dinspre coridor şi chema în ajutor pe cei trei servitori înarmaţi. Dar ar ii iost nevoie de securi. Uşa era aolidă, şi fusese baricadată cu zăvoaie zdravene. Moş Jacques s-a dus să caute o grindă, care ne-a folosit drept berbece. Am pus mina cu toţii şf, în sfiişii, am văzut că uşa cedează. Nelinişlea noastră atinsese punctul culminant. În zadar ne repetam că vom intra într-o cameră în care nu există decît pereţi şi zăbrele . . . ne aşteptam la tot, sau mai curînd la nimic, ne obseda şi ne înnebunea în special gîndul că Larsan va dispare, va pieri în neant.

Cînd **uşa** începu sâ cedeze, Rouletabille ordonă servitorilor să-şi ia armele, de data asta cu consemnul de a nu se servi de ele decît dacă va fi imposibil să-l captureze viu. Apoi, împingînd pentru ultima oară cu umărul uşa care cedă în sfîrşit, el intră primul în încăpere.

L-am urmat. Ne-am oprit însă cu toţii în prag, în spatele lui, atît de stupefiaţi am rămas de ceea ce ne-a fost dat să vedem înainte de toate, Larsan era acolo! Oh! puteam să-l vedem. Era singur în cameră. Stătea liniştit, într-un fotoliu, în mijlocul încăperii, şi ne privea cu ochii lui mari, calmi şi ficşi. Mîinile i se sprijineau pe braţele fotoliului. Capul i se lăsase pe spate. Ai fi spus că ne acordă audienţă şi că aşteaptă să-i expunem revendicările noastre. Am crezut că disting chiar un uşor surîs pe buzele sale ironice.

Rouletabille mai înainta puţin:

— Larsan, spuse el. . . Larsan, te predai? . ..

Dar Larsan nu răspunse.

Atunci Rouletabille îi atinse mina şi faţa şi am observat că Larsan murise.

Rouletabille no arătă în degetul lui un inel a cărui montură era deschisă şi care conţinuse probabil o otravă fulgerătoare.

Arthur Rance ii ascultă inima şi nc anunţă că totul se sfîrşise.

La acestea, tînărul reporter ne rugă să părăsim cu toţii Turnul Pătrat şi să-l uităm pe mort.

— ***Voi răspunde de tot, spuse el grav. Acesta este un corp în plus, nimeni nu-i va observa dispariţia!***

Şi îi dădu lui Walter un ordin, care fu tradus de Arthur Rance.

— Walter, să-mi aduci imediat „sacul corpului în plus”!

Apoi a făcut un gest de care am ascultat cu toţii. L-am lăsat singur în faţa cadavrului tatălui său.

*
* *

L-am dus de îndată pe domnul Darzac, care se simţea rău, în salonul bătrînului Bob. Dar nu era decît o slăbiciune trecătoare şi de cum deschise ochii îi surîse Mathil- dei, care îşi apleca deasupra lui chipu-i frumos, pe care se citea îngrijorarea de a pierde un soţ drag chiar în momentul în care îl regăsise datorită unui concurs de împrejurări rămas încă plin de mister, El ştiu s-o convingă că nu

este în pericol şi o rugă să plece împreună cu doamna Edith. Cînd cele două femei ne-au părăsit, domnul Arthur Rance şi ou mine i-am dat îngrijirile care, dealtfel, ne lămuriră în privinţa ciudatei sale stări de sănătate. Căci, în sfîrşit, cum putuse să apară, cît se poate de viu, din acei dulap nefast un om pe care fiecare dintre noi îl credea mort şi care fusese închis, horcăind, într-un sac? Cînd i-am descheiat hainele şi i-am desfăcut, pentru a-l reface, bandajul ce-i ascundea rana de la piept, am aflat că această rană, printr-o întîmplare care nu e atît de rară cum s-ar putea crede, deşi provocase o comă aparentă, nu mai prezenta de fapt nici o primejdie. Glonţul care îl lovise pª Darzac în timpul violentei lupte cu Larsan, lovise sternul, determinînd o hemoragie externă puternică şi zguduind întregul organism, dar nu întrerupsese funoţia niciunui organ vital.

S-au văzut răniţi de acest gen plimbîndu-se printre cei vii la cîteva ore după ce se crezuse că s-a asistat la ultimele lor momente. Chiar eu însumi îmi aminteam – lucru ce m-a liniştit în cele din urmă – de aventura unuia dintre bunii mei prieteni, ziaristul L..., care după ce tocmai se bătuse în duel cu muzicianul V... rămăsese disperat la locul duelului, crezînd că-şi omorîse adversarul eu un glc nte trimis drept în piept, fără ca acesta să fi avut măoar timpul să tragă. Deodată mortul s-a ridicat şi i-a tras amicului meu un glonte în şold, care fusese cît pe aci să determine amputarea piciorului şi îl reţinu vreme îndelungată în pat. Cît despre muzician, oare recăzuse în comă, îşi reveni a doua zi şi făcu o plimbare pe bulevard. La fel ca Darzac, fusese împuşcat în stern.

Tocmai cînd terminam să-l pansăm pe Darzac. moş Jacques veni să închidă după noi uşa salonului, ce rămăsese întredeschisă, şi mă întrebam care era motivul ce îl determina să ia o asemenea măsură de precauţie, cînd am auzit paşi pe coridor şi un zgomot ciudat, asemănător cu cel al unui sac tîrît pe podea. Şi m-am gîndit la Larsan, la sacul „corpului în plus" şi la Rouletabille!

Lăsîndu-l pe Arthur Rance alături de Darzac, am alergat la fereastră. Nu mă înşelasem; am văzut .apărînd în curte sinistrul cortegiu.

Era aproape noapte. Un întuneric protector învăluia totul. L-am recunoscut totuşi imediat pe Walter, care fusese pus de pază la intrarea Turnului Grădinarului. Privea înspre prima curte interioară, gata, evident, să împiedice trecerea celui ce ar fi vrut să pătrundă atunci în Curtea Temerarului ...

... îi văzui pe Rouletabille şi pe moş Jacques îndrep- tîndu-se spre fîntînă, două umbre aplecate spre o altă umbră ... o umbră pe care o cunoşteam bine şi care, într-o noapte de groază întrupase un alt corp... Sacul părea greu. îl ridicară pînă la ghizdul fîntînii. Atunci am putut să văd din nou că fîntîna era deschisă. ... Da, capacul de

lemn care o închidea de obicei era dat la o parte. Rouletabille sări pe colacul fîntînii şi apoi intră înăuntru . . . Pătrundea acolo fără să şovăie ... părea că ştie drumul. Puţin după aceea el se lăsă mai jos şi capul îi dispăru. Atunci moş Jacques împinse sacul în fîntînă şi se aplecă peste marginea ei, susţinînd încă sacul pe care eu nu-l mai vedeam. Apoi se ridică şi închise din nou fîntîna, punînd la loc cu grijă capacul şi trăgînd zăbrelele, cu un zgomot pe care brusc mi l-am reamintit; era zgomotul care mă intrigase atît de mult în seara cînd, înainte de descoperirea *Australiei,* mă năpustisem asupra unei umbre ce dispăruse deodată şi mă izbisem cu nasul de uşa închisă a Castelului Nou .. .

*
* *

Vreau să văd .. . pînă în ultimul moment, vreau să văd, vreau să ştiu.. . Prea multe lucruri mă neliniştesc încă! . . . N-am decît felia cea mai importantă a adevărului, dar nu ştiu încă întregul adevăr sau mai curînd îmi lipseşte *ceva ce ap explica acest adevăr ...*

Am părăsit Tumul Pătrat, am revenit în camera din Castelul Nou, m-am aşezat la fereastră şi mi-am cufundat adînc privirea în umbrele ce învăluiau marea. Noapte adîn- că, bezne înşelătoare. Nu se vede nimic. Atunci m-am forţat să ascult, dar n-am perceput nici măcar pleoscăitul lo- peţilor în apă...

Deodată,... departe ... foarte departe ... în orice caz mi se părea că pe mare totul se petrece foarte departe, acolo sus, la orizont, vreau să spun în dreptul fişiei purpurii care împodobea noaptea, singura amintire ce mai rămăsese de la soare ...

... în dreptul acestei înguste fîşii purpurii apăru ceva, ceva întunecat şi mic, dar cum nu vedeam decît acest lucru, mi se părea uriaş, enorm. Era umbra unei bărci care aluneca într-o mişcare aproape automată pe unde, apoi se opri şi am văzut ridicîhdu-se în picioare umbra lui Rouletabille. O distingeam, o recunoşteam ca şi cum ar fi fost la zece metri de mine. . . Cele mai mici gesturi se profilau cu o precizie extraordinară pe fundalul purpuriu... Oh! N-a durat mult! S-a aplecat şi s-a îndreptat pe dată, ridicând o povară care se contopea cu el. .. apoi povara a dispărut în întuneric şi mica umbră omenească apăru cu de- săvîrşire singură; s-a mai aplecat puţin, s-a îndoit, a rămas astfel nemişcată, apoi s-a prăbuşit în barca ce-şi reluă alunecarea automată pînă cînd dispăru cu totul din dreptul dîrei purpurii... dîra purpurie dispăru şi ea la rîndul ei...

Rouletabille încredinţase valurilor din golful lui Hercule cadavrul lui Larsan ...

EPILOG

Nisa . .. Cannes .. . San Raphaël... Toulon! ... Privesc fără regret cum defilează prin faţa ochilor mei toate aceste etape ale călătoriei mele de întoarcere. în ziua ce a urmat atîtor ororI m-am grăbit să părăsesc Sudul, să regăsesc Parisul, să mă cufund din nouă în afaceri... şi. .. mai ales să mă aflu din nou între patru ochi cu Rouleta- bille care se află aici, la doi paşi de mine, închis cu Doamna în negru. Pînă în ultimul minut, adică pînă la Marsilia, unde se vor despărţi, n-am vrut să le tulbur bl ¡udele, tandrele sau disperatele lor confesiuni, proiectele de viitor, ultimele vorbe de rămas bun ... În pofida tuturor rugăminţilor Mathildei, Rouletabilie a vrut să plece, să reia drumul Parisului şi al ziarului său. Doamna în negru nu-î poate rezista; el şi-a impus punctul de vedere . . . *vrea ca domnul şi doamna Darzac să-şi continue călătoria de nuntă,* ca şi cum nimic neobişnuit nu s-ar fi întîmplat la Rochers Rouges. Nu e acelaşi Darzac care a început această fericită călătorie, este' un altul care o va sfîrşi, dar pentru toată lumea Darzac va trebui să fie *aceeaşi persoană, fără să se pună problema continuităţii.* Domnul şi doamna Darzac sînt căsătoriţi. Codul civil îi uneşte. În ceea ce priveşte legea religioasă, aşa cum afirmă Rouletabilie, există posibilitatea unei înţelegeri cu papa, şi ei vor găsi împreună, ia Roma, mijloacele de reglementare a situaţiei lor, dacă se va dovedi că este necesar, şi mijloacele de a-şi linişti mustrările de conştiinţă. Fie ca domnul şi doamna Darzac să fie fericiţi, pentru totdeauna fericiţi; o merită cu prisosinţă.

Poate că nimeni n-ar fi lămurit vreodată în mod publio groaznica tragedie a *sacului cu corpul în plus,* dacă astăzi, eînd scriu aceste rînduri, după ani în care am dobîndit de altfel prescrierea şi ne-am eliberat de toate urmările unui proces scandalos, n-am fi nevoiţi să facem cunoscut publicului întregul mister de la Rochers Rouges, la fel cum odinioară a trebuit să ridic vălul ce ascundea secretele de la Glandier... Vina o poartă acel ticălos de Brignolles care este la curent cu multe lucruri şi care, din celălalt capăt al Americii, unde s-a refugiat, vrea să ne şantajeze. Ne ameninţă cu un cumplit articol defăimător, şi cum profesorul Stangerson a coborît de acum în acel neant unde, după propria-i teorie, în fiecare zi totul dispare pentru a fi creat din nou, ne-am gîndit că e preferabil să „i-o luăm înainte" şi să povestim tot adevărul.

Brignolles! care fusese jocul său în această a doua teribilă întîmplare? în momentul în care mă găseam – a doua zi ddpă drama finală – în trenul care mă ducea la Paris, la doi paşi de Doamna în negru şi de Rouletabilie, care se îmbrăţişau plîngînd, mă mai întrebam încă. Cîte întrebări îmi puneam, sprijinindu-mi fruntea de

fereastra de pe culoarul vagonului meu de dormit! ... Un cuvînt, o frază a lui Rouletabille mi-ar fi explicat evident totul.. . dar din ajun el nu se mai gîndise deloc la mine .. . Din ajun. Doamna în negru şi el nu se mai despărţiseră . ..

Ne luasem rămas bun chiar şi de la Turnul Lupoaicei şi de la profesorul Stangerson ... Robert Darzac plecase imediat spre Bordighera, unde Mathilde urma să-l întîl- nească ... Arthur Rance şi doamna Edith ne însoţiseră la gară. Doamna Edith, contrar celor ce speram, nu se arătă deloc întristată de plecarea mea. Atribuiam această indiferenţă faptului că prinţul Galitch venise să ne întîlnească pe peron. Ea îi dădu veşti despre bătrînul Bob, veşti care erau foarte bune, şi nu se mai ocupase de mine. Asta m'-a provocat o reală durere. Şi aici, e timpul, cred să fac o mărturisire cititorului. Niciodată nu l-aş fi lăsat să ghicească sentimentele pe care le aveam pentru doamna Edith, dacă peste cîţiva ani, după moartea lui Arthur Rance, care a fost urmată de adevărate nenorociri despre care voi vorbi poate într-o zi, nu m-aş fi căsătorit cu melancolica şi extraordinara Edith . . .

Ne apropiem de Marsilia ...

Marsilia! ...

Despărţirea a fost sfîşietoare! Nu şi-au spus nimic...

Şi cînd trenul s-a pus în mişcare, ea a rămas în picioare pe peron, fără să schiţeze un gest, cu braţele atîrnînde, în vălurile-i negre, ca o statuie a doliului şi a durerii.

în faţa mea umerii lui Rouletabille se zguduiau de hohote de plîns.

*
* *

Lyon! ... Nu putem dormi. .. coborîm pe peron ... ne amintim de trecerea noastră, de acum cîteva zile, pe aici. cînd alergam în ajutorul nenorocitei. . . Ne cufundăm din nou în dramă ... Acum Rouletabille vorbeşte ... vorbeşte ... încearcă, evident, să uite, să nu se mai gîndească la suferinţa lui care l-a făcut să plîngă ore întregi. ..

— Bătrîne, acest Brignolles era un mîrşav! îmi spuse el pe un ton de reproş, care aproape mă făcu să cred că-l socotisem întotdeauna pe acest bandit un om cinstit...

Şi atunci el îmi dezvălui totul, întreaga poveste extraordinară, ce poate fi rezumată în cîteva rînduri. Larsan avusese nevoie de o rudă de-a lui Darzac pentru a-l închide pe acesta într-un ospiciu de nebuni! Şi îl descoperise pe Brignolles! Nu putea să nimerească mai bine. Cei doi s-au înţeles imediat. Se ştie cît e de simplu, chiar azi, să închizi orice fiinţă, oricare ar fi ea, între cei patru pereţi ai unei celule pentru nebuni. Voinţa unei rude şi semnătura unui doctor

erau încă suficiente în Franţa, oricît poate să pară de necrezut, pentru această treabă sinistră şi rapidă. O semnătură nu l-a pus niciodată pe Larsan în încurcătură. Operă un fals şi Brignolles, plătit generos, s-a angajat să se ocupe de tot. Cînd Brignolles sosise la Paris, făcea deja parte din combinaţie. Larsan avea planul lui, să-i ia locul lui Darzac înainte de căsătorie. Accidentul cu ochii fusese, aşa cum de altfel mă gîndisem şi eu, dintre cele mai puţin obişnuite. Brignolles avusese misiunea să aranjeze în aşa fel, încît ochii lui Darzac să fie cît mai curind posibil vătămaţi îndeajuns pentru ca Larsan, care îl va înlocui, să poată avea acest formidabil atu: ochelari fumurii! şi în lipsa ochelarilor, pe care nu putea să-i poarte tot timpul, *dreptul la întuneric!*

Plecarea lui Darzac spre Sud trebuia, în mod neaşteptat, să uşureze planurile celor doi bandiţi. Abia la sfîr- şitul şederii sale la San Remo, Darzac fusese, prin grija lui Larsan, care nu încetase să-l supravegheze, „împachetat" pentru ospiciul de nebuni. El a fost ajutat cu acest prilej de către acea poliţie specială, ce nu are nici o legătură cu poliţia oficială, şi care este pusă la dispoziţia familiilor în cazurile cele mai neplăcute, acelea ce pretind atît discreţie, cît şi rapiditate în execuţie ...

într-o zi, pe cînd se plimba pe jos în munţi. .. Ospiciul de nebuni se afla chiar în munţi, la doi paşi de frontiera italiană ... totul era pregătit de multă vreme pentru a-l primi pe nefericit. Brignolles, înainte de a pleca spre Paris, se înţelesese cu directorul şi i-l prezehtase pe Larsan ca împuternicitul său ... Există directori de ospicii care nu eer multe explicaţii, numai să fie totul conform legii... şi bine plătiţi... Treaba se aranjă repede ... sînt lucruri care se întîmplă zilnic ...

— Dar cum ai aflat de toate astea? l-am întrebat pe Rouletâbille.

— îţi aduci aminte prietene, îmi răspunse reporterul, de acea bucăţică de hîrtie pe care mi-ai adus-o la castelul lui Hercuîe, în ziua în care, fără să mă avertizezi în nici un fel, l-ai urmărit pas cu pas pe acest „grozav" Brignol-
les, care tocmai dăduse o mică raită prin Sud. Acea bucată de hîrtie, care purta antetul Sorbonei şi cele două silabe *bonnet,* mi-au fost de cel mai mare ajutor. Mai întîi circumstanţele în care ai descoperit-o, deoarece ai cules-o după trecerea lui Larsan şi a lui Brignolles, m-au făcut să o consider preţioasă. Locul unde fusese aruncată a fost şi el o revelaţie, atunci cînd am început să-l caut pe adevăratul Darzac, după ce dobîndisem certitudinea că el era „corpul în plus" transportat în sacul de cartofi! .. .

Şi Rouletabille derulează pentru mine, cît se poate de clar, diferitele etape ale căutărilor sale, pentru dezlegarea misterului, oare altfel ar fi rămas pînă la sfîrşit de neînţeles A fost întîi revelaţia brutală pe care a avut-o în legătură cu uscarea vopselei,

apoi descoperirea extraordinară care i s-a dezvăluit datorită minciunii spuse de una dintre cele două întruchipări Darzac! Bemier, la interogatoriul la care îl supusese Rouletabille, înainte de întoarcerea omului care dusese sacul, a repetat afirmaţia falsă a celui pe care toată lumea îl lua drept Darzac! Acesta din urmă, luat prin surprindere, nu-i mărturisise că Darzac, căruia Bernier i-a deschis uşa la ora cinci, *nu era el!* Trecea sub tăcere cealaltă întruchipare Darzac şi n-ar fi fost interesat s-o ascundă decît în ipoteza că nu el era adevăratul Darzac. Voia să tăinuiască că există sau că existase în lume un alt Darzac, cel adevărat! Era limpede ca lumina zilei Rouletabille e uluit, se clatină, i se face rău . .. Dar poate speră el. . . poate că Bernier se înşelase... poate n-a înţeles bine cuvintele şi mirările domnului Darzac... îl va întreba el însuşi pe domnul Darzac şi va vedea! ... Ah, numai să se întoarcă repede! Îi e dat însuşi domnului Darzac să închidă cercul. Cu cîtă nerăbdare aşteaptă acel lucru ! . .. Şi cînd vine, se agaţă de cea mai slabă speranţă ... „V-aţi uitat la chipul individului?" îl întreabă el, şi cînd acest Darzac îi răspunde: nu! ... nu l-am privit. . . Rouletabille nu-şi mai ascunde bucuria . . . i-ar fi fost atît de uşor lui Larsan să răspundă: „L-am văzut! era într-adevăr chipul lui Larsan!" ... Şi tînărul încă nu-şi dă seama că e vorba de un ultim şiretlic al banditului, de o neglijenţă căutată, şi care se potrivea atît de bine rolului său; adevăratul Darzac ar fi acţionat la fel, debarasîndu-se de îngrozitorul cadavru fără a dori să-l mai privească încă o dată. Dar ce valorau toate şiretlicurile unui Larsan în faţa raţionamentelor, a unui singur raţionament de-al lui Rouletabille?... La întrebările foarte răspicate ale acestuia, falsul Darzac *a închis cercul.* El minte! Rouletabille are de-aeum certitudinea! O vede, cu ochii săi care privesc întotdeauna dincolo de aparenţe! ... Dar ce să facă? Să-l demaşte imediat pe Larsan, care poate, astfel, âi va scăpa? S-o anunţe în acelaşi timp pe mama sa că s-a căsătorit cu Larsan şi că l-a ajutat să-l omoare pe Darzac? Nu! Nu! El are nevoie să reflecteze, să ştie, să combine! ... Vrea să meargă la sigur! cere douăzeci şi patru de ore! . .. Asigură paza Doamnei în negru, obligînd-o să locuiască în apartamentul domnului Stangerson şi făcînd-o, în secret, să jure că nu va ieşi din castel. îl înşală pe Larsan, dîndu-i de înţeles că el crede „cu toată certitudinea" în vinovăţia bătrînului Bob. Şi, cum Walter revine la castel cu sacul gol... îi rămîne o speranţă ... aceea că poate Darzac n-a murit! ... în sfîrşit, mort sau viu, el aleargă în căutarea lui... De la Darzac el avea un revolver... acela pe care îl găsise în Turnul Pătrat... un revolver foarte nou, o marcă pe care o remarcase deja la un armurier din Men- ton... El merge la acest armurier... îi arată revolverul ... află că arma fusese cumpărată dimineaţa, în ajun, de un bărbat căruia îi dă semnalmentele: pălărie moale, pardesiu gri,

amplu, o barbă mare tăiată în jurul feţei. Apoi pierde curînd această pistă ... dar nu se opreşte! urmează o altă pistă... sau mai curînd reia o alta, care îl dusese pe Walter la fîntîna din Castillon. Acolo face ceea ce nu făcuse Walter. Acesta, o dată ce găsise sacul nu mai fusese interesat de nimic şi coborîse din nou în fortul lui Hercule. Or, Rouletabille, continuă să urmărească pista şi observă că aceasta (marcată prin ecartamentul deosebit al urmelor celor două roţi ale şaretei englezeşti), după ce ajunsese la fîntîna din Castillon, în loc să coboare spre Menton, cobora pe partea cealaltă a versantului muntelui spre Sospel! Sospel! Oare Brignolles n-a fost semnalat co- borînd la Sospel? Brignolles! ... Rouletabille îşi aduse aminte de expediţia mea. Ce venise să facă Brignolles pe aceste meleaguri?... Prezenţa sa era probabil strîns legată de dramaticele evenimente. Pe de altă parte, dispariţia şi reapariţia veritabilului Darzao dovedeau că avusese loc o sechestrare... Dar unde? Brignolles, care era în combinaţie cu Larsan, nu călătorise, desigur, de pomană de ia Paris. Probabil, în acele clipe primejdioase, venise să vegheze asupra acestei sechestrări! Judecind astfel, şi con ti – nuîndu-şi firul logic, Rouletabille îl întrebase pe hangiul, de la tunelul din Castillon, care îi mărturisi că în ajun fusese foarte intrigat de trecerea unui individ ale cărui semnalmente coincideau în mod ciudat cu semnalmentele date de armurier. Acel individ, care intrase în han să bea, avea o faţă teribil de descompusă şi se comporta atît de ciudat că ai fi putut să-l crezi drept unul scăpat de la clinica de nebuni... Rouletabille avu senzaţia că „ia foc" şi cu o voce indiferentă l-a întrebat: „Aveţi deci o clinică de nebuni?" „Desigur, a răspuns hangiul, clinica de nebuni de pe muntele Barbonnet!" Astfel cele două faimoase si- labe *bonnet* îşi găseau întreaga semnificaţie ... De acum înainte Rouletabille nu mai avea nici o îndoială că adevăratul Darzac fusese închis de cel fals în clinica de nebuni de pe muntele Barbonnet. El sări în trăsură şi ceru să fie condus la Sospel, care se afla la poalele muntelui. Nu va avea oare şanse să-l întîlnească acolo pe Brignolles?... Dar nu-l văzu deloc şi se îndreptă spre muntele Barbonnet şi clinica de nebuni. Era hotărît să afle imediat totul, să încerce totul. În calitatea sa de redactor la ziarul *Époque,* el va putea să-l tragă de limbă pe directorul acestei clinici de nebuni. Şi poate... poate... va afla ce se întîmplase pînă la urmă cu Robert Darzac... căci din moment ce sacul fusese găsit fără cadavru... din moment ce Larsan nu considerase util să scape mai înainte de Darzac, omo- rîndu-l, aruncîndu-l cu sacul în fundul fîntînii de la Cas- stillon, avea poate vreun interes să-l ducă din nou viu la clinica de nebuni. Rouletabille luase astfel în consideraţie lucruri foarte posibile, căci Darzac viu îi era într-adevăr mult mai util lui Larsan decît un Darzac mort! ... Ce ostatic

pentru ziua în care Mathilde va observa impostura' Acest ostatic îl făcea stăpînul tuturor înţelegerilor care ar fi putut să se încheie intre nefericita femeie şi bandit. Dacă Darzac ar fi murit, Mathilde l-ar fi ucis pe Larsan cu mîinile ei sau l-ar fi deferit justiţiei.

Într-adevăr, Rouletabille ghicise totul. La poarta clinicii de nebuni dădu peste Brignolles. Fără menajamente, îl apucă de gît şi-l ameninţă cu revolverul. Brignolles era laş. îi strigă lui Rouletabille să-l cruţe, fiindcă Darzac trăia!

Un sfert de oră mai tîrziu, Rouletabille ştia totul. Dar revolverul nu a fost suficient, căci Brignolles, căruia îi era frică de moarte, iubea viaţa şi tot ceea ce o făcea plăcută, în special banul. Lui Rouletabille nu i-a fost greu să-l
convingă că era pierdut dacă nu-l trăda pe Larsan, şi că ar avea mult de cîştigat dacă ar ajuta familia Darzac să iasă din această dramă, fără scandal. Se înţeleseseră şi amîn- doi intrară în clinică, unde directorul îi primi şi le ascultă relatarea cu o oaredare uimire, care se transformă repede în spaimă, apoi într-o nemărginită amabilitate, concretizată prin eliberarea imediată a lui Robert Darzac. Prin- tr-un noroc miraculos, pe care l-am explicat deja, Darzao a avut puţin de suferit de pe urma unei răni, care ar fi putut să fie mortală. Rouletabille, cuprins de o bucurie nebună, îl luă pe sus şi-l duse pe dată la Menton. Trec peste manifestările de entuziasm. Se „descotorosise" de Brignol- les, dîndu-i întîlnire la Paris pentru a încheia socotelile.

Pe drum, Rouletabille află din gura lui Darzac că acesta, în închisoarea sa, descoperise, din întîmplare, cu cîteva zile mai înainte, un ziar local care relata 'trecerea pe la fortul lui Hercule a domnului şi a doamnei Darzac, a căror căsă^ ^ tc-rie tocmai se celebrase la Paris! Nu i-a trebuit mai mult ca să înţelehgă de unde veneau toate nenorocirile şi să ghicească cine avusese îndrăzneaţă extraordinară de a-i lua locul lîngă o nefericită femeie, a cărei raţiune, încă şovăitoare, făcea posibilă cea mai nebunească acţiune. Această descoperire i-a insuflat forte nebănuite. După ce i-a furat pardesiul directorului pentru a-şi ascunde uniforma de alienat şi i-a luat din portofel o sută de franci, a reuşit, cu riscul de a-şi frînge gîtul, să escaladeze un zid care în orice altă împrejurare i s-ar fi părut de netrecut. Coborîse la Menton, se grăbise spre fortul lui Hercule şi-l văzuse cu ochii lui pe Darzac! se văzuse pe el însuşi ... În cîteVa ore şi-a compus o înfăţişare identică, încît chiar falsul Darzac s-ar fi p,utut înşela! Planul său era simplu. Să pătrundă în fortul lui Hercule *ca la el acasă,* să intre în apartamentul Mathildei şi să i se arate celuilalt, pentru a se confrunta în faţa ei! ... întrebase oamenii din ţinut şi aflase unde locuiau proaspeţii căsătoriţi... în Tumul Pătrat! . .. Tot ceea ce Darzac suferise pînă acum nu însemna nimic în raport cu aceste două cuvinte...

proaspeţii căsătoriţi! ... Această suferinţă n-a încetat decît în momentul în care a revăzut-o pe Doamna în negru cu ocazia demonstraţiei existenţei corpului în plus! ... Atunci el a înţeles! ... niciodată ea n-ar fi îndrăznit să-l privească astfel... niciodată n-ar fi scos un asemenea strigăt de bucurie, nu l-ar fi întîmpinat atît de triumfător dacă, victimă

pentru o secundă îmbrobodirilor celuilalt, i-ar fi fost soţie trupeşte şi sufleteşte. Fuseseră despărţiţi... dar niciodată nu se uitaseră!

înainte de a-şi pune pianul în aplicare, el plecase să-şi cumpere un revolver din Menton, se descotorosise de pardesiul care ar fi ¿putut să-l dea uşor de gol, dacă ar fi fost căutat, îşi cumpărase o haină care, prin culoare şi croială, putea să amintească costumul celuilalt Darzac, şi aşteptase pînă la ora cinci momentul ,în care să acţioneze. Se ascunsese în spatele vilei Lucie, chiar în partea de sus a bulevardului, spre G ar avan, pe vîrful unui mic dîmb, de unde putea să observe tot ce se petrece în castel. La ora cinci a riscat, ştiind că Darzac şe află în Tumul Temerarului, lipsind deci pentru moment din Turnul Pătrat, care era ţinta sa. Cînd trecuse pe lîngă noi şi ne recunoscuse, simţise imboldul să strige în gura mare cine este, dar imediat •>» -- se hotărîse să se abţină, vrînd să fie recunoscut numai de Doamna în negru! Doar această speranţă îi rriai susţinea paşii. Numai pentru ea merita să trăiască şi, o oră mai tîrziu, cînd dispunea de viaţa lui Larsan, care în aceeaşi cameră, stătea cu spatele întors spre el, făcîndu-şi corespondenţa, nicî măoar pu fusese tentat să se răzbune. După atâtea încercări, în inima sa nu ,mai era loc pentru ura împotriva lui Larsan; era doar plină pentru totdeauna de iubirea pentru Doamna în negru! Sărmanul Darzac, eria demn de milă! ...

Cunoaşteţi urmarea aventurii. Ceea ce nu ştiam era modul în care adevăratul Darzac pătrunsese a doua oară în fortul lui Hercule şi ajunsese în dulap. Şi atunci, am aflat că în acea noapte, Rouletabille, care ştia, datorită fugii bătrânului Bob, că exista o ieşire din castel prin fîn- tînă, îl reintrodusese pe Darzac cu ajutorul unei bărci, pe drumul folosit de bătrîn! Rouletabille voia să fie stăpîn pe situaţie în momentul în care urma să-l demaşte şi să-l lovească pe Larsan. În noaptea aceea Ora deja prea tîrziu pentru a acţiona, dar socotea să termine definitiv cu Larsan în noaptea următoare. Principalul era să-l ascundă o zi pe domnul Darzac ,în peninsulă. Ajutat de Bernier, îi găsise un mic locşor părăsit şi liniştit în Castelul Nou.

În acest moment al povestirii n-am putut să nu-l întrerup pe Rouletabille cu un strigăt ce avu darul să-l facă să izbucnească într-un veritabil hohot de rîs.

— Asta era! strigai.

— Într-adevăr, spuse el... asta era.

— Iată de ce am descoperit în seara aceea *Australia.* În seara aceea în faţa mea fusese adevăratul D arz ac! .. Şi eu care nu înţelegeam nimic din astea!. .. căci, în sfîr- şit, nu era vorba numai de *Australia!* ... jnai era şi barba! ... Şi ea era adevărată! era adevărată! Ah! acum înţeleg totul!

— Ţi-a trebuit mult... replică flegmatic Rouletabil- le . .. în noaptea aceea prietene, ne-ai deranjat foarte tare. Cînd ai apărut în Curtea Temerarului, domnul Darzac tocmai mă condusese din nou la fîntînă. N-am avut timp decît să trag peste mine capacul de lemn, în timp ce domnul Darzac s-a refugiat În Castelul Nou... Dar cînd te-ai culcat, după experienţa cu barba, el a revenit să mă vadă şi am fost destul de îngrijoraţi. Dacă, întîmplător, în dimineaţa următoare i-ai fi vorbit de acest lucru celuilalt Darzac, crezînd că ai de-a face cu Darzao din Castelul Nou, s-ar fi întîmplat o catastrofă. Şi totuşi, n-am vrut să cedez rugăminţilor domnului Darzac, care voia să meargă să-ţi spună întregul adevăr. îmi era teamă că, aflîndU-l, nu vei putea să-l ascunzi destul de bine fn ziua următoare. Ai o fire puţin impulsivă, Sainclair, şi apariţia unui tip necinstit îţi produce de obicei o lăudabilă enervare, care, însă, în acel moment ar fi putut să ne dăuneze. Şi apoi, celălalt Darzac era atît de şiret!... Am hotărît deci să risc şi să nu-ţi şpun nimic. În dimineaţa zilei următoare trebuia să mă întorc la castel în văzul tuturor... Trebuia să fac astfel, încît pînă la întoarcerea mea să nu-l întîlneşti pe Darzac. De aceea, de la prima oră te-am trimis să culegi scoici!

— Ah, înţeleg! ...

— Sfîrşeşti întotdeauna prin a înţelege, Sainclair! Sper că nu-mi porţi pică pentru acel pescuit care ţi-a adus o oră încîntătoare în compania doamnei Edith . ..

— A propos de doamna Edith, de ce ai simţit răutăcioasa plăcere să mă faci să mă enervez prosteşte? am întrebat.

— Pentru a avea dreptul de a mă înfuria la rîndul meu şi a-ţi interzice să ne adresezi de atunci înainte .cuvîntul mie şi *domnului Darzacl ...* Îţi repet: nu voiam deloc ca după aventura din timpul nopţii să-i vorbeşti domnului Darzac! ... Ar trebui totuşi să . înţelegi şi în continuare Sainclair!

— Încerc prietene ...

— Felicitările mele.

— Şi cu toate astea strigai, mai există încă un lucru pe care nu-l înţeleg! .. . Moartea lui moş Bernier! ... Cine i-a ucis pe Bernier?

— Bastonul! zise Rouletabille, cu un aer sumbru . . . blestematul de baston .. .

— Credeam că a fost „cel mai vechi cuţit" ...

— Au fost două lucruri: bastonul şi „cel mai vechi cuţit" ... Dar bastonul a hotărît moartea... „Cel mai vech: cuţit" n-a fost decît executorul.

L-am privit pe Rouletabille întrebîndu-mă dacă de data asta raţiunea sa strălucită nu se întunecase.

— N-ai înţeles niciodată Sainclair de ce a doua zi după ce eu ştiam de-acum totul, am lăsat să cadă bastonul, cu miner în formă de cioc de corb, al lui Arthur Rance îr, faţa domnului şi a doamnei Darzac. Speram ca domnul Darzac să-l ridice. îţi aduci aminte Sainclair de bastonul asemănător al lui Larsan şi de gestul pe care-l făcea cu el la Glandier! .. . Avea un fel propriu de a-şi ţine bastonul .. . voiam să văd ... să-l văd pe *acest* Darzac ţinînd un baston cu mîner în formă de cioc de corb, ca al lui Larsan! Raţionamentul meu era sigur! ... dar voiam să văd, cu ochii meî, ?pe Darzac cu gesturile lui Larsan ... şi această idee fixă m-'a urmărit pînă în ziua următoare, chiar după vizita mea la clinica de nebuni! . . . , chiar atunci cînd l-am strîhs în braţe pe adevăratul Darzac. .. mai voiam să-l văd pe cel fals trădîndu-se prin gesturile lui Larsan! Ah, să-l văd deodată învîrtindu-şi bastonul la fel ca banditul... *să-şi uite o secundă deghizarea,* să-şi îndrepte umerii aplecaţi cu grijă ca să ne inducă în eroare.

Loveşte deci, loveşte deci blazonul familiei Mortola! .. Gu lovituri puternice de baston, dragă, dragă, domnule Darzac! Şi el a lovit! şi i-am văzut statura întreagă ... Şi altcineva a văzut-o şi a murit pentru asta ... E acel biet Bernier, care a fost atît de tulburat fncît s-a clătinat şi a căzut din nenorocire peste „cel mai vechi cuţit"!... A murit fiindcă a ridicat cuţitul, căzut, fără îndoială, din redingota bătrînului Bob şi pe care îl ducea în biroul profesorului din Tumul Rotund. A murit, recunoscînd chiar în acel moment bastonul lui Larsan! ... a murit pentru că l-a văzut din nou cu întreaga-i statură şi cu felul de

a gesticula pe Larsan! ... Toate bătăliile au în acelaşi timp şi victime nevinovate.

Am tăcut o clipă. Apoi nu m-am putut împiedica să nu-i mărturisesc ranchiuna pe oare i-o păstrfam pentru că avusese atît de puţină încredere în mine. Nu-i iertam f p- tul de a fi vrut să mă înşele, la fel ca pe ceilalţi, în privinţa bătrînului Bob.

El surise.

— Iată unul care nu m-a interesat! ... Eram sigur că nu el era cel ce se ¡afla în s a c . . . În noaptea care -a premers găsirea lui în grotă, de îndată ce l-am cazat pe adevăratul Darzac, sub îndrumarea lui Bemier, în Castelul Nou, şi am părăsit galeria fîntînii, după ce-mi lăsasem acolo o b'arcă pentru proiectele ¡mele,... o barcă pe care o aveam de la Paolo pescarul, .un prieten al Călăului mării, am ajuns la mal înotînd. Bineînţeles că mă dezbră- casem şi-mi purtam veşmintele pachet pe cap! Cum am ajuns la mlal, am djat îp întuneric peste Paolo, care a fost uimit să mă vadă îmbăihdu-mă la ora aceea şi care m-a invitat să merg să pescuiesc cu el caracatiţe. Intîmpl'area îmi, permitea astfel qa întrelaga noapte să fac.. înconjurul castelului lui Hercule şi să-l supraveghez. Am acceptat. Şi atunci am aflat că barca de care mă servisem era cea a lui Tullio. Călăul mării devenise deodată bogat şi-i anunţase pe toţi că se retrage pe meleagurile natale. El povestea că vîhduse foarte scump scoici preţioase bătrînului savant şi, de fapt, de .¡mai multă vreme fusese văzut în fiecare zi cu bă'trînul. Paolo ştia că, înainte de a pleca la Veneţia, Tullio se va opri la San Remo. Pentru ¡mine, aventura bătrînului Bob se contura, îi trebuise o barcă pentru a părăsi castelul şi această barcă era ,chiar a Călăului (mării. Am oerut adresa lui Tulllio de la San Remo şi l-am trimis acolo, prin trucul unei scrisori anonime, pe Arthur Rance, încredinţat că Tullio putea să ne dea informaţii asupra sorţii bătrînului Bob. Bătrînul Bob îi plătise lui Tullio ca jsă-l însoţească în acea noapte la gro'tă şi apoi dispăruse... Din milă pentru bătrînul profesor m-am ho- tărît să-l trimit astfel pe Arthur Rance; era posibil în- tr-adevăr să i seʳ fi întîmplat un accident rudei sale. În ceea ce mă priveşte, dimpotrivă, nu ceream decît un lucru, şi anume, ca acel distins savant să nu şe în'to'arcă înainte de a se fi sfîrşit cu Larsan, dorind să-l fac în continuare pe falsul Darzac să creadă că bătrînul Bob mă interesa mai mult decît orice altceva. Şi, cînd am aflat că tocmai fusese găsit, nu m-am bucurat decît pe jumătate, dar îţi mărturisesc că nu m-am îngrijorat de fel aflînd că e rănit la piept, cu toate că şi *omul din* sac avea o rană asemănătoare. Datorită acestui fapt puteam chiar spera să-mi mai continui jocul cîteva ore.

— Şi de ce n-ai dat totul pe faţă imediat?

'— Nu înţelegi că nu puteam să fac să dispară corpul în *plus a lui*

Larsan în plină zi? **Aveam nevoie de o zi întreagă pentru a pregăti dispariţia lui în noaptea următoare! Dar ce zi am avut du moartea lui Bernier! Sosirea jandarmilor n-a fost în măsură să simplifice lucrurile. Ca să acţionez, am aşteptat ca ei să plece. Primul foc de armă, pe care l-aţi auzit cînd eram în Turnul Pătrat, mă avertiza că ultimul jandarm tocmai părăsise hanul familiei Albo, situat la capul Garibaidi; al doilea, că vameşii, intraţi din nou în cantonul lor, cinau şi *că marea era liberă ...***

— Spune-mi Rouletabille, spusei, privindu-l fix în ochii limpezi, cînd ai lăsat *pentru planurile tale* barca lui Tullio la capătul galeriei ce străbătea fîntîna, *ştiai deja ce va duce această barcă a doua zi?*

Rouletabille lăsă capul în jos:

— Nu, spuse el în surdină ... şi r a r . . nu, nu crede asta Sainclair,.. Nu credeam că ea va purta un cadavru . . . pînă la urmă era tatăl meu! ... *Credeam că va duce un corp în plus pentru clvrtica de nebuni!* ... Vezi Sainclair! nu-l condamnam decît la închisoare . . . perpetuă ... Dar s-a sinucis . . Dumnezeu a vrut-o ... Dumnezeu să-l ierte! ...

Nu ne-am mai spus nici un cuvînt în noaptea aceea.

La Laroche am vrut să-l determin să bea ceva cald, d>r refuză acest mic dejun cu îndîrjire. Cumpără toate ziarele de dimineaţă şi se cufundă, cu bărbia în piept, în evenimentele zilei. Paginile erau pline de noutăţi din Rusia. Tocmai se descoperise la Petersburg o vastă conspiraţie contra ţarului. Faptele relatate erau atît de uimitoare, încît ezitai să le acorzi încredere.

Am despăturit *Époque* şi am citit ceea ce era scris cu litere groase, majuscule, pe prima coloană a paginii întîi:

PLECAREA LUI JOSEPH ROULETABILLE ÎN RUSIA şi dedesubt:

ŢARUL ÎL CERE!

l-am dat ziarul lui Rouletabille, care ridică din umeri şi spuse:

— Eh! . . . Fără să-mi ceară acordul' ... Ce vrea oare domnul director să fac acolo? Pe mine nu mă interesează ţarul . . nici conspiratorii.. . asta-i treaba lui! ... nu a mea! ... să se descurce. în Rusia! ... îi voi cere un concediu, da! . .. am nevoie de odihnă! Sainclair, prietene, vrei? Vom merge să ne odihnim împreună undeva! ...

— Nu! Nu! am strigat cu o oarecare grabă, iţi mulţumesc! . . . mi-a ajuns cît m-am odihnit cu tine! . .. simt o nevoie nebună să lucrez ...

— Cum vrei, prietene! Eu nu forţez oamenii.. .

Şi, cum ne apropiam de Paris, se aranjă, îşi goli buzunarele şi fu surprins găsind într-unul din ele un plic roşu, care ajunsese acolo nu se ştie cum.

— Ah! zise el şi-l desfăcu.

Izbucni într-un hohot puternic de rîs. Il regăseam pe veselul meu Rouletabille şi voiam să ştiu cauza aceste' minunate veselii.

— Dar am să plec bătrîne! spuse el. Dar am să plec! . . Ah! din moment ce e aşa! . . . P l e c ! . . . Iau trenul astă seară . . .

— Unde mergi?

— La Petersburg! ...

Şi imi întinse scrisoarea, unde am citit:

„Ştim domnule că ziarul dumneavoastră a hotărît să vă trimită în Rusia, ca urmare a incidentului care tulbură în acest moment Curtea de la Ţarskoe-Selo. *Ne considerări oiligaţi să vă avertizăm că nu veţi ajunge viu la Petersburg.”*

Semnat: COMITETUL DE ACŢIUNE

îl priveam pe Rouletabille, a cărui veselie creştea din ce în ce: „Prinţul Galitoh era la gară” am spus calm. El m-a înţeles, a ridicat din umeri cu indiferenţă şi a reluat:

— Ei bine, bătrîne! o să ne distrăm!

Şi asta a fost tot ce am putut să scot de la el, în ciuda protestelor mele. Seara, cînd în Gara de Nord l-am îmbrăţişat, implorîndu-l să nu ne părăsească, plîngînd cu lacrimi disperate de prieten . . . mai rîdea încă, mai repeta încă: Ah! bine! o să ne distrăm!

Şi ăsta a fost ultimul lui salut.

A doua zi mi-am reluat cursul afacerilor mele la Palat

Primii »unirăţi pe care **i-am** Intîlnic an fost maeştrii Heuri **Robert** şi André **Hesse.**

— Ai **avut un** concediu plăcut? **mă** întrebară ei!

— **Ah,** excelent! am răspuns.

Dar aveam pesemne, o asemenea figură, incit amîn- doi au crezut necesar să mă conducă spre bufetul de răcoritoare.

Acolo unde romanele se sfîrşesc / 5
Dispoziţia schimbătoare a lui Joseph Rouletabille *ʃ* 14
Parfumul *j* 19
La drum *ʃ* 29
Panica */* 38
Fortul lui Hercule *f* 53
Măsurile luate de Joseph Rouletabille pentru a apăra fortul lui Ilercule împotriva unui atac din partea inamicului *j* 66 Cîteva pagini adevărate despre Jean Roussel—Larsan-Ballmeyer *j* 82 Sosirea neaşteptată a „Bătrînului Bob” / 88 Atacul din Tumul pătrat *j* 134 Corpul de preconceput *f* 141
Spaima lui Rouletabille ia proporţii îngrijorătoare *j* 11
Sacul de cartofi *ʃ* 163
Suspinele nopţii *j* 175
Descoperirea „Australiei” *ʃ* 180
Teribila aventură a bătrînului Bob *j* 183
Amiaza, suverana spaimelor / 194
Rouletabille pune să se închidă porţile de fier */* 202
Demonstraţia materială a posibilităţii „Corpului în plus” *ʃ* 208
Epilog *j* 231

Urmăriţi apariţia în librării şi citiţi cărţile publicate de Editura DACIA în colecţiile şi seriile sale:

- **Seria de istorie contemporană**

... cărţi de cel mai acut interes privind momentele importante trăite de poporul român în ultimii 50 de ani.

- **Colecţia de informatică**

... cuprinzînd lucrări de teorie şi practică asupra realizării şi aplicării sistemelor informatice în diferite ramuri ale economiei.

® Seria „Biblioteca farmacistului”

... noi realizări ale farmacologiei în explicarea şi fundamentarea teoretică a problemelor specifice domeniului.

- **Seria „Restituiri”**

... volume care repun în circulaţie scrieri în proză, versuri, eseuri mai puţin cunoscute din opera înaintaşilor.

- **Colecţia „Discobolul”**

... remarcabile eseuri privind aspecte variate ale culturii românești şi universale.

- **Colecţia „Testimoniu”**

... culegei’i de documente privind momentele istorice de mare avînt naţional ale poporului român.

- **Colecţia „Pasărea măiastră”**

... albume cu reproduceri din creaţia reprezentativă a unor valoroşi artişti plastici (sculptură, pictură, grafică).

® Colecţia „Scorpionul”

... romane şi nuvele de enigmă, de aventură „detectivă”, o lectură destinată vacanţei, antrenantă şi instructivă în acelaşi timp.

Lector: VIORICA MARII Tehnoredactor; A. MOLNÁR
Apărui: 1984.
Bun de tipar: 24. 10. 1934.
Comanda nr.: 2521.
Coïi de tipar: 15,5.
Hirtie: velină de 67 y/ra*.
Formai: 16/54X847 Tiparul executat sub comanda nr, 417/1931. la ÎNTREPRINDEREA

POLIGRAFICA CLIU. Municipiul Cluj-Napocci,
B-dul Lenin nr. 146.
Republica Socialistă România